

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00561

BIREBIDZSHANER

David Bergelson

*Permanent preservation of this book was made possible
by Mona Rymberg
in memory of
husband Morris*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

ד. בערגעלסאָן

בירעבידזשאנער

דערציילונג

פארלאג „עמעס“, מאַסקווע

1934

קאפיטל איינס

1

זומער נײַנצן הונדערט אכט און צוואנציק איז קיין בירע-
בירזשאן אָפּגעפּאַרן איינע פּונ די ערשטע גרופּעס ייִדישע אי-
בערוואַנדערער. זי האָט זיך אָנגעקליבן ערגעץ אַרום מינסק,
פּרילוקע און קאַנאַטאָפּ—מענטשן האָרעווענדיקע און פּאַשעטע
מיט אלע מײַלעס און אַרע כעסרוינעס, וואָס אזוינע פּאר-
שעפּן מיט זיך פּונ קליינשטעטלדיקער היימ: מע איז א ביסל
טעמפּ, א ביסל צו קלוג, מע איז ניט געבילדעט, דעריבער—
שטענדיק אפּ דער וואַך, טאַמער וועט עמעצער אָפּנארן. דער
רעוואָלוציע און דער אַדבעטער-מאכט גלייבט מען, דאכט זיך,
ווי אן אייגענער. מע האָט ניט איינ מאָל געזען: זי נעמט זיך
אָן דעם אָרעמאנס קריוודע. דאָך—דאָס פּרײַערדיקע לעבן האָט
אויסגעלערנט ניט אויסצוזאָגן גלייך וואָס מע וויל, „פּארדרייען
יענעם א קאַפּ, אַניט וועט יענער דיר פּארדרייען“, „פּאַרבאָט
א מעקעכ“, „גיי אַרום און אַרום“, „האַנדל“ יערושע פּונ טא-
טעס און מאמעס—„פּאַרן עמעס שלאָגט מען“.

און די רעוואָלוציע—דער קאַפּ איז צו קליין אפּ צו בא-
נעמען אירע גענג, אפּ צו כאפּן גלייך:

— וואָס מיינט זי??

אינ דעם זינען זינען ניט אלע אינ דער גרופּע איבער-
וואַנדערער גאָר אינגאַנצן פּונ איינ טייג געקנאָטן: איבער רע-
וואָלוציע-זאכּן קאָן נאָך אויסקומען זיך א קריג טאָן צווישן
זיך— מער אָרעמע מיט ווייניקער אָרעמע, ייִנגערע מיט עלטער-

רע — נאָר אלץ מישפּאַכעדיק, אינ פּלוג איבער גאָר, גאָר קליי-
ניקייט, א זיטיקער וואָרט ניט באלד פארשטאנען:
— איבער וואָס, אייגנטלעך, קריגט מען זיך?

אייניקע אינ גרופע ווייסנ גאנצ קלאָר, אז דער צאק פססר
האָט באשטימט אויסטיילן בירעבידזשאנ פאר די נויט פון
ארבעטנדיקע יידן. אנדערע אינ גרופע האָבן זייער א שוואכע
פאָרשטעלונג אפילע וועגן די ווערטער „באשטימונג“, „אויס-
טיילן“, פּלאַנטערן זיך אינ דער פאָרשטעלונג, ווי דאָס לאנד
ליגט. אז עס קומט צו רייד וועגן דער באשטימונג פון צאק,
קאָן איינער אריינשטעלן:

— יא, גוט. נאָר וואָס-זשע? — האָסט דען אריינ גערעדט
מיטן צאק?

מע זוכט דעריבער א שטיקל „בעטועך“, כאָטש צווישן זיך
אזוינעם, וואָס בא יעדן שווערן ניט געלונגענעם טריט זאָל
מען זיך קאָנען אפ אימ ארופוארפן: אָט ער האָט עס גע-
הייסן, ער האָט דאָס געזאָגט מיטן פולן מויל — „פאָרט!“ מע
האָט שוין אזא איינעם אינ אויג בא זיך אינ דער גרופע —
דאָס איז דער געדיכט-האַריקער שימקע, אן אכט-אונ-דרייסי-
קער, א נישקאָשעדיק-געזונטער; זיינ פאמיליע „שניידר“ דער-
מאָנט אָן שווארצע האָר, וואָס וואקנן אימ העכער די וואָנצעס,
אינ דער פאראקשנט-געפּלעטשטער נאָז, אפילע אינ די אוי-
ערן — הארטע האָר, ווי שטעכיקע כאָדיקעס. בא אלע קלייני-
קייט, וואָס מע דארפ אינ וועג אָפּסאָן — אפילע טיי אריינ-
ברענגען אינ וואָנאָן, א פאָר עמער וואסער — זאָגט מען או-
מיסטן אינ דער הייך:

— מעט ניט טאָן? — זאָל נאָר שימקע הייסן.

שימקע פילט, אז מע וויל אימ דאָ „אריינפאקן“, ווערט
ער אומצופרידן, ענטפערט קימאט מיט א געשריי:
— וואָס דארפ איך דיר הייסן? האָסט אריינ קיינ קאָפּ ניט?
אזא איז ער. באקומט ער צו א מענטשן אומגלויבן, קוקט

ער אימ מיט שטעכיקע האָר אינ די וויעס אונ אינ די ברע-
מען, ווערט בארויגעז, דרייט זיך אוועק אָן לאַשן אָן א זייט.
פונ שימקען קאָן מען זיך דערוויסן, וויאזוי די געשיכטע מיט
דער גרופעס פאָרן האָט זיך אָנגעהויבן:

— געווען א פארזאמלונג אינ מינסק. מינסק איז עס ניט
זשעדנע, נאָר אפּ יענער פארזאמלונג — ערד-טרעטעניש: מאָסק-
ווער ייִדטוער, א פאָר אַגראָנאָמען — א פראָפעסער, דאכט זיך,
אויך — האָבן דערציילט וועגן א ניי געפונען שטיק לאַנד...
ניט צו פארגעסן.

— איז אפּ יענער פארזאמלונג אן אוילעם — א פאכעד!
שימקע איז דאָרט די גאנצע צייט געשטאנען אפּ די פיס —
אינ אָפּגעריבענעם פעלצער, אינ הארטלעכע שטיינער, — געקומען
פונ א נאָענטן ביישטעטלדיקן קאָלעקטיוו, וואָס ליידט פונ וויי-
ניק ערד, געזוכט ארום זיך מיט די אויגן — טאקע דאָרט אפּ
דער פארזאמלונג, ראק אזוינע, ווי ער, אזעלכע, וואָס זיינען
אויסגעוואָקסן בא ערד, אליינ געארבעט, „ווייסן וואָס ערד
הייסט“. אינ דער האפּטאָקע האָט ער צוגעקוקט, ווי אינ איינעם
א ווינקל אמפערט מען זיך צווישן זיך — אזוינע, וואָס זאָגן:
„אהא! גוט“, מיט אזוינע, וואָס זאָגן: „טאקע גוט, נאָר...“ ער
האָט געקוקט אפּ זיי מיט צוזאמענגעצויגענע אויגן, מיט שטע-
כיקע האָר אינ די וויעס אונ אינ ברעמען, געוויסט שוין פרי-
ער: זיי וועלן אוועקגיין אהיים אונ זיך לייגן שלאָפן אונטער
דער איבערבעט. אויסגעלאָזט האָט זיך, אז ער, שימקע, — א
געבוירענער לעבן קאָנאָטאָפּ — איז אוועקגעפאָרן אהיים אונ האָט
דאָרט אָנגעקליבן די גרופע — עטלעכע אונ דרייסיק פאמיליעס,
וואָס ער אליינ קען, וואָס האָבן אליינ אלע יאָרן גוט געהאָ-
רעוועט. איצט פאָרט מען, אונ פונ יענע, וואָס האָבן געזאָגט:
„אהא גוט“ אונ „טאקע גוט, נאָר...“ איז קיין איינער אינ דער
גרופע ניטאָ — אופגעהויבן פונ דער היים דורך זידעוודיקע פראָ-
צעטן וואָס אינ אונ ארום דער רעוואָלוציע, איז מען געפאָרן

פֿאַשעט, אָן שום טראכטעניש וועגן נייע עפֿאַכעס אינ דער
ייִדישער געשיכטע און וועגן איר „אלוועלטלעכקייט“. געצויגן
אפ מיזרעכ מיט גרויס גלוסטעניש צו זעטיקייט און אָן שום
„יעיצעהאַרע“ ייִדישלעכ אידעאליזירט צו ווערן, ניט וויסנדיק
אפֿילע, וואָס איז עס אזוינס, פֿול מיט פֿאַרזיכטיקן אומגלויבן
צו יענע, וואָס דארפֿן עס.

ס'איז געווען אינ סאָפּ זומער, ווען קיינ בירעבידזשאַן זיי-
נען געפֿאַרן די ערשטע גרופּעס ייִדישע איבערוואַנדערער. טעג
האַבן אויסגעגעבן זייערע לעצטע העלע שיינען, אלע וואַרעם-
אָנגעהיצטע עקסטראַקט־רייכעס: פֿריש-זוניקע פֿרימאָרגנס, היציקע
גאָלדענע באַטאָגן, קילע צעצויגענע פֿארנאכטן, ברענענדיקע
קאָלירן אונטער אלע ווייטע הימלען.

2

דער צוג — אוא, וואָס האָט צייט — איז געגאנגען פֿון די
מאָסקווער פֿייכטע פֿלאכנ צו פֿערמער וועלדער, צו די אורא-
לעך הויכקייטן, צו פֿריש־אופגעוועקטע נאטור־רייכקייטן, וואָס
האַבן נאָך אינ צוועלפטן יאָרהונדערט צוגעצויגן צו זיך נאָו-
גאָראָדער רוסישע סאָכרימ „אושקויניקעס“ און איניינעם מיט
פֿערמ, מיט פֿעטשאַרע, מיט סיבירער לאַנד „יורגא“ פֿארוואַנדלט
געוואָרן אינ א קאָלאָניע באַ נאָווגאָראָדער האַנדל־קאפיטאל.
דער צוג איז געגאנגען צו די סיבירער הימל־בלויקייטן, אהינ,
ווי באַ היינטיקן טאָג באווייזן זיך נאָך אלע נייע שיכטן גאָלד,
פֿלאַטינע, זילבער, קופּער, אייזן, קוילן, אהינ, ווי באַם ערשטן
קראַצ אינ דער ערד הייבן אָן שפּריצן אלע נייע און נייע
פֿאַנטאַנענע נאפּט, אהינ, ווי יעדער שטיינ איז א דענקמאָל פֿאַר
פֿאַרטריבענער העלדישקייט, פֿאַר „באזיגטע“ מאַרטירער, וואָס...
האַבן געזיגט. דער צוג איז אָט געשטאַנען, אָט ווידער גע-
גאַנגען.

אינ צוג האָבן וואָלנווייז זיך גערוקט אפּ מיזרעך די איבער-
 וואנדערער, געפאָרן לאַנג און נודנע מיט אייגענע ווייב-אונ-
 קינדער, מיט א סאך אלטע קישנס, וואָס שמעקן מיט ניט-
 געוואשענע קינדערשע ווינדלעך, געפאָרן מיט עפעס א סאך
 אומבאגרייפֿעכע האָפענונגען אין הארצן און מיט עפעס זייער
 א קנאפער פאָרשטעלונג וועגן אַרט, ווױהינ מע פאָרט, און
 וועגן דעם, צי איז פאָרן אהינ בעעמעס קעדיי. וואָרעם דער
 איינציקער, וואָס האָט אלעמען צונויפגענומען, איז שימקע. אימ
 קען מען, כאָטש פון „צורייִדן יענעם“ האָט ער זיך גענוג גע-
 היט. טאָמעד געענטפערט: „וואָס פּרעגט איר בא מיר? — איך
 פאָר אויך שוינ.“ און איצט, אינ וואַגאָן, שלאָפֿט ער גאָר,
 אָט דער שימקע — שנאָרעט אפּ זײַן „נארע“ גאַנצע פרימאָרגנס,
 גאַנצע באַטאָגן, ווי איינער, וואָס האָט שוינ זײַנס אָפּגעטאָגן.
 מע וויר אימ דאָ מאַכן פאר א גאַנצן „קנאַקער“, און ער
 טראַכט וועגן זיך: „ניט קײן נאר, כ׳וועל ניט לאָזן“ — ער
 שלאָפֿט.

פון פאָשעט איינגעריכטעטע וואַגאָנעס, דורכ ברייט אופגע-
 רוקטע טירן זעט מען פרעמדע געגנטן, פרעמדע טײַכן און
 פרעמדע שטעט. ווייבער, אז זיי האָבן ניט וואָס צו טאָגן, לא-
 טען זיי אינ וואַגאָן שמאַטעס סײַ ווען דער צוג גייט סײַ
 דער צוג שטייט. יונגוואַרג, ליגנדיק, האַרב-ליגנדיק בא זיך
 אינעם באַזונדערן וואַגאָן, עס דערעסט זיי ניט צו גײַן צוגאַסט
 פון איינ וואַגאָן אינ צווייטן, עס דערעסט זיי ניט אלע-
 מאָל באַנייט אויסצוזינגען אלצ, וואָס מע קען: ייִדיש, אוקראַי-
 ניש, קאָמיוגיסטיש. ווייבער לויזן הארציק די קינדער-קעפֿלעך,
 וואָס שפארן זיך צו זייער שויס. מאַנצנדיען האָבן עפעס, אפּאָ-
 נעם, אייגענע מינימ געדאַנקען אינ קאָפּ בײַם זיי קראַצן די
 בערד. בא קאָפּל גרייַעווער — א געקייפֿלט גרויסער, מיט וויי-
 ניק רויטלעכע האָר אפּ גרויסן קאָפּ און פּאַנעם — גלאַנצן
 די אויגן, פֿלאַמען ארויס פון צווישן די זעק אינ טונקעלן

וואגאָנ-ווינקל, וווהינ ער האָט זיך פארוקט. ער איז שוינ אמאָל געווען „ארופגעשוומען“ — א שטיקל פערד-ליפעראנט, כאָטש די רעצטע יאָרן איז ער צוריק געוואָרן פאָשעט א באַלעגאַלע. באגעגנסט זיך מיט זיינע אויגן, טוט ער מיט זיי עטלעכע מאָל א פינטל, פארגאַצט זיי צו די ברעמע צו אונ קוקט דיך אָן מיט כשאד, ווי ער וואָלט זאָגן: „שטויסט זיך אָן, וועג וואָס איך האָב געטראכט? .. ניין, ווי קומסטו זיך אָנצושטויסן“? א ביסל צוגעגעסן האָט זיך אלע איבערוואנדערער סימכע קאָראַ-ליווקער, כאָטש ער פייגט אויס אלץ צו גוטן אונ מאָלט גאָל-דענע בערג. ער איז א לענגלעך-דארער מיט גרויסע גרוי-שלעפעריקע אויגן, מיט א גלאט ציגן-קאָל, מיט מאָדנע גלאט-סאמעטענע רייד, מיט א מויל, וואָס אז עס הייבט אָן שטייל צו מאָרן, וועט עס קיינער ניט אָפּשטעלן, ער אליין — אוואדע ניט. ער האָט פונ ינגלווייז אָן געדינט לעבן ערד בא א רייכן פאָרעצ אונ האָט ליב צו זאָגן די ווערטער „ווען מע גיט מיר“; מיט זיי הייבט ער אָן, אייגנטלעך, צו ריידן:

— ווען מע גיט מיר...

— ווען מע גיט מיר אזוי א פאָר טויזנט דיעסיאטינ אקער-ערד, גוטע, שווארצע, פעטע...

— ווען מע גיט מיר אקעגן א... זיבעציק פאָר אָקסנ...

— ווען מע גיט מיר ניט קיין סאך, א... פינף אונ פער-

ציק-פוסציק פאָר אויסגעפאשעטע פערד...

— ווען מע גיט מיר נאָך כוצ דעמ...

ריידן קאָן ער אזוי לאנג, אָן אופהער, אָבער — נאָר קאָל-זמאן עימקע שלאָפט. שימקען — אויב ער שראָפט ניט — פאר-

דיסט עס ביז גאָר. ער שרייט אָן:

— „ווען מע גיט מיר“!

— „ווען מע גיט מיר“!

— אָט לויפט מען — אָ!

— וועסט ניט אופהערן?

— ס'ווערט ניט גוט אפ צו ברעכנ. לאַמיר אזוי געזונט

זײַן.

עמעצער אינ א זײַט כאפט אונטער:

— סע קערט זיכ איבער די גרינע גאל...

פארווונדערט ציט סימכע דעם קאָפּ אינ די אקסלענ:

— וואָס איז?

גרויסע גרויע אויגן קוקן ביז גאָר שלעפּעריק. אינ די אויגן וווינט סימכע— א קינד מיט גראָ-ווערנדיקע האָר אפּן קאָפּ אונ מיט א בלאַנד-הארט געשוירן בערדל.

ער הייבט ניט אָן צו פארשטיין:

— כ'מיינ עס דען פונמינטוועגן?

— מיט וואָס האָב איכ דאָ כויטעבייגל געווען?

צו זײַן באוונדערן: אלע ארומ אימ, זעט ער, שווינגן צו,

זייערע פענעמער— ווי שימקע וואָלט שוין פאר זיי האָבן אלץ

אָפּגעזאָגט. אפילע די ווייבער אינ וואגאָן— יענע, וואָס לאטען

שמאטעס— זײַנען אויכ קאָנטעט. בלוין איינער אינ וואגאָן האָט

נאָכ, אפּאָנעם, עפעס צוצוגעבן: דאָס איז בעני פרינצ— א גע-

וועזענער בעדער אינ יאראַשעווע. א מענטש, וואָס ווען ניט

די עטלעכע האָר בא די זוימען פונ זײַנע לענגלעכע שווארצ-

קאָרענע באקן, וואָלט ער איצט, א פערציקיאַריקער, גע-

בליבן אינגאנצן אָן א באָרד. מיט איינן אויג קוקט ער אפּ

סימכען שטאר, ווי מיט א בלינדס, מיטן צווייטן אויג שמייכלט

ער אריין אינ דער אייגענער זשמעניע, פונוואנען ער לייגט

זייער אונ זייער פאמעלעכ קערלעכ צו זיכ אינ מויל. אזא איז

ער: א פײַנט פונ כאפעניש— קיין איינאַרע, נישקאַשעדיק הויכ,

נישקאַשעדיק געזונט אונ דאָכ טאָמעד אינ באָד אָן ברען גע-

האקט האָלץ אונ געפאָמפעט וואסער, אָן איילעניש, ווי איינער,

וואָס פארהיט זיכ פונ ווערן געברעכט. פונ גיין אינ באָד ארומ

שטאַטלייט, פונ צוקוקן זיכ צו זייערע פאָסטעמקעס, ביים זיי

טוען זיכ אויס נאקעט, פונ געדענקען, ווער וואָס האָט האָלט, —

איינער האָט ליב א הארט בעזעמל, איינער א ווייכס, איינער וויל, מע זאָל אים רייבן שטארק, אן אנדערער — מע זאָל זיך צו אים קוימ צורירן, — פון דעם אלעם, מיינט ער, איז ער געוואָרן א שטיקל מייזונ אפ מענטשן און אפ זייערע „סטראנאָסטן“. ער זעצט זיך צו נעענטער צו סימכען, רירט אים אָן מיטן עלנבויגן ערגעץ גאנץ הינטן, באמ זאָדעק. — דו ראזדראזשאיסט — זאָגט ער צו סימכען מיט אזא מינע, ווי ער וואָלט אים הייסן פארשפּייען א קנעפל אפ א געוויסן אָרט.

״אָ, סימכע אליין זעט עס שוין אויך. ער האָט נאָר מויר-רע, טאָמער וועט מען מיינען, אז דאָרט „אפן אָרט“ קלערט ער פראווען מיט יענעם:

— וואָס־זשע? — איך ווייס שוין ניט, וואָס איך רייד?

— אָבער בא ערד ווייס איך וואָס מע האָט צו טאָן?

— כ'האָב נאָר געמיינט: ווען מע גיט מיר אלץ, וואָס

איך רעכנ אויס, וואָלט איך געמאכט פאר אלעמען, וואָלט איך...

— נו, גענוג, גענוג — ווינקט צו אים בעני, — ווער וועט

געבן? — עסט האָרעווען, עסטו האָבן. טשעפע בעסער ניט...

ס'האָט דערעסן, זעסט ניט? ..

טאקע אזוי.

סע האָט דערעסן.

דעריקער, אפאָנעם, האָט דערעסן דאָס פאָרן, דאָס לאנגע

שטיין אפ פארשיידענע וואָקזאלן, דאָס ניט-קראָרע וויסן, ווען

וועט מען „אהינ“ קומען אין וויאזוי זעט עס „דאָרט“ אויס.

דאָס ניט-האָבן אין וועג קיינעם, צו וועמען מע קאָן האָבן

טיינעס — שוין דערפאר אליין פילט מען, ווי אָפּגעפריצע-

וועט...

אין מאַסקווע האָט „געזערר“ געהאט צוגעשטעלט א מענטשן —

א ראשיקן יאט מיטן נאָמען יאַסל פריסקער, א בוי-ארבעטער

פון אָדעס — אים ווי אויסגעזאָגט דעם סאָר, וויאזוי צו ווערן

אינ איינ שטיי-דריי א גוטער ברודער מיט אלערליי וואַקזאל-
נאטשאלניקעס, אלעמען קלאָר:

— אימ געגעבן אלע „פּאַלנאַמאַטשיעס“.

איז ער אינ וואגאַן, וואָס יונגווארג האָט פאר זיך אָפּגע-
נומען, אָפּגעפּאַרן ביז טיומען, אויסגעוונגען מיט זיי אלע קינד-
לעך אונ איז פונ דאָרט אוועק מיט א צוג פריער, געזאָגט:
ער האָט אומעטומ אפּן וועג גרופעס איבערוואנדערער, מע וועט
אימ אָניאָגן. מע קומט אפּ א גרעסער וואַקזאל, טרעפט מען
שוינ דאָרט בלויז זיינע שפורג — ער האָט באוואָרנט, דער אָר-
טיקער איבערוואנדערער-פונקט זאָל באגעגענען מיט ווארעם
עסן, אונ איז אוועק ווייטער. קאָפּל גרייטעווער זאָגט וועגן
אימ:

— שיט אימ זאלצ...

אָדער נאָך קירצער:

— א ספּריטנער!.. א ?

אונטער קאָפּלס שווערן קערפער — בלויז פונ איינעם אג אומ-
צופרידענעם ריר זיינעם טוען דאן א סקריפע די ברעטער ארומ
די זעק, ווו ער זיצט. נאָך טיפער פונ קאָפּלען, אינ סאמע ווא-
גאַנ-ווינקל, זיצט די גאנצע צייט אפּ זיינ האלבן זאק סוכארעס
דער שווארצער ביז-האַריקער איבערוואנדערער פרויעם טשער-
נאָבילער — א שטארקער קאַרינצעס-רייכערער. זיינ באוואָקסן
פאָנעם מיט די באוואָקסענע פינגער — ווי אָפּגעשמירט מיט
דזעגעכצ פונ טרייבן גאנצע זומערס פליטן אפּן דניעפער. אז
ער איז א בייזער מענטש, ווייסט ער אליינ — ער האָט זיך
אומיסטן פארקליבן אזוי טיפּ אינ וואגאַן-ווינקל, אזש אונטער
דער „נארע“, געגעבן מיט זיך צו וויסן:

— מיך טשעפעט בעסער ניט...

פונ אונטער דער „פאלאטע“ זעצט ארויס זיינ מאכאַרקע-
גערוב. עס לייכט פונ דאָרט ארויס זיינ שטענדיק רויכערדיקע קויל.
ווי נאָר מע הייבט דאָ אָן צו ריינן וועגן דער מייסע מיט

פריסקערן, פארדרייט ער גלייך זיין פאָנעם צום רינקן אַקס
און בלייבט אזוי לענגער זיצן, ווי איינער זאָגט:
— איך שוויג...

— איך, אז איך וועל אָנהייבן ריידן, וועט שוין זיין גאָר מייעס...
מיט דער צייט, ווען דער צוג שטייט, באנוצט זיך אָפט
זינול בראַדסקי — אן איבערוואַנדערער פונעם דריטן וואַגאָן, —
קומט אהער מיט הענט, וואָס זיינען פרומ פארוקט איינע אין
ארבל פון דער אנדערער, קומט אומיסטן, קעדיי צו זאָגן:
— ווען איך פאק אימ, אָדעם פריסקערן...
— כ'וואָלט אימ צעריסן אפ שטיקלעך.

דאָ, אין וואַגאָן, וווּ שימקע פאָרט, וויל מען ניט הערן, וואָס
זינול זאָגט: מע קען אימ פון קאַנאַטאָפּ — א געוואָרענער קוס-
טאר, וואָס האָט געמאכט מאָנפאסיע. אליין האָט ער גאָר א
גאָרגליקן האַלדז, פלעגט אריינכאפן א פינף-און-צוואַנציקער
פאר אַפראווען א „יאָמי-נויראָימ“. אין סמאָלענסק איז ער צו-
געקומען צו דער גרופע איבערוואַנדערער, געהאט אן אָרדער
פון ערגעץ א „געזרד“, געהאט מיט זיך דורכויס פינף-איינ-
געפאקעוועטע פעק, אויסגעזען לעבעדיק, ווי ער וואָלט פאָרן
אפ א כאסענע — עפעס צו גרינג.

א פאָר סטאנציעס פאר נאָוואָסיבירסק האָט מען בא זינולען
אין וואַגאָן געדאוונט אין טאליסימ, געפראוועט עפעס א ראָש-
כידעש. יונגווארג אינ שכינעסדיקן וואַגאָן האָט גענומען זינגען
העכער די קאָמיוגישע לידלעך, געלאכט, געלאכט און ווידער
געזונגען. דער צוג האָט זיך אָפגעשטעלט. זינול האָט זיך גע-
גאָרגלט.

זינול פירט מיט זיך אין וואַגאָן — כוצן צווייטן יונגן. ווייב
מיטן עלטערן מיידל — אן עטלעכע-און-צוואַנציקיאָריקן באַכערל
מיטן נאָמען „זוויא“, אזוינעם, וואָס האָט קינדווייזן גערעדט
העברייש, נאָכדעם זיך אויסגעלערנט בוכהאלטעריע, אזוינעם,
וואָס זינול אליין זאָגט אפ אימ:

— ער ?..

— ער ווייסט שוין דאפקע יא, ווהינ מע פאָרט, ווען מע וועט „אהינ“ קומען און וויאזוי עס זעט „דאָרט“ אויס. זוזיא איז איינמאָל געקומען אהער אינ וואגאָן, געשטאנען דאָ מיט א פאָנעם, וואָס וויפּף מע זאָל אימ ניט האָבן געוואשן, דארפ מען עס אָקאָרשט נאָכאמאָל רעכט אָפּשווענקען, קעדיי מע זאָל קאָנען דערזען, וואָס טוט זיכ אינ אימ. ער האָט דער- ציילט וועגן אָרט, ווהינ מע פאָרט, געוויסט גענוי אלצדינג — יעדער פיצעלע. אינ וואגאָן האָט מען מער געקוקט אפ אימ, איידער געהערט, וואָס ער זאָגט. ער האָט דערציילט וויאזוי יידן וועלן ווינען „בא זיכ אריינ“:

— „אפצ אייגנס“.

— „אפ אייגענער שפראכ“.

— „אפ יידיש, הייסט עס“...

אינ וואגאָן האָט קיינער ניט פארשטאנען די פסורע, וואָס ער זאָגט דאָ אָן — מע וועט שוין קוימ אמאָל מיט מאזל ריידן יידיש... א געדולע אפ דער באָבען אפ זינער! — ווי גלייכ ביז אהער האָט מען גערעדט טערקיש. מע האָט געקוקט אפ אימ און געשוויגן. בלויז קאָפל גרינעווער — צווישן די זעק וואָס אינ טונקעלן ווינקל — האָט בעריש אָפּגעווישט די טרוקענע הענט אָן אייגענעם אונטערכיילעק און שטיל א בורטשע געטאָן: — זאָל ער גיין, דער אדוואָקאט, מע דארפ ניט קיין באל-

דארשן...

אונטער אימ האָט פרויעם טשערנאָבילער פארדרייט דעם קאָפּ צום אייגענעם לינקן אקסל און אזש געטאָן א קרעכצ. אונטער דער „פאלאטע“ האָט זיכ שטארקער אָנגעצונדן זיין מאכאָרקע-קויל. סימכע קאָראָליווקער האָט מיד געדרעמלט. איינע פון די ווייבער האָט געוואשן אינ א מולטער, אנדערע האָבן געקאָכט באם אייזערנעם אויוועלע. מיט א שטאר אויג האָט בעני פרינצ געקוקט, ווי פויל ער פארלאָזט דעם וואגאָן, אָט

דער „זוויא“ — אזוי זיכ... ווי איינער, נאָכ וועמען מע האָט דעם שאלאָטן-שאַמעס ניט געשיקט. בא בענין אין מויז האָט זיכ אפ א רעגע פארטראכט איינס פון די קערלעך, וואָס ער האָט אהינ פאמעלעך אריינגעלייגט, — לעבנ יענע, צו וועמען מע קאָנ האָבן טיינעס, איז ער אפילע קיינמאָך ניט געשטאנען, אָט דער „זוויא“. דער איינציקער אין דעם זינען איז דאָ אינ צוג נאָכ אלץ געווען שימקע. פון אימ וואָלט מען שוין דאפקע יאָ געוואָלט הערן, ער זאָך עפעס ריידן און עפעס זאָגן. איז ער אָבער אזא, וואָס שווייגט אונטער און היט זיכ — אכ, ווי ער היט זיכ!

3

אָט שטייט מען שוין ווידער אפ עפעס גאָר א קליינער סטאנציע.

מע שטייט שוין אזוי א האלבן טאָג און מער. דער טאָג איז דאָ דאפקע זייער זוניק, ביז גאָר ווארעם און שטייל. נאָר ס'האָט דערעסן, קיינער הייבט נאָכ אלץ ניט אָן צו וויסן:

— ווי לאנג וועט מען נאָכ שטיין?

ניטאָ אפילע בא וועמען צו פרעגן:

— פארוואָס שטייט מען?

אזא זאכ, פארשטייט מען, קאָנ פארדריסן. מע הערט שוין היינט צום וויפלעטן מאָל, ווי הענער קרייען אפ יענער זייט רעלסן לעבן א ווייט און פרעמד פויערש שטיבל — די איי-גענע הענער האָט מען היינט געהערט קרייען, ווען ס'איז נאָר טאָג געוואָרן. קאָפל גרייעווער רוקט זיכ ארויס פון צווישן די זעק וואָס אינ טונקעלן וואגאָן-ווינקל, באווייזט אלעמען זיינ געקייפלטע גרייס, פארקוקט זיכ אפ די אייגענע פיס און שטיוול. בלויז צוליב דעם, דאכט זיכ, איז ער פון זיינ ווינקל ארויס-געקראַכען — צוליב א קוק טאָג אפ די אייגענע שטיוול. מער, קאָנ מען זיינ זיכער, וועט ער גאָרנישט ניט טאָגן. דאָכ — ער

בעט ארום א שווערע האנט אפן אייגענעם געזונטן קארק און
טוט א פאָנפע:

— דער דאָזיקער...

— פריסקער...

— ער האָט געזאָגט: „אפ מײַן אָרט ברײַבט שימקע“.

— שימקע, האָט ער דאָך געזאָגט, וועט טאָן אלץ, וואָס

מע דארף.

אליין האָט ער דערבײַ א קאפל א קרום מויל, שמייכלט
צו, ווי איינער, וואָס זאָגט א כאַכמע. נאָר קלאָר וויסן קאָן
מען ניט — עפּשער האָט ער א טעווע צוצושמייכלען מיט א
קרומלעך מויל ביים ער האלט באמ געבן עמעצן פעטש? דאָ
האָט זיך אָנגעהויבן א געריידעריי — אזא, וואָס ווערט פון מאָל
צו מאָל בייזער:

— מע שטייט און מע שטייט.

— סע האָט דען א שיר?

— קיינעם ארט עס ניט.

— מע קען דאָך אזוי אייביק.

פון זייוולס וואגאָן איז מען אהער געקומען צו לויפן —
מאנצבלען, דעריקער ווייבער — אלע מיט טיינעס צו שימקען:

— ניט געדארפט אפ זיך נעמען!

— ניט געזאָלט פריסקערן אָפּלאָזן.

שימקע האָט דערופ געענטפערט — צוערשט מיט זייער א
קאלטן און זייער א קלאָרן כיטעכאדיבער:

— ערשטנס, האָב איך קיינעם ניט אָפּגעלאָזט, קיינעם און
גאַרנישט אפ זיך קיינמאָל ניט גענומען.

דערנאָך — מער ווארעם, איינבייגנדיק אן עלנבויגן און פאר-
קוועטשנדיק א פויסט:

— צווייטנס, באמ נאטשאלניק בין איך שוין געווען איין
מאָל, צוויי מאָל און דריי מאָל, זיך שוין מיט אימ קימאט
געשראָגן.

דערנאָך — פּאָכענדיק מיטן פּויסט אינ דער לופט:
— דריטנס, כ'האָב געזאָגט: „מאכט מיכ ניט פאר קיין
קנאקער“.

דאָ האָט ער זיך אָנגעהויבן גרייטן אפּ צו-לייגן זיך צו-
ריק שלאָפן, געהאט דערביי נישקאַשע פונ א קעמפּערישן אויס-
זען — אַן אקשן, וואָס וועט זינס דערווייזן אונ וועט זיך ניט
לאָזן „אריינפאַקן“ — געוואָרן ביז גאָר רויט, אויסגעשפּיגן:
— מע פּוילט זיך ניט אונ מע טוט אליין.

— יאָ!

— סאַמאַסטאַיאַנעלנע מענטשן!..

ס'האָט געזאָלט דאָ אפּן אָרט דערווייזן ווערן: דאָס, וואָס שימקע
שרייט, איז א קלייניקייט — מע קאָן איבערשרייען. ס'האָט אָן-
געהויבן ווערן ווארעם. גראָד דענסטמאָל האָט דער וואגאָן, ווי
פונ זיך, געגעבן א שפרונג אונטער — אינ דרויסן האָט מען
צוגעשטעלט א לאַקאָמאָטיוו. דער צוג האָט פּויר גענומען רירן,
האָט מען זיך צעשאַטן, ווער — אינ זיינ וואגאָן, ווער — אינ זיינ
ווינקל, אלע אופּגערודערטע — הייסע אויגן, וואָס געבן צו וויסן:

— סעט זיך נאָך טאָן!

— קיין דייגע ניט.

— ס'האָט זיך ערשט אָנגעהויבן.

— מעט לעבן, וועט מען זען...

דער „מעט לעבן, וועט מען זען“ האָט געזאָלט פּאַרקומען
שוין אפּ מאָרגן, ווען דער צוג האָט זיך באנייט אָפּגעשטעלט,
נאָר יונגווארג פונ א יאָר אכצן אונ עלטער — יענע, וואָס פּאַרן
באזונדער אינ וואגאָן, זינגען ייִדיש, אוקראַיניש, קאָמיוגיסטיש,
לאַכן, ראנגלען זיך צווישן זיך — זיינען אהער געקומען, גע-
נומען איינטיינען, אז סע ניט מעסוקן, אויב מע פּאַרט א ביסל
לענגער, מע דארפ זיך עס ניט נעמען צום הארצן. יונגע יאטן
האָט זיך דאָס מאָל איינגעגעבן איינצושטילן דעם אוילעם. דער-
נאָך — דער צוג איז נאָך אלץ געשטאנען — האָבן זיי געפרווט

זייערע קויכעס באמ אופהייבנ די שווערע קלעצער, וואָס ליגנ
בא די רעלסנ. ארקע באסקער האָט עס געמאכט מיט קאָפּ, ווי
א פיזיקל־טורניק־קאָמיוגיסט, געלערנט דערביי אלעמענ, וויאזוי
צו פארהיטנ די מוסקולנ ארומ די לענדנ:

— נאָר מיט די הענט — אָ!

וועלוול—קאָפּ גרייעווערס דריי־אונ־צוואנציקיאָריקער יאט—
האָט אָנגעשפיגנ אינ די פויסטנ, ווי א שטיק פריילעכ כאפעניש
אָפגעשטויסנ ארקענ:

— לאָז, וואָס טויג מיר כאָכמעס?

זיינ פעכ זע קיילעכיק פאָנעמ מיט די קליינע קוועלנדיקע
אויגנ— ווי די גאנצע צייט וואָלט זיכ עס פרייענ אפילע אינ
שלאָפּ:

— „איכ ארבעט שוינ מער ניט בא איצי דעמ סטאָליער.“
ער האָט ליב, מע זאָל אימ פלוצעמ־דערינענ א פרעג טאָנ:
— בא וועלכנ איצי דעמ סטאָליער?
ער וועט דאנ פריילעכ אויסשריייענ:
— בא איצי מיט די סאכ מוידנ!

א ביסל מאָדנע איז צוגעטראָטנ אופצוהייבנ דעמ שווערנ
קלאָצ ליפע סימכע קאָרעליוקערס— א לענגלעכער, א דארער
מיט א דינ גרוזינער פאסיקל אפנ שווארצנ העמדל. אפ זיינע
שווארצע איינגעשלאָפענע באקנ ארומ די ארויסגערוקטע פולע
ליפנ האָבנ א שוימ געגעבנ גרינע וואָלקנס, ווי בא איינעמ,
וואָס זאָגט:

— ווארט, דאָ דארפ מענ א טראכט טאָנ.

דאגעגנ איז דאָרט זיכ גאָר אנדערש באגאנגענ דער קליינ־
ווקסיקער פריי־באוואָקסענער מאָטל שקלאָווער— ווענ אדע האָבנ
זיכ שוינ געהאט אומגעקערט צוריק צומ וואגאָנ, האָט ער זיכ
ארומגעקוקט, צי קיינער איז נישטאָ, גענעבנ אפגיכ א הייב דעמ
קלאָצ, געזענ, אז ער קאָנ, אונ זיכ בארויקט.

וואָס איז שייכע צו זוויא בראָדסקי, איז ער דאנ— ווי

איינער, וואָס פּאַרט גאַרניט מיט יונגוואַרג אינ אײַנ וואַגאַן —
געשטאַנענ מיט עטלעכע קלאַפּטער ווייטער, געהאַלטנ די הענט
אינ די טאַשנ פונ די צוגעטראַגענע הויזנ אונ צוגעקוקט. נאָכ
איידער ער האָט באַוויזנ די הענט פונ די טאַשנ ארויסצונעמען,
האַט אימ זײַנ עלטערע שוועסטער פונ וואַגאַן א געשרײַ
געטאַן :

— זוויא, ניטע, וועסט זיכ עפעס אַנאַרבעטן.

ווענ דער צוג האָט שוינ געזאַלט רירן, האָט דער מיידל-
שער צאד צווישנ יונגוואַרג נאָכ אלץ געהאַט ארבעט — געריסנ
צוריק אינ וואַגאַן ארײַנ יעדנ יאַט, וואָס רוקט ארויס פונ דאָרט
דעם קאַפּ אונ שרײַט אויס סטאַמ אזוי זיכ :

— זוויא, ניטע, וועסט זיכ עפעס אַנאַרבעטן !

4

בא יונגוואַרג אינ וואַגאַן, אז מע קוקט אהינ ארײַנ — דער-
זעט מענ צוערשט : א פּאַר פאַרביקע פּלאַקאַטן אפּ די ווענט —
רופּן צו קאַמונע-לעבנ. העכער די פּלאַקאַטן — לאַזונגען פונ לע-
נינס אונ סטאַלינס רעדעס, אופּעשריבנ מיט ייִדישע אונ רו-
סישע אויסזעס אפּ רויט פּאַפּיראַס-פּאַפּיר, באַפּוצט מיט צוגע-
טריקנטע בעריאַזע-צווייגלעכ, וואָס מע האָט אַנגעבראַכט אינ
וועג. די געלעגערס וואָס אינ ביידע זײַטן אפּ די צווייגאַרנדי-
קע „נאַרעס“ — צוגעגלעט-פאַרדעקט, די פּאַדלאַגע-ברעטער —
אויסגעקערט, באַגאַסנ פונ א טשייניק, קעדיי אינ וועג זאָל דער
אַנגעפּלויגענער שטויב זיכ גלייכ אַפּוועצן. בעני פּרינצ, פּרויעמ
טשערנאַבילער, אַנדערע פּאַמיליעס פונעם וואַגאַן, וווּ עס פּאַרט
זיבול בראַדסקי, האָבנ ווי פאַרגעסנ, אז זיי האָבנ דאָ אינ ווא-
גאַן זייערע מיידלעך — ניט זיי ארײַנ, ניט זייערע ווייבער קו-
מענ אהער ווענ-ניט-איז א קוק טאַן. בעני פּרינצ, ווענ דער
צוג איז אײַנמאַל געשטאַנענ דאָ, איז יאָ צוגעקומענ אהער, נאָר

אזוי זיכ — ניט ווי א טאטע, — געשטאנען דאָ א וויילע, גע-
וואָרפן פאמעלעכ קערלעכ פונ דער זשמעניע אינ פארטראכטנ
מויל אריינ, אריינגעקוקט מיט א שטאר אויג אינ וואגאָן אריינ.
ער האָט דערווען א הענגענדיקע ביקס אפ דער וואנט, זיכ מע-
יאשעו געווען מיט א ניט צעקנאקט קערל אינ מויל, א פרעג
געגעבן :

— וועמעס ביקס ?

א מיידל האָט אָנגעוויזן אפ ארקע באסקערן :

— זיינע.

בעני האָט אויסגעדרייט זיין קאָפּ צום מיידל, זי א וויילע
באטראכט מיטן שטארן אויג, — דאכט זיכ פרויעם טשערנאָבי-
לערס, געראַטן אינ פאָטער : א שווארצ-געקרייזלעטע, נידעריק-
פעסטע, שטארק אינ די אקסלען, די באקן רויטלען זיכ נאָכ, ווי
בא א פלאָמפלעצל, אונ די שווארצע אויגן שמייכלען שוין אוש
אונטער פונ ווארעמען ברען, שארפ ארויסשטעקנדיק נעזל —
נישקאַשע פונ א פאָרציע „שייגעצ“.

בעני — קאלט צום מיידל :

— ווי רופט מען דיכ ?

דאָס מיידל — ווארעם, ערעו-לאכנדיק צו בעני :

— פעסל — זיכ לעבעדיק א וויג געטאָן, — וואָס אי-

דען ?

מיטן זעלבן אויג האָט בעני שטאר א קוק געטאָן אפ
ארקע באסקערן, געוואָלט וויסן, צי ער שטויסט זיכ ריכ-
טיק אָן :

— קאָמסאָמאָליעצ ?

פונ דער זייט האָט ארויסגעקנאקט וועלוול :

— אָ — אָ ! — שוין געווען אינ קראסנע ארמיע...

נאָר בעני האָט זיכ צו אימ ניט אומגעקוקט, אלץ בא-

טראכט דעם שלאנק-אויסגעפראוועטן ארקען :

— וועמען וועסטו דאָרט שיסן — א טערק ?

וועלור פון דער זייט:

— ער וועט שיסן בערן.

נאָר אַרקעס בליק האָט געהייסן וועלדענן שווינגן:

— „לאָז אויסריידן א וואָרט“.

ער האָט געהאט אינגאנצן אן ערנסט פּאַנעם, געוואָגט בענין, אז דאָרט אינ בירעבידזשאַן איז פאראן וואָס צו שיסן, אויסגערעכנט א ביסל סאָרטן:

— ווילדע קאטשקעס, ווילדע גענדז, קוליקעס, ווילדע ציגן, ווילדע כאוויירימ, אועלכע גרויסע, קימאט קי, וואָס מע רופט זיי „סוכאָטא“... פאר בענין, איז עס, אפּאַנעם, געווען גענוג, וויל ער האָט איבערגעשלאָגן:

— פּונוואנען ווייסטו? ביסט דען דאָרט געווען?

ס'האָט זיך ארויסגעוויזן: אַרקע האָט א כאווער, אן אינ-זשעניער אינ יענע מעקוימעס— אינ כאבאראָוסק— האָט אימ יענער געשריבן: „אינ א רו־טאָג, אז סע גלוסט זיך אונדז, נעמען מיר די ביקסן— איך אונ נאָך א פּאַר כאוויירימ— מע לאָזט זיך ארויס צו דער טייגע, האָט מען נאָכדעם פלייש אפ צוויי-דריי וואָכן“...

בעני האָט געפרעגט:

— וואָס נאָך שרייבט ער פון דאָרטן?

אַרקע:

— גאָרנישט, אזוי... א לאנד, ווי אלע לענדער... וועלדער,

טאָלן און בערג...

— בערג?

בעניס שטאר אויג האָט מער צו קיינעם ניט געקוקט; ער האָט, אפּאַנעם, א טראכט געטאָן, צו וואָס קאָנען אימ, דעם גע-וועזענעם בעדער, טויגן בעראָ.

ער האָט קאלטלעך געוואָגט:

— אז איר ווייסט יאָ עפעס, וואָס דאָרט טוט זיך, איז

וואָס-זשע שווינגט איר?

און ער איז אוועק גאנצ פאמעלעך צוריק צו זײַן וואגאָן,
אהינ, וווּ נאָך אנדערע האלטן פונקט ווי ער:

— אויב די אייגענע מוטשענינע וואָס אינ דער היים, דארפ
מען עס אפ קאפאָרעס.

יונגווארג האָט אימ אָנגעקוקט און גערעדט מיקויעך דעם,
וואָס פאר דער גאנצער צײַט, זינט מע פאָרט, האָט מען גע-
מאכט סאכאקל עפעס איינע אָדער צוויי פארזאמלונגען.

מע האָט באשלאָסן:

— א נייע אלגעמיינע פארזאמלונג.

— וואָס גיכער.

— פון זייוורס וואגאָן וועט מען ווידעראמאָל ניט וועלן

הערן?

— מע וועט הערן, מע וועט הערן.

5

יונגווארג ווייסט דאָך מער, ווי די עלטערע, וואָס ארום
און ארום אינ וועג טוט זיך. מע האָט מיט זיך עטלעכע אויס-
געלייענטע צײַטונגען, וווּ עס רעדט זיך וועגן דעם. אָרט, וווהינ
מע פאָרט, וועגן די דאָרטיקע פערספעקטיוון פאר יידישע דע-
קלאסירטע און אלערליי ארבעטנדיקע. מע האָט מיט זיך א גע-
אָגראפישע קארטע, אינ וועלכער מע קאָן זען, וויאזוי מע פאָרט
און דורכוואנען מע פאָרט. אפ צו וויסן עפעס אינ דער קאר-
טע איז ארקע באסקער דער גרעסטער בעריע. ווי נאָר מע
פאָרט אָפ פון א סטאנציע, לייגט ער זיך אוועק מיט דער
פאנאנדערגענומענער קארטע אפ דער „נארע“ און זוכט אינ
איר אויס די פּײַנע ערטער, וווּ מע וועט דורכפאָרן. אזוי
איז געווען צוריק מיט א טאָג צוויי, ווען מע איז פארבייגע-
פאָרן נאָוואַסיבירסק. די שטאָט האָט ארקע געפונען אינ זײַן
געאָגראפישער קארטע:

— אָ! הארט באַם טײַכ אָב.

ס'איז געווען ווייניק — אפּ אזויפיל, אז די קארטע האָט
שיר ניט גענומען פארלירן איר כײַן, וואָרעם ס'איז דאָכ
עפעס נאָוואַסיבירסק... וואָס איז עס? — מע זאָל האָבן א
טאָעס?..

דער איבערוואַנדערער-צוג האָט זיך אָפּגעשטעלט ווייטלעך
פונ וואָקזאל אפּ רעזערווע רעלסן. אַרקע איז אַראָפּגעשפרונגען,
זיך א שאַר געטאָן צווישן די פיל צוגן אפּ רעכטס און אפּ
לינקס — אַלץ רעזערוו-שווערע צוגן, שטומע און בלינדע. ס'איז
שטיל. בלויז איינע רעבעדיקער מענטש שאַקלט זיך לעבן א צוג,
האַרט א האַמער מיט זייער א לאַנג הילצערן הענטל, קלאַפט
אַן אינ יעדער ראָד — נישקאַשעדיק אויסגעשמירט, קימאַט א
קוימענקערער. אַרקע האָט זיך מיט אימ צערעדט, געקוקט די
גאַנצע צײַט ניט אזוי אפּ יענעם שוואַרצ-געשמירט פּאָ-
נעם, ווי אפּ זײַנע ווייסע געזונטע צײַן, זיך גלייך דער-
וויסט:

— שוין דאווקע ניט קיין טאָעס.

די ווייסע שטאַרקע צײַן — אפּאַנעם סיבירער, אַרטי-
קע, — האָבן פאַמעלעכקע א לויכט געטאָן די שטאַט אינ טאָג
אַרײַן:

— שוין איינמאָל א שטאַט!

— ערשט-אַ, נאָך דעם בירגערקריג, געהאַט זעכציק
זיבן טויזנט איינוויינער, איצט — שוין אריבער צוויי מאָל
אזויפיל.

— נאָך מיט א סמיטשיק.

— בויט זיך און בויט זיך.

— פאַבריקן דורכויס ארומ.

— שפּאַן צום וואָקזאל.

— פונ דאָרט זעט מען.

אַרקע האָט זיך באלד אומגעקערט, אזוי פּײַן אָנגע-

דרודלט ארום זיכ די יונגע כעוורע אינ וואגאָן, או אלע האָבן זיכ דערפילט „פערווע מעכוטאָנימ“ אינ דעם, וואָס די ראטנ-מאכט טוט דאָ אופ, זיכ ארומגעבערשט, ארומגעוואשן, איניי-נעם מיט ארקענ אוועק צום וואָקואַר קוקן פונ איבער דעם שטיינערנעם פארקן, וואָס טיילט אָפּ דעם הויכנ וואָקואַל. פון-נעם נאָענטן, נירצריקן טאָל האָט מען געזען:

— סע בויט זיכ אונ בויט זיכ.

— אומעטומ... זע...

— אינ בירע זייטן באן.

— בארג-ארום אונ בארג-ארפ...

— אָן דאָרט. גאנצ ווייט — אויכ: ס'ארא הויכע רישטע-

וואניעס!

— וואָס איז דאָס? — פאבריקן?

אפ דער וואָקואַר-פלאטפאָרמע, ווו מע האָט זיכ ארומגע-דרייט, האָט מען נאָכאמאָר באגעגנט „דעם אויסגעשמירטן מיט די ווייסע שטארקע סיבירער ציינ“. איצט האָבן די ציינ גע-לאכט, געפרעגט:

— נו?

ווי איינער רעדט:

— „עפּשער געזאָגט א ליגן?“

דערצייילט, אז דאָס אלץ, וואָס מע זעט פונדאנען, איז נאָכ א קרייניקייט — מע וואָרט געמעגט א קוק טאָן וואָס אהינ, ווייט אינ געגנט טוט זיכ.

אז מע האָט זיכ אומגעקערט צוריק אינ וואגאָן, האָט מען באנייס גענומען אינ דער ארבעט די געאָגראפישע קארטע, מיט ברייט-צענומענע אויגן נאָכגעקוקט ארקעס פינגער, וואָס טייטלט אפ איר. איניינעם מיט ארקען אָפּגעגאנגען א ביסל אָן א זייט פונ צוג, געשטאנען, זיכ איינגעקוקט אינ דער ווייטער ווייט. פונ די וואגאָנעס האָבן עס באמערקט על-טערע. זייוול בראָדסקי איז אהער צוגעגאנגען. ער האָט געזאָגט:

— מעשוּגאַיִם!
ער האָט צוגעגעבן:
— כ'האַב געמיינט, מע זעט דאָרט א פּאָזשאר.

6

אומעטום שטעקט ער אריין זיין נאָז — זייוול בראָדסקי.
אזא איז ער געווען בא זיך אין דער היים, אזא איז ער
אויך איצט אין וועג.

ער האָט זיך שוין דערוווסט, אז וואָס ס'איז שייַעכ צו
איבערפּאַרן פון איין אָרט אפּן אנדערן, זינען יירן איצטער-אָ
ניט די איינציקע — אפּ גרעסערע וואָקזאלן טרעפט מען דאָ צוגן
נאָך מיט אנדערע, ניט-ייִדישע איבערוואנדערער. ער האָט עס
דערציילט, ווען דער צוג אפּ איינער א סטאנציע האָט זיך
פארהאָרטן אפּ אן איבעריקער האלבער שאָ, און אלע פון זיין
וואגאָן זינען געשטאנען אין דרויסן. ארקע באסקער איז
דאָרט אויך געשטאנען, געהערט, ווי זייוול זאָגט צום אוי-
לעם:

— מע לויפט...

ארקע האָט בלוילעך-גרויע בוילעטע אויגן. אז ער ווערט
אופגעבראכט, ווערן אימ די אויגן נאָך בוילעטער, דערמאָנען
אָן די אויגן פון א שטרויס. אזוינע זינען זיי בא אימ געווען,
ווען ער האָט בא זייוולען געפרעגט:

— „מע לויפט“? פּונוואנען?

זייוול האָט דערופּ געענטפערט:

— וואָס פרעגסטו מיך? — זעסט דאָך גלייך מיט מיר.

ארקעס אויגן האָבן זיך אָנגעגאָסן, געוואָרן רויט.

— עפשער איז עס דערפאר, וואָס די ראטנמאכט לאָזט

אויסקלייבן ווינען וווּ מע וויל, עפשער נאָר דעריבער פּאַרט
מען?

זייוול האָט דערופ א מאכ געטאָן:

— ווער עס דארפ, יענער פאָרט.

ארקע:

— אונ וואָס פאָרט איר?

זייוול:

— וואָס-זשע? איכ דארפ זיכ פאר דיר מיסוואדע זיין?

ביסט א גאלעכ?

וועגן זייוולטען האָט אַרְקֶע נאָכדעם געזאָגט צווישן יונג-

ווארג:

— וואָס דארפ מען „אהינ“ דעם זיידענעם יידן? וואָס וועט

ער דאָרט טאָן?

וועגן אַרְקֶען האָט זייוול נאָכדעם געזאָגט צו יענע, וואָס

פאָרן מיט אימ אינ איין וואגאָן:

— ער מיינט: א „ראבאָטשי“, ער קאָן פאָרן אפ א טראַק-

טער, האָב איכ זיכ פאר אימ דערשראָקן.

ער האָט אפּיזע ניט געטראכט אופהערן צו שטופן אומע-

טום זיין נאָז— טאַקע זייוול. אינ אנינסק— א גרעסערע סטאנ-

ציע— האָט ער דער ערשטער זיכ דערוויסט:

צום צוג האָט מען צוגעטשעפעט א צוג מיט ניט-ידישע

איבערוואנדערער.

ער איז אוועק צו יענעם וואגאָן, זיכ דאָרט היפש גע-

זאמט אונ זיכ אומגעקערט גאנצ קאָנטעט— גרייט צו ענטפערן

אם אלץ, וואָס מע וועט אימ פרעגן.

— מע פאָרט ערגעץ-ווהיין, נאָכ ווייטער פון בירעבידזשאנ.

— מע איז געפאָרן ביז יורגא מיטן וואסער— סיביריאקעס.

— מע ענטפערט פויל— א וואָרט איבער צען.

דערהערט פון יענעם וואגאָן עפעס העכערע קוילעס, ווידער

אהינ אוועקגעשפאנט אונ זיכ אומגעקערט מיט ניין:

— ס'איז א פישער-פאמיליע טאַקע דאָרט אינ וואגאָן. מע

פירט מיט זיכ א סאכ פישער-געצייג, אלערליי נעצן. סאכאקל

דרײַ אירע — א מאן, א װײַב און א יונג מיידל — עפעס יאָ א
 טאָכטער, ניט קײן טאָכטער — דאָס האָט מען זי געשלאָגן. איר
 האָט ניט געהערט, װי דאָס מיידל האָט געװײנט?
 נאָר אויב א מיידל, װאָס מע שלאָגט עס און עס װײנט,
 האָט עס מער א שײכעס צום װאגאָן, װוּ עס פּאַרט יונגװארג.
 יאטן האָבן שױן באװיזן היפש אָפּצושמײן לעבן דעם נײַצו-
 געטשעפעטן װאגאָן און באטראכטן די פישער-פאמיליע: דער
 פאָטער — אן עטלעכע-אונ-פערציקיאַריקער מיט א פייערדיק-
 רויטער קליינער באָרד, מיט קליינע װילדע אויגן אינ ביידע
 זײטן פון דער שארפער קרומ-צעבראָכענער נאָז, די שװארצ-
 צעקנייטשטע מוטער — זייער אן אָפּגעפּאַרענע, א דרעמלידיק-
 מידע — זעט אויס עלטער פונעם מאן אפּ א יאָר צוועלף-פופּצן.
 דאָס יונגע מיידל — א טונקל-בלאָנדע מיט פיכטלעכע גלאט
 ארונטערגעקעמטע האָר, מיט א לענגלעכ זוניק-אָפּגעברענט פּאָ-
 נעם, ניט געראַטן ניט אינ פּאָטער, ניט אינ דער מוטער. דעם
 מיידלס פארוויינטע אויגן — בלוילעכ, שמאָל-פארזאָרגט, װי בא
 א גרויסן אקשן, װאָס װיפל מע זאָל אימ ניט טרייסטן, האַלט
 ער אינ איינ טראכטן: „װאָס איז מיר די װעלט? װאָס האָב
 איך פון איר?“ אָנגעטאָן איז זי אויך ניט װאזשנע: א שמאָל-
 געװאָרן ראָז-ציצן קאָפּטל, װאָס פארדעקט קוימ אירע יונגע
 בריסטלעכ, א קורצ-אָפּגעבליאקעװעט געל קליידל — זייער א
 דינס, מיט א גרויסן פארצערעװעטן ריס, די פיס — באַרװעס.
 און אליינ דאפּקע א שאַנקלעכע — אפּ אירע פיס װאָלטן גע-
 פאסט די בעסטע, דינסטע זאָקן. פאמעלעכקע טאקע בא יענע,
 װאָס פּאַרן אינ נײַצוגעטשעפעטן װאגאָן — האָט יונגװארג אויס-
 געשעפּט די גאנצע געשיכטע, פארוואָס די פישער-פאמיליע
 לעבט ניט בעשאַלעם צװישן זיך: דאָס מיידל, װײַזט זיך ארויס,
 איז גאָר דער שװארצ-צעקנייטשטערס א פלימעניצע. דער רוי-
 טער װיל מיט איר לעבן, זײַן „אלטע“ איז אויך דערפאר,
 װײַל זי איז כאַטש אירע א פלימעניצע און אויב דער רויטער

וועט זיך צונוכט א פרעמדע, וועט ער זי, די „ארטע“, אינגאנצן ארויסווארפן. דאָס מיידל האָבן זיי געשלאַגן דעם גאנצן וועג — איצט טרייבט מען זי פון וואַגאַן. יונגוואַרג האָט אפילע ניט באוויזן זיך צונויפריידן צווישן זיך, געבראכט פונעם וואַקזאַל איינעם, איינעם מיט אימ געטשאטעוועט, מע זאָל דאָס מיידל ניט לאָזן איינע אַליין דאָ, אפן פרעמדן וואַקזאַל, מע זאָל זי מער ניט ארויסווארפן פון וואַגאַן. באנאכט, ווען דער צוג איז אוועקגעגאנגען, האָט יונגוואַרג אויסגעטיילט בא זיך אינ וואַ-גאַן א וואכ, קעדיי צו זען, וואָס וועט זיך טאָן אפ די ראז-יעזדן. פארטאָג, אפ איינעם א ראזיעוד, האָט מען דאָס מיידל פונעם צוגעטשעפעטן וואַגאַן ארויסגעוואָרפן אונ צוריק צוגע-רוקט די וואַגאַן-טיר. די וואכ האָט געפירט דאָס מיידל צו יונג-וואַרג אינ וואַגאַן — אזוי איז געווען אַפגערעדט:

אויב אזא פאך וועט זיין, זאָל מען זי נעמען צו זיך שטיל אָן יעדן מינדסטן ראש.

יונגוואַרג איז מער ניט געשלאַפן — אלעמאָל, ווען דער צוג האָט זיך אַפגעשטעלט, האָט דאָס מיידל געוואָלט אנטלויפן, מוירע געהאט: דער רויטער וועט זיך דערוויסן — מע וועט זי הארגענען. פעסל — פרויעם טשערנאַבילערס — האָט דערוויזן, אז אויב „מע דארפ עמעצן צוריינדן טאקע אפ אן עמעס, מיט הארצ, איז לאָזט מיך“.

זי איז געווייר געוואָרן באמ מיידל ווי מע רופט זי:

— פאלאשקע אָדער פאלאשע.

זי האָט די גאנצע צייט געהאלטן איר האנט אפ פאלא-שעס אקסלען, זי באגלייט אונ געהיט אינ יענע פאלן, ווען פונעם שטיין-געבליבענעם וואַגאַן האָט מען געמוזט אפ א רעגע ארויסגיין. דער רויטער איז צוגעטשעפעטן וואַגאַן האָט דאָך עפעס דערווען, דערשמעקט. באטאָג, אפ א קליינער סטאנציע, איז ער אהער געקומען, געפאָדערט, מע זאָל אימ פאלאשען אַפגעבן, זיך געוואָלט שלאָגן. יונגוואַרג האָט אימ אינ וואַגאַן

ניט אריינגעלאָזט. אזוי איז געווען א גאנצן טאָג איטלעכס
מאָל, ווען דער צוג האָט זיך אָפגעשטעלט. דער רעכטער אָנ-
הייב האָט זיך אָנגעהויבן ערשט שפעט אינאָונט, ווען מע איז
געקומען קיין קראסנאָיאַרסק. דאָרט איז יונגוואַרג באַניט אוועק
אפן וואָקזאָל. דעם רויטן מיט זײַן שוואַרצ-צעקנייטשטער אל-
טער האָט מען אַרויסגעזעצט פונעם צוגעטשעפעטן וואַגאָן,
געלאָזט אין קראסנאָיאַרסק. אלע איבערוואַנדערער אין זייערע
וואַגאָנעס זײַנען שוין געשלאָפן. גאנצ פרי, ווען דער צוג האָט
זיך אָפגעשטעלט אפ א נייער סטאַנציע, האָט מען זיך אופגע-
כאַפט און זיך דערוויסט:

— פאַלאשע פאָרט מיט יונגוואַרג אין וואַגאָן.

בא זינולען אין וואַגאָן האָט מען געזאָגט:

— בעקיצער — א ראָמאַן.

מיט זינולען אין וואַגאָן זײַנען מיט זייערע ווייבער און
קליינע קינדער געפאָרן הירשקע און יאָסף פעקער — צוויי ברי-
דער מוליאַרעס. הירשקעס עלטער מיידל — ביילע — א לאַנגע,
מיט שוואַרצע גלאַנציק-פּייכטע אויגן, מיט דינגעשלאָסענע
ליפּן — איז אהער געקומען פון יונגוואַרג-וואַגאָן, געזוכט בא די
ערטערן אין די פעק אירע א פאָר זאָקן, ניט אויסגערעדט
קיין וואָרט, בלויו געאַטעמט דורכ דער שמאַלער נאָז אזוי הויכ,
אז אלע אין וואַגאָן זײַנען געבליבן שטיל און זיך איינגעהערט.
בייזעס מוטער האָט ניט געפילט, ווי איר לענגלעכע ברוסט
גלייטשט זיך ארויס פון מויל באַם זויגנדיקן קינד, וואָס זי האלט
אין שויס. זי האָט געפרעגט:

— וואָס איז? פּוּנר טוועגן?

ביילע האָט שוין איינ זאָק געהאַט געפונען. זי האָט גע-
ענטפערט:

— און אז יאָ, איז וואָס?

זינול האָט אופגעהויבן די הענט צו דער ברוסט און זיי
פרומ פארוקט איינע אינעם ארבל פון דער אנדערער:

— קעדיי צו וויסן: איר וועט זי מיטנעמען מיט זיך קיין
בירעבידזשאן?

ביילע האָט געפונען דעם אנדערן זאָק און איז אוועק אָן
אן ענטפער.

זינור האָט געזאָגט:

— א קאָמעדיע, אפ מײַן וואָרט... ניטאָ ווער זאָל לאַכנ.
און ער האָט גענומען קוקן ארום זיך ביז, אַרעמײַ קײנעם
ארט עס ניט. א גאַנצן טאָג, איטלעכס מאָל, וואָס מע האָט
זיך אפ א סטאַנציע אָפגעשטעלט, איז ער מיט פאַרלייגטע
הענט אין די אַרבל געגאַנגען שפּאַצירן לענגויס דעם צוג —
אומיסטן, קעדיי צו כאַפּן א קוק, וואָס בא יונגוואַרג אין וואַ-
גאַן טוט זיך — זיך אַלעמאָל אומגעקערט מיט א נײַס:

— יאָ... מע פירט זי קיין בירעבידזשאן.

— זי וועט שוין זײַן עמעצנס א קאַלע.

— וואָס מײַנט איר? א קלײַניקײַט? — אינטערנאַציאָנאַל...

ער האָט גערופּן צו זיך זײַן זוזיען און זײַן עלטער מיידל,
אַרומגעשפּאַצירט מיט זײ לעבן צוג, ווי אפ צו דערווייזן, אז
מיט דעם, וואָס בא יונגוואַרג אין וואַגאַן קומט פאַר, קערן
זײ זיך ניט אָן.

ס'איז געווען פאַרנאַכט, נאָענט צו זון זעצן זיך. זײַנור
האָט זיך דערמאָנט, אז ס'איז פּרײַטיק, אָט-אָט ווערט שאַבעס,
איז פאַרוואָס זאָל מען בא אים אין וואַגאַן ניט דאוונען, ווי
פאַראַכטאָגן? וויבאַלד א מיניען איז פאַראַן א גרייטער. ער
מײַנט עס ניט אזוי צוליב פּרומקײַט, נאָר פאַשעט — מע פאַר-
קירצט א ביסל דעם וועג. צו די איבערוואַנדערער אין די וואַ-
גאַנעס האָט אַרײַנגעקוקט פּעסל פּרויעם טשערנאַבילערס, אָן-
געזאָגט וועגן דער פאַרזאַמלונג, וואָס וועט זיך באַלד אָנהייבן
בא יונגוואַרג אין וואַגאַן. פּונ שימקעס וואַגאַן, ווו קיין קלײַנע
קינדער זײַנען ניט געווען, זײַנען אַלע אהינ אוועק. די וואַ-
גאַנרעדער האָבן זיך גערירט.

אינ זייוולס וואגאָן האָט מען געדאוונט. בא יונגווארג אינ
 וואגאָן, ווו די פארוואמלונג האָט זיכ אָנגעהויבן, האָט ארקע
 באסקער גערעדט אפ יידיש, דערנאָכ גלייכ אפ רוסיש, קעדיי
 דאָס פרעמדע מיידל זאָל וויסן, ווהינ נעמט מען זי מיט, פאר-
 וואָס פאָרט מען אהינ אונ וואָס וועט מען דאָרט טאָן. דער
 צוג איז לייכט געלאָפן צו זעלטענע בארגיקע לאנדשאפטן וואָס
 ארום ניושנעווינסק, צו די ניט-באהערשטע, אומגעהייער גרויסע
 שטרעקעס וואָס ארום דער בוריאט-מאָנגאלישער רעפובליק, צו
 די קאָלאָסאלע קוילנ-רעזערוו. וואָס אינ די טשערעמכאווער
 אונ טונגוסער בעקנס, צום קופער וואָס ארום די אויבערשטע
 קוועלן פונעם טייכ ליענא אונ ארום רוקן פונעם בארג סאיאנ,
 צו די אונטערבייקאלישע צינק-רייכקייטן וואָס אינ נערטשינ-
 סקער ראיאָן, צום ניט-אויסשעפפֿעכנ גאָלד, אליומיני, בליי,
 וואָלפראם, מאָליבדען וואָס באמ בייקאל, — דער צוג איז גע-
 לאָפן צום ניט-ווייניקער רייכט לאנד, וואָס הייסט בירעביד-
 זשאנ.

7

די איבערוואנדערער מיט זייערע ווייבער אינ די וואגאָ-
 נעס — מערסטנס האָרעוואניע-מענטשן, אָן פאנטאזיעס — ניט גלאט
 אפ ריפען זיכ פאָרט מען דעם לאנגן וועג. אינ פּרוג: וועמען
 קריכט אינ קאָפּ פאלאשע — דאָס ניט-יידישע פארעלנטע מיידל,
 וואָס יונגווארג האָט אריינגענומען צו זיכ אינ וואגאָן? דאָכ,
 עס קומט אויס: א טייל איבערוואנדערער אינ צוג הייבט אָן
 זיכ אָנקערן מיטן ניט-יידישן מיידל שטיקלעך קרויווימ, כאָטש
 מע רעדט דערפון ניט — צו פראָסטע מענטשן קומען געפילן
 פאמעלעך, אָן א גלאַק באמ דישראל, שטייל, נאָר ערגעץ אינ דער
 אונטער-טיר.

שוין באַד נאָכ קראסנאָיאַרסק, אפן אנדערן טאָג פאָרן,
 האָט זייוול בראָדסקי געקרוינט פאלאשען מיטן נאָמען:

— „די שנור“.

אליין האָט ער עס גאַרניט געמיינט אזוי צו גוטן, פונ־
דעסטוועגן האָט דער נייער נאָמען צום מיידל זיך גאנצ פֿינ
צוגעקלעפט. זייוול האָט געפרווט צוגעבן פון כויעק וועגן:
— „אונדזער שנור“.

שפעטער האָט ער עס געמאכט נאָך א ביסל שטארקער:
— אונדזער שנור איז א צנוע...
—

— איר האָט ניט געזען, ווי פֿרום זי גייט דורכ?

— זי קוקט ניט אפ קיין מאנצבלענ... זי קאָזט אראָפֿ די אויגן...
נאָר געהאַלפֿן האָט עס ווייניק — ערגעץ ארום הארצן פונעם
איבערוואנדערער־צוג, בא טאטעס און בא מאמעס, האָט זיך
שוין געהאט באזעצט עפעס ווארעמס; וואָס וואָלט געווען,
אשטייגער, ווען א פויגל אינמיטן וועג מאכט זיך א נעסט אין
עק איבערוואנדערער־צוג אפ איינעם פון די וואגאַנעס און פֿאַרט
אויך מיט אהין, אינ נייעם ווייטן „אַרט“? — עלטערע אינ צוג
וואָלטן היימלעך צוגעקוקט, ווי קינדער שיטן עסן אפן וואגאַן-
דאך און מאכן עס זייער פֿאַרויכטיק, קעדיי דער פויגל זאָל
זיך ניט דערשרעקן און פֿונ דאָרט ניט אנטפֿויפֿן. אָנגעשרייען
אפֿ די קינדער וואָלטן דענסטמאָל סיידן זייוול בראַדסקי, זיין
באיאָרט מיידל כיניע, וואָס פֿארן גיין שלאָפֿן האָט זי א פֿולן
קאָפֿ מיט קוטשער־פֿאפֿירלעך, אפֿילע דאָ אינ פֿאַשעט איינגע-
אַרדנטן וואגאַן. אָנגעשרייען וואָלט עפשער אויך דער קוימ־קוימ
הינקענדיקער איבערוואנדערער יודל ליפשיצ, מיט וועמען זייוול
האָט בא זיך אינ וואגאַן די לעצטע טעג פֿארפֿירט א כאווער-
שאפט. ביידע, זייוול און יודל, רופן דאָ איינער דעם אנדערן
ניט פֿאַשעט בא די נעמען, נאָר בא די פֿאמיליעס — ניט ווי
אלע ארומיקע אינ וואגאַן. ביידע, אז זיי שארן זיך דורכ פֿאר-
בני דעם שטיינגעבליבענעם צוג, איז עס אומיסטן, קעדיי צו
זען, וואָס טוט זיך בא יונגווארג מיט פֿלאשען. ביידע שטעלן
זיך נאָכדעם אָפֿ און טוען א קוק איינער אָפֿן אנדערן.

זייוול זאָגט צו יודלענ:

— נו, ליפשיצ, וואָס וועט איר דערופ זאָגן?

יודל זאָגט צו זייוולענ:

— וואָס זאָל איך דערופ זאָגן, בראַדסקי? — מע זעט

דאָך, אז ס'איז פונ גאָט.

זייוול באַקומט אזא אויסזענ, ווי ער אונ יודל וואָלטן

ווירקלעך נאָרוואָס האָבן אָפגעזאָגט א שלאַל מיט קלוגע זאכנ —

ער רופט צו זיין מיידל אונ ווינקט צו איר אפ יודלענ:

— כיניע, קומ נאָר אהער... הערסט, וואָס ער זאָגט?

8

דער איבערוואנדערער יודל איז א קליינוווקסיק-ברייטלע-

כער מיט א פעסטער טאָמעד רויטלעכער נאָז, מיט א סאכ

פיצעלעך לעכעלעך אינמיטן די באַקן, מיט זייער א געדיכטער

נידעריק-געציפטער באַרד, וואָס איז פאסנווייז שוואַרצ, פאסנ-

ווייז גראָ, קיילעכט זיך צום האַרד-צו אונ סטייעט דאָרט ניט.

פאר דער רעוואָלוציע איז ער געווען א וויינ-שענקער מיט א

פאטענט. זיין פארמעגן האָט ער פארלאָרן נאָך מילכאָמע-צייט,

נאָר אליין איז ער זיכער, אז שוואַרצ איז דעם זינענ די באַל-

שעוויקעס מיט דער רעוואָלוציע. אָן דער מילכאָמע האָט ער

שוינ פארגעסן. איז דער פאנטאזיע וואַקסט באַ אימ פונ יאָר

צו יאָר זיין אמאָליקער קליינער פארמעגן — אייניקע דערצייט

ער שטילערהייט, אז ער איז געווען גאָר-גאָר א גרויסער גוויר.

אלע אנדערע זאָגט ער אפ זיך:

— כ'בינ געווען א סרוזשאשטשע.

דאָס, וואָס ער הינקט אונטער אַ קאפעלע, איז אימ גע-

קומענ דערפונ, וואָס איז איינעם א פאָגראַם האָט מען אימ

אויסגעלונקען א פוס. דער פוס איז שוינ לאנג פארהיילט גע-

וואָרן. הינקען אָבער הערט ליפשיצ ניט אופ, ווייל עפּשער וועט

עס אימ צוניצ קומען — עפּשער וועט עמעצער דערפאר האָבן אפּ אימ ראַכמאַנעס. די לעצטע צייט איז ער געווען אינאָן ארטעל, וואָס ציט אופּ קראַליקעס. וועגן אימ זיינען עס געוואָנגען די רייד באַ יונגוואַרג אינאָן וואַגאַן, ווען מע האָט דאָרט איבער-געקליבן די ביינדעלעך באַ אלע יענע איבערוואַנדערער, וואָס זיינען ענטפערט פאַר זיי גאַנץ ברייטלעך: „נא טשאַרטע דאַרפּ מען די פאַרזאַמלונג“.

אַרקע האָט ניט פאַרשטאַנען:

— נא טשאַרטע דאַרפּ מען דאָ אוינע ליפּשיצעס?

דער קליינעוויקסיקער פריי-אונ בלאַנד-באוואַקסענער מאַטל שקלאַווער — דאַכט זיך שוין גאַר-גאַר אַ שטילער — האָט אינאָן יונגוואַרג-וואַגאַן, גאַנץ באַלידיקט, אַ זאָג געטאָן צו שימקען: — אבי מיר האָבן גערעכנט: איר שטייט צו אונדז נע-ענטער — אפּ אייך קאָן מען זיך מער פאַרלאָזן.

מיט „מיר“ אונ „צו אונדז“ האָט ער געמיינט: קאָמיוגיסטן, כאַטש אפּילע דאָ, אינאָן יונגוואַרג-וואַגאַן, זיינען זיי אויך ניט גע-ווען ווער-ווייס וויפל. שימקע איז אַזש אפּגעשפרונגען, זיך רויט-אַנגעגאַסן, שיר ניט געוואָרן גאַר שטאַרק אינאָן קאַס, אַזש אויסגעשריען:

— ווער?! .. איך בין געווען דערפאר, מע זאָל אריינעמען יודל ליפּשיצ אינאָן דער גרופּע? — איך קאָן אימ? יודל איז גע-קומען מיט אַן אָרדער איינער אליין.

אַרקע באַסקער האָט נאָכדעם געזאָגט באַ זיינען אינאָן וואַגאַן:

— אינאָן דער גרופּע פאָרן פאַרשיידענע. יעדערער האָט זיך זיין באַזונדער „דומקע“, אונ פאַרזאַמלונגען גלייכע אלע אויס — דערצו דאַרפּ מען זיי.

יודל ליפּשיצ האָט דערופּ אַ מאַכ געטאָן:

— שאַ-נאָר, דו ביסט אַ הויכער אונ איך — אַ קליינער,

וויאזוי וועלן מיר זיך אויסגלייכען?

ער האָט זיך דערבײַ אַרומגעקוקט, צי אַלע אין וואַגאַן לאַכנ.
אַרקע האָט אים דערופ געענטפערט:
— איר מײַנט, איר זײַט אַ קלוגער — איר זײַט אַ בעהײַמע.
דערופ איז עס געבליבן.

יודל האָט אַ טעווע: ער פאַרטראַכט זיך אָפּט, האַלט ווי
זײַוול די הענט פאַרוקט אין די אַרבל, שטייט אפּ אײַנ אָרט,
שווייגט און שווייגט. פּלוצלינג פאַרגלאַצט ער די אױגן צו די
געדיכטע ברעמען, טוט אַ קוק אפּ דיר מיט עפעס זײער אַ
ווייט פאַרטשאַדעטן בליק, שאַרט אַרײַן מיט דער אונטערשטער
ליפּ אַ וואַנצ אין מויל אַרײַן און לאַזט אַרויס אַ שטיל, גע-
ציקלט זיפּצעלע, זײער אַ לאַנגס, וואָס הײבט זיך אָן מיט אַ
קוויטשיקל אַזש אפּן בײַקאַל און לאַזט זיך אױס מיט טיפּ-
כאַרקלענדיקע נידעריקע טענער. צוגעווינט צו דעם האָט ער
זיך נאָך אַמאָל, אין דער מילכאַמע, ווען מע האָט אים פאַר-
מאַכט דעם וויינישענק. נאָר פאַרבליבן איז אים דאָס „זיפּצעלע“,
מאַשמאַעס, אפּ אײַביק. איצט וועט ער דאָס „זיפּצעלע“ ברענ-
גען אהינ — אַ מאַטאַנע בירעבידזשאַן... יונגע יאַטן אין באַזונ-
דערנ וואַגאַן האָבן עס שױן אונטערגעכאַפט. דער פּלאַפלענדיק-
פּריילעכער וועלוול — קאַפּל גרײעווערס — לערנט זיך דאָרט דאָס
„זיפּצעלע“ נאָכמאַכן, לערנט זיך אַזוי לאַנג, ביז אַרקע באַס-
קער בײַזערט זיך אפּ אים אָן:

— לערנ זיך אין דרויסן, גײ אַרויס פּונ וואַגאַן.

9

פאַלאַשע — ווען דער צוג איז אײַנמאַל באַטאָג געשטאַנען,
איז זי אײַנינעם מיט יונגוואַרג געווען אין דרויסן. וויבער פּונ
די אײַבערוואַנדערער אין די וואַגאַנעס האָבן געקוקט, גערעדט
צווישן זיך:

— גאַרניט קײן מעס שיקסל.

— נו, וואָס-זשע איז? זי פילט זיך שוין א ביסל היימי-
שער.

— זע נאָר... א כיינעוודיקס.

פאלאשע האָט זיך געלערנט גיין אָן אָנהאַקט אפּ איין
דעלס, אינ אירע ביידע זייטן זיינען געגאנגען מאַטל שקלאָ-
ווער און ליפע סימכע קאָראָליוקערס, — זיי האָבן זי געהיט
פונ אומפאלן. לעבן שימקעס וואָגאָן איז געשטאנען זייוול בראָד-
סקי, גערעדט מיט סימכע קאָראָליוקערס לאנגער און דארער
ווייב, וואָס זיצט אפּ עפעס א קעסטל נאָענט בא דער ברייט
אופגערוקטער וואָגאָנטיר, קעדיי די זון זאָל זי ווארעמען —
זי ניצעוועט איבער פאר איר דרייאָריק מיידעלע א וואטאָווע
קאָסטעלע. זייוול האָט א מאכ געטאָן מיט א ווונק צו פאלא-
שען צו:

— ווי וועט מען זיך מיט איר איינטיילן?

געמיינט די יאטן וואָס ארום פאלאשען. ער האָט אויס-
געלאָזט:

— נו גוט... מיר איז גלאט ניט קלאָר: ווער וועלכען כיי-
לעק וועט נעמען.

פונ שימקעס וואָגאָן האָט מען אימ דערופ ניט אזוי גיך
געענטפערט. מאנצברעך האָבן האלב געדערעמלט. פונ די ווייבער
האָט איינע מיט א מעסער געשניטן פונ זייער א טרוקן שטיקל
האָלץ לאנגע, דינע שפענדלעך צום אייזערנעם אויוועלע. בא
פרויעם טשערנאָבילער האָט זיין ווייב אלעמאָל געפרעגט קי-
מאט מיט א וויינענדיקן קאָל:

— פרויעם, וועסט עפעס עסן?

פרויעם האָט ניט געענטפערט. סימכע קאָראָליוקערס ווייב
האָט מיט לאנגע, שארפע ציינ איבערגעריסן דאָס אויסגייענדיקע
באוול בא איר נאָדל, פארגלאַצט אירע גרויסע געלבלעך-שווארצע
אויגן צו דער צעשיילטער הויט אפּ איר קורצן שטערן און
פארגלאַצטערהייט מיט זיי א קוק געטאָן אפּ זייוולען. אירע

ליפּנ — ארויסשטעקנדיק פולע, ווי בא איר ליפענ, אונ אליינ —
א ווייס-בלאסע, זייער א בלוטאַרעמע, ווי פונ האָבנ אָנ א שיר
קינדער, כאַטש געהאט האָט זי זיי אפ איר לעבנ סאכאקל צוויי:
ליפענ אונ דאָס דרייַאַריקע מיידעלע. זי האָט געזאָגט:
— זייוול, ווי שעמט איר זיכ ניט? .. אן אלטער ייד...
זייוול:

— וואָס האָב איכ דענ אוינס געזאָגט?
ער האָט א ווונק געטאָנ אפ דעם, וואָס ארומ פאָראשענ
טוט זיכ:

— ט'האָט איר: שוינ אייער ליפע — אויכ.. ער שטייט ניט
אָפ... איר זעט?

סימכע קאָראַדיווקערס ווייב האָט א קוק געגעבנ, מאמעש
ווי דערזענ: יונגער געלעכטער איז באַגאָסנ מיט זונ — מעגלעכ,
איר ליפע איז איר נאָכ קיינמאָל אזוי ניט געפערנ, ווי איצט,
צווישנ די יאָטנ אונ פאָראשענ. זי האָט געזאָגט:
— גייט שוינ, גייט — אן ערנטע... די קינדער האָבנ אפ
איר ראכמאַנעס.

זייוול:

— שוינ ניט געפונענ אפ וועמענ ראכמאַנעס האָבנ? נאָר
אפ א שיקסע?

דאָ האָט פונעם וואַגאָנ זיכ דערהערט א מאנצבלש קאָף:

— וואָס-זשע, סע קאָסט אייכ אן אייגנס?

ס'איז געווענ דעם שלאָפנדיקנס שימקעס קאָל. גאָרניט ווי
קיינ שלאָפנדיקער האָט ער זיכ געגעבנ א זעצאופ אפ דער
הויכער „נארע“, אראָפגעשפרונגענ, ארויס פונ וואַגאָנ, ווי אפ
פארבייציגיינ, נאָר דאָכ שטיינ געבליבנ, א קוק געטאָנ אפ
זייוולענ מיט שטעכיקע האָר אינ די וויעס אונ אינ די ברעמענ:
— ס'איז אפ אייערע הויצאַעס?

זייוול איז שטארק רויט געוואָרנ:

— אפ מיינע פונקט ווי אפ דייענע.

און אינ א רעגע ארום — שוינ אינגאנצן א בלאסער :
— שא... וואָס האָסטו זיך אזוי אָנגעצונדן ?
פון די שכינעסדיקע וואַגאַנעס האָט מען א יאָג געטאַן
הערן, וועגן וואָס רעדט מען. זייוול האָט גלייך אויסגערונען.
ארקע באַסקער האָט געפרעגט באַ שימקען :
— וואָס איז ?

שימקע האָט צו אַרקען ניט געקוקט, ביזער הייט וועגן
זייוולען א בורטשע געטאַן :

— גייט ארום פון וואַגאַן צו וואַגאַן און ברייעט...
קיינעם איז ניט געווען אינגאנצן קלאָר, פארוואָס האָט זיך
שימקע אזוי אָנגעצונדן. יונגוואַרג האָט דערפילט אינ שימקען
עפעס אייגנס — שוינ דערפאר אליין, וואָס ער קאַן מיט אַרע
טיילן פון זיין קערפער אזוי פּיין ווערן אינ קאַס, און נאָך
אפ זייוולען דערצו. אַלע האָבן געשוויגן. בעני פּרינצ האָט פא-
מעלעך געעפנט זיין מויל — בלויז דערפאר, וואָס ער האלט זיך
פאר א שטיקל מיוון אפ מענטשן און אפ זייערע פּאַסטעמקעס :
— ער בילט — האָט ער וועגן זייוולען א בורטשע געטאַן, —
ער וויל אַנדרייען א קאַטערינקע און ווייס ניט פון וואָסער זייט.

10

זייוול וועט, אפּאַנעם, מער צו שימקעס וואַגאַן ניט צוגיין.
ער האָט איינמאָל — ווען דער צוג איז געשטאַנען — אָפּגעשטעלט
לעבן זיך קאַפּל יאַראָשעווער :

— נו ? קאַפּל... ווען וועלן מיר שוינ אַמאָל אָנקומען ?
קאַפּל האָט אַראָפּגעקוקט צו זייע שטייוול, א וואָרפ גע-
טאַן מיט אַן אַקסעל :

— פּונוואַנען זאָל איך וויסן ?

זייוול האָט געזאָגט :

— הערסט א מייסע ! דו ווייסט ניט און איך ווייס ניט.
וואָס-זשע, ס'איז א סאָד-זאַך ?

דאָס אייגענע האָט ער געזאָגט צו אנדערע איבערוואַנדע־
 דער. דאָס אייגענע האָט ער באַ זיך אינ וואַגאַן איינגעטיינעט
 מיט די צוויי ברידער מוליאָרעס, הירשף, און יאָסל פּעקער
 און מיט זייערע ווייבער. ער האָט ווייניגט־איז אָנגעזאַמלט אַרומ
 זיך אַ ביסל מענטשן און געדרונגען, אַז מע איז בעהיימעס —
 וואָס איז עס פאַר אַ מיסע, וואָס? .. סע גראַט, וואָס ער,
 זייוו, האָט זיך אָפּגעזעצט אינמיטן וועג, אינ סמאָלענסק. וואָ־
 רעם ער זאָל געווען זיין בעשאַס די גרופּע האָט זיך צונויפ־
 גענומען, וואָלט ער געווען גערעדט דאָרט גאָר אנדערע ווער־
 טער — טאַקע מיט „אזעס“... איצט האָט דאַפּקע זייוו'ס וואַגאַן
 געפּאָדערט, מע זאָל מאַכן אַ פאַרזאַמלונג און — טאַקע באלד.
 פאַרוואָס ניט? — דער צוג קאָן דאָ שטיין נאָך אַ גוטע פּאָר
 שאַ, אַלע וועלן גיין. די ברידער מוליאָרעס האָבן ניט גאָר
 קלאָר געוויסט, אינ וואָס גייט עס. נאָר פּונ דער אנדערער
 זייט — שוין קנאַפּע צוויי וואַכן, אַז מע איז אינ וועג. פּונ דער
 היימ איז מען שוין נישקאַשע ווייט אָפּגעפּאַרן. די לעצטע פּאָר
 טעג זעט מען אַרומ זיך ראַק די ברייטע פעלדער, בערג, וויי־
 טע טייגע, ווייניק מענטשן. וואָס טוט זיך דאָ? .. באַ די בריי־
 דער מוליאָרעס וואָלט מען געפּויעלט, אַז טאַקע דאָ זאָל זיך
 געפּינען דאָס „אַרט“, ווױהינ מען פּאַרט — זיי וואָלט ניט געאַרט,
 מע זאָל שוין זיין געקומען...

זייוו האָט לעבן יונגוואַרג־וואַגאַן געפּרעגט באַמ אוילעם,
 וואָס הייסט זיך דאָרט פאַרזאַמלען:

— מע איז שוין, דאַכט זיך, באַיאָרטע מענטשן, צי ניין?

— מיט וועמעס סייכל לעבט מען?

— מיטן סייכל פּונ אַ פּאָר יינגלעך?

— מיט אַרקעס קאַפּ?

בעני פּרינצ האָט דערופּ געענטפּערט:

— איך קאָן שימקען.

זייוו — צו בענין:

— ביסט א שויטע... שימקענ קאנסטו?

ביטער-שמייכלענדיק א קוק געגעבנ צו יודל ליפשיצנ:

— נו, ליפשיצ... דערצייל אימ שוינ... זאג אימ אויס,

וועג וואָס ריידנ מיר צווישנ זיכ...

יודל האָט א קוק געטאָנ אפ בענינ מיט א ווייטנ פאר-

טשאדעטנ בריק, מיט דער אונטערשטער ליפ אריינגעשארט די

וואַנצע אינ מויל אריינ אונ ארויסגעלאָזט פונ דאָרט זיינ בא-

קאנט קונציק זיפצעדע:

— שימקז, — האָט ער געזאָגט, — זיצט אפ א גרינגער פור,

א רייע: זיינ ווייב האָט ער געלאָזט אינ דער היימ...

זיחור — צו בענינ:

— איז דיר שוינ גוט?

יודל — צו אלע ארומיקע:

— איכ פרעג גאָר עפעס אנדערש: מע פאָרט אונ מע

פאָרט... פונוואנענ ווייסט מענ, עפשער איז מענ שוינ גאָר אריי-

בערגעפאָרנ? עפשער איז מענ שוינ גאָר געקומענ? ..

דאָס איז געווענ אינ דרויסנ, פאר דער פארזאמלונג. אינ

וואגאָנ אפ דער פארזאמלונג האָט מענ אופגעמישט אלצ, וועגנ

וואָס מע האָט שוינ ניט איינ מאָל גערעדט אפ די פריערדיקע

פארזאמלונגענ, — ארקע האָט אָנגעהויבנ, גערעדט וועגנ די פרא-

געס: צו וואָס פאָרט מענ „אהינ“, וויאזוי וועט מענ דאָרט

זעבנ — באזונדער, אָדער קאָלעקטיוו. יודל האָט א גוואלדעווע

געטאָנ פונ מיטנ אוילעם:

— וואָס דערציילט ער מיר, ווי פונעם בראט!

— דעם בלאט קאָנ איכ לייענענ אָנ אימ.

דער קליינ-פעסטער מאַטל שקלאָווער האָט געקוקט צום

אוילעם מיט יונגע סאמעט-גרויע אויגנ, דערציילט, וויאזוי פלא-

נעוועט „אָזעט“. זיחור האָט אימ איבערגעשלאָגנ:

— וואָס פאר א מאַשל „אָזעט"?

— „אָזעט" וויל, וואָס וולאסט וויל.

— „אָזעט“ האָט אירע כעזשבונינעס, מיר האָבן אונדזער
כעזשבן.

שימקע האָט זיך רויט-אַנגעגאַסן א טיפ-באליידיקטער, אקר-
ראט ווי מע וואָלט אימ אויסווארפן, אז ער איז אן אונטער-
געקויפטער. ער איז אזש אונטערגעשפרונגען, ביים ער האָט א
געשריי געטאָן:

— סא ליגן! איין כעזשבן!

דערנאָך איז בא אימ געבליבן א געפיל, ווי נאָך אָט דעם
געשריי וועט ער זיין שטארק הייזעריק — ער וועט ניט ריידן
עטלעכע מעסלעס נאָכאנאנד.

11

איצט פאָרט מען גראָד שוין דעם צווייטן טאָג מיט די
שיינקייטן וואָס צווישן באוואַקסענע וואלד-בערג, לענגויס דעם
לינקן ברעג פון טייך אנגארא. דער צוג איילט אונטער.

היינט קלאפן די רעדער פריילעכער, ווי טאָמעד.

די טירן אינ אלע וואַנעס — ברייט אופגערוקט. סימכע
קאָראָליווקערס ווייב זיצט די גאנצע צייט אפ איר קעסטל לעבן
דער אָפענער טיר, זעט אויס, ווי א טראָגעדיקע, כאָטש זי
טראָגט ניט. אפ אירע קניען ליגן צוגעסטריגעוועטע טיילן פון
איר קינדס לייבעלע, נאָר זי פארגעסט אָן זיי, קאָן זיך ניט
אינהאלטן פון באניס ארויסצוזאָגן אלעמאָל אירע מעווינעס:

— זייער זשיוואָפיסנע...

אפילע דער פליטן-טרייבער פרויעם טשערנאָבילער זיצט
היינט אויך מער, ווי טאָמעד, ארויסגערוקט פון אונטער דער
„נארע“, טאפט אלעמאָל בא זיך אינ בוועם דאָס טאָרבעלע מא-
כאָרקע, נאָר פארגעסט עס ארויסצונעמען, קוקט און קוקט צו
די געשלענגלטקייטן אונטער ניי-בלויזע הימלען — קרישטאָל און
פליסיק-לויפנדיקן טייך, געשלענגלט אינ טיפ-אויסגעבעטע טאָלן

צווישן בערג, וואָס זײַנען אָט גרינ-באוואַקסן, אָט אָפּגעטיילט
איינער פון אנדערן, ווי גלייכע שטיינערנע ווענט. פרויעמס
שארפע אויגן— פארוואַקסן מיט לאנגהאַריקע וויעס און ברע-
מען, ווי מיט ווילדן מאַכ— פארגעסן היינט צו געדענקען, אז
זיי זײַנען ביז.

נעענטער צו דער ברייט-אופגערוקטער טיר האָבן אפ א
לאנגער ברעט זיך איינגעמאַסטעט שימקע, קאַפּל יאַראַשעווער,
סימכע קאַראַליווקער— מע האָט ניט קיין איינציק וואָרט, וואָס
זאָל ווערט זײַן די פאַרבייאַגנדיקע שיינקייטן, מע האָט נאָך
קיינמאָל אזוינס ניט געזען— מע שווייגט און מע קוקט.
הילע געדולע. גליקלעך, וואָס דאָס אלץ קער צומ ראטנפאר-
באנד— צו זיי, הייסט עס— יאַגן ארום די יאטן פון יונגווארג-וואגאַן
אפ אלע קליינע ראזיעזונ— שטראלנדיקע אויגן, פרייעכ-קלאפנדיקע
הערצער, זוכן גליקלעכע מיטגעפיל בא עלטערן אין די פענע-
מער, האָבן קוימ צייט שאראטאניש-קלוג א ווינק צו טאַן:
— געזען? ..

ביזער ווי אלע זעט היינט אויס דאפקע שימקע, פילט זיך
דעם גאנצן טאַג, ווי איינער, וואָס האָט א פלעק אס זיך—
קימאט אלע איבערוואנדערער מורמלען אפ אימ אונטער ווי אפ
א גרינגן פארשוין, א רייע: ער האָט אליין זײַן ווייב ניט
מיטגענומען, זי געלאָזט אינ קאַלעקטיוו אונטער מינסק, ווו ער
און סימכע קאַראַליווקער האָבן געארבעט. סימכע מיט זײַן ווייב
קאַנען זײַן איידעס: געלאָזט האָט ער זי נאָה דערפאר, וואָס
דער קאַלעקטיוו האָט באשלאָסן זי דערווייַל ניט אָפּצולאָזן.
דאפקע ווייל זײַן ווייבל איז איצט בא אלע אינ מויל,
פילט איצט שימקע מיט אלע טיילן אינ זײַן האַריקן קערפער,
אז ער איז בא איר א „שטיקל מעיוכעס“, געדענקט, אז זי איז
ינגער פון אימ, העכער אינ ווקס, שטאלטנער, לייענט ביך-
לעך, באווייזט אי ציכטיק-ריין אָפּצוטאַן אלץ אינ דער היים
און ניט אָפּצושטיין פון אלע ארבעטן אינ קאַלעקטיוו און נאָך

דערצו זײַן די ערשטע „אינ דער פרויען-גרופע“ — שימקע בענקט, אימ מאָלט זיכ אויס: ווען ער האָט זי דאָ לעבן זיכ, וואָלט ער זיכ געפילט שטארקער. דערהויפּט איצט, ווען מע פּאָרט פארביי אָט די שיינקייטן. סע וואָלט געווען בעסער... וואָס וואָלט מען שוין דענסטמאָל געקאָנט אפּ אימ מורמלען? .. ער האָט עמעצן אָפּגענארט? ..

נאָר אָט פּאָרט מען באַנייט פארביי זייער א שיינ אָרט. דער צוג גליטשט זיכ באַרג-אַראָפּ פאמעלעך, פונ מאָל צו מאָל שטילער — אפּ אָט-אַט אָפּצושטעלן זיכ. סימקע קאָראָליווקערס ווייב טוט אַנקוועלנדיק א טרוקענעם שנייצ:

— כ'בעט אייך, וואָס דארפּ מען נאָכ פּאָרן ווייטער?

— מיכ ארט ניט, „סע“ זאָל זײַן דאָ...

— „סע“ געפעלט מיר...

„סע“ מיינט מען דאָס „אַרט“, וווּהינ מע הערט נאָכ אלץ ניט אופּ צו פּאָרן און צו פּאָרן. קאָפּל גרייטעווער הייבט אויך אַן עפעס אונטערצוברטשען. באַלד וועט מען אָנהייבן באַנייט זוכן, אפּ וועמען אַרופּצולייגן א קלאַצ. שימקע דערפילט, אז „סע הייבט זיכ אָן“ און קריכט אפּ זײַן „נארע“ — בעסער וועט ער שלאָפּן אָדער זיכ מאַכן, אז ער שלאָפּט.

שימקע איז פונ דער „נארע“ ניט אַראָפּגעקראַכן דעם גאַנצן אָוונט, די גאַנצע נאַכט. מיטן טאָג-ליכט האָבן פונ נאָענטע וואַ-גאַנעס זיכ דערהערט אופּגערודלטע שטימען, פרייעכע אויס-געשרייען, געלונפערנייען אהינ-אונ-אהער, ווי בא אויסלאָדן זיכ, האָבן אופּגעוועקט שימקען.

דער צוג איז געשטאַנען צווישן ביז-גאָר הויכע, פרעמד-וועלטיקע שיינקייטן. דורכ דער אופּגערוקטער טיר האָט מען דערזען די פליעסקענדיק-שטילע, בלויע-פארטראַכטע בייקאַל-וואסערן. אונטער דער אופּגייענדיקער זון האָבן זיי אפּגיכ גע-נומען שיינען, שטראַלן, זיכ מינען, געוואָרן אליינ א זון, צו-פוסנס — שיינענדיקע שטראַלונג אינ טיפּן קיילעכיקן שיינ פון

הויכע בערג. פארטשאדעט איז מען געלאָפּן פּונ די וואַגאַנעס אונ צוריק, געטרונקען מיט די אויגן דעם ארומיקן שטארקן געטראַנק. דער צוג איז, ווייזט אויס, געשטאַנען היפש לאַנג, נאָך פּונ באַנאַכט אָן. מע איז קימאַט געווען זיכער: שוין געקומען... וואָרעם אָט... וואָדען איז מען אזוי לאַנג גע-פאַרן?.. נאָר ניין, דער צוג האָט גענומען רירן, גיין ווייטער זיין וועג. קיינער האָט אינ „ווייטער-פאַרן“ ווי ניט געגלייבט. אינ די וואַגאַנעס איז מען געזעסן יעדערער אפּ זיין פּלאַצ, קיינער האָט ניט געפּעלט, דאָך... פּאַרוואָס האָט זיך געדאַכט, אז פּונעם איבערוואַנדערער-צוג איז באַ יענע שיינקייטן עמע-צער אָדער עפעס פּאַרבליבן?

12

פּונ נאָכן בייקאַל אָן איז באַ די איבערוואַנדערער אינ צוג פּאַרבליבן אזא געפּיל, ווי גלייך דאָס ווייטערדיקע פאַרן איז שוין גלאַט אזוי — ארויסגעוואָרפּן... יערצו האָט נאָך דער סטאַנציע טשיטאַ טונקל אָנגעכמאַרעט זיך, אָנגעהויבן גיין א רעגן. וואָס ווייטער מע איז געפאַרן, אַלץ שטאַרקער האָט גע-גאַסן. די וואַגאַן-טירן — קעסיידער צוגערוקט. קיינעם גייט מער ניט אָן א קוק צו טאָן, אפּ וועלכע סטאַנציעס שטייט מען. א טאָג אזוי, צוויי טעג אזוי. אָפּגעלאָזענע מענטשן האָבן פּויל געגעסן, פּויל געגענעצט, ניט געהאַט מער קיין כיישעק צו דערפּרעגן זיך, צו קריגן זיך. מע האָט שוין באַ זיך געפּויל-עלט: סע וועט קיין עק ניט האָבן. טאַקע דעמלט, ווען מע האָט עס באַ זיך געפּויעלט, איז דער צוג איינמאָל באַנאַכט שטיין געבליבן — אזוי זיך, ווי אָפּט — אָדער אינמיטן וועג אינ דער פּינצטער, ווען עס גיסט רעגן, — אָט-אָט וועט זיך דער-הערן א פּייפּ פּונ אַ לאַקאָמאָטיוו, מע וועט פאַרן ווייטער. דאָך, דער פּייפּ זאַמט זיך. אינ די וואַגאַנעס, וואָס זיינען פּויל

מיט איבערוואנדערער, איז אין ווארטעניש זעלטן ווער געשלאָפּן..
 דער צוג האָט ווירקלעך זיך אָנגעהויבן רירן. אין דרעמל האָט
 שימקע פארהערט, אז דאָס רוקט זיך דער צוג גאָר אפּ צוריק,
 אז עפעס א פּאָר פּינפּלעך מיט א צעשאַקלטן האנט-לאַמטערן
 אין דרויסן טייטלעך אפּ וואַגאַנעס, פירן זיי איבער אפּ זייטיקע
 רעזערווירעלסן. שימקע האָט דערפילט ארום זיך א פרישע, באַ-
 נאכטיקע קילקייט, זיך אופגעכאפט, באַרוועסערהייט אראָפּ פון
 דער „נארע“. אין טונקל-באלויכטענעם וואַגאַן — א געריידערני
 פון אלע מיינער, געראַטן אין א קריג. אין דרויסן גיסט אלץ
 שטארקער און שטארקער דער רעגן, קלאפט אָן וואַגאַנדאך,
 פארטומלט און פארפויקט אלץ, וואָס ארומיקע מיינער גראַגערן —
 זאָל מען עס פארשטיין אפילע א וואָרט. די וואַגאַן-טיר — ברייט
 אופגערוקט, פריי, קיינער גייט צו איר ניט צו. שימקע איז
 צוגעלאָפּן צו דער טיר, זיך אָנגענומען פארן ביישטידל, ארויס-
 גערוקט דעם קאָפּ מיט דעם אויבערשטן טייל קערפער אין דער
 פינצטער ארויס. דער גוסרעגן האָט אים גלייך געגעבן א
 שווענק-קאָפּ, אויסגעצוואַנגן די געדיכטע האָר אפּן קאָפּ, די וואַג-
 צעס, אראָפּגערונען פון דאָרט מיט שמאַלע שטראַמעלעך אים
 אין ברייט-צעכראסטעטן העמד אריין, נאס געמאכט זיינן האַריקע
 ברוסט, זיך צערונען פון דאָרט צו די לענדן צו. שימקע האָט
 עס ניט געפילט. זיך נאָך מער ארויסגעבויגן, געקוקט אנטקעגן —
 פינצטער, געקוקט לינקס — טונקעלע שיינן פון ברייט-צעעפנטע
 וואַגאַנעס, צעשניטן מיט אָן א שיר געדיכטע און שווערע
 רעגנ-פעדעמער, א קוק געטאָן רעכטס — פון זיינע אָפּענעם
 וואַגאַן דערהערט זיך א קאָל:

— ס'א מאַשל!..

— דאָ-אָ? .. סע דען א סטאנציע?..

עמעצער פרוווט פון דאָרט אראָפּשטעלן א פוס אין א ווארעמער
 ווייבערשער גאטקע און כאפט אים באַלד צוריק מיט א געשריי:

— אוי!..

— סא בלאַטע! ..

פון ווייטן עק צוג דערנענטערט מען זיך אהינ מיט א
לאמטערן — א מענטשן דריי ווערן דאָרט געשוואָלן אָנגענעצט
אונטערן רעגן. בא דער שיינ פון לאמטערן שטשירעט דאָרט
איינער פריילעך-ווייסע ציינ, שיקט דורכ זיי אָפּ אַן ענטפער
אינ זינולס וואגאָן אריינ:

— נו יאָ — א בלאַטע...

— ווער האָט דען געקאָנט אייך צוגרייטן דאָ טראָטוארן?
א באקאנט קאָל — ניט פריסקער? .. שימקע איז אראָפּגע-
שפרונגען אינ רעגן אריינ, ווי ער איז געשטאנען — באַרוועס,
אינ איינ צעכראסטעט העמד מיט הויזן אָן א גארטל, דערווען
באמ לאמטערן פריסקערן, ארקען, נאָך איינעם אַן אומבאקאנטן —
אפאָנעם, פון אַרטיקן איבערוואנדערער-פונקט, צוגעיאָגט צו זיי
א נאס-אָפּגעטויולטער, א פרעג געגעבן וועגן דעם, וואָס אָט —
מע איז שוינ געקומען. א-א?

פונקט אזא „א-א“ וואָלט זיך בא אימ ארויסגעריסן, ווען
ער זאָר זיך דערפרעגן, צי זיינ ווייב האָט געבוירן. ער איז
אוועק מיט די דריי אינ יונגווארג-וואגאָן. דאָרט האָט ער א הער
געגעבן, א רייד געטאָן, זיך אומגעקערט צוריק צו זיך אינ
וואגאָן, אפידע קיינ קוק ניט געגעבן צו די גראגערנדיקע אַרו-
מיקע, אראָפּגעוואָרפן פון זיך דאָס פיטש-נאסע העמד, זיך איינ-
געמאָסטעט אפ דער נארע מיטן צודעק איבערן קאָפּ, אפסניי,
ווי א פריש-אָפּגעבאָדענער, גיך און פעסט אנשלאָפן געוואָרן.
דערנאָך — גאנצפרי — באלד נאָכן אופכאפן זיך, איז ער ארויס-
געשפרונגען פונעם וואגאָן, ווילד און צעכראסטעט אָפּגעלאָפן
עטלעכע קלאפטער. דער רעגן האָט מער ניט געגאָסן. שימקע
איז שטיינ געבליבן א פארגליווערטער, זיינ מויל — אָפּן, זיינע
צעפנטע אויגן — אזוינע, וואָס באשטייען דורכויס פון שוואר-
צאפּל — זיי אליינ פרעגן, זיי אליינ ענטפערן:

— דאָס איז עס?! ..

— בירעבידזשאנ!..

פאמעלעכ-פאמעלעכ, ווי אפ קיינ אינאָרע ניט צו געבן,
האַבן זײַנע שלונגענדיקע אויגן זיך געדרייט איניינעם מיטן
קאָפּ, געזען:

ארום ציען זיך קייטן הויכע, געקרייזט-קילעכיקע בערג,
הילן זייערע שפיצן אין רויקע בלויע וואָלקנדלעך — אפּאָנעם,
טאָג-אונ-טאָג אזוי, שוין טויזנטער יאָרן אזוי. אלע דריי ווייטע
האַריזאָנטן — פּוך מיט אָט די בערג. דער פרימאָרגן זייערער —
לויטער-לײַכטנדיקער קרישטאָל, פיזבארער ביז גאָר. זון פון
הויכער וואַרעם, פון גרויסער שײַן. אומגעהייער הויכער בלויער
הימל אָן שום וואָלקן-שפורן. יאמען ליכט דערגרייכט צו די
בלויע רויכעלעך אין ווייטן האַריזאָנט, מאכט זיי שיטער. פון
צווישן בלוי-צעגאנגענע רויכלעך בליקן ארויס בלויע קרייזען
פון די בערג, קוקן אויס די פיל ווייטע און נאָענטע זוניק-
שטראַלנדיקע טײַכן, שמאָלע און ברייטע טאָלן, טײַגישע און
האַלב-טײַגישע געגנטן און אלע איניינעם איז עס דאָס לאַנד, וואָס
ראַטנמאכט האָט אויסגעטיילט פאר ארבעטנדיקע יידן, אלע אי-
ניינעם איז עס מיטן נאָמען:

— בירעבידזשאנ!..

פאמעלעכ-פאמעלעכ האָט שימקע פון דעם אלע איבערגע-
פירט זײַן בליק אפּ זיך אליין, דערזען, אז ער איז נאקעט, אָן
א העמד, בלוין אין די הויזן. ער האָט זיך אומגעקערט אין
וואַגאָן, זיך אָנגעטאָן, זיך א קער געזעבן צו די ארומיקע:
— נו? — האָט ער ניט פארשטאנען, — איז וואָס פאר א
שטייעניש? אָנגעטאָן? איז קומט!

איצט האָט אימ מער ניט געארט, טאָמער וועט עמעצער
זאָגן: „שימקע האָט געהייסן טאָן“, „שימקע האָט געהייסן גיין“.
אין דרויסן, אפּן וועג צום איבערוואַנדערער-פּונקט, באַמ ארי-
בערשפּאַנען איבער די רעלסן, האָט ער דערזען דעם יונגן מאָטל
שקלאָווער, ווי ער שטייט איינער אליין א פארטיפטער אין

עפעס א פאפיר — אפאָנעם, אז ער קוקט אינ דער רעשימע פון די איבערוואנדערער. שימקע איז צו אימ צוגעגאנגען, פאר א נאָ-ווענע — צום ערשטן מאָל זינט מע קענ זיכ — אימ פריילעכ אויס-געשטרעקט די האנט :

— נו, כאווער מאָטל שקלאָווער... ווי, האָט איר געזאָגט, וועט עס הייסן?.. וואָס מירן דאָ בויען?..
מאָטל האָט קימאט באקומען א שפילעוודיק גוידערל באמ פארבייגן זיין קאָפּ צום אקסל :

— פאָשעט, — האָט ער פריילעכ א מאכ געטאָן, — ס'איז דען שווער צו געדענקען? — בויען סאָציאליזם.

— אָט-אָט-אָט — האָט אימ גלייכ אינ די אויגן געקוקט שימ-קע, — איכ האָב געוואָלט, איר זאָלט עס זאָגן נאָכאמאָל...

זינע אויגן האָבן עטלעכע מאָל א פינטל געטאָן, איינער ער האָט באוויזן זיי צו פארשטעלן מיט א טייל האנט וואָס העכער דעם עלנבויען. פון דער זייט האָט זיכ דערהערט דאָס שטיפע ריש-פריילעכע קאָל פונעם צוקומענדיקן אָדעסער בוי-ארבעטער פריסקערן :

— צעקושט זיכ, צעקושט זיכ!..

ס'איז געווען זומער ניינצן הונדערט אכט און צוואנציק, ווען קיין בירעבידזשאן זינען געפאָרן די ערשטע פּיאָנער-אי-בערוואנדערער.

קאפיטל צוויי

1

די נידעריק-פעסטע שווארצ-געקויזזטע פעסל— א קאמיר-
גיסטנ נאָכ פונ דער היים— ווי נאָר זי איז מיט אירע אונ מיט אי-
רע עלטערנס פעקלעך אריינגעקומענ אינעם „איבערוואנדערער-
פונקט“— א גרויסער הילצערנער באראק— איז זי דאָרט אינ ענג-
שאפט אונ אינ טומל שטיינ געבליבנ, ווי פריסמיוועט, מיטאמאָל
פארלאָרנ סײַ דעם זיקאָרנ סײַ דעם סייכל— פרעגט זי באכיירעם:

— וואָס האָסטו נאָרוואָס געוואָלט טאָן?

— וואָס האָסטו געוואָלט זאָגן?

אינ באראק— קימאט אוש טונקל. די עטלעכע צענדליק
איבערוואנדערער— טומלדיק צעוואָרפן, ווי אפ א וואָקזאל, ווי-
הינ קיינער קאָן שוינ מער ניט אריינ. אינ באריידעוודיקן מיש-
מאש וויל יעדערער, מע זאָל הערנ אונ וויסנ, אז דאפקע ער
איז דער סאמע באליידיקטער. פונ איינעם א ווינקל ציט ווי
מיט אומהיימלעכע צוגווינטנ— איבערוואנדערער, ערשט-געקומענע,
פריער-געקומענע, פארשטייענ דאָרט איינער דעם אנדערנ אזוי
פריערדיק-הייס, ווי זיי וואָלטנ זיכ קענענ שוינ צענדליקער יאָרנ.
זייוול בראָדסקינ ציט אהינ, ווי מיט מאגניט, פאָשעט ווייל אינ
ווינקל, אינמיטן ליארעמדיקן צוגווינט, הערט עמעצער ניט אופ
גוואלדעווענ אונ פינענ:

— נעמענ בא זיי די קישקעס!

— מעט „אָזעט“... א רועכ אינ טאטנ!

און ערגער פון אלץ — דאָס ניט שטיל-ווערנדיקע רייסן זיך פון וויינענדיקע קינדער אינמיטן באראק. ביז-צערייצט פונעם לאנגן וועג איז וואגאָן, וווּ זיי זיינען ניט געשלאָפן ווי געהעריק, ניט געהאט די נייטיקע באדערפענישן, גיבן זיי איצט אויס די מי-זינקע, ווערן שיר ניט צעריסן און צעגאנגען. ביז-צערייצטע מאמעס קניפן זיי און שלאָגן, ווי אומיסטן, קעדיי דער געוויינ מיט דער קוויטשערין זאָל ווערן נאָך העכער. נידעריק, קימאט אפן הוילן דיל, זיצט הירשקע פעקערס ווייב גאָלדע. מיט דער ליני-קער האנט גיט זי איך שויס די ברוסט איר זויגקינד און מיט דער רעכטער האנט הארגעט זי און רייסט צו זיך איר דריי-יאָריק יינגעלע היקען, קריצט אוש מיט די ציינ:

— אָט-דאָ וועסטו צעמעקט ווערן!

— דאָ וועסטו באַליאטשען!

נאָר הילקע וויל דאָפּקע וויינען בעפירעש אינמיטן באראק און נאָר מיט אלע אנדערע קוויטשענדיקע קינדער. די קניפ מיט די קלעפ, וואָס ער כאַפט איצט אויס, זיינען באַ אימ גאָרנישט ניט ווערט און קאָנען נאָר פארגרעסערן זיי אקשאַנעס. זיי קיילעכיקע שווארצע צורקע איז ביז גאָר פארקרימט און ביז גאָר נאָס. עס רינט אימ פון יעדן לעכערע, וואָס זיי קליינער קערפער פארמאָגט. זיי גרעסטער סוינע איז דער וועלט איז איצט זיי אייגענע מאמע. שוין געוען, אַ מאמע זאָל זיי אַזא גאזלען? טאקע דערפאר רייסט ער זיך אזוי שטארק פון אירע הענט, זוכט מיט די וויינענדיקע אויגן הילפ באַ די ארומיקע און לאָזט ארויס פון זיך קוילעס, ווי אַ האַלב-געקוילעט כאַ-זערל — אדעראַבע, זאָל די וועלט הערן. פון זיינע און אנדערע גרילצנדיקע געשרייען האָט פעסל, צוועצנדיק זיך לעבן אירע עלטערן אפ אַ פעקל, אוש פארמאכט די אויגן, צוגעלייגט איר קאָפּ צו אַן אייגענעם אַקסל און געבליבן פארגליווערט. איר האָט זיך געדאכט: אַפגעזעסן איז זי אזוי גאנצע שאָען — זי האָט געדערעמלט. נאָר אינדערעמעסן איז זי אזוי געזעסן ניט מער

ווי צוויי-דריי מינוט, דערהערט לעבן זיך א ווייבעריש
קאָל:

— די דופט!

— וויי איז מיר...

— ווי מיט מעסערס צו שניידן.

פעסל האָט געעפנט די אויגן, דערזענ, אז דאָס רעדט צו
איר סימכע קאָראָליווקערס דערבייזיצנדיק ווייב, נאָר גאָרנישט
ניט געענטפערט. ניט זי, נאָר איר קערפער האָט זיך גלייך גע-
געבן א הייב-אופ, זיך געטאָג א טראָג צו די קוויטשענדיקע
און וויינענדיקע קינדער אינמיטן באראק, דאָרט האָט זי זיך
גלייך אראָפגעזעצט, געוואָרן אליין א קינד, באקומענ דעם סייכל
פון א קינד. ניין, ניט דעם סייכל פון איין קינד האָט זי בא-
קומען, נאָר דעם סייכל פון אַרע וויינענדיקע קינדער מיטאמאָל,
דערפילט איטלעכנס נויט און געקריוודעטקייט, ווי מע דערפילט
די נויט און די געקריוודעטקייט פון אייגענע הענט און פיס,
פון אייגענע בלוטיק-ווייטעקעכע פינגער. איר הארץ איז פול
מיט אַרעריי סאָרטן פארביטערטקייט, וואָס פילן אָן בא ארו-
מיקע וויינענדיקע די הערצלעך. זי האָט זיך אליין שיר ניט
צעוויינט. גענומען איטלעכס קינד גלעטן, ארומווישן נאסע איי-
געזעכ, נאסע נעזעלעך, סלינענדיקע מייכלעך, געדריקט פאר-
שוויצטע קעפלעך צו אירע יונגע, שטייפע ברוסטן, זיך געוויגט
מיט זיי אינ ביידע זייטן, זיך אָנגעבויגן איבער זיי, זיי פאר-
שטעלט מיט איר לייב, ווי א קוואַטשקע אירע הינדלעך, גע-
לאָזט היימיש ווערן מיטן געמיטלעכע רייכע פון איר געפאקט-
פעסטן צוואנציקיאַריקן קערפער. ס'האָט ניט אזוי גיך געהאָרפן. דאָך,
די קינדער האָבן אינ זייער גרעסטן טייל, ווער פריער, ווער
שפעטער, אָנגעהויבן צוגעוויינט ווערן צו איר קאָל, צו איר
רייכע, צום בליק פון אירע אויגן, דערפילט אינ איר עפעס
א נייעם, נאָך קיינמאָל ניט געזעענעם פריינט. צום אלעם ערשטן

הָאָט דאָס דערפילט ליפּשע — א טונקל-בלאָנד מיידעלע פּונ א יאָר פינף, א כיינעוודיק-שטאלטנע אפילע אינעם צעפּריקטן, מאנצבלש גראמען סוויטערל. פעסל האָט בא ליפּשענ געפרעגט, צי זי קאָן טאנצן. ליפּשע האָט מיט צוגעטריקנט-פארוויינטע אויגן דאָ אפּן אָרט קינדעכיק זיכ אויסגעדרייט, ניט גאָר גע- כאפט, דאָכ, ס'האָט זיכ ארויסגעוויזן, אז פונקט דאָס מיינט פעסל. פינדדיק, אז הילקע איז צווישן דער כעוורע דער פיי- נער אָנהייבער פונ אלע געוויינענ, האָט זי אימ אלצ געהאלטן צוגעדריקט צו איר ברוסט און אימ אָנגעוויזן:

— נא זע, ווי ליפּשע טאנצט שיינ.

ליפּשע האָט א טראכט געטאָן, אוועקגעלאָפּן דערציילן עפעס אירע עלטערן. נאָר יענע אינ באראק ניט אזוי גיכ געפונען און זיכ אומגעקערט צו פעסלען מיט אזא אויסזען, ווי גלייכ דאָס האָט זי געפּאָלגט פעסלען א גאנג און איצט ווארט זי, פעסל זאָל זי ווידעראמאָל ערגעצ שיקן. פעסל האָט שוינ דער- ווייל געהאט צונויפגעקליבן אלע קינדער און זיכ דאָכ ווייניט- ווי גענומען ארויסשארן מיט זיי פונ באראק אינ דרויסן צו דער קופּע זאמד, וואָס ליגט א ווארעמע אפ דער זונ. דאָרט האָט זי פונדערווייטנס דערזען, ווי פריסקער שטייט נאָכ מיט עטלעכע לעבן דער טיר פונ דער איבערוואנדערער-קיכ. אראָפּ- געזעצט צו דער ווארעמער זאמד וואָס אפ דער זונ, האלטנדיק אונטער איינ פאכווע הילקעס קעפל און אונטער דער צווייטער — דאָס קעפל פונ א באנייס-וויינענדיק מיידעלע, האָט זי אָנגעוויזן ליפּשענ אפּן צעטראָגענעם פריסקערן:

— טו א שפרונג — האָט זי צו ליפּשענ געזאָגט, — רופ מיר אהער צו יענעם כאווער — אָן זעסט? — וואָס האָט אופּגעהויבן ביידע הענט אינ דער הייכ און טרייסלט מיט זיי. זעסט ניט? — איצט בינדט ער איבער אפ זיכ דאָס פאסיקל.

ליפּשע איז אהינ אוועק, זיכ א דריי געטאָן ארום פריס- קערן, גוט באקוקט ניט אזוי אימ אליינ, ווי זיינע הויזן און

שטיינר, זיך אומגעקוקט צו פעסלען, וואָס שאַקלט צו איר מיטן קאָפּ, נאָר גאַרנישט ניט געקאָנט מאַכן, ווייל פריסקער האָט ניט אופגעהערט צו שרייען און זיך בייזערן אפּ די אנדערע צוויי, וואָס שטייען לעבן אימ.

— צוויי און זעכציק מיטיקן!

— יאָ!

— אזוי האָט מען אייך געזאָגט.

— וווּ איז דער אָרדער?

— איר האָט אַן אָרדער, צי ניינ?

ליפּשע האָט זיך פון דאָרט אומגעקערט אַ מאָל דריי אָן גאַרנישט. דאָך, פריסקער האָט זיך נאָכדעם אַרייַן געלאָזט גיין פאַרביי דעם הויפּן זאמד, וואָס איז באַגאַסן מיט וואַרעמער זון. פעסל האָט אימ דאָרט אָפּגעשטעלט.

— הער, — האָט זי געזאָגט צו אימ, — טאָמער וואָלסטו גע- זען, מע זאָל די קינדער געבן עסן... אינ באַראַק איז צו אַ גרויסער יאָרד.

פריסקער האָט קוימ געהאַט צייט צו ענטפערן — אימ האָט באַשעפטיקט אַ רופּ געטאָן יענער, וואָס האָט פאַרטאָן אַרייַן געקוקט אינ די וואַגאָנעס, געענטפערט איבערוואַנדערער אפּ פאַרשיידענע פראַגעס און געהייסן זיך אויסלאָדן.

פריסקער איז אוועק אינ באַראַק. דענסטמאָל האָבן זיך דאָ נאָענט באַוויזן אַרקע באַסקער, וועלוויל יאַראַשעווער און מאָטל שקלאָווער. זיי האָבן אַ גאַנצן פרימאָרגן זיך געהאַלטן פריילעך איננינעם, געפונען אַלעמאָל אַ נייַ צוטשעפעניש אפּ צו לאַכן סייַ איינער פונעם אנדערן סייַ פון דעם אָדער יענעם פאַר- זאָרגטן איבערוואַנדערער, מיט וועמען זיי זיינען באַנאַכט אהער איננינעם געקומען. פאַרבייגענדיק האָבן זיי גשכאַפט יודל ליפּ- שיצעס אַ בורטשע און אימ פריילעך באַטראַכט. יודל האָט זיך אַ קרימ געגעבן:

— עס פעלט זיי קאַדאַכעס!

ארקע באסקער האָט אימ געענטפערט פאר אלע דריי:
 — אויב קאדאָכעס, זייט איר בילכער.
 ווי דריי פריילעכע שיקורים האָבן זיי זיך אוועקגעשאַקלט
 אָנקונן דאָס דאָרפ טיכאָנקאָיא, גערופן פעסלענ — זי זאָל
 אויך גיין. פעסל האָט ניט געקאָנט אָפטרעטן פון די קינדער,
 געענטפערט בייו:
 — איך וועל נאָך דאָ האָבן צייט אָנקונן די סטאָליצע.
 ארקע האָט זי א צי געגעבן בא דער האנט. פעסל האָט
 אימ געגעבן א פיינעם שטויס אָפ:
 — גיי! — מיטן רעכטן פוס אינ דער ליינקער בלאָטע.
 וועלוו איז פריילעך צוגעשטאנען:
 — פעסל, איך וועל אוועקגיין, וועסטו דאָך בענקען.
 פעסל האָט זיך צו אימ מער ניט אומגעקוקט:
 — די ערשטע צען יאָר וועל איך זיך קאָנען באגיין אָן
 דיין זיס פאָנעם.
 ביילע — הירשקע פעקערס — האָט צוקומענדיק געפרעגט:
 — וואָס איז?
 פעסל האָט בייו אָנגעשטעלט די אויגן אפ אלע דריי לאכנ-
 דיקע יאטן.
 — גאָרנישט, — האָט זי געזאָגט. — אפ דער „טראַיקע“ איז
 אָנגעפאלן גענדו.
 יענע זיינען אוועק.

2

ס'איז געווען ארום 11 אויגער אינדערפרי.
 ארקע, וועלוו און מאָטל האָבן געזוכט טרוקענע ערטער
 לעבן די פלוויטן, געגאנגען פאמעלעך, געוואָרפן פריילעכע בליקן
 אינ אלע זייטן.
 ניט די בלאָטע נאָך א רעגנדיקער נאכט אינ דאָרפ טיכאָנ-
 קאָיא, ניט דער נעבענדיקער אויסזען פון די צעוואָרפענע

שטיבלעך און געסלעך האָבן היינטיקן פרימאָרגן אפ א האָר
ניט געקאָנט קאָליע מאכט די געהויבענע צופרידנקייט, וואָס אָט:
— מע איז געקומענ...

גרינגער איינצורייזן דער דאָזיקער קאָמיוגישער „טראַקע“
א קינד אינ בויכ, איידער צו פויעלן בא איר, אז מיטן פאָרן
אהער האָבן זיי געמאכט ניט אזוי „איי-איי-איי“. אינמיטן שפא-
צירן האָבן אַלע דריי אָנגעשטעלט די אויגן אפן ערשטן אָר-
טיקן ניט-יידישן איינוויינער, וואָס לאָזט זיך ארויס פון זיינ
כאטע. זיי זיינען געבליבן שטיין ווי לויט א קאָמאנדע:
— שא !..

זיי קוקן, ווי דער אָרטיקער איינוויינער דערנענטערט זיך —
א מענטש א באיאָהטער און באַרדיקער. אָט איז ער שוין לעבן
זיי. זיי האָבן בעפירעש זיך געמוזט איינהאלטן פון ניט א זאָג
צו טאָן אימ מיטאמאָר: „וואָס מאכסטו גוטס“?

דאָ האָט מאָטל שקלאָווער — ווייל ער איז קינדווייז גע-
וואָקסן אינ א וויסרוסישן דאָרפ — אָן לאָשן געהייסן אלעמען
שווייגן און איינער אליינ אָפגעגעבן דעם אָרטיקן איינוויינער
דעם פיינעם און שיינעם גוט-מאָרגן, אימ אָפגעשטעלט. דערביי
האָט ער נאָך באוויזן צו כאפן א קורצן קוק אפ ארקען און
וועלווען, ווי איינער זאָגט:

— לערנט זיך: אזוי ווערט מען היימיש מיט א שאַכנ.

ער טוט מיטן אָרטיקן איינוויינער א שמועס — צוערשט ווי
מיט איינעם, וואָס לייענט ניט קיין בלעטער און ווייסט מיט-
טאמע גאָרנישט, וואָס מיט בירעבידזשאן טוט זיך. באלד אָבער
ווייזט זיך ארויס: א טאָעס די מייסע. דער אָרטיקער איינוויי-
נער — פיאָטער אקסענטיעוויטש — ארבעט ווי א בויער באַמ גיי-
עם איבערוואנדער-הויז און ווייסט וואָס ארום טוט זיך —
פארוואָס זאָל ער ניט וויסן?

היינטיקן זומער — ווייסט ער, — האָבן אהער אָנגעהויבן קו-
מען „יאורעי“, ס'הייסט אפ צו באזעצן זיך.

פון לײטישקײט וועגן באקומט וועלוול אזא פאָנעם, אקור-
ראט ווי ער וואָלט הערן א נײַס:

— אזוי, „יאורעי“.

פּיאָטער אקסענטיעוויטש טוט קאלטלעך א מאכ:

— יאָ, דערווייל זײַנען נאָך ניט קײַן סאכ געקומען.

ער האָט קאלטלעכע אש-קאָלירענע אויגן — פּיאָטער אקסענ-
טיעוויטש. ער טוט זײ א זײַטל צום הויכנ בלויען הימל, ווי
ער וואָלט דאָרטן האָבן עפעס פארשריבן, און לאָזט אויס:

— אזוי א מענטשן דרײַ-פיר הונדערט און שוין. אייניקע
געפינען זיך אפן איבערוואנדערער-פונקט, אייניקע ווײַנען דאָ בא
אונדזעריקע אינ די היזער, אנדערע האָט מען אָפגעשיקט צו
„בירסקי אָפּײַטנע פּאָליע“ — אָט-אהינ אָ... א וויאָרסט זעכציק
פונדאנען. מע זאָגט: מע וועט אלע אהינ אָפשיקן...

ארקע טוט פריילעך מאָטלעך א טאָרקע:

— הערסט שוין? טוט זיך יאָ עפעס... וואָס-זשע האָבן
הײַנט אפן איבערוואנדערער-פונקט יענע אזוי געוואלדעוועט?

פאמעלעכקע פרוווט ער א טאפ טאָן:

— און וואָס זאָגן דערופ עפעס איר, אָרטיקע?

פּיאָטער אקסענטיעוויטש טראכט, טראכט און צעשמייכלט

זיך שיר:

— וואָס זאָל מען דערופ זאָגן?

מיטן בליק הייסט ער זיך ארומקוקן אפן בארגיקן ארום —

זאָל מען זען:

— דאָרט איז פאראן גענוג — סע וועט סטייען פאר אלע.

באלעבאטיש שפּײַט ער אויס אינ א זײַט, נאָכן שפּײַ ווישט

ער גוט-גוט אָפ די וואָנצעס:

— סע ווערט, — זאָגט ער, — א ביסל פריילעכער און שוין.

מײַהאָט באמ איבערוואנדערער-פונקט געעפנט א „קאָאָפּערא-“

טיולל“. מע קאָן דאָרט אָפט עפעס קריגן. ביז אהער איז אזוינס

ניט געווען. סײַדן בא די „זשעליעזנאָדאָראָזשניקעס“. וואָרעם

אינ טיכאָנקאָיא איז ביז אהער געווען אָט-דאָס, וואָס מע זעט, און שוין — א מינע זיבנ-אכט הונדערט מענטשן און שוין. נו יאָ, מע האָט געלעבט — פון וואָס זאָל מען לעבן? א טייל האָט געארבעט בא דער באַן, א טייל איז געגאנגען אין וואַלד אפּ האַלצ-פאָרגרייטונגען און שוין — ווינטער, לעמאַשל, האָבן אַן-דערע געלעבט פון יאָג, טאקע דאָ, אין דער אַרומיקער טייגע. וואָס האָט מען געשאָסן? — וואָס ס'האָט זיך געמאַכט און שוין: א קאָזליע, א ווילדן כאַזער, א סוכאַטע. אויב ניט, איז גוט א ווילדע קאַטשקע, א ווילדע גאַנדז, צי א פּאַזאַן, אשטייגער, און שוין. אָדער גאָר א פּוקס, צי א יאַנאַט, צי מע גייט עט-לעכע איניינעם אפּ א בער — אי מע פּאַרקויפט די פעל. אי מע עסט דאָס פּלייש — ס'איז גוט, ס'איז זיסלעך. אַנדערע אַרבעטן זייער שטיקל פעלד, אָדער כאַפּן פּיש, טאקע דאָ איז טייל בי-רע, — אָט איז זי, די בירע, רעכטס, אהינאָ...

— אהינאָ?

— יאָ, נאָענט.

3

הער א געשיכטע! דאָס מיינען טאקע אלע דריי — פּריער פאַר אלץ מוז מען אָנקוקן דעם טייל. ווער האָט עס ניט גע-הערט? בירעבידזשאַן איז א לאַנד פון טיילן. דאַרפּ מען צום אַלעם ערשטן זען, וויאָזוי „טייכלט“ זיך עפעס א טייל אין בי-רעבידזשאַן. וועלווען האָט שוין סיוויסיי דערעסן צו שטיין אפּ איין אָרט, קוקן, שווינג און הערן, וואָס אַנדערע ריידן. באַם צעשיידן זיך טוט יעדערער א נעם פּיאָטער אַקסענטיע-וויטשעס האַנט, ווי זי אפּ א וועג צו טאַן, און בלייבט צופּרידן — די האַנט וועגט נישקאַשע. וועלוול זאָגט לויט פּיאָטער אַקסענ-טיעוויטשעס נוסעך:

— קומט און שוין.

אפּן האַרצן ווערט נאָך פּריילעכער, ווי בייס מע איז אַרויס

פונעם איבערוואנדער-פונקט. ארקע איילט אויך אונטער. מיט דער פולער זיכערקייט, אז מע וועט אימ נאָכגיין, לאָזט ער זיך שפאנען אהין, ווי עס דארף זיך געפינען דער טייך בירע, קוקט זיך ניט אום אפ צוריק און נעמט א קורצן וועג, וואָס האָט אינ סאַמע מיטן נישקאַשע פון טיפ-בלאָטיקע ערטער.

— נו? — רופט ער די איבעריקע.

— געגאנגען איז געגאנגען.

— גיכער.

אימ איז גרינג צו זאָגן — ער איז אי א לאנגפייסיקער אי א גוטער פיזיקלערניק. באמ אריבערפעקלען זיך איבער א טיפ-בלאָטיקן טינטער איז פאר אימ גענוג, אויב אינמיטן געדיכטער אָדער שיטערער בלאָטע ליגט א שטיין אָדער אפילע א שטיקל ציגל — א שפרונג אהין מיט אן אויסגעצויגענעם לאנג פוס, און ער איז אפ יענער זייט בלאָטע. ערגער איז דעם קורצן מאַטלען. ער איז מיט איין שטיוול פארסטראָגעט געוואָרן, טרעט ביז דער קני, דעם צווייטן פוס האלט ער, ווי א בושל, אינ דער הייך און האָט, אפאַנעם, א שטיקל „ישעוו-האדאס“, וואָס זאָל ער מיט אימ טאָן. ארקע און וועלוול זיינען שוין אפ יענער זייט בלאָטע, שטייען און קוקן אפ אימ. ארקע הייבט אימ ניט אָן צו פארשטיין:

— נו?.. ביזוואנען איז דער שיר צו טראכטן?.. אזוי, אזוי...

קריכ מיטן צווייטן שטיוול אויך. וואָס וועסטו דאָ מאכן קונצן? אפ אזא פאָשעטן סייכל איז מאַטל, זעט אויס, ניט געפאלן. ער זעט שוין: ער האָט גאנצ פּינג דורכגעקנאָטן די בלאָטע און איז פונדעסטוועגן ניט אומגעקומען. מער ניט: ער סאַפעט א ביסל אָפּ, ווי נאָכן גיין אינ אקער. נעמט א שפענדל אפ ארומצורייניקן די שטיוול און באטראכט שוין אינ איין וועג די טעווע פון בירעבידזשאנער בלאָטע — זי איז שווארצ, ווי סאזשע, אי פעט, ווי סמאָלע, אי קלעפיק, ווי ליימ — ס'איז א בלאָטע שעבעבלאָטע, און ס'איז קערדי זיך אינצוקוקן אינ איר —

מיט איר וועט דאָ אויסקומען האָבן א ביסל צו טאָגן. טאקע דענסטמאָל, ביים ער איז אזוי געשטאנען אָנגעבויגן, האָבן אר-קע און וועלוול לאַכרוטן אימ פארגעסן. — זיי האָבן דערוען עפעס מער טשיקאוועדיקס: 'אפן ראָג פון א ניי דאָרפֿ-געסל איז לעבן פלוּיט געשטאנען אן אלטע יידענע, זיך אָנגע-האלטן מיט ביידע הענט אָן פלוּיט, קעדיי ניט אראָפּגיטשן זיך פונעם טרוקענעם אָרט אינ דער נאָענטער בלאָטע אריין, און גערופן נאָך. זיך איר נאָך מער אלטיטשקן מאן:

— שאַלעם-מייער, גיי שוין גיכער א ביסל.

— שאַלעם-מייער... וואָס קרעכצסטו?

— האָסט מיך שוין פארקרעכצט, שאַלעם-מייער.

— טו, ווי איך, זאָג איך.

— האַלט זיך אָן באַם פלוּיט...

אפּ שאַלעם-מייערן — א קורצוויקסיקער מיט א געדיכטער גריין-גראָער פאטלע און אויך אזא געריכטער גריין-גראָער באָרד — איז פאנאנדערגעשפּיליעט דאָס לאנגע ליוסטרינענע רעקל. די קנעפלעך פון זיין ווייס-פארוסינענער זשיליעט זיינען טיילווייז נאָך פערלמוטערנע, טיילווייז שוין שווארצע — א געמיש פון אלטע און נייע צייטן. ער ענטפערט זיין יידענע ניט געכאפט, מיט א געמעסיקטן באַרויגעז פון א זעכציקיאָריקן:

— דיר איז גרינג צו זאָגן „האַרט זיך אָן באַם פלוּיט“.

— איך בין שווערער פון דיר...

— כ'וועל זיך אראָפּגיטשן...

אינ דער יידענעס קאָל הערט זיך א וויינענדיקע הייזע-

ריקייט:

— וואָס-זשע וועט זיין?

— וועגן מיר היינט ניט עסן?..

ארקע האָט א קוק געגעבן אפּ וועלוולען, אפּן צוקומען-

דיקן מאַטלען, געפרעגט באַ דער יידענע:

— ווהיין דארפט איר דען גיין?

די יידענע — איינקוקנדיק זיכ אינ ארקענ, צי איז ער ניט
א באקאנטער:

— ס'הייסט „ווייניג“? — אפן איבערוואנדערער-פונקט.

ארקע:

— אפן איבערוואנדערער-פונקט?

ווידער א קוק געגעבן אפ וועלווענ אונ מאַטלענ, ווידער
בא דער יידענע געפרעגט:

— וואָס דארפט איר דאָרט?

די יידענע:

— וואָס מיר דארפן דאָרט? — דאָס אייגענע וואָס איר:
מיר זיינען איבערוואנדערער.

אויב אזוי, איז פארשטענדלעך. איבערוואנדערער דארפן
גיינ אפן איבערוואנדערער-פונקט עסן. ארקע פאלט פונדעסט-
וועגן אפ אן אייצע:

— הייסט עמעצן פון אייערע קינדער, וועט ער אייך ברענ-
גען אהיימ עסן.

די יידענע:

— וועלכע קינדער?

דער אלטער מיט א זיפצ:

— בבבא!.. ווען איך זאָל האָבן קינדער!..

דאָ ווערט די זאך פאר אלע דריי כעווערעניט באנייט
אומפארשטענדלעך. זיי קוקן זיך דורכ. ארקע פרעגט באמ יידן:

— אָן קינדער?.. וואָס-זשע זייט איר אהער געקומען?..

וואָס וועט איר דאָ טאָן?

דער אלטער:

— אונ וואָס האָב איך דען געטאָן אינ דער היים?

ווייזט זיך ארויס: אינ דער היים איז די יידענע נאָך גע-

ווען א פארקויפערן אינ א קאָאָפּעראַטיוו, אונ דער ייד — א קא-

סיר אינ א קינאָ. ער זאָגט וועגן זיך אליינ:

— איר ווייסט ניט? — אן ארט שטיקל מעבל, קאָלומאנ

עס שטייט אינא ווינקל, שטייט עס. רירט מען עס פונעם אָרט, ווערט עס צעשאַטן. איז וואָס איז אונדז אָנגעקומען מיר זאָלן פאָרן אהער? — איז טאקע א קאשע, נאָר איך וועל אייך זאָגן דעם עמעס: מיר זעען דאָך, אז עס פאָרן אהער ייִדן — און איך און מיין אלטע, ווי. איר קוקט אונדז אָן — מיר זיינען גע- קומען, אהער שטארבן צווישן ייִדן.

ניין, ווארט. ארקע וויל וויסן:

— עמעצער האָט אייך אהער געשיקט, צי ניין?

דער אלטער:

— נו יאָ, אוואדע געשיקט.

ארקע:

— ווער?

דער אלטער:

— ס'הייסט ווער? — בא אונדז אינ שטאָט, דער „געזערד“.

מאָטל האָט דערופ שטיל א זאָג געטאָן:

— ס'איז א ליגן... א?

ארקע האָט זיך צו אימ ניט אומגעקוקט. אפן אָרט פון ענטפער האָט ער בא זיך פארשריבן די „געזערד“—אָפטיילונג, וואָס האָט דעם ייִדן אהער געשיקט, און דעם ייִדנס נאָמען: — מייער טעלענגאטער.

וועלדורל האָט פריילעך א פלוידער געטאָן:

— אוי, געווען בא אונדז אינ דער היים א ייִד מיט אזא

פאמיליע... מע האָט געזאָגט: ער איז אמאָל געווען א סטא- ראָסטע...

ערשט ווען מע איז אלע דריי אוועקגעגאנגען, האָט ארקע א פּרעג געגעבן בא מאָטלען ביזלעך, ווי אפ אויסצווידלען: — פונוואנען ווייסטו, אז ס'איז א ליגן? ער איז דאָך געקור-

מען מיט אן אָרדער!

דאָס האָט געבראכט דערצו, אז אפן ווייטערדיקן וועג, וואָס דארפ ברענגען צום טייך בירע, זאָלן אלע דריי

שווייגנדיקערהייט זיך פארטראכטן: וואָס איז עס פאר אַ מיסע? ווער שיקט עס אהער אזוינע איבערוואנדערער, ווי אָט דעם מייער טעלענגאטער, ווי זייוול בראַדסקי און יודל ליפשיץ? סע קומט אויס: עמעצער טוט עס, ווי אומיסטן, אפֿ- צולאָכעס. יעדערער פון די דויי האָט וועגן דעם געטראכט אונ געהאט פון דעם יעסורימ, יעדערער אפ זיין שטייגער. וועלוול, צום ביישפּיל, איז ביכלאָר א מענטש, וואָס לאנג יעסורימ האָבן קאָן ער ניט — איינ מינוט, און שוינ. ער וועט בעדיי, ווי א פרייעכער סטאַליער-יאט אָפהובליעווען א פּאַר איבעריקע דעם- בענע טרוקענע ברעטער, איידער זיך „וואָזענ“ מיט וועלכע-ניט איז צאָרעס בא זיך אינ קאָפּ, צי אינ האַרצן. מאָטל האָט פּלוצלינג צו אַרקען א זאָג געטאָן:

— וואָלסט באדארפט אופהייבן די פראגע נאָך היינט... אפ דער איבערוואנדערער-פארוואמלונג.

אַרקע האָט גראָד געטראכט וועגן די סאַמע פעסטע צווישן די איבערוואנדערער: „שימקע, לעמאַש... דאָס איז אַן איבער- וואנדערער“. און ווייל ער האָט גראָד אינ זינען געהאט שימ- קען, האָט ער שוינ געענטפערט בייזלעך, קימאַט מיט שימקעס קאָל:

— וואָס עפעס נאָר איך? פארוואָס ניט דו אויך? פאר- וואָס ניט וועלוול אויך?

— נו, גוט, אלע — מאָטל אויך, איך אויך... קאָנטשענאָ... וועלוול קאָן ניט ליידן, ווי מענטשן האָבן דיר א טעווע צו צעקניען יעסורימ — עפעס ווי זיי וואָלטן זיך קוויקן מיט זיי. זיי פארגעסן גאָר צו פרייען זיך און צו געדענקען, אז זיי זינען אָקאָרשט היינט באנאכט אהער געקומען. זיי זעען גאָרניט, וואָס אנטקעגן טוט זיך — אנטקעגן זינען בערג איינ- געהילט אינ בלויע רויכלעך און זעען אויס פונווייטן, ווי לינג- דיקע גוואלדיק-גרויסע כניעס. די זון ווארעמט זיי דאָרט די פלייצע — אכ, ווי זי ווארעמט! עס קריכט אוש אָפּ די פעל.

ווען מע טוט זיך, אשטייגער, אויס נאקעט און מע טוט זיך א קוליע אפ יענע בערג. עס וואָלט זיך וועלן אהינ ארופקלע-טערן און א קוק געבן פון דאָרט אינ אלע זייטן, זען וואָס עס טוט זיך ארום און ארום. נאָר צו די בערג איז גאָר ניט אזוי נאָענט, ווי עס דאכט זיך. וואָס מער מע קוקט זיך אינ זיי איינ, אלץ ווייטער רוקן זיי זיך אָפּ. פיל נעענטער אהער שטעקט צום הימל-צו עפעס זייער אן אנטיטשנער ריזיק-קיילעכיקער גרינער בארג— אָפגעזונדערט פון יענע אלע ווייטע בערג, איינער אליין פאר זיך. פון זיינ סאמע העכסטער הייך, ווי פון א שפיציקן קאָפּ, צעשיט זיך אינ אלע זייטן א גרינע ביימער-געדיכטעניש, און אָט האָסטו— א געקרייזלט גרינער, קיילעכיק, ווי אונטער א צירקל, שטייט זיך פוסטעפאס גאָר נאָענט לעבן טיכאָנקע, שטייט שוין אזוי עפשער פון זינט די וועלט איז באשאפן געוואָרן און איז נאָך אלץ, זאָל ער מויכל זיינ, א לעקיש; אזוי זעט ער יעדנפאלס אויס בא וועל-וועלען אינ די אויגן— וואָרעם אָט: אזא מאכניע-בארג, שוין ווייט ניט קיין „יונגערמאן“, און ביז היינט האָט אימ נאָך קיינער אפילע קיין נאָמען ניט געגעבן. וועלוול קוקט זיך אומ צו די שטיינ-געבליבענע ארקען און מאָטלען— אהא! זיי קוקן שוין אויך אפן בארג, זיי זיינען אינ פארגלייך מיטן בארג אזעלכע פיצעלעך— זיי זיינען אזש פארגליווערט געוואָרן.

— אנו— זאָט ער צו זיי— כאכאָמי! ווי הייסט דער בארג?

יענע ענטפערן אימ ניט אזוי גיך— זיי גאפן און קוקן. ארקע הייבט אָן צו דרינגען, אז דער בארג הייסט די „סאָפקע“, וואָרעם אזוי האָט געזאָגט פיאָטער אקסענטיעוויטש: — „איר וועט זיך נעמען רעכטס, וועט איר דערזען די סאָפקע“.

בא וועלוועלען אָבער קומט אויס, אז אָט דער קורצ-פאר-צויגענער נאָמען איז פאָשעט א באליידיקונג פארן בארג:

— אוי ווי! — קווערט ער אָן, — ניט קיינ „סאָפקע“, נאָר טאָקע מאמעש א „סאָפעניש“.

ער לייגט פאָר צוגיינ נעענטער צום „סאָפעניש“. דער כיישעק ארופצודראפען זיכ אפן בארג ברענט אינ אימ ניט וויי-ניקער, ווי דער כיישעק בא א רייטער זיכ אופצוועצן אפ א א שיינ ניט-אויסגעפאָרן רייטפערד. ער ווייזט אָן:

— אָט פירט אהינ א סטעזשקע, קומט.

ווייזט זיכ אָקאָרשט ארויס: צווישן אָרט, פונוואנען מע נעמט זיכ גיינ, אונ צווישן בארג איז נאָכ פאראן א שטיקל מעכיצע — דער גאנג אהינ ווערט וואָס אמאָל מער שטיינדלדיק, ווי דער געשווענקטער ברעג בא א יאמ. די שטיינדלעך, ווי גרעסערע און קלענערע קיילעכיקע אייער, געשווענקט פונ גע-וויסערן, בערגלען זיכ, גריבלען זיכ, שטערן דעם גאנג, און דאָ דערזעט מען פלוצלינג, ווי דער טייכ בירע שרענגט זיכ ארויס פונ צווישן די ווייט-ווייטע בערג און צעטיילט אפ צווייען דעם גלייכנ פלאכ. טיפ פליסנדיק, טיפ איינ-געגראָבן אינ דער ערד, קוילעט ער געשווינד זיינע שטארק טונקעלע וואסערן, צעשפרייט זיי ברייט און שטום, פליסט מעכ-טיק און גיכ, ווי א בארויגעזער באלעבאָס אינ לאנד — א גי-כער טוער, וואָס האָט קיינ צייט ניט זיכ אומקוקן אינ די זייטן, עפעס ווי פול מיט פאריבל: — אלץ ארום אימ שווינגט און רירט זיכ ניט, און ער... אָט זאָל מען זען, ווי איינעם א טייכ קומט דאָ אויס צו האָרעווען פאר אלעמען. ער טראָגט געשווינד איינ-ציקע קלעצער אפ זיינ פליסיקן רוקן. פונ גאנצ ווייט, פונ צווישן די ברילעכע בערג טראָגט ער זיי אהער, ער איז ניט שולדיק, וואָס די קלעצער זיינען נאָכ דערוויייל איינציקע, וויג-ניק — זאָל מען אימ געבן נאָכ, א סאכ, אָן א צאָל, גאנצע פליטן. זאָל מען אפ זיינ שטארק-פליסנדיקן רוקן לאָזן שווי-מען גיכע דאמפער מיט פאסאזשירן און מיט בוי-מאטעריאלן און מיט זעטיקנדיקע סכירעס — ער איז דער ערשטער דאָ אינ

לאנד גרייט צו בויען סאַציאליזם. נו גוט, ער וועט דערופ געבן
צושטייער — זאָל מען פארווארפן אינ אימ נעצן און זיך שפּיזן
מיט זיינע אָנצאָריקע באטאמטע פישן.

דריי זיינען זיי אינ יענעם פרימאָרגן געווען באמ ברעג
פונ אָט דעם טייך — וועלוול, ארקע און מאָטל — יונגע יאטנ. זיי
שטייען באמ זוימ, קוקן פארגאפט אפ דער בירעס שטארקע,
שווימענדיקע וואסערן און זיינען דערביי פול מיט געפילן, וואָס
לאָזן זיך ניט באשיידן.

אינדרייען זיינען זיי אינ יענעם פרימאָרגן געשטאנען באמ
ברעג פונ בירע. מאָטל האָט זיך פאמעלעכקע צוגעזעצט, גע-
נומען אראָפּשלעפּן פונ זיך פריער די שטיוול, נאָכדעם די הויזן.
ארקע האָט געפרעגט:

— וואָסי, וואָס וועסטו טאָן?

מאָטל האָט שוינ געהאט פארקאטשעט טיפ-טיפּ די אוי-
בערשטע הויזן.

— גאָרנישט, — האָט ער געענטפערט, אָן דאָרט, אינ ווינקל,
האָבן זיך פארהאלטן באמ ברעג קרעצער — כ'וועל אריין אפ א
רעגע, איך וועל זיי אָפּשטופן.

טאקע מיט דעם — מיט אָפּשטופן פונ ברעג די פארהאלטענע
קלעצער, האָט זיך אפ מאָרגן אָנגעהויבן מאָטלס, וועלוולס און
ארקעס ארבעט אינ בירעבידזשאן.

4

דער איבערוואנדערער שימקע שנייור, כאָטש ערשט צוריק
מיט עטלעכע טעג באמ ארויסשפרינגען פונ וואָגאָן האָט ער
זייער באגאפט און באווינדערט דאָס שיינע לאַנד, פונדעסטוועגן
הייבט אימ ניט אָן צו באווינדערן און באגאפן ניט דער איבער-
וואנדערער-באראק, ווהינ ער האָט געבראכט פונ צוג זיינע
פעקלעך, ניט דער הויפ, דער פלאצ אָדער די מענטשן וואָס

אינ אונ ארומ דעם באראק, פארקערט, אימ קומט פאר, ווי ער
וואָלט דאָ ניט איינ מאָל שוינ האָבן געהאלטן סטאנציע. אימ
דאכט זיך: אינ באראק, צווישן די-אָ מענטשן, איז ער שוינ
גענוג אויסגעקאָכט, זיך גענוג „אַנגעגעסן“ מיט די טיינעס, וואָס
מע הערט דאָ, זיך גענוג אָנגעזען מיט די ארומיקע פאָראַנדקעס —
היימישע מייסעס. לעבן זיינ פארנומענעם פלאַצ קלאַגט זיך א
פרעמדער איבערוואנדערער:

— „כאסענע געמאכט“ אינ א ביסל וועש אונ אינ א פאָר
הויזן — נאָך גוטע הויזן...

באמ איבערוואנדערער פרעגט מען:

— ווען?

— אָט-אַקאָרשט — וויינט ער שיר ניט, — איידער איך האָב
זיך ארומגעקוקט... אוועקגעלאָקעכט מאמעש פונ אונטער די
הענט, טאקע דאָ אינ באראק... כ'האָב זיך ניט באוויזן א קער
צו טאָן. ווער? — אדעראבע... נו, ווער? אז אינ באראק איז
קיינער ניטאָ כוז איבערוואנדערער.

— אונ אז איבערוואנדערער, איז וואָס? — מישט זיך אריינ
שימקע, — זאכנ דארפ מען היטן. מע גייט אוועק, בעט מען א
באקאנטן שאַכנ, ער זאָל אכטונג געבן...

וואָס שייַעכ צו זיינע, שימקעס, זאכנ, זיינענ זיי באוואָרנט
ווי אינ א „גאָסודארסטווענעם באַנק“ — זיי לייגן דאָ אינ בא-
ראק אונטער בעני פרינצ. שימקע ווערט נאָך דערביי א ביסל
אופגעבראכט, קוקט מיט שטעכיקע ברעמען אפ יענע, וואָס זאָגן
אימ אנטקעגן, הייבט אָן אזש ביזו צו ווערן:

— האָסט בא יעדן איבערוואנדערער ארויסגענומען א מע-
טריקע, צי איז ער בא זיך אינ דער היימ, כאַלילע, ניט גע-
ווען אמאָל א גאנעוו?

— איבערוואנדערער זיינען ראזנע.

— סע דאָ רעכטס, סע דאָ דער רועכ ווייסט וואָס.
צי אָט, לעמאָשל, גייט צו שימקען צו אן איבערוואנדע-

דער — שוין אן עלטערער מענטש, רופט אים אָפּ אָן א זייט,
ווי אפ א סאָד :

— יונגערמאן — פארקרימט ער זיך, ווי אפ א נעדאָווע צו
בעטן, — עפשער ווייסט איר, ווהינ קאָן מען דאָ ארויסגיין,
צוליב א... געוויסער זאכ... כוועל אייך זאָגן דעם עמעס: שוין
עפשער מער ווי א שאָ, אז איך האָלט זיך איינ... איך כאלעש,
שיר ניט...

שימקע קוקט יענעם אָן, ווי א גרויסן „האָצמאכ“, ווייסט
אויסגעבונדן איטלעכע קלייניקייט, אקוראט, ווי ער וואָלט דאָ
געבוירן געוואָרן.

— מענטש איינער! — גיט ער יענעם אן אייצע, — גייט, זייט
מויכל, ארויס אינ דרויסן, קוקט זיך ארום, צי עס איז קיינער
נישטאָ און שוין... ווו איר וועט זיך אנדערזעצן, דאָרט וועט
אייך וויל באקומען. עמעצער וועט בא אייך פרעגן א פאס-
פאָרט? קיינ וואטער-קלאָזעטן האָט מען נאָך דערוויל ניט צו-
געגרייט.

שימקען איז אויך אפ א האָר קיינ כידעש ניט אפ יענעם,
וואָס פרעגט זיך נאָך אפ אזא קלייניקייט — ער זעט: א „פיי-
נער“, א ביסל געצערטלט פאָנעם, מיסטאמ פון יענע, וואָס מע
נעמט זיי קיינ בירעבידזשאן, וויל זיי האָבן א ביסל געלט אפ
איינצופירן דאָ באלעבאטישקייט. כאָטש פונעם שמועס, וואָס אָט
דער „פיינער“ האָט דאָ פריער א ביסל געפירט, איז שימקען
קלאָר געוואָרן, אז געלט האָט יענער געהאט פריער, איידער
ער איז קיינ בירעבידזשאן געקומען, איצט באשטייט שוין זיין
איינציקע „מיינע“ בלויו אינ דעם, וואָס א געוויסע מעלאַכע
קאָן ער אָפטאָן ניט אנדערש, ווי אינ א וואטער-קלאָזעט.

איינ זאך איז שימקען יאָ דאָ די גאנצע צייט א ווונדער —
און בעפירעש אפ זיך, שימקען אליין: אימ ציט דאָ צו איינעם
אן איבערוואנדערער, וועמען ער האָט ביז היינט נאָך קיינמאָל
אינ לעבן ניט געזען — שוין א מייסע פון עטלעכע שאָ, זינט

דאָס ציעניש אינ הארצנ האָט זיכ צו יענעם איבערוואנדערער
אָנגעהויבן, נאָגט און נאָגט אונטערן ברוסט־לעפעלע, לאָזט
ניט אָפּ, קאָן מען זאָגן, אפילע אפ קיין רעגע. ס'איז געווען
ארום עלפ אזייגער אינדערפרי, שימקע איז אינ דרויסן לעבן
באראק געזעסן אפ די קלעצער, וואָס זיינען אָנגעוואלגערט אפ
דער זון. טאקע דאָרט אפ די קלעצער איז געזעסן איינער א
מענטש, וואָס האָט אויסגעזען עלטער פון שימקען אפ א יאָר
צען. א שטילער, אינ א גרוי לייבל, אינ שטיוול — געמוזט זיינ
אמאָל זייער א שווארצער, אפ אזויפיל, אז יעדער געציילטער
גראָער האָר אינ זיינ קורצ־געשוירענער באָרד קומט אָן זייער
און זייער שווער, זיי זאָלן אופגעבן כאָטש וויפל־ניט־איז פון
זייער אקשאַנעסדיקער שווארצער שווארצקייט און אויכ אָנ־
הייבן ווערן צו ביסלעכ גראָ. דעם מענטשן האָט מען א רופ
געטאָן אינ קאָנטאָר אריין און פון דעם האָט שימקע זיכ דער־
וויסט, וויאזוי ער הייסט:

— זאקס.

— מענדל זאקס.

שימקע האָט אימ נאָכגעקוקט, ווי ער גייט אינ קאָנטאָר —
ניט געכאפט, מיט די הענט אינ די טאשן פון גרויען לייבל,
זיינ קאָפּ א ביסל אפ דער זייט, ווי איינער זאָגט:

— „נאָכאמאָל אינ קאָנטאָר?“

— „נאָכאמאָל און נאָכאמאָל...“

— „אנדערש ווי איכ פארשטיי, וועל איכ ניט זאָגן.“

דערנאָכ טאקע, דאָ אפ די קלעצער, ווען יענער האָט זיכ
פונעם קאָנטאָר אומגעקערט, האָט שימקע פארפירט מיט אימ
א שמועס, געוויר געוואָרן פון אימ, אז ער איז אן איבער־
וואנדערער פונעם קאָלעקטיוו „ניי־קאזאן“:

— א געוועזענער ווילנער.

— פון די „בעזשענצעס“, וואָס זיינען פארבליבן אינ

קאזאן.

געקומען איז ער קיין בירעבידזשאן נאָך אינ מיין — טאקע
מאמעש פון די סאמע ערשטע, אוועקגעשיקט האָט מען אימ,
ווי פיל אנדערע, צו בירער פרוו-פעלדער. א קילאָמעטער 60
פונדאנען.

— טאקע דאָרט געפינט מען זיך — א צען קילאָמעטער
ארום און ארום בירער פרוו-פעלדער — דורכויס קליינע קאָ-
לעקטיוולעך צו אכט-צען מענטשן, אמאָל נאָך ווייניקער...

— וואָס מע טוט דאָרטן?

— וואָס טוט מען ניט? — מע בויט א ביסל הייזער, מע
הייבט אופ א ביסל רויערד, א ביסל קאָרטשאָווקע, א קליינער
פארזיי, א ביסל פיצוכט, אנדערע — פורמאנעס, נאָר דאָס איז
שוין ווייטער, לעבן קאטערינע-ניקאָלסק. פאראן ארבעט. סע
וואָלט דען געווען שלעכט? נאָר וואָס-זשע — אז גראָד היינט-
טיקן זומער האָט אפצולאָכעס ניט אופגעהערט צו רעגענען.
די טייכן האָבן עטלעכע מאָל פארפלייצט. אלטע קאָרייצעס
זאָגן: אזוינס איז נאָך דאָ קיינמאָל ניט געהערט געוואָרן. די
באזע איז דאָ, אינ טיכאָנקע, נו, אז ס'האָט פארפלייצט, איז
מען אָפגעריסן פון דער באזע — איינ מאָל און נאָכאמאָל, און
נאָכאמאָל — עס דערעסט... דאָס זיינען מיר פון דאָרט געקומען
אינ קאָנטאָר — איך און נאָך צוויי. יענע צוויי זאָגן: זיי ווערן
אוועקפאָרן — דאָ איז ניט דאָס, וואָס מע האָט געמיינט...

דאָ איז אָנגעקומען פון קאָנטאָר יענער, וואָס צו אימ גייט
מען זיך רעגיסטרירן — א רויטלעכער, ניט גאָר קיין וויקסי-
קער, א פעכקע, אזא, וואָס וויפל צאָרעס אינ אימ זאָל ניט
אריינ, וועט ער אלץ איבערטראָגן און וועט נאָך צושמייכלען.
— כאווער מענדל זאקס, — האָט ער געזאָגט — אפ אייך
האָב איך זיך ניט געריכט... איר זייט די גאנצע צייט געווען
איינער פון די זיכערסטע איבערוואנדערער, א סאָוועטישער —
אפן גראָבן פינגער — אָ! איצט ווילט איר ווייזן אנדערע א
בײַשפּיל, וויאזוי מע פאָרט צוריק?

— אוועקפאָרנ? ווער?

מענדל זאָס האָט זיך אוש אופגעהויבן פון די קלעצער:
— זאָל אוועקפאָרן ווער עס וויל— איך בין ניט קיין
מענטש פון העצקען זיך. איז וואָס זאָגט איר מיר „אוועק-
פאָרן“? איר האָט שוין געהערט פון מיר אמאָל אזא וואָרט?..
איך זאָג נאָר איין זאך: מע האָט פון אָנהייב אָן ניט בא-
דארפט אוועקשיקן ווייט פון דער באזע. אָט דאָ האָט מען
באדארפט אָנהייבן, לעבן דער באַן— א באַן איז א מאמע.
ער האָט פאמעלעך ערגעץ אוועקגעשפאנט אינינעם מיט
יענעם פון קאָנטאָר. פון דענסטמאָל אָן הערט ניט אופ צו
נאָגן בא שימקען אונטערן ברוסט-לעפעלע און צו ציען צו
אָט דעם זאָסן— עפעס ווי צו אן אייגענעם ברודער און עפ-
שער נאָך מער. עס גייען ניט אריבער קיין עטלעכע רעגעס,
ער זאָל דאָ יענעם ניט זוכן ארום זיך מיט די אויגן. שימקע
איז באַרויגעז אפ זיך אליין:

— שוין געזען אזא מיין ציעניש?

— טפו זאָל עס ווערן!..

ער גייט אומיסטן אין באַראַק א קוק געבן, וואָס טוט זיך
דאָרט— גאָרנישט: זייוו בראָדסקי און יודל ליפשיץ האָבן זיך
דאָרט שוין צונויפגעפאָרט מיטן פּינעם יידן, וואָס האָט זיך
פויער נאָכגעפרעגט, ווו ער קאָן האָבן זיין „וואושנע מאָנג“—
מע האָט שוין אלע דריי סוידעס. סימכע קאָראָליווקער שלאָפט,
ווי א געהארגעטער. בעני פרינץ דרעמלעט, דאכט זיך, זיצנדיק.
דאָך, אז מע גייט צו צו אימ גאָר נאָענט, עפנט ער איין אויג
און קוקט, צי האָט מען ניט בעדייע ארויסצושלעפן פון אונטער
אימ א פעקל; ער פרעגט בא שימקען גאנץ שטיל, ניט געכאפט,
מיט א פארשלאָפן קאָל:

— וואָס איז... א?..

שימקע גייט ארויס פון באַראַק, זוכט מיט די אויגן, ווארט
אזוי לאנג, ביז ער דערזעט פלוצעם זאָסן און באַקומט מאמעש

עפעס א פרייד אין הארצן, דערפירט גלייך, אז דאָס איז פונקט יענער, וועמען מע דארף:

— נו? — פרעגט ער בא זאקסן שוין א ביסל היימיש, — וואָס הערט זיך?

— ניין, — ענטפערט זאקס, ווי מיט אן איינגעהאלטענעם זיפּצ, — דערוויל נאָך גאַרנישט.

עס זעט אויס, ווי זיין קומען פון בירער פרוו-פערד אהער האָט זיך ניט איינגעגעבן.

— אין קאָנטאָר — דערציילט ער שימקען — זאָגן זיי אלץ דאָס אייגענע: „ארום טיכאָנקע איז ניטאָ וווּ צו באזעצן איי-בערוואנדערער.“ בא דער באן, הייסט עס, דאָ, זאָגן זיי, קאָן מען לאָזן נאָר עטלעכע שניידערס, שוסטערס. — אזוי זאָגן זיי?

שימקע וויר גלייבן, אז וואָס מע זאָגט אין קאָנטאָר, איז געזאָגט — וואָדען? מע איז דאָ אריין, כאָלילע, צו פרעמדע אין די הענט? דאָך, אין אָט דעם זאקסן האָט ער עפעס אייזערנע עמונע, פונקט ווי אין זיך אליין. אָט וועט ער טאקע בא זאקסן זיך דערוויסן?

— אונ וווּ איז דער עמעס?

— דער עמעס?

זאקס פארטראכט זיך, איידער ער ענטפערט:

— מע איז ערשט אין מײַ געקומען... אניט האָט עמעצער נאָך געקאָנט זיך גוט ארוםקוקן — אפיקע דאָ, אין טיכאָנקע, בא זיך אונטער דער נאָז?

שימקע וויר פונדעסטוועגן דערגיין:

— פארוואָס-זשע האָט מען עפעס געשיקט גראָד אהין? —

כ׳מיינ: וואָס עפעס גראָד איז די בירער פעלדער?

זאקס:

— פארוואָס? ווער ווייס? אין בירער פרוו-פערד זינען

געווען פון פריער א פאָר פארטיקע ביניאָנימ — מיסטאמ מיט

דעם זיך גערעכנט: סע וועלן קומען די ערשטע איבערוואנד-
דערער, וועלן זיי גלייך האָבן א דאך אפ זיך.

אהא! — שימקע זעט שוין איינ: א שטיקל רעזאָנאַן איז,
הייסט עס, דאָ יאָ געווען. א ווונדער בלייבט אימ פונ-
דעסטוועגן: מיילע, אינ קאַנטאַר האָט מען נאָך קיינ צייט ניט
געהאט זיך ארומצוקוקן, און וווּ זיינען געווען די קעפּ בא
די איבערוואנדערער? א קאַנטאַר מאכט א כעזשנ, שטעלט
אויס א פלאַן. סע מעג דאָרט זיצן דער גרעסטער אגראָנאַם,
דער געטרייסטער כאַזיאַיסטוועניק — שימקען גייט עס ביז גאָר
אַן, ווייל ניט אפּ צוקלוימערשט איז ער אהער געקומען — ער,
און אפּ אימ קוקנדיק בעני פּרינצ, פרויעם טשערנאַבילער,
סימכע קאַראַליוקער. דאָס ווייל ער טאקע בא זאקסן וויסן:
— אינ קאַנטאַר מוז מען האָבן די בעסטע ספעצן — אויב
די איצטיקע טויגן ניט, דארפּ מען אנדערע...

— יאָ, — זאָגט זאקס, — ספעצן...

דאָ טוט ער ווידער א טראכט:

— איז וווּ — פּרעגט ער — זאָל מען זיי נעמען, די דאָזיקע
ספעצן? — א סאך אזוינע, וואָס האָבן געבויט א ניי לאַנד? זיי האָבן
געהאט בא וועמען זיך צו לערנען? דאָ איז טאקע די גאנצע צאָרע...
ערשט דאָ טוט ער א קוק אפּ שימקען, ווי איינער פּרעגט:
— „צעקייט?“

— א? — ברייבט שימקע אָן לאַשן.

נו גוט, אפּ א סאך מענטשן קאָן ער קוקן מיט שטעכיקע
האָר אין די ברעמען, נאָר ניט אפּ אַדעם זאקסן. שוין געזען,
אז א האַרץ זאָל אזוי ציען צו א מענטשן? — און עפעס גאָר
אינגאנצן אנדערש, ווי אין דער היים צום ווייב, לעמאַשל,
עפעס גאָר מיט דערעכערעצן... אַדעם זאקסן וואָלט שימקע
בעשוויפּן ניט געקאָנט אָנהייבן זאָגן „דו“, זייער לעפּיש, ווי
אונטן ארומ, טרעט ער אָפּ אינאָוונט זאקסן זיינ געלעגער אין
באראק, רוקט איב ווי אונטן ארומ דעם אייגענעם איינציקן

קישנ אונטערנ צוקאָפּנט. בעני פּרינצ טוט א בורטשע, אימ
געפעלט ניט, וואָס דאָ אינ ווינקל איז באנייס ענג געוואָרנ.
— שא! — בייזערט זיכ שימקע אונ טוט אפּ בענינ א

קוק מיט שטעכיקע האָר אינ די ברעמענ.
זאקס, זעט ער, טוט ניט אויס ניט זיינ לייבל, ניט די
שטיוול. ווי נאָר ער לייגט זיכ אנידער, מאכט ער צו די אויגנ
אונ ווערט אנשלאָפּנ — אפּאַנעמ, שוינ געווינט אי צו דער
ענגשאפט אי צו דער רופט. אינ שלאָפּ — ניט ער שנאָרכעט,
ווי אנדערע, ניט ער בלאָזט די באקנ.

— זעסט — טראכט וועגנ אימ שימקע, — א טשיסטאָפּאַטנער...
פילנ פילט זיכ איצט נאָכ מער ווי פריער — עפעס א גרינג-
קייט אינ אָדעמ זאקסנ — צי איז ער ניט פונ יענע, וואָס
שטערנ זיכ אָפּ, ווי א באווייז, אז סע קאָנענ נאָכ זיינ ווילע
מענטשנ אפּ דער וועלט, שטערנ זיכ אָפּ אפּ א ווילע אונ
פארשווינדנ? אָט עפנט ער א קאפּעלע די אויגנ — שווארצע,
שלעפעריק-ריינע, דערזעט שימקענ, וואָס ליגט מיט אימ אינ
איינ ריי, קוקט מיט זיי אווי, ווי ער וואָלט וויסנ שימקעס
אלע געדאנקענ, אונ שלאָפּט שוינ ווידער, טוט זיכ קיינ ריר ניט.
שימקע, וויל ער איז זייער פיל געשלאָפּנ אינ וועג אינ
וואגאָנ, צי דערפאר, וואָס אָט דער זאקס האָט אימ עפעס ווי
מיט גאָרניט אופגערודערט אי דעמ קאָפּ אי דאָס הארצ — שימקענ
נעמט היינטיקע נאכט קיינ שלאָפּ ניט — ער האָט א געדאנק:
— זאקס, איכ, בעני פּרינצ, פרויעמ טשערנאָבילער, סימכע
קאָראָליוקער — פארוואָס זאָל מענ אליינ זיכ ניט א שאר טאָנ
דאָ נאָענט ארומ דער באנ, זאָל זיינ מיט צענ קילאָמעטער
ווייטער. מע זאָנט, דאָ איז דורכויס טייגע. נו גוט, זאָל זיינ
טייגע, אבי גוטע ערד אונ ניט ווייט.

שימקע האָט א געדאנק אינ קאָפּ צונויפזאמלענ ארומ זיכ גאָצע
פעסטע מענטשנ אונ זיכ אנעמ טאָנ איניינעמ בויענ אינ דער טייגע.
— איי, זיכ א נעמ טאָנ — פונקענ זאָלנ אוש פּרליענ!

קאפיטל דריי

1

די קליינע כאטע, וווּ מע רעגיסטרירט די איבערוואנדע-
רער, רופן אלע ניי-געקומענע:
— די קאָנטאָר.

אנדערע איבערוואנדערער— צווישן זיי: זייוול בראַדסקי,
יודל ליפשיצ— זאָגן אפּ איר פון ערשטן טאָג אָן:
— זי מעג ברענען.

מע מיינט, פארשטייט זיך, יענע, וואָס גיבן אינ איר
ארויס „קרעדיט“ און אָרדערס אפּ אוועקצופאַרן ווייטער אינ
לאַנד.

אנדערע, פארקערט, זיינען מיט דער קאָנטאָר אדעראבע
ווי אדעראבע—מע וויל גלייבן, אז וואָס „די קאָנטאָר“ זאָגט,
איז הייליק, נאָר וואָס־זשע דענ? מע דארף זיך מיט „איר“
א דינג טאָן. צו אזוינע געהערן די איבערוואנדערער שימקע
און זאקס, וואָס דרייען זיך שוין א פאַר. טעג לעבן דער קאָנ-
טאָר מיט עפעס א „געדאנקל“ אינ קאָפּ. פאראן אָבער אויך
אייניקע, וואָס האָבן צייט און איילן זיך ניט צו גלייבן עמעצן
אפן וואָרט, צי אפּ נעמאַנעס, אפילע ניט דער „קאָנטאָר“; זיי
כאפּן זיך ניט אָפּצושיקן עמעצן באלד מיטן פּייער, זיי וועלן
זיך צוקוקן, וועלן זיי זען,— אזוינע זיינען די קאָמיגיסטן ארקע,
וועלוול, מאַטל און נאָך אנדערע ארומ זיי. מע דערציילט זיי
דאָ וועגן דער קאָנטאָר זייער פּיך שלעכטע זאכען. די פּיך גוטע

זאכנ הערנ זיי אויס, קוקנ אָן יענעם, וואָס דערציילט, אונ
שווייגנ. זיי האָבנ שוין איינמאַל אינ באראק געהערט, ווי זיין
בראָדסקי זאָגט וועגנ זיי צום הייפּל מענטשנ, וואָס ער האָט
ארום זיכ אָנגעזאמלט:

— ס'איז דען קאָמסאָמאַל?—ס'איז ציגנ... אנדערע וואָלטנ
ארויסגעוואָרפּן אפּ צענ שפענדלעכ אלע פונ קאָנטאַר אונ
וואָלטנ זיכ אליין אוועקגעזעצט אפּ זייער אָרט.
נאָר אויכ דערופּ האָבנ ארקע, מאָטל אונ ווערול גאָר-
נישט ניט געענטפערט, ניט קיין רייד געטאָן וועגנ דעם אפּילע
צווישנ זיכ. ס'איז געווען אינ באראק באמ עסנ, מע איז נאָכגעלאָפּן
מיט די שיסעלעכ נאָכ עסנ אינ קיב אריין. די קאָנטאַר האָט
פאר זיי געדונגען אן אָרט צום שלאָפּן באמ אָרטיקן איין-
ווינער פּיאָטער אקסענטיעוויטשנ. מע האָט בא זיי געפרעגט,
צי ווילן זיי ברייבן אפּ ארבעט אינ טיכאָנקע.
די דריי האָבנ א קוק געטאָן איינער דעם אנדערן אינ
די אויגן אריין.

— יאָ, פארוואָס ניט?

ס'איז געווען אינ דער וואָכ, ווען א טייל ניי-געקומענע
האָט מען אָפּגעשיקט צו בירער פרוו-פּערדער, אונ א טייל—
דעריקער באַמעלאָכעס—האָט מען צעקווארטירט דאָ אינ טי-
כאָנקע. ניט אלע האָבנ נאָכ געהאט „נאריאדן“. יודל ליפּשיצ
האָט זיכ צוגעקוקט, ווי אייניקע גייען דאָ אינ טיכאָנקע אפּ
שווארצער ארבעט, געהאט אן אויסזען פונ א מענטשנ, וועמען
עס רייסט באמ הארצן—טאקע דאָס-אָ:

— צו וואָס ייִדן האָבנ זיכ דערלעבט...

צוהינקענדיק האָט ער זיכ ארומגעשארט אינ דרויסן לעבן
באראק, געהאָלט די הענט פאררייגט אפּן קרוגן הינטערקייִלעק,
זיכ אלעמאָר אָפּגעשטעלט גרייט ארויסצולאָזן פונ זיכ דאָס
לאנגע געציקלטע זיפּצעלע, וואָס ער האָט געבראכט מיט זיכ
א מאַטאָנע בירעבידזשאנ. אינ קאָנטאַר האָט מען אויכ אימ

דערווייל פאָרגעלייגט דאָ שוואַרצע אַרבעט. יודל האָט וועגן דעם געזאָגט הויכ, אלע איבערוואַנדערער אין באַראַק זאָלן הערן:

— נישקאַשע, מע האָט שוין איבערגעלעבט ניט איין קאָנ- טאָר — מע וועט, מירצעשעם, די אויכ איבערלעבן.

אַרקע און מאָטל האָבן געהערט און געלייענט נאָכ איידער זיי זיינען אהער געקומען:

— בירעבידזשאַן איז אין רעשוס פונ אַן „אַטריאַד“, אויסגעטיילט דורכ דער איבערוואַנדערער-פאַרוואַלטונג אין געגנט.

דאָ אָבער זעען זיי: מיט דער גאַנצער אַרבעט פירט אָן דער „געזערד“ דורכ זיין „אַפּעראַטיווער קאָנטאָר“ אין טיכאָנקע.

דער ערשטער טוער אין קאָנטאָר איז דער אינזשעניער טאָדי — אַ פּערציקיאָריקער, אַ האַרטלעכער, אַ קאַלטער, מיט אַן אויסזען פונ אַ מענטשן, וועמען עס האָט אין זיין לעבן שוין

פיל מאָל ניט געפּידלט, און ווייסן ווייסט ער אפּ פּריער, אַז דאָס אייגענע קאָנ זיכ מיט אימ טרעפּן אויכ דאָ.

דער צווייטער אין קאָנטאָר איז הויפּט-אַגראָנאָם שטיין — נאָכ זייער אַ יונגער.

ווייטער גייען:

דער פאַרוואַלטער מיט דער רעגיסטראַטור — פעסטמאַן;
דער הויפּט-פאַרזאָרגער שיינקין;

דער פאַרטרעטער פונעם פאַרזיצער אין ווייטמינורעכדיקן קאָמערד — כאַווער מיכל.

אַרקע און מאָטל, ווי נאָר זיי זיינען אהער געקומען, האָבן זיי באלד אָנגעשמעקט, אַז צו דער „אַפּעראַטיווער קאָנטאָר“

איז די גאַנצע אַרבעט אַריבער דורכ אָפּמאַכן.
זיי האָבן גערעדט וועגן דעם צווישן זיכ:

— הייסט עס, פינף זיינען זיי אין קאָנטאָר.
— פינף און שוין.

מאָטלען האָט עס געוואַנדערט:
— און וווּ איז אַ פאַרטייקעמער?

וואָס שײַעכ װעלווענ, איז דאָ אינ דער זאכ נאָכ אַלץ
געווענ פאר אימ א קאפל קאָפּדרייעניש — וואָרעמ געקומענ איז
ער אהער פונ דער היימ א ווייניק-איוועדיקער. אלעמאָל האָט
ער איבעראַנייט זיכ דערפּרעגט װעגנ דעם אינושעניער טאָדינ:
— דער-אָ, מיט דער האנט אינ קעשענע — וואָס, האָסטו
געזאָגט, איז ער דאָ?

מאָטלענ האָט ניט געארט, או ער װעט איינכאזערנ מיט
װערווענ נאָכאמאָל:

— דער פּאַרשטייער פונ „געזערד“ איז ער — ער פירט דאָ
די גאַנצע קאָלאָניאַציע-אַרבעט.

אַרקענ האָט עס מאמעש אופגערייצט:

— װיפל מאָל האָט מענ עס דיר שוינ געזאָגט?

דער פּאַרוואַלטער מיט דער רעגיסטראַטור פעסטמאַנ האָט
אויסגעזענ צו זיינ אינ קאָנטאַך דער סאַמע רויקער אונ פּאָ-
שעטער. שוינ אפּילע א ביסל א שעמעוודיקער. ארקע האָט זיכ
מיט פעסטמאַנענ איינמאָל צערעדט, זיכ דערוויסט פונ אימ, או
דערווייל, איידער וואָס-װענ, איז אינ מאָסקװע באַמ געזערד
א קעמער, פּאַרשטייט זיכ, יאָ פּאַראַנ. ארקע האָט דערופ
געזאָגט:

— יאָ, דאָס ווייס איכ, נאָר... ס'איז ניט א ביסל צו ווייט?

פעסטמאַנ האָט שולדיק א שמייכל געטאָנ:

— יאָ, — האָט ער א מאכ געטאָנ, — א קאַפּעלע װײַטלעכ

איז עס...

אַרקע האָט מיט פעסטמאַנענ זיכ צערעדט אַנ אַנדערשמאָל
אונ זיכ דערוויסט פונ אימ נאָכ אייניקע זאַכנ. מאָטל האָט זיכ
נאָכדעם בא אַרקענ דערפּרעגט װעגנ טאָדינ:

— איז ער גאָר ניט קיינ פּאַרטייִשער?

אַרקע האָט זיכ געקראצט אינ דער געקרייזטער פּאַטלע:

— ערגער — ער איז אויסגעשלאָסנ פונ דער פּאַרטיי.

װעלוועל איז דערביי אויכ געווענ געשטאַנענ מיט אופגע-

בלאזענע לײַפּן און צוגעפײַנטלײַט מיט אן אויג. זײַנ געפײַך צום
אינזשעניער טאָדינ איז פּונ דענסטמאָל אָן געוואָרן א מאָדנע—
אן ענלעכ געפײַל האָט ער געהאט בא זיך אינ דער היימ צו
איינעם זיאמע בראַניס, אפּ וועמען מע האָט געזאָגט, אז ער
איז בלויז א האלבער זאָכער. מאָטל האָט וועגן טאָדינ געפרעגט:
— עפּשער איז ער טאקע דעריקער אהער געקומען, קעדיי
צו דערווייזן דאָ מיט זײַן ארבעט, אז סע קומט אימ, מע זאָל
אימ צוריק אינ דער פארטיי אריינעמען?

ארקע האָט א קוק געטאָן מיט שיטערלעכע אויגן, בויילעטע
ווי בא א שטרויס— א סימען, אז ער טראכט. ער האָט געענטפערט:
— ס'איז א בלינדע זאכ.

אינ קאָנטאָר, ווען זיי האָבן צוֹליב עפעס באדארפט, איז
זיי דאָרט פּונ צײַט צו צײַט אויסגעקומען כאפּן אפּן אינזשע-
ניער טאָדינ א קוק. אפּ אימ איז דאָס קאָרטענע רויטארמייער
העמדל שטארק ברייט און פּיל געקנייטשט באמ גארטל. דער
קאָלנער ארום זײַן פעסטן האַלדז— שטענדיק צעשפּיליעט, א
ביסל צעכראסטעט. זײַן טעווע, ווען צו אימ קומט אריינ א
נייער מענטש,— ער דרייט דעם קאָפּ צום לײַנקן אקסל, שטופּט
דערבײַ די האנט זייער טיפּ אינ לײַנקן הויזן-טאש, דרייט זיך
ארום אינ צימער אפּילע בייס מע רעדט צו אימ, באקוקט אינ
א געזײַטלעכער פּאָזע איטלעכען נײַ-אריינגעקומענעם איבערוואנ-
דערער, אקוראט ווי אינ דער קרום זעט ער בעסער, ווי גלײַכ
אנטקעגן.

אינ אזא געזײַטלעכער פּאָזע האָט ער אויך א קוק געגעבן
אפּ ארקען, מאָטלען און וועלוולען, בייס זיי זײַנען צו אימ
אריינגעקומען אלע דריי מיטאמאָל— יונגע, פריילעכע און גע-
בראכט מיט זיך פריילעכ דאָס נײַס, אז די קאמער בא פּיאָטער
אקסענטיעוויטש געפעלט זיי און ס'איז גוט ארום און ארום.
עס פעלן נאָר עטלעכע ברעטלעכ אפּ צו מאכן דאָרט דריי
געזעגערס.

— אזוי? עס פעלן נאָר ברעטלעך?

דער אינזשעניער האָט דערבײַ א שטופ געטאָג זײַן האנט זייער טיפּ אינ די לינקן הייזנטאש אונ פונ דער קרומ זיך א זײַטל געגעבן אפ די דריי יאטן. דער קאָפּ איז אימ, ווייזט אויס, פול געווען מיט מער וויכטיקעס, ווי עטלעכע ברעטלעך, נאָר פארוואָס האָט זיך דאן בא די יאטן באקומען דער איינ-דרוק, אז וויכטיקער פונ אלץ איז באמ אינזשעניער דער גע-דאנק:

— מעט מיך צוריק אופשטעלן, צי ניינ?

פיאָטער אקסענטיעוויטש איז ניט געווען אינ דער היימ-געארבעט ווי א בויער באמ נײַעם איבערוואנדערער-הויז. ארקע, וועלוול אונ מאָטל האָבן געבראכט צו אימ אינ כאטע זייערע פעקלעך. פיאָטערס ווייב האָט צוגעקוקט, ווי די דריי יונגע כעוורעלייט קראפן צונויפ געלעגערס פונ ברעטלעך — קיינ איינאָ-רע „גיכע טוערס“, לעבן, אפאָנעם, נישקאָשע צווישן זיך, גראגערן מאָדנע אפ זייער אייגענעם לאָשן — טשיקאווע, עס ווילט זיך אזש שמייכלען. זי האָט זיך מיט זיי פאנאנדערגע-רעדט, דערציילט וועגן איר איינציקן אומגעקומענעם זון: אלט געווען קנאפע זיבעצן יאָר, אוועק סאָפּ בירגערקריג אקעגן די „ווייסע“, נו אונ שוינ — די „ווייסע“ האָבן אימ צורעכט גע-מאכט... זאָל כאָטש געווען בלייבן עפעס א שפור. אָט:

— אפילע קיינ פאָטאָגראפיע פונ אימ ניט געבליבן.

טאקע דאָס, אפאָנעם, האָט די קווארטיראנטן א ריר גע-געבן — דאָס, וואָס פונ יענעם כעוורעמאן איז אינ שטוב אפילע קיינ שטיקל פאָטאָגראפיע ניט געבליבן. זיי ווילן איר שענקען די הערינג, וואָס זיי האָבן מיט זיך געבראכט, ווייזט זיך ארויס: ניט אלץ מעג זי עסן, אפילע ניט אלע פאָשעטע זאכען — זי איז א ביסל ניט קיינ געוונטע. פונדעסטוועגן איז זי א גרוי-סער ציכט בא זיך אינ כאטע — אָט טוט זי אריינ אינ שווארצ מעל צעריבענעם קירבעס, באקומט זיך זייער געשמאק ברויט:

אי סע ווערט ניט גיכ אלטגעבאקן אי מע קאָן עס עסן אָן
גאַרנישט. זי ווייזט די כעוורעלייט איר ברויט:

— ס'איז א מינ אַרטיק ברויט, — שמייכלט זי.

— טיכאַנקער ברויט.

נו גוט — אויב זי שטעלט זיכ פאַר מיט אירע אַרטיקע
בירעבידזשאנער מיילעס, וועלן די כעוורעלייט זיכ פאר איר
פאַרשטעלן מיט די מיילעס, וואָס זיי האָבן געבראכט מיט זיכ
קיינ בירעבידזשאנ פון דער פרעמד.

— דער-אָ — ווייזט איר וועלוול אפ ארקען — א טראקטער-
ריסט, שוין אמאָל געהערט?

— ניין, — שמייכלט די באלעבאַסטע.

זי קאָן אפילע ניט נאַכזאָגן דאָס וואָרט.

— אויב אזוי, — ווייזט ארקע אפ מאַטלען, — איז דער-אָ

שוין געווען א פאַרזיצער פון א ביישטעטלשן קאָלכאָז, כאַטש
ער איז אזא קליינער.

— און איכ — ווייזט וועלוול אפ זיכ אליין, — א סטאַדיער,

האבע די ערע...

די ווערטער „האבע די ערע“ האָט וועלוול געכאפט אמאָל

בא עפעס א דייטשישן קריגס-געפאנגענעם.

— האָב שוין דאָס לויפעניש — כאפט זיכ ארקע, — דער טאָג

שטייט ניט — קומט.

2

דערווייל — איידער עפעס — ארבעטן אלע דריי באמ טייכ

בירע. שטויסן אָפּ שווערע קלעצער, וואָס פארהאלטן זיכ באמ

ברעג, לאָזן זיי שווימען ווייטער אראָפּ וואסער ערגעץ צו א

זעג-מיל.

טעג לויפן לויטערע, סאָפּ-זומערדיקע.

די ארבעט — א פריילעכע, עפעס א יונגע, אזא, וואָס מע

טוט זי מיטן גאנצן הארצן.

ס'איז גלאט, וואָס סײַ אַרקע סײַ מאַטל אונ ווערוו זײנענ
ניט פונ יענע, וואָס וועלן זיכ דיר אוועקשטעלן רײדן וועגן
„געפילעכצן“, אַניט וואָלטן זיי וועגן דער אַרבעט געזאָגט:
— א מעכניע.

מע שטייט זיכ אזוי ביז העכער דעם גארטל אינ וואסער. דער
טייכ איז שניידנדיק קאלט נאָר אינ דער ערשטער רעגע, וועגן
מע גייט אריין אינ אימ, דערנאָכ געווינט מען זיכ צו. מע
שפרינגט צו צו א קלאַץ, מע פאַרכאַפט אימ מיט דער האק
און מע טוט אימ א בעט נעענטער צום מיטן טייכ:
— שווימ ווייטער, גוטער ברודער.

אויב ער לאָזט זיכ לאנג בעטן, כאפט מען זיכ אפ אימ
ארום רייטנדיק און מע טוט מיט אימ א פאָר שווימ, מע
זינגט דערביי א לידל, מע רעדט צו אימ, ווי צו א לעבעדיקן,
וואָרעם ס'איז דען גראַט סטאַם א קלאַץ? איינ קלייניקייט! —
די ערשטע קלעצער, מיט ווערעך מע הייבט אָן דאָ אינ לאנד
בויען סאָציאַליזם! האקן האקט מען זיי ערגעץ אינ אן „אלע-
מענס“ וואלד, פון דאָרט לאָזט מען זיי שווימען. קיינער גייט
זיכ אפ זיי ניט קיין אייגן בייטל. וועגן א סויכער פרוווט זיכ
צו זיי צורירן, וואָרט מען אימ גלייכ א זאָג געטאָג:

— אוועק מיט די טרייפענע הענט!

טאַקע דערפאַר טוט שטיף האנאָע, וואָס די קלעצער זײנען
שווערע, גראָבע, פאַרצײטיק-געזונטע, גיבורים—בירעבידזשאנער
קלעצער!

און כוץ דעם:

די זעלטענע טעג!—ווארעמע, זוניקע, ליכטיקע. באטאָג
אינ לויטער-ווארעמע שאָען איז די שיינע ריזיק-גרינע סאָפקע
מיט די ווייטע בערג אָט-אָ אנטקעגן, ווי מיט דער האנט צו
דערלאנגען, דער טיפער שטאַרק-פּריסנדיקער טייכ בירע גלאנצט,
בלענדט, לויפט מיט אלע זיינע טראָפנס און בורבערעך, מורמלט,
בורטשעט:

— כ'אָב קיינ צייט ניט.

— כ'אָב קיינ רו ניט.

אז מע קוקט זיך איינ אנטקעגן אינ די ווייטע בערג,
פונוואנען ער שלענגלט זיך ארויס, הייבט זיך אָן צו דאכטן:
ער איילט פון דאָרט א לעבעדיקער, קעדיי איבערצוגעבן:

— כוּצ מיר איז דאָרט נאָך קיינער ניט געווען?

— אַניט ווייסט מען דען, וואָס דאָרט טוט זיך?

באַטאָג רוט מען אָפּ אַקעגן א האַלבע שאַ און מער —
אַרקע, מאָטל און וועלוו. מע לייגט באַמ ברעג אפּן גראָז און
מע רעדט זעלטן א פאָר ווערטער צווישן זיך — מע קוקט צו
די אנטקעגנדיקע ווייטע בערג, ווי צו א פאַנטאַסטיש לאַנד, ווי
צו עפעס א מיראַזש. מע זעט פּונווייטנס: זוניק-באַגאַסענע
בערג-פליכנ, גריבלדיקע שיפּועס, העכערע און נאָך העכערע
ערטער, ווי באַוואָקסן מיט גרינעם מאַכ. מע מאַלט זיך אויס,
יעדערער אפּ זיינ שטייגער, די דאָרטיקע ווילדענישן, מע טראַכט
און מע טראַכט און מע ווייסט נאָך אלץ ניט, וואָס דאָרט
טוט זיך. אינ האַרצן נאָגט די בענקשאַפט אהינ — מע געפינט
זיך דאָ אינ לאַנד און מע בענקט צו דעם.

עס דאַכט זיך:

בייס מע לייגט אזוי און מע רוט אָפּ, דערזעט מען פּונ-
דאַנען, ווי צומ אַנטקעגנדיקן ברעג קומט צו א מענטש —
מיסטאַמ א מענטש פּונ די בערג, אנו, ווי זעט ער אויס?
ווער איז ער? מע קוקט: דער מענטש בינדט אָפּ אפּ יענער
זייט טייך זייער א שמאַל שיפּל, זעצט זיך אינ דעם אַרײַן,
שווימט אהער. אלע דרײַ וואַרטן אפּ אימ, סטאַמ אזוי זיך —
עפּשער וועט מען באַ אימ עפעס א פּרעג טאָג, עפּשער וועט
מען פּונ אימ עפעס זיך דערוויסן. דער מענטש שווימט צו
נעענטער, ווייזט זיך ארויס:

— ווידעראמאָל א קאָרייער.

מע ווייסט שוין: פאַראַן ערגעץ אפּ יענער זייט בירע א

קאַרייער דערפֿל. פונעם דערפֿל קומט מען פון מאָל צו מאָל
קיינ טיכאַנקע צוליב פארשיידענע באדערפענישן, איז נו, גיי
זיי א בעריע, פארשטיי זייער גאַשן און רייד זיך מיט זיי
צונויפ. מע זעט שוין: ווילע, האַרעפאשנע מענטשן — פארוואָס
זאָל מען זיי ניט אריינעמען אין קאָמפאניע באמ בויען דאָ
סאַציאַליזם? — וועלוול איז דערופ גרייט פון דער ערשטער
מינוט אָן. ארקע און מאָטל זאָגן דערופ, אז ס'איז ניט קיינ
נייס, סע וועט טאקע אזוי זיינ.

— ס'איז פאַשעט דער אָנהייב פון פּאָליט-איוורע.
מיט דעם גיט מען וועלוולען שטארק צו פילן, אז אָן א
פּאָליט-שול אָדער פּאָליט-קורסן בלייבט מען פונקט אזא לעפּי-
שער בער, ווי ער:

— וואָדען הייסט „נאצפּאָליטיק“?

— קאָפּ איינער! האָסט דאָ גאַרנישט ניט אופגעטאָן.
וועלוול ווערט רויט, אלעמיי איז ער א ווייניק-איוורע-
דיקער.

— שאַ!?! — פארשטייט ער ניט, פארוואָס האָבן זיך ביידע
אפ אימ אזוי ארופגעכאַפט.

וועלוולען ארט ניט, אויב ער האָט דאָ ווייניק אופגעטאָן —
אימ איז דאָ אזוי גוט, אז סע פעלט אימ בלויז זיך ארומנע-
מען מיט א קאַרייער: פון ווילטיק ווערט ער דאָ אליינ, אזוי
צו זאָגן, א שטיקל „פּאָליט-שול“ — עס פעלט אימ אויס קאָמ-
פאניע... גוט איז, וואָס אהער, צום טייך, האָבן אָנגעהויבן
קומען פעסל פרויעם טשערנאָבילערס און פאלאַשע „די שנור“ —
דאָס היימלאָזע, ניט-יידישע מיידל, וואָס יונגווארג האָט גע-
טראָפּן אין וועג און מיטגענומען מיט זיך קיינ בירעבידזשאַן.
זיי וואשן דאָ דאָס גאַנצע קויטיקע וועש פונעם איבערוואנדע-
רער-פונקט.

אינ א לויטערן, זייער זוניקן פרימאָרגן, ווען ארקע, מאָטל
און וועלוול זיינען געקומען ארבעטן בא די קלעצער, האָבן זיי

די מיידלעכ שוין געטרעפן באמ טייך, זיי ניט געמאכט קיין שום „באָרעכאבאָ“, אריין אינ וואסער אונ גענומען אָפּשטויסן קלעצער. געהייסן האָט עס:

— וואשט, וואשט, מיידלעכ, מירן זיך טאָג אונדזערס. דאָך, אומבאמערקט פאר זיך אליין, ווערט מען אינ דער נאָענטקייט פונ די מיידלעכ מער ראשיק בא דער ארבעט, מע רעדט הילכיקער, פריילעכער. מיט זייטלדיקע בליקן זעט מען, ווי די מיידלעכ טוען זיך אויס באַרוועס, ווארפן פונ זיך אראָפּ די קאָפּטלעכ. די זונ, דאכט זיך, ווערט דערביי א ביסל היי-סער. דער זומער-טאָג הייבט אָן צו פארגעבן דער נאָז אָן א שיר נייע, זומערדיקע רייכעס, אונ וואָלטן כאָטש די מיידלעכ געשטאנען ווייטער א ביסל — סאכאקל איז צו זיי א קלאפטער דרייסיק. וועלוול מאכט צו די אויגן, פארקנייטשט שטארק די נאָז אונ באקומט אזא אויסזען, ווי גלייך עס האָט אימ פלוז-לינג אָנגעכאפט א מעסוקענע בייסעניש:

— א-א — אפטש-מיו! — טרייסלט ער מיטן קאָפּ אינ ביידע זייטן, — אפ-פפפטש — מממיו!

די מיידלעכ דערפילן, אז די ניסעריי האָט עפעס א שיי-כעס צו זיי, צו זייערע נאקעטע הענט אונ פיס, באקונן זיי איינע די אנדערע, הייבן שיר אָן צו שמייכלען. פעסל לייגט צו א פלאַכע האנט צום שטערן, פארשטעלט זיך פונ דער זון אונ קוקט זיך איינ אינעם ניסנדיקן וועלוולען:

— זע נאָר... זע נאָר...

זי טוט א פרוווי, צי איר קאָל וועט דערגיין צו די יאטן:

— וואָס איז דיר אריין אינ דיין נאָז?

— כ'האָב באקומען דעם קאטער! — שרייט צוריק וועלוול.

— ווייסטו ניט, וואָס מע טוט? — שרייט אָפּ פעסל — בא-

קומט מען שוין פאר איינ וועג די כאַליערע...

זי איז, ווי טאָמעד, א ביסל בייזלעכ-ערנסט — די דאָזיקע

פעסל — מע רירט זי אָן מיט א וואָרט, גיט זי באלד ארויס

„רעשט“. דערווייל — ביז עפעס וואָס — האָט די קאָנטאַר זי צו-
געפעסטיקט צו פארשיידענע ארבעטן ארום איבערוואנדערער-
פונקט. אלע קענען זי שוין דאָרט — עמעצער טוט דאָרט ניט
ווי מע דארף, באקומט זי גלייכ שטארקייט אין אירע נידעריק-
פעסטע אקסלען און גיט א „באָד“—אַפּ.

— שארט צו אהער א פאָר קלעצער — שרייט זי צו די
יאטן, — מיר האָבן ניט אפ וואָס אוועקצולייגן דאָס אָנגעזייפטע
וועש.

ס'איז, דאכט זיכ, גאָרנישט. דאָך, פעסלען איז מען
דערפאר שטארק דאנקבאר — אין איר „שאפן זיכ“ פילט מען,
אז די ארבעט בא די קלעצער און באמ וועש איז אן אלגע-
מיינע, אזא, וואָס האָט איינ באלעבאָס אפ זיכ — פעסלס בא-
קאָשע טוען אלע דריי: יעדערער קומט צו איר צו שווימען,
רייטנדיק אפ א קלאָצ. וויבאלד מע איז צוגעשווומען, בלייבט
מען א ביסל, מע קוקט ווי פאלאשע פאטשט מיט א שטיקל
וועש איבערן שפריצנדיקן וואסער. איר פאָנעם איז ניט פא-
רויטלט, נאָר באזעצט מיט פלעקן פון יונגן בלוט. אירע קורצע
האָר פאָכען איינינעם מיטן קאָפּ און מיטן אויבערשטן טייף
קערפער, פאלן איר אריבער אפן שטערן, פארשטעלן איר די
אויגן. אריינ איז זי שלאַנק און יונג-בייגיק. זי איז אין א
קורצ קריידל און אין א ראָז-צייצן סטאניקל אָן ארבל. אפ
איר רעכטער האנט פלעקן זיכ צוויי סימאָנים פון געשטעלטע
פאָקן. פון דעם שפריצנדיקן וואסער איז איר סטאניקל פיטש-
נאס און פאלט צו צו די יונגע ברוסטן. פעסל כאפט דעם
פארטראכטן וועלוולס א בליק ארום פאלאשען און מונטערט
אימ אופ.

— קוק ניט אזוי — סע קאָן דיר נאָך פארשאטן...

וועלווף ווערט דערפון רויט, טוט זיכ אליינ א הארטן
גלעט — פריער אפ איינ באק, נאָכדעם אפ דער צווייטער.
מאָטף פארענטפערט אימ:

— ער? .. שוין א פארקנאסטער — ער דערציילט אליין:
פארליבט אינ א מיידל נאָכ פונ דער היים.

— מאכט גיט אויס — ווינקט פעסל אפ פאלאשענ, — שוין
אויכ א פארקנאסטע: ליפע סימכע קאָראָליווקערס איז אינ איר
פארקנאקט ביז איבער די אויערן.

— יאָ, כעוורע ווילנ טאקע וויסן, וואָס טוט ער דאָרט, ליפע?
— ליפע, דערווייל האָט מען אימ אוועקגעזעצט אינ קאָנ-
טאָר בא די ביכער — א סטשאַטאָואָד. סע פאסט אימ...

— וואָס טויגן מייסעס — מישט זיכ אריין ארקע — וואָס
טוט זיכ אפן איבערוואנדערער-פונקט? וואָס הערט זיכ אינ קאָנטאָר?
ווייזט זיכ ארויס:

פאר די געציילטע טעג, וואָס ארקע, וועלוול אונ מאָטל
ארבעטן בא די קלעצער אונ נעכטיקן בא פיאָטער אקסענ-
טיעוויטשן, איז אינ איבערוואנדערער-פונקט פאָרגעקומען ניין-
שימקע שנייור אונ דער ווילנער בעזשעניעצ מענדל זאקס פו-
נעם קאָדעקטיוו "ניי-קאזאן" — האָבן זיכ ביידע סקאָמפאניעט,
דרייען זיכ ארום ווייטער פונ טיכאָנקע אינ די וועלדער אונ
זוכן אן אָרט פאר א קאָלוירט. מע האָט זיי שוין געוואָרנט
אינ קאָנטאָר: "איר וועט פארבלאָנדושעט ווערן אינ דער טיי-
גע, וועט זיין נאָכ אייכ". וואָס שייַעכ צו דער קאָנטאָר, פעלט
דאָרט אויכ א קאפל קראַכמעל — אזוי מיינט פעסל:

— דאָס קאָנ מען זאָגן פאר אייגענע מענטשן.
ארקע קיילעכט אויס די אויגן:

— פארוואָס נאָר פאר אייגענע? — ס'איז עפעס סוידעס?
שפעטער, ווען מע רוט אָפ אלע איניינעם, צוועצנדיק זיכ
אפ די ברעג-שטיינדלעכ, גייט דער שמועס ווידער איבער אפ דער
"קאָנטאָר". וועלוול וויל אָנהייבן פראווען שפילעוודיק-פריילעכע
שטיק:

— בויען בירעבידושאן איז א שפיי, טוט א פרעג בא
מיר, וועל איכ אייכ באלד זאָגן, וויאזוי.

קיינער הערט ניט זײַן כאַכמע. פונעם אָדעסער בוי-ארבע-
 טער פריסקערנ (די קאָנטאָר שיקט אימ ארומ אינ בירעבידזשאנ
 אפ פארשיידענע טועכצנ) ווייסט ארקע, אז די הויפט-ארבעט
 האָט מען אָנגעהויבן ערגעצ ארומ בירער פרוו-פעלד אונ
 ארומ קאטערינע-ניקאָדסק. נאָכ ווייסט ער פונ פריסקערנ: קי-
 מאט אינ ארע בריוו, וואָס קומען אָן פונ צענטראַלנ „געזערד“
 אונ „קאָמערד“, מאָנט מען בא דער „קאָנטאָר“ גרעסערע טעמפּנ.
 פירן פילנ אי מאָטל אי פעסל אי ארקע: די אכרייעס פאר
 דער ארבעט איז דאָ גרויס סײַ פאָרטייש סײַ געזעלשאפטלעכ.
 אינ קאָנטאָר, ווייסנ זיי, קומען פאָר באראטונגען. נאָר וועגן
 וואָס האנדלט זיכ אפ די באראטונגען? פעסל דערציילט ווי
 ביז איינער א באַברויסקער בלעכער האָט זיכ נעכטן אומגע-
 קערט פונ ערגעצ ארומ בירעפעלד — ער האָט דאָרט געווארט
 דריי וואָכן, מע זאָל צושיקן פונ טיכאָנקע בלעכ.
 — פרעגט שוינ ניט — זאָגט זי, — אינ קאָנטאָר איז געווען
 „פריילעכ“...

מאָרגן איז אן אלגעמיינע פארזאמלונג. ארקע איז, דאכט
 זיכ, אינגאנצן אריינגעטאָן אינ וועלן באווייזן א קונצ — זיצן-
 דיק וויל ער אופהייבן א שטיינדל מיט די פינגער פונ זיינעם
 א באַרוועסן פוס. דאָכ, ער טוט זיכ פלוצלינג א שטעל-אופ —
 ס'איז א צייכן, אז מע דארף זיכ ווידער נעמען צו דער ארבעט.
 — דערווייַך — זאָגט ער, — איז דאָ נאָכ ווי אפ א יא-
 ריד — פאָשלי!

3

אפ דער אלגעמיינער איבערוואנדערער-פארזאמלונג האָט
 דער הויפט-אינזשעניער טאָדי גערעדט גאנצ הארטקעכ אונ אפ
 אזא אויפן, אז אלעמען זאָל זײַן קראָר, וואָס ער מיינט: מע
 האָט דאָ צו טאָן מיט צוויי ווילדענישן — א ניט-אויסגעפאָרשט
 לאנד אונ א ניט-אויסגעפאָרשטע איבערוואנדערער-מאסע, א געמיש

פון דעקלאסירטע און ארבעטנדיקע, וואָס אלע שפורן פון זייער סאָציאלער לאגע האָבן זיי געלאָזט אפ יענער זייט צענצוועלף טויזנט קילאָמעטער — גיי ווייס, ווער פון זיי איז געקומען בוי-
ען און ווער — שטערן. מאָטל האָט געריסן שטיקער פון ארקענ:
— און וויאזוי איז אפ אנדערע בוינגען?

— נעם א וואָרט, ארקע!

ארקע האָט ביז אָפגעענטפערט:

— און דו פארוואָס נעמסט ניט קיין וואָרט?

דאָס וואָרט האָט דאָך גענומען ארקע:

— אויב מיט „מע ווייסט ניט, ווער איז אהער געקומען שטערן“, מיינט כאווער טאָדי דעם קלאסנטינע, איז דער קלאסנטינע נאָך דערווייל דאָ אומעטום, אפילע אינ מאַסקווע. און אויב פארן קלאסנטינע דארפ מען זיך היטן, הייסט עס ניט, אז איבער דעם זאָל מען זיצן מיט פארלייגטע הענט און גאַרנישט ניט טאָן — סע וואָרט געווען די עמעסע „כאָכמע“. אויב אהער זיינען אייניקל געקומען שטערן, דארפ מען זיי שלאָגן אינ דער ארבעט און מיט דער ארבעט. סע דערמאָנט, זאָל מען מיר מויכל זיין, אָן מיינ שטיפמאמעס פעטער בערן, וואָס פון מוירע אופצורייצן די לייז האָט ער אופגעהערט צו גיין אינ באַד אריין.

ארקע האָט דערביי געהאט אייניניציקן פארלאנג: מע זאָל בויען. ווייטער איז אימ קימאט גאַרנישט ניט אָנגעגאנגען. דאָס, וואָס דער אויףעם לאכט פון זיין פארגלייך מיט „דער שטיפמאמעס פעטער בערן“, האָט ער געהערט ווי אינ טשאד. אינ דער ערשטער רעגע איז עס אימ געפעלן. באַרד האָט ער דערזען: עס לאכט אויך זייוו בראָדסקי און יודל ליפשיץ — מענטשן, וואָס זיינען דאָ סאָנימ, און אימ האָט גלייך אופגעהערט צו געפעלן, וואָס מע לאכט. אינ דער אייגענער צייט האָט ער זיך באגעגנט מיט א צעקרימטן בליק פון א גע-
זיטלט פאָנעם, דעם אינזשעניער טאָדיס פאָנעם. בלויז פון

נעקאָמע אינ אָט דעם געזיטלטן פּאַנעם האָבן, ווייזט אויס,
געלאַכט זינול בראָדסקי און יודף ליפשיצ. דאָס האָט אַרקענ
פארדראָסן. ער האָט פארלאָרן די זיכערקייט. ער האָט גיכ און
וויניט-איז געענדיקט רייזן און האָט דערזען, ווי צום וואָרט
שטעלט זיכ אופ דער אינושעניער טאָדי, דרייט דעם קאָפּ צום
אַקסל, שטופט די האנט טיפּ אינ לינקן הויזנטאש, הייבט אָן:
— כ'מיין: דאָ, צווישן די פּאַרזאַמלטע, זינען פּאַראנ פיל
אזוינע, וואָס זינען גרייט צו פּאַרגלייכן די ראטנמאַכט מיט
זייער א ליזיקן פעטער בער...

אַרקע האָט עס דערפילט, ווי א שטאַרקן קראַפּ אינ שאַרבן.
ווידער האָט דער אוילעם געלאַכט, און ווידער האָבן אינינעם
מיטן אוילעם געלאַכט יודף ליפשיצ און זינול בראָדסקי. איצ-
טיקס מאָל האָבן זיי געהאַט א נעקאָמע אינ אימ — אינ אַרקענ.
צו וואָס האָט עס דער אינושעניער געטאָן? ער האָט דען בא-
שיצט די ראטנמאַכט פון אימ, אַרקענ, פון זיין באליידיקנדיקן
פּאַרגלייכ? ער, אַרקע, האָט דען אזוי געמיינט?
דער אינושעניער טאָדי האָט שוין דערווייל געהאַט אינ-
מיטן רייזן:

— צוטרעטן צו דער אַרבעט האָט מען געמוזט באַלד,
ניט קענענדיק דעם לאַנדס מיילעס און כעסרוינעס — הייסט עס
דען, מע זאָל זיכ מיט די-אַ כעסרוינעס און מיילעס ניט
רעכענען? וואָס טוט מען אינ א נעפּל, ווען מע ווייסט ניט,
ווי דער סוינע שטייט? — מע פירט אויסשפיר-אַרבעט, מע רוקט
זיכ געהיט פּאַרויס, און דאָס טוען מיר. דאָס טוט דאָ די
„אַפּעראַטיווע קאַנטאַר“. דער אַרבעט-פּלאַן ווערט צוגעגרייט.
עס זינען דערווייל אַנגעמערקט: איינ און צוואנציק סאָווכאָזן,
אַכציק טויזנט העקטאַר אפּ בינענצוכט...

— אָ-אָ!.. — אַנגעצונדענער האָט מאָטל זיכ אויסגע-
דרייט צו אַרקענ:

— טאַקע דאָס הייסט אָן שום פּלאַן — ערשט האָט ער

געזאָגט: „אויסשפיר-ארבעט“ און מיטאמאָל איינ און צוואנציק
סאָוואַנז, אכציק טויזנט העקטאר נאָר אפּ בינענצוכט... א? ארקע...
צעטומלעטערהייט האָט ארקע נאָכ אלץ געקוקט אפּן רייזנ-
דיקנ אינושעניער, געהאט דערביי אויסגעקילעכטע שטרויס-אויגן.
— מ'עט שוין זען, — האָט ער א בורטשע געטאָן, — ס'איז
הוילע פּאנטאזיע.

מאָטל האָט געפרעגט:

— און וואָס זאָגן דערום אלע איבעריקע קאָנטאַר-טוער?
ארקע האָט ניט געענטפערט. קיין באזונדערע מיינונג-פאר-
שיידנקייטן צווישן די קאָנטאַר-טוער האָט זיך ווירקלעך ניט
געפילט. אינ קאָנטאַר, מעגלעך, האָט יעדער איינער געוווסט,
אז בא פארשידענע קאָניונקטורן קאָן מען פערזענלעך דורכ-
פאלן, דעריבער האָט דאָרט קיינעם ניט געארט, אז אפּן אינ-
זשעניער טאָדינ זאָלן דאָ אלע און אויך זיי אריין קוקן
ווי אפּן סאמע פאראנטוואָרטלעכע. אפּאָנעם, אז אויך דער אינ-
זשעניער טאָדי אריין האָט זיך דאָ ביסעכווייז צוגעוווינט אפּ
זיך אזוי צו קוקן — ווי אפּן סאמע פאראנטוואָרטלעכע. פון נאָכ
יעדער נייער פאראמלונג איז ער, ווי עס האָט זיך געדאכט,
ארויס א מער פעסטער, אויסגעזען מער הארטלעך און מער
זיכער, שטארקער געדרייט זיין קאָפּ צום רינקן אקסל און טי-
פער געשטופט די האנט אינ דער רינקער הויזנטאש. ער האָט
באקומען א טעווע אריינצובריקן אלץ טיפער און טיפער אינ די פע-
נעמער פון איבערוואנדערער, וואָס ווענדן זיך צו אימ נאָכ הילף, צו-
שטעלן א האנט צום אויער, ווי פון וועלן דערגיין, צי די
שטימ, וואָס רעדט צו אימ, איז אן עמעסע אָדער א פאלשע.
ס'האָט זיך געדאכט: ער וויל דערגרייכן, אז יעדער איינער, וואָס
קומט דאָ צו אימ אינ צימער אריין, זאָל גלייך דערפילן, אז ער, דער
הויפט-אינושעניער טאָדי, איז צו אימ איינציטיק אי זייער נאָענט
אי זייער ווייט. ס'איז ניט געווען קלאָר, צוליב וואָס דארפ ער עס.

קאפיטל פיר

1

אינ קאָנטאָר האָט „אָפּגעשפּילט“ א סקאנדאל דער באַב-
רויסקער איבערוואנדערער דער בלעכער, אדעמיני גיט מען אימ
ניט קיינ בילעט אפ אוועקצופאַרן אפ צוריק; ער האָט גע-
קלאפט אינ טיש:

— מע האָט מיכ אהער גענומען אפ צו דעקן דעכער,
ניט אפ שווארצער ארבעט.

— איכ וויל פונ גאַרנישט ניט וויסן!

ער האָט נאָכדעם געוואדעוועט אינ דרויסן לעבן איבער-
וואנדערער-באראק:

— א טערעצ! — „נאָכ נישטאָ קיינ בלעכ“, „נאָכ ניט פאר-
טיק די דעכער“...

— „געעפנט א קאָנטאָר פאר שטעלעס“...

— האלט זיכ איינ!..

— ניט אפ מיר וועט איר דאָ האָבן שטעלעס.

זייוול בראָדסקי האָט צוגעפאָנפעט:

— גערעכט, ווי גאָט אליינ.

פעסל איז אהינ צוגעקומען מיט ווייט-פארקאשערטע נאסע

הענט — געהאלטן אינמיטן אן ארבעט ארום באראק. זי האָט

דערהערט, ווי זייוול זאָגט וועגן דער קאָנטאָר:

— איכ קאָן זיי לאָזן ביליקער: איכ נעם בא זיי א ביי-

לעט קיינ וואדיוואָסטאָק... ווייסט איר גאָר וואָס? — זאָלן זיי

מיכ צושטעלן קיין כאבארָווסק: דען קיין שטאָט ניט? איך
האָב דאָרט א געשוועסטערקינד, לעבט זיכ אימ נישקאָשע...
אינ פּעסלס פּארויטלעך באקן, אינ אירע ווארעם-ברענענ-
דיקע אויגן, אפילע אינ אירע געקרייולט-שווארצע האָר האָט
זיכ אָנגעצונדן א פּייער, ווי פּונ א גאנצער ברענענדיקער
שטאָט. זי האָט געוואָגט צו זייווענ:

— ווער האלט דען אייך דאָ? פאָרט קיין כאבארָווסק.
עפּשער זייט איר טאקע גאָר צוליב דעם אהער געקומענ?
זייוול האָט אפ איר שטעכיק א קוק געטאָנ:

— וואָס איז? — ביסט „דיקטאטור פונ פּראָלעטאריאט“?
פּעסל האָט אימ דערופ געענטפערט:

— פאסט אייך ניט?

זי האָט צוגעגעבן ניט אָן האָנער:

— יענער, וועמען איך געפעל ניט, קאָן זיכ זוכן אן אן-
דערע...

— דערביי האָט זי באקומען שטייפקייט אינ די אקסלען,
ווי זי פּערווענלעך וואָרט טאקע זיינ א שטיקל „דיקטאטור“ —
זי איז אוועק אינ קאָנטאָר פּרעגן:

— צו וואָס האלט מען זיי דאָ — דעם באַברויסקער, זייו-
לען, יודל ליפשיצן און יענע אלע מעיוכאָסימ, וואָס זאָגן
זיכ אָפּ פונ שווארצער ארבעט — אפ נאסעניע?

נאָר אָט האָט מען פונ איבערוואנדערער-פונקט ווידער
אָפּגעשיקט א קליינע פארטיע צו בירער פרווירפּעלדער. אייניקע פונ
די „מעיוכאָסימ“ האָבן ביסלעכווייז אויסגעטריקנט. ס'איז אָנ-
געקומען א צוג מיט מאשינעס. ארקע, מאָטל און וועלוול אר-
בעטן שוין מער ניט באמ טייכ. זיי קאָדן אויס דעם צוג. עס
הערן זיכ פונ דאָרט קלעפּ פונ האמער, שיפּענדיקער גערויש
פונ פּיילן, הילכיק קנאלעריי, ווי בא אויספרוונ פולעמיאָטן:

— פּעכ — פּעכ!..

— פּעכ — פּעכ — פּעכ, פּעכ! פּעכ!

דאָס פרוּווט מען ערגעצ א מאָטאָר.
דאָס גאנצע בירעבידזשאנער דערפֿל טיכאַנקע מיט די פּאָר
געסלעכ, כאטעס און פֿלויטן, ווי עס וואָרט גאנצע טעג זיך
איינהערן און שטוינען:

— וואָס טוט זיך עס?

אפֿיע פּיאָטער אקסענטיעוויטשן, וואָס ארבעט ווי א בויער
באמ נײַעם איבערוואנדער-הויז, איז אויך א ביסל נײַ די
מײַסע. ווי אלע אָרטיקע, איז ער צוגעווינט: ווונדער קומען
פון ארומיקע בערג, פון דער נאָענטער טײַגע, פון ארומיקע
טײַכן. עס מאכט זיך: די בערג טוען פֿלוצלינג א קוק, ווי
בלינדע, בארויגעז-אומראכמאָנעסדיקע באשטראַפער, און שיקן
אהער וואָלקנס, שנייען אָדער רעגנס. עס טרעפט: דאָס דערפֿל
ווערט פארפֿלייצט פון טײַכן. נאָר פארפֿלייצט ווערן גאָר פון
מענטשן? פּיאָטער אקסענטיעוויטש, א בעקאָוועדיקער אָרטיקער
איינוווינער, מיט א בעקאָוועדיקער באָרד, מיט קאלטלעכ-ריינע
אש-קאָלירענע אויגן, ווי אלע אָרטיקע האָט ער א ביקס אפֿ צו
גיין מיט איר אין דער טײַגע אפֿ יאגד. אפֿ זײַן פֿלויט טריקנט
זיך א נעצ אפֿ צו כאפֿן פיש אין בירע. ארום זײַן כאטע —
ניט קיין גרויסער גאָרטן, א שטיקל פעדד. אליין זאָגט ער
זיך ניט אָפֿ צו ארבעטן ווי א בויער באמ נײַעם איבערוואנ-
דער-הויז. ער איז לויט אלע סימאָנים א מענטש, וואָס האָט
זיך באמ קלאָל:

— אלץ איז גוט צו ביסלעכ.

זײַן שטונדיסטישע מישפּאַכע האָט אהער אויסגעוואנדערט
נאָך אין אלעקסאנדער דעם דריטנס צײַטן. קיין ייִדן האָט ער
אפֿ זײַן לעבנס-טאָג ניט געזען, געהאט בלויז בעקאבאָלע פון
די עלטערן, אז זייער גלויבן קומט ארויס פון „יאורײַישע
הייליקע אָוועס“, וואָס האָבן, אימ צו לענגערע יאָר, געהייסן
מיט זייערע וואזשנע נעמען:

— „אברא-אמ“.

— „איסא-אק“.

— „יאקאָו—אַן-זשע ייִוראעל“.

מיסטאמע זיי האָט דאָס אינ זינענ געהאט דער אראָפגע-
קומענער פונ קאנטקאָמ, וואָס האָט דאָ פּרילינג-צייט געגעבן
צו וויסן: „די פּרילע ערדן דאָ, אינ ביי-אמורער פּאס, זיינענ
דורכנ צאק פּסטר אויסגעטיילט געוואָרן פאר די נויטן פונ
ארבעטנדיקע ייִדן“. אזא קלאנג האָט זיך דענסטמאָל פארשפּרייט
אינ דאָרפ, און אזא געפיל איז טאקע געווענ בא פיאַטער
אקסענטיעוויטשן באמ אַנקומענ פונ די ערשטע איבערוואנ-
דערער:

— מאזרטאָו...

— אברא-אמ, יאקאָו — אַן-זשע ייִוראעל איז געקומענ.

ערשט נאָך דעם, ווענ מע האָט אפ די איבערוואנדערער
א קוק געטאָן, איז אויסגעקומענ א קאפעלע זיך צו ווונדערן:
— עפעס צו וואַכיקע „הייליקע אָוועס“.

און פונ דענסטמאָל אַן האלט דער ווונדער אַרצ אינ איינ
וואקסן.

עס טרעפט: פיאַטער אקסענטיעוויטש געפינט זיך אויסערן
דערפֿל אפ דער הויכער גרינ-ביימערדיקער סאָפקע — ער האקט
פאר זיך האַלצ אפ ווינטער. אפ דער הויכער טייגישער סאָפקע
ווערט ער אליינ אויך א שטיק טייגע. מיט די אויגן פונ דער
טייגע קוקט ער אראָפ אפן דערפֿל, צום מענטשן-געווימל וואָס
לעבן דער באן-סטאנציע, ארומ קאָנטאָר און ארומ איבערוואנ-
דערער-באראק — ווי איילנדיקע גרויע און שווארצע מוראשקעס
יאָגן זיי דאָרט אינ אלע זייטן. פונ טאָג צו טאָג קומענ זיי
אהער, אלץ נייע און ראשיקע, טאראראמענ דאָ אָפ. אייניקע
נעמענ זיך דאָ צו שניידערין, צו שוסטערין, צו סטאַליער-אר-
בעט, אנדערע שיפן זיך אריבער איבערן טייך בירע, פארקריכן
שיפער אינ לאנד. מע באווייזט זיך ניט ארומצוקוקן, ווי עס
קומענ אַן נייע, ווי לויט א פארהוילענער קאָמאנדע, לאַדן זיי

אויס וואגאָנעס, קלאַפּן, שרויפּן, רייסן אופּ קאסטנס, זאָטלען
אַן אייזערנע מאשינעס. פּיאָטער אקסענטיעוויטש מיט דער
האק אינ האנט — א שטיק לעבעדיקע טייגע; ער האַרצט, קוקט
און ווארט:

— מעט לעבן, וועט מען זען.

דערנאָך:

איניינעם מיט פּיאָטער אקסענטיעוויטש און מיטן גאנצן
דערפֿל טיכאָנקע האָט איינמאָל די ארומיקע טייגע דערהערט
מאָדנע ראשיקע געשרייען. מע איז ארויסגעלאָפּן קימאט פון
אלע הייזער, עלטערן האָבן זיך אויסגעמישט מיט קינדער,
געלאָפּן צו איינעם פון די געסלעך, געשטאנען און געגאפּט:
איבערן געסל, וואָס פירט צום טייך בירע, איז געקראָכּן א
גרויסער אייזערנער היישעריק, צי אזא זשוק. אפּן אייזערנעם
זשוק איז, ווי האלב־רייטנדיק, געזעסן דער קאָמיגיסט ארקע,
געציטערט איינינעם מיט אלע אייזערנע גלידער, וואָס דער
זשוק פארמאָגט, שטייפּ געהאלטן אינ זיינע הענט דאָס רייפֿל
מיטן אייזערנעם דראָנג, וואָס איז איינגעשרויפּט אינ זשוקס
קאָפּ, אימ געדרייט, געקערעוועט און געצווונגען שלעפּן נאָך
זיך צוויי שווערע וואָגנס מיט מאשינ־טיילן. דער אייזערנער
זשוק האָט ווי ניט אופּגעהערט צו שרייען:

— וואָס האָט מען צו מיר?

— כּויל ניט!

פון ארומ און ארומ האָט מיט אָן א שיר ווידערקוידעס
נאָך העכער געשרייען די טייגע. געוואלדעוועט ווי אפּ צו
פארשרעקן.

ארקע אפּן טראקטער האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט האָבן
שטארק פארקוועטשט די ציינ. זיינע אויערן — טויב פאר אלע
ארומיקע געפילדערס: ער ווייזט דער טייגע וואָס ער קען —
ער וועט רייסן פון איר שטיקער.

געווען א מײַסע מיט יודל לײַפשיצ נאָכ אײַדער ער איז גע-
 פֿאַרן קײַן בירעבידזשאַן — ער איז דענסטמאָל באַ זיכ אינ
 דער הייַם געווען אינ „קראָליק־קאָלעקטיוו“ — איז אימ אָנגע-
 קומען א בריוו פֿון א האַלב־פֿאָרגעסענעם פֿרײַנט פֿון אמעריקע.
 יענער האָט געגעבן צו וויסן, אז אינ אמעריקע שרײַבט ער
 אינ די צײַטונגען, געבעטן אימ אָנשרײַבן, וויאָזוי לעבט זיכ
 אינ שטאָט. לײַפשיצ האָט געענטפֿערט מיט א גאַנצן „באַשרײַ-
 בעכצ“, וויאָזוי קײַן רײַכע לײַט זײַנען שוין נײַטאָ, וויאָזוי אונ
 באַ „וועמען“ מע איז אצינדער דאָ אינ די הענט, וויאָזוי „מע
 טאָר נײַט גלײַבן זײַערע צײַטונגען“. דענסטמאָל זײַנען אימ פֿון
 אמעריקע אָנגעקומען עטלעכע דאָלער מיט א פֿאַר ווערטער:
 „ס׳איז מיר צוניצ געקומען, שרײַבט אָפֿט“. לײַפשיצ האָט זיכ
 געזאָגט: היטן זיכ פֿונדעסטוועגן שאַט נײַט.

די זאַכ איז אוועק בעסאָד־סוידעס: פֿאַרשטעלטע, נײַט
 אונטערגעשריבענע בריוו „מיטן רײַנעם עמעס“ וועגן באָל־
 שעוויקעס. אַלע מאָל פֿאַר עטלעכע דאָלער פֿון אמעריקע. לײַפ-
 שיצ איז געוואָרן א מינ שטיקל אויסלענדישער קאָרעספּאַנ-
 דענט. דערנאָכ האָט פֿלוצלײַג אופֿגעהערט אָנקומען פֿון אמע-
 ריקע סײַ געלט סײַ יעדעס. ער האָט געלערנט דעם פֿשאַט:

— אינ פֿאַטשט האָט מען מינאַסטאַמ זיכ אומגעקוקט אפֿ
 א פֿאַר בריוו... מע וואַרט אפֿ נאָכ... אויב אזוי, איז בעפֿי-
 רעש בעסער, אז דער „טאַטע“ פֿון די בריוו זאָל זיכ דאָ נײַט
 געפֿינען. יודל לײַפשיצ האָט גערעכנט: די אײַגענע בריוו וועט
 מען קאָנען שרײַבן פֿון בירעבידזשאַן. ערשט אינ בירעבידזשאַן
 האָט ער זיכ ארומגעקוקט. מע געפֿינט זיכ דאָ מיט פֿיל
 מענטשן אינ אײַן באַראַק — גײַ שרײַב די בריוו פֿאַר אַלע אינ
 די אײַגן. אונ כּוּצ דעם: דאָ איז נאָענט צו דער גרענעצ אונ
 די פֿאַטשט קאָן מען דאָ האַלטן אינ אײַג גאָר איבער אַנדע-

רע טײַמימ. די בריוו טראַגט ער ארומ בלױז בא זיכ אינ
קאָפּ, און דאָס רייצט אימ מעסוקן אופ. עז ציט זיכ שוין
אזוי א טאָג נאָכ א טאָג. ער געפינט זיכ די גאנצע צײַט אינ
א צושטאנד פונ א מענטשן, בא וועמען עס רײַסט טאָג ווי
נאכט א פֿלױס און איז גרײַט אופצופלאצן, ווי נאָר מע רירט
אימ אָן.

הײַנטיקן פרימאָרגן איז אָבער יודלען אָנגעזאלצן אפּ דער
נעשאַמע גאָר איבער אנדערע זאכן — הײַנט האָט ער א גע-
שוואָלן הארץ סײַ אפּ דער „קאָנטאָר“ סײַ אפּ יענע עטלעכע
איבערוואנדערער, וואָס האָבן גלײַכ מיט אימ געפאָדערט, מע
זאָל זיי געבן בילעטן אפּ אוועקצופאַרן. טאקע וועגן די לעצטע
קאָנ ער איצט ניט טראכטן אנדערש, ווי מיט רױט־אָנגעגאָ-
סענע אויגן און מיט צײַן-קריצעניש.

— הוּלְטײַעס! א רועק אינ זײַער טאטנס טאטן!

אימ, לײַפשיצן, האָבן זיי דאָ ארויסגעשטעלט פארן ערשטן
שיגענע, געהאַרטן אינ אײַן שיקן אינ „קאָנטאָר“:

— „וואָס שווייגסטו“?

— „מאכ זיי דאָרט די „בראָכע“.

— „מע זאָל דערהערן אינ דער צענטער גאס“...

ער, הײַסט עס, וועט זיכ שווארצן פאר זיי זײַן פּאַנעם —
זיי ווערן שײַן פאר אימ שטאַל און אײַז. דער סאָפּ איז
געווען: אלע זײַנען זיי זיכ צעפאַרן אפּ אײַגענע הויצאַעס — נאָכ
גאָר געהאַט יעדער אײַנער אויסגעבאהאַלטענע געלטער: יודל
ווינטשט זיי דערפאר: „האָבן זאָלן זיי די צעניאָריקע קאדאָ-
כעס, סע זאָל מיט זיי ווארפן העכער אלע דעכער“. די לעצ-
טע זײַנען שטילערהײַט אויסגערונען זײַוול בראָדסקי און דער
געצאַצקעטער יײַד, וואָס האָט דאָ אלע טאָג געהאַט צאַרעס
באמ האָבן דעם מאָגן (ווייל „ער איז צוגעווינט צו א ברעטל“).
זײַוור — דער רועק ווייס אימ, צי האָט ער נאָכ אײַן געהאַט
געלט אפּ אוועקצופאַרן, צי ער האָט געמאַכט עפעס א קאָמ-

בינאציע" מיין געצאצקעטן יידן — זיין, ערשט איצט זעט
 יודל ארויס: א פאכקודנער וואָרעם, פול און פול מיט "קאָמ-
 בינאציעלעכ", ער וועט דיר דורכקריכן אלע שמאָלע לעכער,
 זון דעם לעבט ער. ניטאָ גאָר אפּ אימ קיין פּאָהיבל, געמאכט
 יי גאנצע צייט אן אָנשטעל: "פּערווע גוטער ברודער", געהאל-
 זן אינ איין אונטערבורענ: "יודל, מע דארפּ מאכנ סקאנדאלן".
 לעסאָפּ אימ געלאָזט דאָ איינעם אליין מיט א מייעס פּאָנעם. טאקע
 האָט פארדריסט יודלען ביז גאָר. אלע, זעט ער, קענען אימ
 דאָ שוין. עס קומט אויס, מע טייטל אפּ אימ מיט די פינ-
 יעד. היינט אינדערפרי, ווי נאָר ער איז אריינגעקומען אינ
 יער רעגיסטראטור, האָט ער באלד באמערקט: מע איז גע-
 בליבן שטיל — מע קוקט ניט אפּ אימ. דער הויפט-רעגיסטראטער,
 יער רויטלעכער, פעכקע-ווייכער פעסטמאנ, שמייכלט צו, סאָר-
 זעוועט בא זיך אפּן טיש גאנצע פעק מיט צעטלען, הייבט
 יט אופּ די אויגן, ענטפערט לעבלעכ, אָן לונג און לעבער:

— אינ וואָס זייט איר מיך כוּישעד?

— גלייבט מיר: לעבן זיך דארפּ איך אייך דאָ ניט

זאָבן.

— ווען איך האָב געלט, קויפּ איך אייך פונ מיין קע-

שענע א בילעט, איר זאָלט אוועקפּאָרן...

יודל האָט אָנגעקוקט פעסטמאנען מיט צוזאמענגעצויגענע

אויגן, אפּ זיין צונג שוין גרייט די ווערטער:

— א דאנק אייך פארן "זיסנקן" ענטפער — גאָלע בוימל...

איך ווייס דען ניט וואָס אונטער דעם ליגט?..

אויב ער האָט די ווערטער ניט ארויסגעלאָזט, איז עס

נעווען, ערשטנס, ווייל פעסטמאנען האָט ער שוין פונ פריער

נעהאט אָפּגעשאצט: "צושטיין צו אָ-דעם-אָ איז ווי שלאָנג

אינ א קישן — ער וועט דיר אלץ איבערשלאָנג און נאָכ

דערבי צושמייכלען", צווייטנס, האָט פעסטמאנ שוין געהאט

באוויזן גאנצ ערנסט א זאָג צו טאָן:

— אפ אוועקצופאָרן טאָר איך קיין געלט ניט געבן, איך זאָל אפילע האָבן. מיר קלערן, אן אָרעמאן, וואָס האָט טאקע ניט אפ אוועקצופאָרן, קאָן דאָ געפינען ארבעט און לעבן. ער וועט אינערגעז ניט מאכן בעסער. איר זעט דאָך: אלע „יענע“ האָבן אַליין געהאט געלט אפ אוועקצופאָרן. ער האָט אופגעהויבן די אויגן, א קוק געטאָן אפ ליפשיצן מיט א מער-נאָענטן בליק:

— איך וועל אייך זאָגן דעם עמעס: וועדליך די סקאנ-דאלן, וואָס איר האָט געמאכט, האָבן מיר געמיינט: איר זייט דער רייכסטער צווישן זיי.

יודל — אן אָנגעצונדענער—האָט שיר ניט אויסגעשאָסן:

— „איר מעגט איבערקומען אפ מיין פארמעגן.“
נאָר דאָ האָט מען נאָרוואָס געהאט דערמאָנט יענע, וואָס האָבן אימ אײַן „קאָנטאָר“ ארויסגעשטעלט פאר זייער „שייגעז“ און זיך אוועקגעפאָרן, אימ דאָ געלאָזט איינעם אַליין. ער האָט געוואָלט וויסן, ווהיין זיינען זיי געפאָרן. — איר וויסט ניט?

פעסטמאן האָט דערופ געענטפערט ניט באלד, א ביסל באליידיקט:

— וואָס פרעגט איר בא מיר? איר דארפט עס גיכער וויסן...

יודל האָט דערפילט, אז דאָ, אינ דער רעגיסטראַטור, האָט ער מער ניט וואָס צו טאָן. ער איז ארויס צוריק אינ הויפ מיט אזא געפיל, ווי פאר זייוולען, פארן געצאצקעטן יידן מיטן „פיינעם מאָגן“ האָט ער זיך געלאָזט שוואַרצן זיין פאָ-נעם און בא זיי דערפאר אפילע קיין האלב קערבל ניט בא-קומען. ער האָט זיך פארטראכט וועגן די בריוו קיין אמעריקע, וואָס ער קאָן פונדאנען ניט שרייבן, האָט אָנגעהויבן ארויס-צולאָזן פון זיך דאָס לאנגע געציקלטע זיפצעלע, נאָר זיך פאר-כאפט, זיך ארומגעקוקט, צי קיינער האָט ניט געהערט, צום

ערשטן מאָל ווי דערפילט: זײַן „זיפצעדע“ איז דאָ א קנאפע „סכּוירע“. פּונווייטנס האָט ער געזען, ווי דער געוועזענער בע- דער, בעני פּרינץ, און פּרויעמ טשערנאָבילער ווארפּן אראָפּ אינ עק הויפּ ברעטער פּונ צוויי געבראכטע פּורן, נאָך ווייטער שטעלט מען קראָקוועס אפּ א נײַ הויז. עס הערן זיך קלעפּ פּונ טעסנדיקע העק. יאָסל פּעקער — איינער פּונ די צוויי ברי- דער מוליאָרעס — קומט אהער מיט טײנעס, אלעמײַ מע שיקט ניט צו קײן קאלכ. ערגעץ אפּ דער גאס דרינושעט און פּיכ- קעט א טראקטער, שלעפט נאָך זיך פּונ ברעג טײַך צוויי וואָגנס מיט שטיינדעק אפּ צו פארשיטן נאָך די רעגנס די בלאָטיקע גריבער אפּן וועג. נאָך ווייטער, ערגעץ פּונ אויסער דעם גאנצן ייִשעוו, הערן זיך איבערגעריסענע איינדרעמלדיקע און אופ- וואכנדיקע קוויטשערײַען, ווי פּונ אן ארבעטנדיקער זעג-מיל, און דאָס אלץ דערמאָנט אָן דער הויפּט-ארבעט וואָס ערגעץ ווייטער מיט גאנצע זעכציק קילאָמעטער. דאָס אלץ האָט יוד- לען אי גערייצט אי ארויסגערופּן טיפּ אינ אימ עפעס אן אומ- באגרייפּלעכע פּארדרוס. פּונ ארומ דער קיך איז פּארפּאָרעט אָנגעקומען פּרויעמ טשערנאָבילערס מיידל, פּעסל, גענומען צע- הענגען גראָבע געוואשענע האנטעכער אפּ א שטריק. יודל האָט אופּגעהויבן זײַן קאָפּ, זיך באגעגנט מיט פּעסלס בליק, שיר ניט א זאָג געטאָג:

— וואָס קוקסטו אזוי, וואָס לויזסטו מיך?..

און ווידעראמאָל געוואָרן פּול מיט פּארדרוס, ווי אפּצולאָ- כעס פּעסלען זיך א לאָז געטאָג צום אינוזשעניער טאָדינ אינ צימער, אריינגעשפּאנט אהינ מיט דער קאוואָנע צו ריידן בע- פּירעש הויכ, אָט מע- זאָל דערהערן אינ הויפּ, נאָר באקומען אן אומגעריכטע ענטפּער „קימט, מירן גײַן — איר וועט מיר זאָגן אינ דרויסן“, דערזען דעם גראמ-צעשפּיליעטן קאָלנער פּונ טאָדיס רויטארמייער-העמדל און דאפּקע אינעם גראמען רויטארמייער-העמדל גלייך דערפילט:

— „אויב מיט געשרייענ, וועט דער שמועס זײַן זייער
א קורצער“...
אײַנהאלטנדיק טיפּ אינ זיכ זײַן „זיפצעלע“, איז ער ארויס
מיטן אינזשעניער אינ דרויסן.

3

דער אינזשעניער טאָדי האָט בא יודלען געפרעגט:
— וואָס האָט איר צו זאָגן?
יודל האָט א זײַנל געטאָן די אויגן, א זוכ געגעבן טיפּ
אינ זיכ, געפונען: האָבן האָט ער וואָס צו שרײַען, וואָס צו
זאָגן — האָט ער גאַרנישט. טאָדי גײט גיכ. ניט אָפּשטייענדיק
פון אימ אינ גאַנג, שעמט יודל זיכ אונטערצוהינקען. צוריקגע-
רעדט: דאָס, וואָס ער הינקט טאָמעד א קאפּעלע צו, איז בא
אימ גיכער א טעווע-זאכ, אײדער א נויטבאדערפעניש — ס'האָט
געפאסט צום „זיפצעלע“. דאָ אָבער, פאר טאָדינ אינ רויטאר-
מײַשן צעכראסטעטן העמדל, פילט יודל, איז עס א קלײנע
„מײַלע“. אינ עק הויפּ דערלאנגט מען טאָדינ א געבראכט צע-
טעלע פון אַרטיקן מעדפונקט. טאָדי שטעלט זיכ ניט אָפּ, לײ-
ענט דאָס צעטעלע אינ גאַנג, דרײט זײַן קאָפּ צום לײנקן אקסל,
שטופט דאָס צעטעלע טיפּ-טיפּ אינ לײנקן הויזן-טאש. וויבאלד
ער האלט שוינ דעם קאָפּ לעבן אקסל, כאפט ער שוינ פא-
רײנס פון דער קרום א זײטיקן בליק אפּ יודלען. ער טוט
פלוצלינג א פרעג:

— פון וואָס האָט איר געלעבט — פריער, פארנ קאָלעקטיוו
מיט די קראָליקעס?
— פון וואָס?

יודל טוט א קוק פון דער זײט אפּן אינזשעניער: צי
האָט ער זיכ ניט דערוויסט וועגן אמאָליקן וויינ-שענק? דאָס
איז געווען פאר דער מילכאָמע. יודלען ווערט דערפון אזוי
נודע. עס ווילט זיכ ארויסלאָזן דאָס „זיפצעלע“.

— פון וואָס זאָל איך געווען לעבן? — א שטיקל סלוי-
זשעשטשע...

ער זאָגט עס זייער שטיל. דער אינוזשעניער, דאכט זיך,
האָט ניט איינגעהערט, זיך גאָר פארקוקט אפ א גרוב, וואָס
איז פריש פארשאַטן מיט שטיינדלעך. מע גייט ווייטער. טאָדי
טוט באַניס א פרעג:

— וואָס קלערט איר וועט איר טאָן, אז איר וועט קומען
צוריק אהיים? — איר ווילט דאָך אוועקפאָרן...

אפ אזא פראגע האָט זיך יודל ניט געריכט — טאקע, וואָס
וועט ער טאָן, אז ער וועט קומען צוריק? קיינ גרעסערער
„מעיוכעס“, ווי ער איז געווען, וועט ער דאָרט ניט ווערן,
און אכוצ דעם, עפּשער זוכט מען דאָרט אפ אן עמעס
דעם „טאטן פון די בריוו“... איז אויער קלינגען די נאָרוואָס
געהערטע ווערטער: „איר ווילט דאָך אוועקפאָרן“, הייסט עס:
מע וועט געבן אפ א בילעט?.. יודל וואָלט א באלן זיין צו האַלטן
דאָ דעם אינוזשעניער פארן וואָרט, נאָר פון דער אנדערער
זייט: די אוועקגעפאָרענע זיוויל בראַדסקי און די אנדערע —
זיי האָבן עפעס ווי פארולט דעם קאָפּ יודלען, דאכט זיך:
ברויז זיי זיינען שולדיק, וואָס ער האָט די גאנצע צייט ניט
א טראכט געטאָן:

— „וואָס וועל איך טאָן, אז איך וועל קומען צוריק אהיים?“..

טאָדי — ניט אומקונדיק זיך צו יודלען:

— וויפל זייט איר אלט — א יאָר זיבן און פערציק?

אפ אזא פראגע האָט יודל ווידעראמאָל זיך ניט געריכט.
ער איז דאפּקע נאָך ניט אלט געווען קיינ פולע פינף און
פערציק, נאָר אימ האָט ניט געארט, וואָס מע גיט אימ צו א פאָר
יאָר. פארקערט — עפּשער וועט עס צו עפעס העלפּן. פון אנט-
קעגן האָט א גלאַנצ געטאָן די בירע, פון רעכטס האָט גרינ
א בליק געטאָן די סאָפּקע, פון אונטער איר — די ווייט-ווייטע
בערג. שווער באַלאָדן מיט מאסע-בורן האָט קווער איבערן

ברייטן טײַכ פאמעלעכ זיכ גערוקט דער פארקאמ. פון דאָרטן ארויס, איז דער ריכטונג צום טײַכ, האָבן איינס נאָכ איינס זיכ שווערלעך גערוקט פולע טארעטיקעס — דאָס האָט מען געפירט פראָוויזיע פון דער טיכאַנקער באזע צו די הויפט־ארבעטן וואָס ווייטער מיט זעכציק קילאָמעטער, ערגעץ ארום בירער פרוו-פעלדער. איינער אליינ, עפעס איז א מינ פאָפּע־פּיאַטן פאַר־כאַלאַט האָט אפ א צוויי־רעדערדיקער רעסאָרנ־בוקע איבערגעיאָגט די טארעטיקעס דער הויפט־פארזאָרגער פון דער טיכאַנקער אָפּעראַטיווער קאָנטאַר. דער אינושעניער טאָדי האָט אופגעהויבן א האנט, צו אימ עפעס א געשריי געטאָן, נאָר יענער האָט ניט דעהערט, פאמעלעך א פאָכ געגעבן מיטן בײַטשף איבערן העלן, קליינ אויסגעפאשעטן סיבירער פערדל, און איינינעם מיטן פערדל זיכ אונטערגעטוקט איז א וואָל־קנדר שטייב. אפ יענעם אָרט, ווו מע שטויסט אָפּ קרעצער פון ברעג, איז קיינער ניט געווען. דער קאָמיוגיסט ארקע האָט געשלעפט מיטן טראקטער וואָגנס שטיינדלעך אפ צו פארשיטן די וועגן. די קאָמיוגיסטן וועלוול יאראַשעווער, מאָטל שקלאָ־ווער האָבן זיכ געפונען נידעריקער אראָפּ־וואסער, פון גאנץ פרי אָן געלאָדן ברעג־שטיינדלעך איז די ליידיק־צוריקגעקומענע וואָגנס. דאָרט, לעבן דעם קליינ־וואָקסיקן מאָטל שקלאָווער, האָט דער אינושעניער טאָדי זיכ פארהאלטן. ניט וויסנדיק אפ וואָס ווארט ער, איז יודל געשטאנען בא דער זייט, צוגעהערט אָן א מינדסטן אינטערעס, וואָס מע רעדט — ס'האָט זיכ געהאנדלט וועגן פארייניקן לעבן בירער פרוו-פעלד א צוויי־דרײַ קליינע קאָלעקטיוולעך. מאָטל זאָל עס זײַן דער, וואָס וועט עס טאָן. טאָדי האָט באדויערט, וואָס דער הויפט־פארזאָרגער איז שוין אוועקגעפאָרן.

— כ'האָב דאָכ געמיינט: איר וועט פאָרן איינינעם מיט אימ. אנו, קומט צו מיט מיר איז קאָנטאַר.
— טאקע שוין?..

מאָטל — א בלאַנדער, א יונג־פארוואַקסענער, מיט אַן אָפֿט־געברענט פאַנעם, פול און פול מיט צעשיילטע זונ־לישנייעס — האָט געהאַלטן אין האנט די אייזערנע לאַפּעטע, גרייט אפ אַנצונעמען מיט איר שטיינדלעך, א וואָרפ טאָן אין וואָגן. פאר־וונדערט האָט ער א קוק געגעבן, כּרײַער אפּן אינזשעניער טאָדי, אפּן דערביישטייענדיקן וועלוולען, דערנאָך אויב אפּ דער אייזערנער לאַפּעטע, ווי ער וואָלט בא איר פּרעגן:

— אפּ וועמענ־זשע וועל איך דיך דאָ לאָזן?
טאָדי האָט עס באַמערקט, א זוכ געגעבן ארומ זיך עמעצן מיט די אויגן, דערזען יודלען:

— אנו — האָט ער ווי אפּ טשיקאוועס צו יודלען א זאָג געטאָן, — נעמט בא אימ די לאַפּעטע.

יודל האָט זיך געווינדערט, זיך געפילט מאַדנע, ווי אפּ עפעס אַן עקזאמען. ער איז אלט געווען באלד פינף און פּער־ציק יאָר. ער האָט קיינמאָל איך לעבן ניט געאַרבעט. ער איז די לעצטע יאָרן געווען אַן פּאַרנאָסע. ווען ניט די בריוו קיינ אמעריקע, וואָלט ער געקאָנט אפּ זיך זאָגן — אַן אָרעמאַן. נאָך אַ־דאָס־אָ...

ער האָט שוין געהאַט געהאַלטן די לאַפּעטע אין די הענט... ס'איז שוין געווען ווי פּאַרפּאַלנ. קויעך האָט ער דאַפּקע גע־האַט — פאַר אימ אַליין איז עס געווען אַ נײַס. ער האָט גע־גראָבן צו טיפּ אין די ברעג־שטיינדלעך, אַנגענומען צו פּולע לאַפּעטעס, צעשטאָטן אין די זײַטן באַמ ארייַנוואַרפּן אין וואָגן. אפּ יענער זײַט וואָגן האָט וועלוול פּריילעך א פּלאַפּל געטאָן:
— כאַפּט ניט!

— ס'איז ניט קיינ הייסע האַלושקעס.

— מע בייגט ניט די קני.

— ט'אזוי: מע טרעפּט פּונווייטנס אין וואָגן אריין.

דער אינזשעניער איז שוין געווען אַפּגעאַנגען א קלאַפ־טער פּופּציק, זיך פּאַרהאַלטן, געדרייט זײַן קאָפּ אפּ צוריק.

מאָטל האָט זיך אויך אָפגעשטעלט. ביידע האָבן געקוקט: ביי רעבידזשאַן, א ברעג פונעם גרויסן נייעם לאַנד קנעלט איינ מיט איינעם דעם יוישער פונעם פעסטן סאַציאַליסטישן געזעצ: „ווער עס ארבעט ניט, יענער עסט ניט“ — יודל האָט געהויבן אלע מאָל א נייע פולע לאַפעטע, געוואָרפן די שטיינדלעך אין וואָגן. ער איז געווען ניט מער, ווי איינער, געקאָנט דאָ בלייבן אָדער ניט בלייבן. איינעם מיט אנדערע האָבן נאָך אויסלייזונג אהער געדארפט קומען טויזנטער אזוינע, ווי ער, און מיט אלע-מען זאָל דאָ איינגעקנעלט ווערן אָט דער פעסטער געזעצ.

קאפיטל פינפ

1

— וויאזוי איז, אז מע ווערט פארבלאנדזשעט אינ דער טייגע ?

— וואָס קאָן דאָרט מיט א מענטשן געשען ?

— סע קאָן זיך זייער שיינ מאכן, סע זאָל מיט אימ גארנישט ניט געשען...

אזוי קלערט דער איבערוואנדערער שימקע שניידר. ער טראָגט אפּ זיך א זעג, א האק, א טאַרבע מיט עסן און שטייט ניט אָפּ אינ גאנג פֿון צווייטן איבערוואנדערער — מענדל זאקס, וואָס טראָגט מיט זיך צוויי גראַבֿייזנס מיט אנדערע זאכן און איז דערביי אויך, אפּאַנעם, אריינגעטאָן אינ פארשיידענע קלער־רעכצן. ביידע האָבן מיט זונ־אופגאנג זיך אוועקגעלאָזט א זוכ טאָן, צי קאָן מען ניט אינ דער אומגעגנט פֿון דער טיכאַנקער באזע געפינען אַן אָרט, וואָס זאָל טויגן פאר א קאָלוידרט. שוין א גוטע פּאָר שאָ, זינט זיי האָבן זיך אריינגעלאָזט אינ דער טייגע אריין. זיי געבן אכטונג פֿונוואנען שיינט די זון, ווהינ פאלן די שאַטנס, האקן אָן פארבייגייענדיק סימאָנימ אפּ ביימער. און כאַטש זיי זיינען ניט גאָר זיכער, אז דאָס איז די בעסטע טרופע מע זאָל ניט בלאַנדזשען, פונדעסטוועגן רוקן זיי זיך צוביסלעך אלץ ווייטער און ווייטער. שימקע טראָגט אינ זיך א גרויסן, טיפּן, פארבאָרגענעם דערעכערצ צו אַדעם אי-בערוואנדערער זאקסן, וועמען ער האָט איינמאָל אָפּגעטראָטן

זײַן געלעגער אינ באראק, דעריבער לייגט ער פאר אימ ניט
אויס די געדאנקען, וואָס דרייען זיך בא אימ, שימקען, אינ קאָפּ:
— אבי מע שרעקט די גענדז...

— „טייגע!“

— „די טייגע!“

— מע וואָלט געקאָנט מיינען: די טייגע איז מיט הער-
נער. צום סאָפּ— גאַרנישט: א וואַלד אָן א ברעג אונ אָן אַן
עק אונ שוינ— וואַלד בארג-ארום, בארג-אראָפּ, ערטערווייז מער
פארבלאָטיקט, ערטערווייז ווייניקער פארבלאָטיקט.
אזא טעווע האָט שימקע: קלערעכצן ווערן בא אימ אינ
קאָפּ געבוירן פארטיקע, איניינעם מיט ווערטער. אויב ער גיט
זיך עפעס צו פארשטיין, האָט ער דערבײַ טאַמעד אזא געפיל,
ווי ער וואָלט געבן צו פארשטיין א צווייטן אונ וואָלט אריינ-
גערעדט אינ א צווייטן:

„אז קיינער— טראכט ער— האָט די טייגע ניט פארזעצט
אונ קיינער האָט זי ניט גערייניקט, וווּ זי וויל, דאָרט וואקסט
זי. די ביימער ערטערווייז געדיכט, הויכ, ריזיק, ערטערווייז—
שיטער, נידעריק, קוסטעס. נא—טהאַסטו דיר, גאָר אינגאנצן
אַן אויסגעברענטער שטיק. פונ דער ערד שטעקן ארויס שוואר-
צע, פארברענטע שטאמען— האָלאָוועשקעס— א וויסטער שוואר-
צער בעסוילעם... פונ וואָס האָט זיך דאָ געקאָנט נעמען א
סרייפע?— מיסטאמע פונ א בליצ...“

אונ ווידער איז בא שימקען אזא געפיל, ווי ער וואָלט
געגעבן א צווייטן צו פארשטיין:

„ס'האָט דאָ— טראכט ער— געקאָנט ברענען וואָכן אונ כא-
דאַשימ אונ קיינער האָט ניט געלאָשן. צי אָט, נא דיר גאָר א
נײַס: דאפקע הויכע גראָבע ביימער, נאָר אָן א מינדסט בלעטל
אַפּ זיך, אויסגעטריקנטע, ווי מייסימ. אפּ זיי האָט געקאָנט קומען
אזא מינ קרענק, צי אַן אַנשטעקעניש. אונ אָט האָסטו שוינ
ווידער א געזונטן מעכײַעדיק גרינעם וואַלד. עס וואָלט געווען

גאנצ נישקאָשע אינ אימ צו גיין, ווען ניט די שטענדיקע
דריי זאכן:

וואסעריקע בלאָטע.

פארפלאַנטערטער ביימער-געוואלאָגער.

בייסנדיקע פליגעלעך.

פון די אומגעפאלענע ביימער איז נאָכ צו דערליידן. מיילע,
וואלגערנ זיך איבערגעפלאַכטענע שטאמען מיט צווייגן, הייסן
דיר, אויב דו וויסט דאָ דורכגיין, מויכל זיין:
— „פויִל זיך ניט און קלעטער“.

דערפאר קריכסטו א וויצע ניט מיט די אָנגענעצטע שטיוול
אינ דער וואסעריקער בלאָטע. די פליגעלעך — אָבער זיי ווינטשט
שימקע פון גאנצן הארצן:

— א פאָהיבל אפ זיי!

גאנצע כמארעס הייבן זיי זיך אופ פון יעדן פייכטן אָרט
און באפאלן, — ניט ווי פליגעלעך, נאָר ווי הינט, וואָס ווילן
ווי אפ טשיקאוועס פארזוכן, וואָס פאר א טאמ האָט מענטשן-
פלייש און מענטשן-בלוט. א מינ פליען, יאָגן, ווי אפ אָפצור-
שטופן איינס דאָס אנדערע:

— מאכט מיר א וועג! לאָזט מיך צו!

בא שימקען איז שוין צעביסן ווו ערגעץ א נאקעט שטיקל
אָרט אינ פאָנעם און אפ די הענט. אויב ער מאכט זיך ניט
וויסנדיק און קראצט ניט די צעביסענע ערטער, איז עס אי-
בער צוויי טיימין — ערשטנס, האלט ער:

— א מענטש איז שטארקער פון א פליגעלעך.

א מענטש וואָלט ניט ווערט געווען קיין שמעק טאבעק,
ווען פליגעלעך זאָלן אימ קאָנען פאריאָגן. אזוי, ווייסט ער,
פירט זיך שוין פון אייביקע יאָרן:

— ניט פליגן טרייבן ארויס מענטשן, נאָר מענטשן טרייבן

ארויס פליגן.

צווייטנס, זעט שימקע, אז פון די פליגעלעך מאכט זיך

א קליינעם צימעס מענדל זאקס. זאל עס קומען דערפון, וואָס דאָ, אינ בירעבידזשאַן, געפינט זיך זאקס שוין א פאָר כאַדאָ-שימ, שוין געארבעט אינ די קליינע קאָלעקטיוולעך ארום בי-דער פעלדער און זיך דאָרט צו פליגעלעך שוין א ביסל צו-געוויינט, צי זאל עס זיין דערפאר, ווייל זאקס איז ביכלאל אזוינער, וואָס מאכט ניט קיין גוואלדן אפילע, ווען מע רייסט אימ ארויס א צאָן, אָדער מע שטעכט אימ אויס אן אָנגעריי-סענעם פינגער, — אלציינס איז מענדל זאקס פאר שימקען איי-נער, פאר וועמען ער האָט גרויס אָפּשיי, און וויבאלד ער האָט פאר אימ אָפּשיי, וועט ער אימ, פארשטייט מען, אָפּטרעטן דעם קאָווער אָנצוהייבן דאָ אינ בירעבידזשאַן אַלערליי טועכצן, אפילע דעם קאָווער א זאָג צו געבן דער ערשטער דאָ אינ דער טייגע:

— איי בייסן זיי, די פליגעלעך — דער רועך זאל זיי

נעמען.

איינס טוט דאָ יאָ שימקע: ער זיטלט זיך אָפּט מיט די אויגן צו די ארומיקע נאָענטע און ווייטלעכע ביימער. עס קומט אויס, ווי ער וואָרט דאָס טאָן אָן שום כעזשנ, דאָך, א שטיקל כעזשנ האָט ער שוין דערביי: דאָס וויל ער זען, צי קריכט ניט ארויס ערגעץ פון אונטערן ארומיקן בוימגעוואלגער עפעס א טייגע-כייע — א וואָלפ, צי א בער, צי א ווילדער כאזער, צי עפעס א מינ אנדערער טייגיש-ווילדער פיפערנאָטער. אויך דערביי איז בא אימ אזא געפיל, ווי ער וואָרט געבן צו פאר-שטיין א צווייטן:

— וואָרעם טייגע איז פאָרט טייגע.

פאראן צווישן די איבערוואנדערער אזוינע, וואָס זינען דיר בעריעס אפ אויסצורעכענען, וויפל פארשיידענע מינים כיי-עס לעבן אינ בירעבידזשאַנער טייגע. זיי רעכענען אריין אינ צעטל אויך דעם טיגער. עמעס, קיינער פון יענע „בעריעס“ האָט זיך, ווייזט אויס, אריין דאָ מיטן טיגער נאָך קיינמאָל

ניט באגעגנט, נאָר אויב שימקע האָט איצט גאָר-גאָר א קליי-
 נעם כיישעק איצט מיט אָט דעם „כעוורעמאנ“, וואָס הייסט
 טיגער, זיכ צו באגעגענענע. טאקע דעריבער קוקט ער זיכ אָפט
 ארומ, ער איז מויכל דעם קאָוועד. אפ איינ אָרט האָבנ ווירק-
 לעכ זיכ אָנגעהויבנ באוויזונ א שטיקלעכ פינפ גרוי-האַריקע
 באשעפענישנ. אינ הינקענדיקן געלויפ, ווי מיטל-קליינע הינט-
 לעכ, האָבנ זיי פונ אנטקעגנ א יאָג געטאָנ אונ מיטאמאָל שטיינ
 געבליבנ, מיט א האלב-כאזערש פיסקל האָט איינס פונ זיי א
 שמעק געטאָנ די רופט אונ באלד איניינעם מיט די אנדערע
 זיכ א דריי געטאָנ אינ אנטקעגנדיקער זייט אונ מיטנ פריער-
 דיקן הינקענדיקן געלויפ גיכ-גיכ אנטלאָפנ.

— יענאָטנ — האָט א זאָג געטאָנ זאקס, — אָנ, דאָרט...
 — א ?

שימקע האָט ערשט נאָכדעם פארשטאנענ, אז דאָס גייט וועגנ
 די אוועקגעלאָפענע כייעלעכ. זאקס האָט ניט באלד צוגעגעבנ :

— קיינמאָל ניט געהערט ?
 — מע זאָגט : „א יענאָטנ-פעלצ“.
 — מע כאפט זיי דאָ, אז סע געלינגט, לעבעדיקערהייט —
 גאנצע געזינדלעכ, ווי עטלעכע שטיק מיטאמאָל.
 — זיי האָבנ זייער א האַריקע פעל, א ווארעמע.
 — אפ יידיש „שאָפנ“.
 — גווירימ פלעגנ האָבנ אזעלכע פעלצנ אפ צו פאָרנ ווינ-
 טער אינ וועג.

— גווירימ ?

שימקענ איז נאָכ אלצ ניט קלאָר, וואָס פאר א מינ פו-
 טער איז עס — פרעגט אימ באכיירעם, וואָס פאר א פארשיידע-
 נע פוטערס גווירימ פלעגנ טראָגנ, אז לעבנ א גוויר איז ער
 אפילע קיינמאָל ניט געשלאָפנ. פונ זאקס קאלטקייט דרינגט ער
 פונדעסטוועגנ, אז קיינ באזונדערס ביזע כייעס זיינענ די יע-
 נאָטנ ניט. מאָנעפשעכ, אויב זיי האָבנ געלוינט פאר גווירימ,

קאַנען זיי לוינען אויך פאר אימ, שימקען. ער הערט פונדעסט-
וועגן ניט אופ זיך ארומצוקוקן, צי וועט ער דאָ, אינ דער
טייגע-טיפעניש, ניט דערזען עפעס מער בייזעס און שרעקנדיקעס,
נאָר זאקס, זעט ער, איז אלץ רויק — אפאָנעם, ער טראכט גאָר
די גאנצע צייט וועגן עפעס אנדערש.

— א לאנד — טוט פלוצלינג א מאכ זאקס, — שוין איינ-

מאָל רייכ!

ער הייבט דערביי אָן צו גיין, דאכט זיך, א ביסעלע גיי-
כער, אקוראט ווי דער פאמעלעכער גאנג פאסט ניט צום לאנדס
פיל מיילעס, וואָס ער האָט איצט אויסצורעכענען.

— א לאנד, א?

ער נעמט אָן א פולע, ברייטע ברוסט מיט לופט און לאָזט
זי ארויס איננינעם מיטן לאנדס מיילעס:

— אזוי זינען די בערג, אזוי איז די טייגע, אזוי זינען
די טייכן, אזוי איז די ערד. מע קאָן דאָ אָנהאָדעווען און באקליידן
אי זיך אריין אי אנדערע. נאָר צולייגן א האנט, נאָר מענטשן...
ט'האַסטו — אָ — פאזאנעס...

שימקע קוקט אהין, ווהינ זאקס ווייזט מיט דער האנט,
און זעט צווישן די קוסטעס א דריי פיר הינער — היפשע, לענג-
לעכע, גראָבע. זיי טוען זעלטן א פלי גידעריק בא דער ערד.
זיי לויפן — א מינ גיכ הינעריש לויפן! מיט די הוילע הענט, פאר-
שטייט זיך, וועט מען זיי ניט כאפן, נאָר ווען מע האָט א ביקס
און מע קען גוט שיסן — פאכ, פאכ, פאכ, און האָב א פאָר
הינער צום עסן... ניין, א רועך אינ זייערע טרייפענע קישקעס
אריין — זייוול בראָדסקינ, יודל ליפשיצן און יענע אלע אנדע-
רע, וואָס פאָרן אוועק צוריק — זיי ווילן, מע זאָל זיי אריין-
לייגן א גרייט-געבראָטן הינדל אינ מויל אריין. אנדערש שטייט
ניט אָן דעם טאטן זייערן. ניין, ער, שימקע, וועט פונדאנען
ניט אוועקפאָרן, פונקט ווי עס פאָרט ניט אוועק פונדאנען
א-דער זאקס פונעם קאַלעקטיוו „ניי-קאזאנ“, — מע וועט זיך

א נעם טאָן צו דער ארבעט, מע וועט מאכנ דעם עמעסן קאָל-
וירט, ווי זאָגט דער יאט, מאָטל שקלאָווער: „מע וועט בויען
דעם סאָציאַליזם אפ וואָס די וועלט שטייט.“ פון אימפעט, פון
וועלן, אז דאָס אלץ זאָל פאָרקומען וואָס גיכער, הייבט שימ-
קע אָן צו מאכנ גיכערע טריט. זאקס אָבער אייזט ניט. פאר-
קערט — ער האָט אָנגעהויבן אָפט שטיין בלייבן און זיך ארומ-
קוקן. אינ דער טייגע איז מען שוין אריין, פונדעסטוועגן, גאנץ
טיפ. מע געפינט זיך שוין ווידער צווישן קליינע, שיטערע
קוסטעס. די ערר אונטער די פיס ווערט אלץ טרוקענער און
טרוקענער. א גרויסע סטייע מאָדנע שוואלבן — גרויסע מיט שניי-
ווייסע פליגל — טוט אינ שרעק א הייב זיך אינ דער לופט.
שטום, אָן שום סוויטשעריי, בלויז מיט ווילדעניש אינ די איי-
געלעכ, באַפרייען זיי די דורכגייער דעם וועג, מאכנ א פאָר
קרייזן אינ דער לופט, הייבן זיך אָן ווייט-ווייט אראָפצולאָזן,
פאָכען דערביי זייער געשווינד מיט די ווייס-ווייסע פליגעלעכ,
און דעמלט דאכט זיך: אונטער שיינענדיקער זון שיט דאָרט
אויס א שניי. שימקע איז אזוי שטארק אריינגעטאָן אינ
נאָכקוקן דער טשיקאווער סטייע פויגרענ, אז ער באַמערקט ניט,
ווי זאקס האָט זיך אָפגעשטעלט, א גראָב געטאָן מיטן שטיוול-
אָפצאס און אָנגענומען א ביסל ערד אינ דער האנט. איצט
האָט ער שוין דאָס ביסל ערד אינ זיינ האנט גוט באַקוקט,
גוט צעריבן מיט די פינגער און נעמט אריין א קליינעם טייל
אינ מויל אריין. שימקע שטוינט:

— וואָס קומט עס פאָר מיט זאקסן?

יעדער גליד באַ זאקסן, אזוי דאכט זיך, איז איצט פויל
און פיל מיט מעווינעס — די אויגן, די הענט, דאָס פאָנעם זיי-
נען איצט אריינגעטאָן בלויז אינ איינ זאך, אינ איינ ווילן
צו דערגיין:

— די ערד טויג, צי ניינ?

ער וועט דערופ ניט זשאַלעווען אפילע זיינ מויל און זיינ

צונג — ער קײט א ביסעלע ערד מיט די ליפּן און פינטלט דערביי צו מיט די אויגן, ווי איינער, וואָס פּאַרזוכט ווייַן, — דאָס פּרוּווט ער, צי די ערד איז ניט געזאלצן. זאָלן געלערנ־טע אגראָנאָמען פּרוּוו ערד מיט אלערליי מינימ אגראָנאָמישע קלאַפּערגעצייג. זאָס אָבער האָט ניט קיינ אנדערע קלאַפּער־געצייג, אכוצ זײַנע אייגענע ליפּן און זײַן צונג. מיטן שפיץ צונג שפּייט ער אויס די ערד פּונ מויל און זאָגט גאַנצ שטיל, ווי צו זיך אליינ:

— זײַנען שוין דאָ יאָ, הייסט עס, פּאַראַן טרוקענע ערטער?
— א.?

— מע דאַרף גאָר, זאָג איך, אפּאָנעם, גאַנצ ווייט ניט פּאַרקײַכן.

ערשט איצט הייבט ער אָן פּאַמעלעכ זיך ארומצוקוקן אין אלע זײַטן. פּונקט אנטקעגן, ווייטער פּונ די קוסטעס, הייבט זיך ווידער אָן מעכטיעדיק גרינער וואַלד. די ערד דאָרט זעט אויס אלץ טרוקענער און טרוקענער.

— אנו — ווייזט זאָס פּאַמעלעכ כײט דער האַנט, — קומט נאָר צו אהינאָ.

אונטער שימקעס דאָריקער ברוכט קלאַפּן ענלעכע הער־צער מיטאַמאָל:

— געשיקט זיך, ס'איז דאָס, וואָס מע זוכט?

— שוין־זשע?

מעגלעכ, מע וועט באַלד קאָנען א זאָג טאָן:

— „געפונען“...

אהינ, וווּ זאָס האָט אָנגעוויזן, גייען ביזע זייער פּאַמע־לעכ. שימקען דאכט זיך: בא זאָכען איז איצט פּונקט אזא געפיל, ווי בא אימ — ווי מע וואָלט טרעכען אפּ עפעס הייליקס. סע וואָלט זיך אזש וועלן אראָפּיאָרפּן פּונ זיך די עטיול, קעזיי די כריט זאָלן זײַן ניט אזעלכע שוועוע, וואָס שטאַר־קער עס ווילט זיך וויכען, צי די ערד אונטער די אנטקעגנדי-

קע גרינע ביימער איז טרוקן, אלץ לענגער טרעט מען אהינ-
צו:

— שוינ-זשע? דאָ, אָדער צווישן די אנטקעגנדיקע ביי-
מער וועט עס זיין?..

— א היים צווישן ביימער...

— א היים אינמיטן וואַלד...

מע איז שוין ענדלעך צווישן די ביימער. אויך דאָרט איז
טרוקן. אויך דאָרט האָט זאקס שוין א ביסל צעריבענע ערד
פארזוכט מיטן שפיץ פון זיין צונג. ער שטייט, ווי אן אייגן-
געגראָבענער. קוימ-קוימ וואָס ער דרייט זיין קאָפּ אין די זייטן.
פון אונטער רויך-ערנסטע ברעמען גלאַצט ער די אויגן
צו די הויכע ביימער-שפיצן, ער לאָזט די אויגן פאמעלעך אראָפּ
און שטעלט זיי אָפּ אַז שימקעס פאַנעם. ער רעדט ניט אויס
קיינ איינציק וואָרט. בלוז מיט די האַלב-פארגלאַצטע אויגן
פרעגט ער בא שימקען מעווינעס:

— נו?..

דערנאָך גיבן זיי זיך אפגיכ א שאר רעכטס און לינקס,
קריכן טיפער צווישן די ביימער און בלייבן דאָרט ביידע ווי
פארגליווערט — אין פארוואַקסענער געדיכטעניש, א הונדערט
קלאפטער פונעם אָרט, ווו זיי שטייען, דערזעען זיי עפעס א
מינ שטיבל צי א ביידל. עס זעט אויס פונווייטנס ווי דער
טייגעס אן אויסבאהאלטענער ווונדער, א סאָד און א רעטעניש:

— וואָס זאָל עס זיין פאר א מינ שטיבל?

— ווער זאָר דאָרט ווינען?

2

דאָס שטיבל איז אפ אן עמעס מער א ביידל איידער א
שטיבל. וואָס מער מע דערנעענטערט זיך צו דעם, ארצ מער
דערזעט מען:

שױנ דער עמעסער פאלאצ...

קײנ פענצטער האָט עס נײַט — עפעס אַ לֶאָכ דאָרט אײַן
דער זײַט אונ שױנ. קלאָר: דאָס שטיבל, צײַ דאָס בײַדל האָט
דאָ געמאכט א מענטש — דאָס זעט מען פּונוױטנס אינעם ארײַנ-
גאַנג, וואָס אײַז פּאַרשטעלט מיט צונויפגעפלאַכטענע צווייגן,
מאַמעש, ווי מיט א טיר. די פּראַגע אײַז בלוז, וואָס פּאַר א
שוואַרציאָר האָט זיך ארומ דעם געפּאַרעט, אונ ביכלאַל: וואָס
טוט זיך אײַנוױניק אײַן שטיבל, צײַ אײַן בײַדל — ווױנט אײַצט
דאָרט עמעצער, אָדער נײַן?

נאָענט לעבן בײַדל קרײַזט זיך הער-געוואָרענער אש. אפּן
אש — אָפּגעברענטע האָלאָוועשקעס. עס וואַלגערן זיך דאָרט
אַלטע נאַקעטע בײַנער, אזױנע, וואָס קײַן שום כײַע וואָרט שױנ
בא זײַ ניט געהאַט וואָס צו טאָן — א סײַמען, אז קײַן פּרײַשע
מאָרצײַטן האָט מען דאָ שױנ לאַנג ניט געפּראַוועט. שײַמקע
דרייַט זיך מיט א מאָדנער האַקאַפּע ארומ בײַדל אונ קראַפט
אַלע מאָל אָן אײַן די ווענטלעך מיט א באשטײוולטן פּוס. מיט דעם
מײַנט ער צו זאָגן:

— אײַז עמעצער אײַן בײַדל פּאַראַן, טאָ זאָל ער זיך אָן-
רופּן אָדער ארויסקומען.

זאַקס אָבער טוט פּאַשעט א מאַכ אופּ דאָס טירל. בײַדע, ער
אונ שײַמקע, רוקן ארײַן אײַנוױניק די קעפּ, זעען סײַמאַנימ
פּונ א פּוסט געלעגער אונ שױנ.

— מײַנאַסטאַם, א יענער — זאָגט זאַקס, — א יעגער האָט
דאָ געקאָנט ווױנען פּאַראַיאָרן צײַ פּאַרצוױיאָרן — די האָלאָוועש-
קעס, זעט מען, זײַנען אַלטע.

ער פּאַרטראַכט זיך:

— נאָר אױב אזױ, — דרײַנגט ער, — אױב דאָ האָט גע-
ווױנט א יעגער, מוז דאָ זײַן נאָענט טרײַנק-וואסער.
ער לײַגט אָפּ אײַן בײַדל אַלע זאַכענישן, וואָס ער טראָגט
אַפּ זיך, אונ גײַט קאַלטערהײַט צו:

— מע דארפ א זוכ טאָן.

שימקע זעט דאָ באַנייט-א-קאָן — מיט זאקסן האָט ער גע-

טראָפּן :

— שוין איינמאָל א זאקס !

א „מעדאל“ אָבער, מיינט ער, איז ווערט ניט אזוי זאקס
אליין, ווי ער, שימקע, וואָס באַמ ערשטן קוק אפּ זאקסן —
נאָך אינ יענעם ערשטן פרימאָרגן, לעבן איבערוואַנדערער-
פונקט, — איז ער באלד געוואָרן אפּ זאקסן א מייזונ. שימקע
וואָלט איצט געקאָנט וועגן זיך זאָגן :

— „עפעס א מינ „נייט“ בא מיר — כ'האָב אימ נאָר דערזען,

אָ-דעם זאקסן, האָב איך גלייך דערפילט : ס'איז „נאסטאָיאש-
טשע“... איי, דער רועך זאָל מיך נעמען!“

צו זאקסן, פארשטייט זיך, וועט ער אפילע וועגן דעם
קיינ פּיפּס ניט טאָן, פּאָשעט ווייַל דערעכערעצ, וואָס ער פילט
צו אימ, איז אָן א ברעג. מע זוכט ביידע אינ דער נאָענט
פונ בייַדל טרינק-וואסער אונ מע קוקט זיך דערווייַל ארומ
אינ אלע זייַטן. זאקס בלייבט שטיין. ווידער ווערן אלע טיי-
לעכלעך אינ אימ פול אונ פול מיט מעווינעס.

— זעט מען שוין, — זאָגט ער, — ווי די ביימער זיינען

ביימער, — מע קאָן פונ זיי האָבן די ברעווענטשאטע הייזער,
אי די ערד איז דאָ טרוקן אונ גלייך ווי אפּן טיש. עס קאָן
זיך דאָ אויסשטעלן א דאָרפ אונ אפילע א שטאָט. אָט דאָ
וועט שטיין איינ גאס, אונ דאָ אנטקעגן — די אנדערע...

בא שימקען צעלויפן זיך די אויגן :

— אָט דאָ?..

— יאָ, — ענטפערט קאלט זאקס — טאקע דאָ.

ער שטעלט אָן אפּ שימקען אזא בליק, אקוראט ווי ער

וואָלט פרעגן :

— פארוואָס דען ניט?.. וואָס איז דאָ דער ווונדער ?

דערביי זעט ער אויס, ווי איינער, וואָס שטעט אונ דער-

פער האָט ער שוין אינ זײַן לעבן געבויט מער, וויפל ער האָט
האַר אפ זײַן קאַפּ — אוועקשטעלן דאָ אינמיטן דער טײַגע א
דאַרפ איז בא אימ א שפּײ, כאָטש איידער ער איז אהער גע-
קומען מיטן קאַדעקטיוו „נייִ-קאזאנ“ און איינער ער איז מל-
כאַמע-צײַט געוואָרן א בעזשעניעצ, האָט ער נאָר געארבעט אינ
ווילנע אפ א סקלאד פון געהילצ — אזוי האָט ער אליין דער-
צײַלט וועגן זיכ שימקען:

— „א טשאַרנעראַבאָטשע מיט א שרײַב-פּענדול אינ די
הענט“.

איצט אָבער וועט ער דאָ איננינעם מיט שימקען און מיט
דער סאָוועטסקע וולאסט בויען א קאָלוירט. ער זאָגט צו
שימקען:

— נײַן, פון אזא שטיקל אָרט גײט מען ניט אוועק.
עמעס, דאָס וואסער, וואָס מע האָט אינ דער נאָענט גע-
פונען, איז ניט אזוי אײַ-אײַ-אײַ, נאָר ווער וועט דען ניט לאָזן
אויסגראָבן דאָ א טיפּערן ברונעם, וווּ דאָס וואסער, מעגלעכ,
וועט זײַן גאָר גוט? קעדיי פונדעסטוועגן, א פרוו צו
טאָן: וויאזוי וועט דאָס געפונענע וואסער זײַן אפן טאמ,
אז מע וועט עס אָפּקאָכן — מע זעט דאָך: אפילע רוייערהײט
קאָן מען זיכ מיט דעם אויכ ניט סאמען. א טשייניק
אפ אַנצוטשעפען און אָפּקאָכן וואסער געפינט זיכ בא זאקסן
אינ זעקל.

אזוי טוט מען טאקע: מע צעלייגט לעבן בײַדל א פײַער
און מע שטעלט אוועק דאָס וואסער אופקאָכן. עס ווערט דער-
פון נאָך היימלעכער. מע רוט אָפּ לעבן פײַער און מע בײַסט
צו פון דעם, וואָס מע האָט געבראכט מיט זיכ. פרי איז שוין
אויכ ניט. שאָטנס קריכן נאָך דער זונס גאָלדענער שײַן אלצ
העכער און העכער צו די שפיצן פון די ביימער. סע וואָלט
געווען א מעשוגאס, מע זאָל נאָך היינט פרווון גײַן צוריק —
ווי נאָר עס וועט טונקל ווערן וועט מען אופהערן זען די

סימאָנים, וואָס מע האָט אהערצו-וועגס אָנגעהאקט אפ פארביי-
קע ביימער, אונ מע וועט ניט וויסן, ווהינ זיכ א קער צו
טאָן. איבערנעכטיקן, הייסט עס, מוז מען דאָ שוינ סײַוויסײַ.
סע בלייבט בלויז די פראגע:

— וואָס וועט מען טאָן מיטן געבליבענעם שטיק טאָג?
וויבאלד מע האָט זיכ אָפגערוט, פארטרונקען מיטן אופ-
געקאָכטן וואסער, ווי מיט נײ, ווילט זיכ דאָ עפעס א באלע-
באטעווע טאָג, אונ זאָל עס הייסן ווי מע וויל: „א כאַזאַקע
געבנ“, „קוינע זײַן דאָס אָרט“ — דערווייזן, אז מע איז דאָ
געווען די ערשטע. אינ קאָנטאָר האָט מען פּײַנט צו גלייבן
עמעצן אפ נעמאָנעס, איז בעסער, אז מע וועט זיי דאָ נאָכדעם
קאָנען באווייזן... טײַהאַט איר אייכ א סימען.

שימאָע נעמט זײַן מיטגעבראכטע האק, שארט זיכ מיט איר
אוועק פונעם בײַדל, דרייט זיכ א ווילע צווישן די ביימער,
באקוט איטלעכע גרעבערן בוימ פונ אויבן אראָפ אונ פון
אונטן ארום, פארמויכעט זיכ, פּײַפט דערביי צו מיט די ליפן,
ווי ער וואָלט צום בוימ זאָגן:

— אײ, גוטער ברודער, וועט פון דיר זײַן גוטער מא-
טעריאַל — דאָ אפן אָרט קוילעט מען דיכ, אונ דאָ אפן אָרט
וועט מען פון דיר בויען א הויז, ווייט וועט מען דיכ ניט
דארפן שלעפן.

לעבן איינעם א נישקאָשעדיק-גראָבן בוימ בלייבט ער
שטיי אונ באקומט א גוואַרדיקן „יעיצעהאָרע“ א האק צו
טאָן אינ אימ מיט דער האק. ער קוקט זיכ ארום אינ אלע
זײַטן — דאָס ווונדערט ער זיכ אז זיכ אליינ: „פארוואָס הייבט
ער ניט אָנ?“, „פאר וועמען האָט ער מוירע?“.. אז די סאָ-
וועטסקע וואַהט אליינ זאָגט:

— האק, גוטער ברודער!

— האק אונ בוי!

איז מאָנעפּשעכ — אויב דאָ אָ וועט אמאָל זײַן א גרויסער

קאָלױרט — א דאָרפ, איז דאָך דער ערשטער האק עפעס ווערט —
אנו, וואָס פאר א טאמ האָט ער? —
— טפּו, טפּו...

שימקע טוט א לייכטן שפיי איז איין האנט, איז דער
צווייטער פארווארפט ער די האק ווייט ארונטער און לאָזט
אריין איר שארפ גידעריק איז בוים שטאמ אריין. נאָכאמאָל
און נאָכאמאָל, איז פונעם בוים שטאמ, גידעריק בא דער ערד, הייבן
אָן פלעגן די ערשטע שפענדלעך — האלב קאָרע, האלב האָלץ. עס
הייבט זיך אָן צו באווייזן א זאפטיק־פרישער העלער קארב.
מיט טויזנטע נאָענטע און ווייטע ווידערקוילעס ענטפערט אפ
איטלעכע האק די טייגע, יאָכצט און ברומט און שרייט. אזוינס
האָט דאָ די טייגע עפשער נאָך קיינמאָל ניט געהערט. זי שרייט
נאָך איידער זי ווייסט, וואָס מע טוט איר, גרוילט און שרעקט
זיך איניינעם מיט אלע ווילדע באשעפענישן, וואָס לעבן אין
אירע טיפענישן. אונטער דער בייסיקער שארפ פונ האק ווערט
דער זאפטיק־פרישער קארב איז בוים אלץ טיפער. ער פארשיי-
קערט שימקעס בליק, רופט בא אימ ארויס אלץ מער און מער
אימפעט. א זיס שיקרעס גיסט זיך אריין שימקען אין קאָפ, איז
אלע אייוורימ איטלעכעס מאָל, וואָס ער טוט א טראכט:

— דער ערשטער בוים, א?..

ער באמערקט ניט, וואָס ארום אימ טוט זיך, זעט ניט,
אז אהער איז שוין א פאָר מאָל צוגעגאנגען זאקס, שוין
אוועק צוריק צום ביינל, זיך שוין אומגעקערט פונ דאָרט
מיט דער זעג איז האנט. ער דערהערט פלוצעם, ווי זאקס זאָגט
צו אימ:

— שוין א גענוגער קארב — מע דארפ שוין זעגן..

— א?

אָנגעבויענערהייט, אופהערנדיק צו האקן, אָטעמענדיק מיט
א צעווייגטער ברוסט, דרייט ער זיך אויס מיט א פריילעכע
בליק צו זאקסן, באקוקט אימ פונ קאָפ ביז די פיס, ער איז

דיר קיינ נאר ניט, אָ-דער-זאקס: א שטילער, א שטילער און
אינ אומוואַלגערנ דאָ דעם ערשטן בוים וויל ער דאָכ האָבן א
כיילעק. ער שטייט שוין לעבן בוים אפ איינ קני, אפן שטאם,
אינ דער אנדערער זייט פון קארב האָט ער שוין געמאכט א
קריצ מיטן נאָגל, שוין צוגעשטעלט צום קריצ די שטאָל-שאר-
פע זעג-ציינדלעך און ווארט, שימקע זאָל אָנעמען פארן אנדערן
זעג-הענטל.

— אויב אזוי, איז — טפּו...

שימקע טוט ווידער א שפּיין אינ האנט, בייגט זיכ אָן,
נעמט אָן דאָס הענטל, און די זעג לויפט שוין מיט א שטאָל-
לענעם קלאנג הינ און צוריק און שיט פּייכטע שטראַמעלעך
זעגעכצ אינ ביידע זייטן. אלע קרעפטן פון קערפער גיסן זיכ
אריין אינ יאָדערדיקן האנט-מוסקול און עס גייט א גאנג. די
שטאָלענע זעג-ציינדלעך פארקריכן אלץ טיפער און טיפער אינ
שפאלט, דער שטאם איז גענוג גראָב. עס געדויערט היפש,
ביז מע דערפילט אינ דער האנט, אז דער זעג איז גראם גע-
וואָרן אינ שפאלט. עפעס אינ דער לופט האָט ווי א ציטער
געטאָן — דאָס האָט דער בוים מיט זיין גאנצער הויכ-באצווייג-
טער מאכניע זיכ געגעבן א לייכטן בייג אינ יענער זייט, ווו
שימקע האָט אויסגעהאקט דעם טיפן קארב. נאָכ עטלעכע פיר
מיט דער זעג און עס דערהערט זיכ א האסטיקער ברעך. ביי-
דע שפרינגען אָפ מיט דער זעג אָן א זייט, קוקן ווי דער
בוים האָט צייט — ווי א קאפל פארטשאדעט, ווי צוגעווינט
בלויז צו שטיין און ניט צו ליגן, ווי ניט וויסנדיק, וואָס
אומפאלן הייסט, האָט די גרויסע און גראָבע בוימ-מאכניע גע-
נומען ניט פארן, נאָר פאמעך-עכ-פאמעך זיכ לייגן, מיט איי-
גענער שווערקייט, אָפברעכן זיין לעצטע צוגעבונדנקייט צום
וואָרצל, זיכ בייגן, בייגן און פלוצלינג, ווי איבערצייגנדיק זיכ,
אז די שפּיץ איז א פארפאלענע, פארטשעפענדיק און ברעכן-
דיק מיט זיין שווערקייט צווייגן און יונגע ביימער, מיטאמאָל

זיכ געגעבן א מאָרדעווע אפ דער ערד. די טייגע ארומ און
ארומ— ווי אינ איר וואָלטן אויסגעשפּאַסן אָן א שיר האַרמאטן.
ערשט איצט האָבן דערהערט אַזע ווילדע באשעפענישן אינ די
נאַענטע און ווייטע טייגע-טיפענישן:

— דער ערשטער בוימ-געוואַלגער.

— ס'איז געשען...

די ארומיקע ווידערקוילעס האָבן זיכ ביסלעכווייז אַינגע-
שטילט. זאקס האָט א הוסט געטאָן— איינ מאָל און צוויי מאָל,
ניט-געכאפט א וויש געגעבן זיינ מויל אהינ און צוריק, גאנצ
שטיל א זאָג געטאָן:

— נו... זאָל זיינ מיט מאזל.

און ביידע— זאקס און שימקע— זיינען געבליבן שטיינ א
ביסל פארמויכעט און פארמויכעטערהייט געקוקט אפן אומגעפא-
לענעם בוימ— דער ערשטער אומגעפאלענער בוימ דאָ אינ דער
טייגע, דאָ, ווו זאקס האָט פריער א ביסל אָנגעוויזן: „דאָ וועט
שטיינ איינ גאס, און דאָ אנטקעגן וועט שטיינ די אנדערע“.
אויכ איצט האָט זאקס אויסגעזען, ווי איינער, וואָס אויסבויען
דאָ אינ דער טייגע א דאָרפ צי א שטאָט איז בא אימ איינע
פון די גרינגסטע זאכנ— א שפּיי און שוינ...

קאפיטל זעקס

בא פּיאָטער אקסענטיעוויטשן אינ קאמער, וווּ עס וווּי-
נעג די קאָמיוגיסטן ארקע, וועלוול אונ מאָטל, איז אינ-
אָונט ארויס אי א שטיקל באגעגעניש אי א שטיקל פאר-
זאמלונג.

ביידע זאכן — אומגעריכט.

ביידע זאכן — צוליבן גאסט פריסקער, דעם יונגן אָדעסער
בוי-ארבעטער, וואָס האָט א שטיקל צייט זיכ פארנומען מיט
„געזערד“—איניאַנימ אונ איצט — אלס בוי-פאכמאן — זיכ אומגע-
קערט פון א טור איבער אלע ערטער, וווּ מע האָט אָנגעהויבן
בויען.

ס'איז געווען דער לעצטער טאָג פון מאָטל-ארקע-וועלוולס
ארבעטן אינ טיכאָנקע — אפּ מאָרגן האָבן זיי אלע דריי גע-
דארפט זיכ איבערפעקלען צו די בוי-ארבעטן ארומ בירער
פרווי-פעלדער.

פארנאכט, ווען זיי האָבן זיכ אומגעקערט פון דער ארבעט
וואָס לעבן דער בירע, האָבן זיי אינ דער טונקעלער קאמער
געטראָפּן פריסקערן, ווי ער זיצט איינער אליין באמ צונויפגע-
קלאפטן טישל; זיינע אויגן — האלב-אָפּן, האלב-צוגעמאכט, אָט-
אָט ווערט ער אנשלאָפּן זיצנדיק.

— א גוט אראָפּקומעכצ אפּ דיר — האָט גאנצ לעבעדיק
אויסגעקנאקט וועלוול.

ער האָט א קוק געטאָן אפּ פריסקערן מיט אויגן, וואָס
שפּילן אָפּ א פריילעכע וויזואט:

— אבי דו ביסט דאָ.

— אבי מע האָט געמיינט: עס האָט דיכ אופגעגעסן דער

בירעבידזשאנער טיגער.

פריסקער איז אָבער נאָכ אלץ געזעסן באמ טישל, האלב
דרעמלדיק, קיינ באזונדערנ ווילן צו פרייען זיכ ניט ארויס-
געווינן. וועלול האָט זיכ א וואָרפ געגעבן אנטלייען בא פיאָ-
טער אקסענטיעוויטש דאָס לעמפל. מאָטל איז אוועק אפן איי-
בערוואנדערער-פונקט ברענגען עפעס עסן. פריסקערס באקן —
באוואָקסן מיט שווארצע שטעכלקעס, ווי בא איינעם, וועמען
אָפצוגאָלן זיכ ליגט ניט אינ קאָפ, גאָר ניט זיינע פריילעכע באקן,
פרעמדע. זיינע גרינלעך-גלאנציקע אויגן האָבן זיכ א קנייטש
געגעבן אנטקעגן דעם אריינגעטרָגענעם לעמפל, ווי פונ צופיל
זון. איינינעם מיט מאָטלען איז פונ איבערוואנדערער-פונקט
אָנגעלאָפן די קאָמיוגיסטן פעסל, אריין מיט א בליק פונ א ביי-
זער דייע-זאָגערן אינ דער מישפאָכע — אויב מע וועט דארפן,
וועט זי די ערשטע נעמען עסן די גאל. באלד נאָכ איר איז
געקומען ליפע — סימכע קאָראָליוקערס. ליפע האָט געוואָלט אָפ-
נעמען א גרוס פונ זיינ טאטן אינ אלעקסאנדראָוקע וואָס
זעבן בירער פרוו-פעלדער. ליפען האָט מען באלד אָפגעהאקט:

— האָב צייט מיט דיין טאטן.

געהייסן האָט עס:

— אפ וואָס צו פרעגן איז פאראן בילכערס.

פארסאָפעט, ווי איינער, וואָס האָט ניט איבער אייגענער
שולד פארשפעטיקט, איז אריינגעקומען הירשל פעקערס לאנג
אונ יונג מיידל ביילע, מיט ברייט-צעפענטע שווארצע גלאנציק-
פייכטע אויגן א קוק געטאָן צוערשט אפ פריסקערן, דערנאָכ
אפ אלע אינ קאמער. פריסקער האָט אויסגעזען פארטראכט,
עפעס גאָר ניט ווי זיינ טעווע, קימאט ווי איינער, וואָס האָט
עפעס פארלוירן, געענטפערט אפ פראגן ניט באלד, מיט א
האלב מויף:

— וואָס זאָל זיך הערן?

— צי עס טוט זיך?

— אוואדע טוט זיך.

— סע געווענדט זיך נאָר וואָס, אַז וועלכע אויפן.

ארקע האָט געוואָלט וויסן אלץ מיטאמאָל:

— ערד האָט מען אופגעהויבן?

— אפ וועלכע ערטער?

— וויפיל?

מאָטלעך זיינען דעריקער אָנגעגאנגען די קליינע קאָלעק-

טיוולעך פון ארומ בירער פרווופעדער, וואָס מע האָט אימ

פאָרגעלייגט פארייניקן:

— ווו ליגן זיי?

— שטארק צעוואָרפן?

וועלוף האָט אונטערגעמונטערט:

— זאָג! צי ניט די אָדערן.

פריסקער האָט אימ קאָטלעך אָפגעשטעלט:

— ווארט. מע וועט דיר געבן באזונדער.

פעסל האָט איבערגעשראָגן:

— וואָס טויג מיר מייסעס— הייזער בויט מען?

דאָ האָט פריסקער אָקאָרשט אָפגעטרייסלט פון זיך דעם

דרעמל— הייזער-בוינג איז געווען זיינ פאך; צוליב דעם האָט

ער געמאכט דעם טור, צוֹרִיב דעם האָט ער זיך איצט אומ-

געקערט אינ טיכאָנקער אָפּעראטיווער קאָנטאָר. ער האָט אָנגע-

הויבן אָפּצוגעבן א שטיקל באריכט פון אלע ערטער, ווו ער

איז אויסגעווען:

— ערשטנס, עפעס גאָר ווי א כאָלעם— די בערג מיט די

טייכן, מיט די סאזשקעס, מיט די וועלדער, מיט די קאלטע

קוועלעלעך אומעטום, מיט די הויכ-גראָזיקע לאָנקעס, באגאָסן

מיט זון, פול און פול מיט ווימלעריי, ווימלעריי פון אַלער־

סוויטשערלעך און קריכלקעס און פליעקעס— א גאנצע מעלר-

כע. און דאָס וואַקסן — וואָס מע וויל אין דער וועלט: עפֿל, באַרלעך, פֿלוימלעך, רייז, הענגלעך, וויינטרויבן און אפֿילע פע-
 פער. נאָר דאָס איז שוין ארום דער פֿאַמפֿיעווקע, לעבן דעם
 אמור. אין די ערטער, וואָס מע האָט אויסגעקליבן אין סאמע
 אָנהייב בויען — מיילע, ניט גאָר קיין וואושנע. די ערד איז
 דאָרט גוט, נאָר מיט הייזער איז שווער און אַליין מאכט מען
 זיך נאָך שווערער. פארוואָס? — פֿאַשעט: דער איבערוואַנדערער
 קומט אראָפֿ, „געזערד גיט אימ די קרעדיטן“, נעמט ער און
 נוצט אויס דאָס געלט מערסטנטיל ניט אפֿ בויען א שטוב, נאָר
 ער כארטוט עס, ווי אימ ווילט זיך. אפֿ וואָס? — איינער אפֿ א
 וואָגן מיט א פֿערד, איינער אפֿ שיקן אהיים זיין פאמיליע,
 פארוואָס ניט? — יעדערער לויט זיין אייגענער „דומקע“. איי-
 נער טראכט זיך: „וואָס טויג מיר פארטאָגן די קרעדיטן אין א
 שטוב? עפֿשער וועל איך גאָר דאָ ניט בלעבן...“ וואָרעם א
 געוויסער סאָרט איבערוואַנער, וויבאלד ער נעמט אָפֿ די
 קרעדיטן, קוקט ער שוין אפֿ זיי, ווי אפֿ אייגנס. איינער א
 שוסטער האָט פאר די קרעדיטן זיך איינגעקויפט אין כאבא-
 ראָווסק לעדער. אן אנדערער האָט דאָס גענומען בויען, נאָר
 בעפֿירעש א גרויסע שטוב. די קרעדיטן האָבן ניט געקלעקט,
 גייט ער איצט נאָך — איינינעם מיטג שוסטער און מיט אן-
 דערע — מע זאָל געבן נייע קרעדיטן. מע זאָגט אימ: „פארוואָס
 האָסטו זיך געשטעלט בויען אזא גרויסע שטוב?“ ענטפֿערט
 ער מיט ברען: „וואָס איז? — זאָגט ער, — איך בין א גרויס
 געזינד, איך זאָל לעבן אין צוויי צימערלעך מיט א קיך? —
 איך בין געקומען אהער לעבן ברייט.“

פֿעסל האָט זיך פארקרימט:

— אנדערש שטייט אימ ניט אָן?

און זי האָט זיך אופגעהויבן, ווי אפֿ א שפּיי צו טאָגן און
 באַד אוועקגיין, ניט נאָר פונדאנען, נאָר פונ גאנצ בירעביד-
 זשאַן; זי האָט אופגעבליצט — א נידעריק פֿעסטע מיט שטייפֿ-

קייט אינ די האָנערדיקע אקסלענ, מיט פארויטלטע באקנ און מיט א פיינער „פאָרציע שייגעצ“ אינ שארפ ארויסגעשטעקטן נעזל. אירע אויגן האָבן א בליצ געטאָן מיט אָן א שיר פונקענ:

— איכ זאָג דיר דעם עמעס...

— דערופ איז מען אהער געקומען?

— מע זאָל דאָ דערלעבן זען מיט מאזל א באלעגופ?

ארקע האָט אופגערעגט א שפאן געטאָן הינ און צוריק איבער דער קליינער קאמער. די פיס זיינען געווען בא אימ א ביסל צו פיר צענומען פון זיצן גאנצע טעג אפן טראקטער. — די הייזער-בוינג — האָט ער געמאכט דעם אויס-פיר, — מוז פארגעזשאפטלעכט ווערן — שוין פון ערשטן טאָג אָן.

— אָט-אָט-אָט — האָט פונעם אָרט זיכ אופגעהויבן פריס-קער, צוגעגאנגען צום עמער וואסער וואָס אינ ווינקל, א טרונק געטאָן פון דער קוואַרט און-אָפגעווישט מיט דער האנט דאָס מויל. טאקע דאָ הייבט זיכ אָן די געשיכטע. ער האָט זיכ אוועקגעזעצט צוריק באמ טישל:

— אנו, פרוו, זיי א קלוגער און זאָג דאָס אינ קאָנטאָר. ווייזט זיכ ארויס:

טאקע מיט דעם-אָ געדאנק איז פריסקער געקומען צוריק פון טור — געווען אינ קאָנטאָר אפ דער באראטונג, אָפגעגעבן א ראפאָרט: מיט זייטיקע ארבעטער וועט מען באמ בויען ניט אויסקומען. דאָס הייסט טעמפן? — די הייזער-בוינג מוז אריינ-גענומען ווערן אינ אייגענע הענט. ער, פריסקער, איז געקומען אינ קאָנטאָר מיט א פלאן:

— בויקורסן: איבערקוואליפצירן צווישן די איבערוואן-דערער פריערדיקע סטאָליארעס, סטעלמאכערס, קוסטארן פון טויטע מעלאַכעס, יוגנט. אָט וועט אינגיכטן קומען דער ווינטער, מע דארפ אימ אויסנוצן.

דערופ האָט מען אימ אינ קאַנטאַר געענטפערט: ריישיס,
זינענ די טראַקטער-קורסן בילכער, צווייטנס, האָט ער מיט די
בוי-קורסן ניט געעפנט קיין נייע אמעריקע — דאָס מוזן פריער
באשליסן דער געזערד מיטן קאַמערד. אפ בוי-קורסן איז נאָכ
דערווייַל קיין סמעטע נישטאָ.

דערנאָך איז געקומען צו רייד וועגן אַרעמענס ווייטער-
דיקער ארבעט דאָ. פריסקער האָט געזאָגט:

— כ'וועל זיך זעצן זאָרגן? איך פאָר אוועק צו בירער
פרווי-פעלדער און ווער צוריק א פאָשעטער בוי-ארבעטער.
אָ! — האָט אונטערגעכאפט וועלוול צופרידן, וואָס ער
דעהערט סאָפּקאָרסאָפּ א פרייכע וואָרט, — פאָר מאָרגן מיט
אונדז — מיט דער גאנצער קאַמפאניע.

די גאנצע צייט פון שמועס איז ביילע — הירשל פעקערס —
געזעסן אקעגן אפ דער שוועל פון קאמער און מיט שווארצע
ברייט-צעעפנטע אויגן — יונגע, גלאנציק-פייכטע — ניט אופגעהערט
צו קוקן אפ פריסקערן, אימ באטראכט פארווונדערט, קימאט
קינדערש-דערשראָקן — אלץ דערפאר, וואָס געפעלן איז ער איר
נאָכ אינ איבערוואנדערער-צוג, אינעם באזונדערן וואגאָן, וואָס
יונגווארג האָט געהאט פאר זיך אָפגענומען. דעמלט איז ער גע-
ווען בלויז איינער פון די יונגע כאוויירימ אינ וואגאָן, א בא-
פולמעכטיקטער פון „געזערד“, וואָס באגלייט די איבערוואנדע-
רער. נאָכ אפן וועג, ערגעץ בא טיומען, איז ער פארשוונדן,
זיך באוויזן ערשט, ווען מע איז אָנגעקומען קיין טיכאָנקע, און
ווידער פארשוונדן. מעגלעכ, ער האָט שוין פארגעסן, וואָזוי
מע פלעגט אפן וועג ארומגיין לערן שטיין-געבליבענעם צוג —
טאקע זי און ער. איז וואָזוי קאָן עס זיין? — מע האָט זיך
שוין געהאט געפירט צווישן זיך גאָר-גאָר היימיש — טאקע זי
און ער — און איצטער נא... ווידער ווי פרעמדע. זי איז געווען
יונג — א נינצניאָריקע — און האָט ניט געוואוסט, צי בא אלע
מענטשן איז אזוי צי ניין... זי האָט די גאנצע צייט גע-

קוקט אפ פריסקערנ האלב-דערשראָקן, ווי זי וואָלט זיך ווונד-
דערנ:

— דאָס איז ער?

פריסקער האָט גענומען אָפּטרייסלען פון זיך אלערדיי
זאָרגן.

— סע גייט צו ווינטער, — האָט ער געזאָגט, — וויסטו וואָס? —
מע דארפ גאָר נעמען אונ כאסענע האָבן.

דענסטמאָל האָט זיך ביילע נאָך מער דערשראָקן, זיך ארומ-
געקוקט אפ אלע אינ קאמער, דערזענ, ווי ווערוול עפאלט די
בייכער בא א פאָר הערינג אינ א בלעכנ שיסעלע.

— לאָז מיך — האָט זי צו אימ א שפאנ געטאָנ — דו קאָנסט
ניט, דו צעכליופעסט דאָס וואסער.

אינ קאמער האָט מען גערעדט וועגן מאָרגנדיקן פאָרן צו
בירער פרווור-פעלדער. מע האָט ביסלעכווייז אָנגעהויבן ווערן
לעבעדיקער. מאָטל שקלאָווער האָט אויסגעפונען, אז פעסל ווערט
צו ביין, עפעס גלאט אזוי אָנ א „פארוואָס“, וואָרעם סאָציאל-
ליזם דערלאנגט מען דיר ניט אפן טעלער — מע דארפ אימ
אויסקעמפן — מע איז דאָ ערשט דעם צווייטן כוידעש. ווערוול
איז צוגעשטאנען צו פעסלען מיט א דינ ווייבערש קעלכל.

— ביסט שוין ראָזאָטשער אָוועס?

פעסל האָט אימ פון זיך ביין אָפגעשטויסן:

— אוועק מיט דיין זיס פאָנעם!

ווערוול האָט נאָכגעמאכט ווי א קאָרייער טיינעט זיך אויס
אפ רוסיש אונ ווי עס פלעגט ריידן מיט א כריפ אונ מיט
א פאָנפע איצי דער סטאָליער — „איצי מיט די סאכ מוידן“,
בא וועמען ער האָט בא זיך אינ שטעטל פון קינדווייז אָנ
געארבעט. ווערוול — א כוואט אפ אזוינע זאכנ, אימ האָט דאָ
אינ בירעבידזשאנ געפעלט בלוין איין זאכ:

— א דראמקרייז. וואָרעם אָט איז מען איצט אָפגעזעסן א
גאנצן אפדערנאכט אונ גערעדט וועגן דעם שוסטער, וואָס האָט

אויסגענוצט די קרעדיטן אפ לעדער, און וועגן יענעם, וואָס
בוים זיך א גרויסע שטוב, זיך אָנגערעדט ווי א פויק— און
שוין... און דאָס אלץ קאָן מען ווייזן אין דראַמקרייז, אלע זאָלן
עס זען.

נאָר אָט פאָרט מען מאָרגן אריבער ארבעטן, ארומ בירע-
פעלד. דאָרט זיינען פאראן א סאך כעוורע און דאָרט מאכט
עס וועלוול אײנס און צוויי:

— א דראַמקרייז און פארטיק.

בא וועלוולען האָט מען געפרעגט:

— עפשער א פאָליט-שול?

מיט דעם האָט מען אימ געגעבן אן אָנצוהערעניש, אז
עס וואָלט אימ ניט געשאט א ביסל מער פאָליט-איוורע. וועלוול איז
בא זיך ניט אראָפגעפאלן— ער האָט מיט מאָטלען צוגעשלאָגן:
— נו גוט— א פאָליט-שול אויך.

מע איז זיך פאנאנדערגעגאנגען, קעדיי אופצושטיין מאָרגן
וואָס פריער צו דער בירעפעלדער נעסיע. פריסקער האָט גע-
זאָגט:

— נעמען אינ האנט אן אינסטרומענט, זיך אנדערשטעלן

בא א געביידע— דאָ, ווייס איך, לעב איך אפ דער וועלט.

ס'איז שוין געווען באמ אריינגאנג אין הויפ פונעם אי-
בערוואנדערער-פונקט. די לעצטע זיינען דאָרט געבליבן פריסקער
און די יונגע און לאנגע ביילע— זיי זיינען געשטאנען לעבן
א נאָענטן פלוט. ביילע איז געווען ביז גאָר דאנקבאר פריס-
קערן דערפאר, וואָס וועגן זיין בענקשאפט אוועקצושטעלן זיך
בא א געביידע מיט אן אינסטרומענט אין די הענט האָט ער
איצט דערציילט דאפקע איר און ניט קיין אנדערער. זי האָט
דערופ געענטפערט:

— יא, איך אויך... אינ דער היים האָב איך געלערנט אפ

עלעקטראַטעכניק... אינ א פאבזאוויטש...

און דערביי האָט שיר ניט פארכאפט דער אָטעם— איר

האַט זיך געדאַכט, אז מיט די אַ ווערטער האָט זי אים ארויס-
געזאָגט אלץ, אלץ, וואָס זי פילט צו אים. בא איר אונטער
דער ברוסט האָבן דערפונ אָנגעהויבן צו קראַפן א שטיק צען
הערצער מיטאַמאָל. זי האָט געוואָלט, ער זאָל נאָך מער וויסן
וואָס זי פילט צו אים און האָט צוגעגעבן:

— איך קלער, איך וועל גיין אפ די טראַקטור-קורסן...

ס'איז געווען א שטילער בירעבידזשאַנער אפדערנאכט און
זי האָט געקוקט אפ פריסקערן מיט גלאַנציק-פייכטע ברייט-צע-
עפנטע אויגן, מיט אַן א שיר דאנקבאַרקייט, וואָס ער איז
פונקט אזא, ווי ער איז, אפילע א טראָפעלע ניט אנדערש. זי
איז אלט געווען ניינצן יאָר און וואָלט זיך געווען פאנאדערגעוויינט
ווען ניט דאָס, וואָס פרויקע האָט זי דענסטמאָל אָנגענומען בא
איר יונגער און לאַנגער האַנט — א קרעפטיקע האַנט.

— יאָ, — האָט ער געזאָגט, — ביסט א געוונט מיידל... פאר-
וואָס ניט? טראַקטעריסטן וועט בירעבידזשאַן דארפן און
דארפן.

און ס'איז געווען גענוג — זיי האָבן זיך דערפילט אזוי
נאָענט אז נאָענטער קאָן שוין ניט זיין.
זיי — מעגלעך דאָס ערשטע איבערוואַנדערער-פאַרל דאָ אינ
בירעבידזשאַן — האָבן ניט אנטליען קיין ווערטער בא דער אַר-
טער וועלט.

קאפיטל זיבן

1

זומער נאָכ די רעגנס, אז מע געפינט זיך הויך אינ די בערג, זעט מען איבער אן אומגעהייערן מעהאלעך דעם שטאָ- לענעם גלאנצ פון גאנצע סיסטעמען פון בירעבידזשאנער טייכן — ווי ער צעאקערט און צעטיילט די גרינע ווייטקייטן. פון די הויכן, ערגעץ ארום אָסיקענער גאָלד־זאמדן, זעט מען ארויס דעם אמור מיט דער מאנדזשורער פארשלאָפנקייט וואָס אנטקעגן — א סימען אפ אויס רעגנס. ברייטע, פרוכטבארע טאָלן שפרייטן צופוסנס פון די בערג זייערע הויכע גרעזער — געמיש פון בלו־ מענ־בלימלעך, יאָנטעוודיקע פילפארביקייט באגאָסן מיט זון, ניט־ באטראָטענע גאניידנס. עס גייט פון דאָרט אויך א געזאנג פון גרילצן, א פליעריי פון זעלטנ־גרויע שמעטערלינגען, א זשור־ מענדיקער שעפע־שלאכט, א גערוך פון שארפע קרייטעכצער. נאטור־פאָרשער קאָנען דאָרט געפינען אזוינס, וואָס זיי האָבן נאָך קיינמאָל אינ לעבן ניט געזען. זוניקע שטילקייט איז דאָרט עכט בריישעסדיק. אזוינע זיינען דאָרט די טאָלן — די מאמע־ ערד האָט זיי אויסבאהאלטן, ווי לעצט־געבליבענע קינדער, און זי טויליעט זיי צו איר בוזעם און זי שרעקט זיך איניינעם מיט זיי פאר יעדן ווייטן געהילכ.

* * *

סאָפּ זומער, נאָכ די רעגנס, איז פון א נעטיע ארום די טאָלן וואָס לעבן ביי־אמורער פאס קיינ טיכאָנקע געקומען דער

הויפט-אגראָנאַמ שטיינ. ניט קיין וויקסיקער, אינ שמאַלע שטיוול,
אינ א העמדל מיט א ברייט פאסיקל האָט ער אויסגעזען, ווי
א יונגער סאָוועטישער סטודענט, וואָס ארבעטער טיילן פון זיך
אויס אפ אָנפירערשאפט, און ער אליין בענקט עפּשער גאָר צו-
ריק צו זײַן ארבעטער-סווייווע. די נייע איבערוואנדערער, אז
מע האָט זיי אפ אימ אָנגעוויזן, האָבן זיי צוערשט ניט גע-
גלייבט:

— דאָס איז ער? — דער בירעבידזשאנער הויפט-אגראָנאַמ,
וואָס האָט שוין פריער געארבעט אפ די קרימער און אוקראי-
נער יידישע ערד-פאָנדן?

— עפעס ביידע זאכן: אי צו יונג אי צו פראַסט בא זיך.
כוצ דעם — ער איז עפעס צו א שטילער.

— ווער ווייס, צי ס'איז גוט? „שטיל וואסער, זאָגט מען,
גראַבט טיפ“.

אינ אונטערשייד פון אנדערע, וואָס קומען פון א לענגע-
רער נעסיע אינ לאַנד, איז שטיין געווען ריינ-ארומגעגאַלט, די
שמאַלע שטיוול — בלוז בא די אָפּצאסן קוימ-קוימ פארבלאָטיקט,
אקוראט ווי באמ אמורער פאס, פונוואנען ער קומט, האָט ער
די גאנצע צייט געקליבן טרוקענע סטעזשקעס. זײַן פאַנעם, די
אויגן — קיין טראָפּן ניט מיד. ער האָט אינ טיכאָנקע איבערגע-
נעכטיקט, זיך געפונען אינ איין צימער מיטן הויפט-אינזשעניער
און מיט כאווער מיכלען, וואָס איז צוריק מיט א פאָר טעג
געקומען פון כאבאראַווסק. פון זיי האָט ער זיך דערוויסט:
צוויי איבערוואנדערער — איינער פונעם קאָלעקטיוו „ניי-קאזאן“,
דער אנדערער — א ניט-לאַנג געקומענער — האָבן ניט זייער ווייט
פון טיכאָנקע אויסגעזוכט אינ דער טייגע א טרוקענעם פלאַצ
און זיי האָבן שוין ארום זיך א גרופע און ווילן זיך דאָרט בא-
זעצן, גלייך צוטרעטן צו קאָרטשעווען און בויען הייזער — זיי
גייען נאָך, מע זאָל זיי ארויסגעבן די „קרעדיטן“ — זיי רייסן
די הויט. אפן טיש באמ לאַמפּ האָט מען פאנאנדערגעלייגט א

שטיקל מאפע — געצייכנט שוין דאָ דורכ עמעצן פון קאָנטאָר. אפ דער מאפע, אנטקעגן, א צען קילאָמעטער אָן א זייט פון טיכאָנקע, איז מיט רויטן טינט אָנגעוואָרפן א ציילעמל — דאָס געפונענע אָרט. דער אגראָנאָם שטייט האָט דערופ א קוק געטאָן, גאָרנישט ניט געזאָגט. ס'איז אויסגעקומען: קיינ באזונדערן איינדרוק וואָלט עס אפ אימ ניט געמאכט — אפ זיינ נעסיע, ניט ווייט פונעם אמור, האָט ער זיך אָנגעזען מיט א היפש ביסל פלע-צער. פיל מער ניספאָעל, האָט זיך געדאכט, איז ער פונעם צימער אינעם נייעם ניט גאָר פארענדיקטן הויז. ער האָט בא-טראכט דעם באלקן, די ווענט. שטילערהייט האָט ער זיך פו-נעם צימער ארויסגעשארט, זיך אומגעקערט צוריק מיט זיינ מיטגעבראכטן קישן און צודעק, אפאָנעם, באשלאָסן צו מאכן באַד נאכט.

— איי גוט! — האָט דערופ געזאָגט מיכל און גלייך באקו-מען אן אויסזען פון א מענטשן, וואָס האָט ליב צוצושטיין צו אלע גוטע זאכן, גלייך גענומען זיך אויסטאָן — ס'איז אן אידיי!

דערנאָך — עס האָט נאָך רעכט ניט אָנגעהויבן שאַרען אפ טאָג — איז שטיין שטיל אופגעשטאנען, גענומען אינ נאָענטן שטאל א פערד און אוועקגעריטן אינ יענער ריכטונג, וואָס איז בא טאָדינ אפ דער מאפע באצייכנט מיט א ציילעמל. דער וועג אהינ מיט דער טייגע איז אימ אָנגעקומען גרינג — די ארויסגעפינער פונעם פלאץ, ווי עס האָט זיך ארויסגעוויזן, האָבן אזוי שטארק מוירע געהאט פאר בלאַנדזשען, אז פאר גרויס שרעק האָבן זיי פארבייגענדיק צעהאקט, צעקארבט און צעקארדאשעט, אָפגעבראָכן ערטערווייז צווייגן, געמאכט א כורבן. ערטערווייז האָט ער זיך געלאָזט אהינ פאָרן אינ גאלאָפ. נאָך גרינגער איז געווען צו געפינען דעם פלאץ גופע — לעבן אן אלט-פארלאָזט יענער-ביידל זיינען געלעגן פריש-אומגעוואלגערטע ביימער. בא א פאָר פון זיי — באַלעבאטיש ארומגעהאקט די

צווייגן. איין בוימ — שוין צעזעגט אפ קרעצער. אינ א פאָר
 ערטער — סימאָנימ, אז מע האָט זיך געוואָלט נעמען קאָרטשע-
 ווען. ארום ביידל — ריינ צוגעקערט מיט א צווייגן-בעזעמל. או-
 מעטום — שפורן פון ליבע, באלעבאטישע איבערגעגעבנקייט צו
 דער געטאָנענער זאך. שטיינ האָט געמאכט א היפש גרויסן
 קרייז ארום דעם פלאץ, אויסגעקוקט אלע ערטער, וואָס קאָנען
 טויגן פאר פארזיי, גערטנערין, פיי-שטאלן. ער האָט זיך אומגע-
 קערט צוריק צום יעגער-ביידל, געפונען בא זיך פאפיר, זיך
 אוועקגעזעצט לעבן אן אָפגעהאקטן בוימ, גענומען אָנווארפן
 דעם פלאן פונעם נייעם יישעוו, געצייכנט ניט געכאפט, מיט
 רויקער זיכערקייט. פאריינוועגס האָט ער שוין אויסגעטאָן א
 שטיוול און אריינגערוקט אינ אימ זייער טיפ די האנט — ער
 האָט שוין לאנג געוואָלט וויסן:

— וואָס קוועטשט דאָרט די גאנצע צייט?

דאָ, אינ וואלד, ווו אפ אימ איז ארום די רויקייט פון
 א נייעם יישעוו, איז געווען ווי אָנגעמאָסטן אפ צו געוויר
 ווערן דעם סאָד פון אָ-דער קוועטשעניש.

2

דערווייל האָט זיך אופגעכאפט דער ברייט-צעוואָרפענער
 טאָל, ווו עס וואקסט פון טאָג אפ טאָג דאָס געוועזענע דערפל
 טיכאָנקע.

נאָך גאָר גאנץ פרי, איבער געסלעך מיט פרישע זונען-
 פלעקן צווישן לאנגע נאכט-שאַטנס, האָט דער קאָמיוגיסט ארקע
 באסקער געלאָזט הירושען זיין טראקטער, געשלעפט נאָך זיך
 א שפאָגל-נייעם אווטאָמאָביל. פון סאמע זונ-אופגאנג האָבן דאָ
 און דאָרט זיך געהערט קלעפ פון פליעסקענדיקע העק, פון
 דובלענדיקע דאָלעטעס. פון צייט צו צייט האָט ערגעץ גע-
 פרווילט זיך אויסהוסטן א מאָטאָר. מיט דער באנ-לייניע, אָן א

זײַט פֿון דער בירע, איז פֿון מאָל צו מאָל דורכגעלאָפֿן א
לאַנגער מאַסע-צוג. פֿון אַן אײַזערנעם בריקל וואָס ערגעץ אַפּ
דער בירעס אַן אַרבל האָט אַן אַוועקגעלאָשענער לאָקאַמאַטיוו
געגעבן צו וויסן, אַז ער שלינגט געשווינד די קילאַמעטערס.
זײַן איבערגעלאָזענער רויכ איז דאָרט געבליבן הענגען אײַן
דער לופט, ניט געוויסט, ווױהײַן זיכ א קער טאָן, זיכ א וואַקל
געטאָן צו די בערג צו, באַגעגנט אומעטום זוניקע לויכטיקייטן —
אַן א שיר בלויע דורכזיכטיקייטן, אונ געוואָרן זייערער א טײַל,
זיכ איז זײ אריינגעגאַסן, ווי א טראָפֿן איז פֿיל יאַמען.

אַרקע האָט שױן געהאַט צוגעשלעפט דעם שפּאַגל-נייעם
אוּטאַמאַביל צו דער בירע, מיט ווינקענדיקע הענט אריי-
בערגערופן צו זיכ פֿון אַנטקעגנדיקן ברעג דעם פאַראַם מיט
זײַן פֿירער, געגרייט דעם „צוג“, וואָס ער וועט היינט אַוועק-
שלעפֿן איבער גריבלדיק-בלאַטיקע אומוועגן צו בירער פֿרוו-
פעלדער. אַרקעס אױגן — נאָך גאַנצפֿריענדיק-פאַרשלאָפֿן, בױלעטע
ווי בא א שטרויס. זײַן קאָפּ פֿול און פֿול מיט דרעמדדיקע
קוטשערן און זײַן קאָל — שױן אינגאַנצן וואַכ. ער האָט גענומען
אױסדרייען דעם טראַקטער אַפּ אָפּצופאַרן:

— איכ קומ צוריק — האָט ער א געשרײַ געגעבן צום פֿאַ-
ראַם-פֿירער, — איכ וועל ברענגען נאָך.

— ווארט, — האָט דער פאַראַם-פֿירער זיכ א קראַצ געגעבן
אונטער דער פאַכווע, — זע עפעס שײַנס... אָן דאָרט...

ווייטלעך פֿון ברעג, אַפּ א וואָרצל פֿון אַן אָפּגעהאַקטן
בױם, איז אײַן אַלײַן געזעסן א פֿרוי, אײַנגעטונקען אײַן זון,
געהויקערט, ווי אײַן טרויער, איר יונגע פֿיגור. דער פאַראַם-
פֿירער האָט צו אַרקען אַפּ איר א ווונק געטאָן:

— זיצט אַזױ שױן לאַנג, נאָך פֿון אײַדער ס'איז רעכט טאָן
געוואָרן. לאָזט ניט זיכ א קוק טאָן אײַן פּאַנעם ארייַן.

אַרקעס אױגן זײַנען מיטאַמאָל געוואָרן וואַכ, דערקאַנט
פֿאַלאַשען — דאָס ניט-ײַדישע היימלאָזע מיידל, וואָס יונגוואַרג,

פאַרנדיק נאָכ אינ איבערוואנדערער-צוג, האָט אָנגעטראַפֿן אינ מיטן וועג, אינ טיפֿסיביר, און געבראכט מיט זיך אהער קיין בירעבידזשאנ. דאָס מיידל האָט די גאנצע צייט געארבעט אינ נייעם מיט פעסלעך און מיט ביילעך ארום דער איבערוואנדע־רער־קייט. ליפע סימכע קאָראָליווקערס, ווייזט זיך ארויס, האָט ניט אומזיסט זיך אונטערגענומען צו ליקווידירן מיט פאלאשען איר אמעראצעס — ליפע האָט זיך „פארקנאקט“ אינ פאלאשען ביז איבער די אויערן, נאָר פאלאשען געפעלט ער ניט, און ס'איז שוין ניט איין מאָל ארויס צווישן זיי קריגעריי־מייסעס און יונגווארג האָט זיך געמוזט אריינמישן. ארויסגעשטעלט האָט זיך: פאלאשע איז ניט פון די מענטשן, וואָס וועט לאָזן צושטיין צו זיך אזוינע, וואָס געפעלט איר ניט. איר איז דאָ היימלעך — אזוי האָט זי שוין ניט איין מאָל געמאָלדן פעסלעך און ביי־לעך — נאָר אויב ליפע וועט זי ניט לאָזן צורו, וועט זי אוועק פונדאנען אינ דער וועלט אריין. איצט האָט עס, אפאָנעם, געהאלטן באַ מעקויעם ווערן — פאלאשע איז דאָ, ארויס דאָרפ, געזעסן באַם ברעג מיט אַן אויסזען פון אַ מענטשן, וואָס איז גרייט זיך אוועקצולאָזן, ווהינ די אויגן ווערן אימ טראַגן... אַרקע איז אַראָפגעשפרונגען פונעם טראַקטער:

— נא, ט'האַסטו דיר...

און ער האָט זיך גענומען דערנענטערן צו פאלאשען מיט אַ בעפירעשער אומצופרידנקייט, אזא, וואָס מיינט צו זאָגן:
— טאָמער איז דיר קארג ארבעט, איז נא דיר אַ צוגאַב — א „ראָמאַנ“...

— נו, — האָט ער געפרעגט באַ פאלאשען, — וואָס איז שוין ווידער?

פאלאשעס יונגע אויגן האָבן פון אונטער שמאָלע ברעמען אַ קוק געטאָן צו אַרקען ניט אזוי שעמעוודיק, ווי שטאַרק פארטרויערט: ליפע, וואָס ארבעט אינ קאָנטאָר, אינ דער בוכ־האלטעריע, האָט די לעצטע טעג ווידער אָנגעהויבן צוצושטיין

צו איר אזוי, אז זי קאָן שוין ניט אויסהאלטן — ער וויל, זי זאל זיך מיט אימ פארשרייבן, כאסענע האָבן, און זי... זי וועט זיך בעסער דערטריןקען — זי וועט פונדאנען אוועק. זי האָט געהערט: היינט גייען פורן צו בירער פרוו-פעלדער, וועט זי נאָכגיין אהיין נאָך די פורן.. דאָ וועט זי מער ניט בלייבן, מע זאל זי אָפּגילטן... אינ ארקען האָט מאמעש געברענט דער פארדרוס אפ ליפען — וויפל מאָל מע האָט שוין דעם יאט גע- זאָגט: „טשעפע זיך אָפּ — דאָס מיידל וויל זיך ניט קענען.“ און יענער שטייט ניט אָפּ.

— קומ — האָט ארקע גערופן פאלאשען צוריק אין דאָרפ, — קומ מיט מיר.

ער האָט פאָשעט ניט געקאָנט דערלאָזן צו אָט דעם אומ- רעכט.

— נאר איינע, — האָט ער גענומען דעם מיידל איינריידן, — קומ, וועסט שוין זען: ניט דו וועסט אוועק פונדאנען, נאָר ער, אויב ער וועט ווייטער מאכן אזעלכע שטיק — ער קאָן בא אונדז ארויספליען אי פון קאָנטאָר אי פון בירעבידזשאַן אי פון דער גאנצער בוכהאלטעריע... קומ, זאָג איך.

ער האָט פאלאשען קוימ מיט צאָרעס אופגעזעצט מיט זיך אפן טראקטער. ווען ער האָט אָנגעהויבן אריינצופאָרן אין דאָרפ, איז פון דער זייט רייטנדיק אָנגעקומען דער אגראָנאָם שטיין. ביידע האָבן זיך אָפּגעשטעלט. שטיין האָט בא ארקען זיך דער- פרעגט וועגן דער היינטיקער נעסיע קייג בירעפעלד. ער האָט אויך געדארפט אהיין פאָרן. ער האָט ניט פארשטאנען:

— וואָס איז עס פאר א מיידל בא דיר אפן טראקטער? — ניין, גאָרנישט, — האָט געענטפערט ארקע, — פאראן אָט דער ליפע וואָס אינ קאָנטאָר אינ דער בוכהאלטעריע — זיך אונטערגענומען ליקוידירן מיטן מיידל איר אמעראצעס... נו, וויל ער, אפאָנעם, פאר איין וועג שוין ליקוידירן נאָך עפעס. און בא אונדז גייט דאָ אינ דעם, וואָס דאָס מיידל איז גראָד

ניט קיינ יידישע — איך מיינ עס אפ אן עמעס: סע קאָן זיך
 אָנהייבן מיטעסע ריידענישן און דאָס שמעקט שוין מיט נאצ-
 פאָרטיק. איך וועל עס אימ איצטער זאָגן, דעם „יאט“, אויב
 ער ניט וועט אופהערן, ווערן מיר מאכנ אפ אימ אן עפנט-
 לעכנ געזעלשאפטלעכנ געריכט, מירן זיך דאָ צערעמאָניען? ..
 און ער האָט בייז געלאָזט הירזשען דעם טראקטער. כא-
 ווער שטיינ האָט געריטן בא דער זייט. צוזאמען זיינען זיי
 אריינגעפאָרן אין הויפ פונעם איבערוואנדערער-פונקט: איינער
 מיט א פלאנ וועגן א שפאָגל-נייעם יישעוו אין דער טייגע,
 ניט ווייט פון טיכאָנקע, דער אנדערער — מיט א פלאנ, וואָס
 האָט א שייכעס צו אויסגעהאלטענער פארטיישער נאצפאָ-
 רטיק.

ס'איז געווען א ווארעמער און לויטערער סאָפ אווגוסט-
 טאָג. בירעבידזשאנער הימלען — אויסגעמאָלקן, אויסגעליידיקט
 פון נאָך לאנגע רעגנס — האָבן צעלייגט זייערע העלע בלוי-
 קייטן טריקענען אפ הייסער, ליכטיקער זון.

3

אין הויפ פון טיכאָנקער איבערוואנדערער-פונקט האָבן
 די קאָמיגיסטן מאָטל און וועלוויל שוין געהאט איינגעשלעפט
 דעם צווייטן ליידיקן וואָגן, אימ גענומען אָנלאָדן לעבן פראָ-
 וויאנט-שפייכלער מיט פולע זעק, וואָס דארפן היינט אָפגע-
 פירט ווערן צו בירער פרוו-פעלדער. די ארבעט האָט אויס-
 געזען צו זיינ אייליק. די זון האָט א שיינ געגעבן מיט פרי-
 שער קראפט, פארגאָסן די לופט מיט ניי-לויכטיקייטן, אָפגעברייט
 די ערד. וועלוויל און מאָטל האָבן געארבעט אָן רעקלעך, אָן
 העמדלעך, בלויז אין די הויזן. זייערע נאקעטע בראָנו-ברוינע
 לייבער האָבן געגראַנצט אפ דער זון. צו זיי איז צוגעקומען
 דער יונגער אָדעסער בוי-ארבעטער פריסקער, אויך אראָפגעוואָרפן

פונ זיכ רעקל און העמד, גענומען העלפן, קעריי וואָס גיכער
קיינ בירעפעלד ארויסצופאַרן.

אינ אנדערן עק הויפ, באמ אריינגאנג אינ קאַנטאַר, האָבן
אינ איינעניש די גאנצע צייט ניט אופגעהערט זיכ דורכצו-
ווארפן היימישע און נייע פענעמער. א ביסל אָן א זייט זיי-
נען דאָרט ארום עמעצן געשטאנען דער געוועזענער פלייטן-
טרייבער פרויעם טשערנאַבילער, דער געוועזענער בעדער בעני-
פרינץ, די ברידער מוליאָרעס יאָסל און הירשל פעקער, אלע
ביז גאָר פארטאָן אינ איינהערן זיכ, וואָס עמעצער דערצייעט
זיי טאקע דאָרט אינמיטן רעדל. פונ ארום וואָנג, וואָס מע
לאָדט אָן באמ פראַוויאנט-שפייכלער, האָט מען אהינ געוואָרפן
בליקן, זיכ איינגעקוקט:

— זע נאָר — אינמיטן רעדל שטייען דאָכ דאָרט שימקע
און זאקס.

— ט'האַסטו!..

— זיכ געפונען דער שאַדן.

מאָטל און וועלוול האָבן אָנגעקוואַלן: זיי האָבן דערציילט
פרויקען, וויאזוי שימקע און מענדל זאקס פונ קאַלעקטיוו „ניי-
קאזאנ“ האָבן זיכ סקאַמפאניעט און אָנגעהויבן פארפאלן ווערן
אינ דער טייגע, זוכן ניט ווייט פונ דער באנ-ליניע א פלאצ
אפ צו באזעצן זיכ. אוועקגיין אפ א טאָג, אפ צוויי און קו-
מען צוריק, נאָר דערנאָכ אינגאנצן אופגעהערט צו קומען. מע האָט
געמיינט: שוין אנ עק — אויס שימקע. איז נא דיר:

— זיכ געפונען דער שאַדן.

מאָטל האָט א געשריי געטאָן צום קאַנטאַר צו:

— וואָס-זשע, שימקע... גאָלד, אפאַנעם, ווערט ניט פאר-

פאלן, א?

שימקע, אינמיטן רעדל, איז געווען אזוי טיפ אריינגעטאָן
אינ אויסלייגן פאר די ארומיקע זיינ איניען, אז אפידע ווען
עמעצער, טאקע דאָרט אינמיטן רעדל, האָט אימ געריסן פארן

ארבל, האָט ער אויך אי נײַט געפילט אי זיך נײַט אומגעקוקט.
אַנשטאָט שימקען איז פונ דאָרט, צום אָנגעלאָדענעם וואָגן,
קױם-קױם צוגעגאנגען דער געזונטער און זייער פאמעלעכער
בעני פרינץ, געשטעלט די גרויסע, קרעפטיקע פיס זייער געהיט,
געדאסן, ווי מיט מוירע זיך איבערצוהייבן. צוגעקומען, האָט ער
זיך אָפגעשטעלט גאנץ קאלט, א טראכט געטאָן, פאמעלעכ אופ-
געהויבן די האנט א ביסל העכער פונ זײַן אקסל, מיטן אויס-
געצויגענעם גראָבן פינגער צוויי מאָל א שטויס געגעבן די
רופט אפ צוריק, צום רעדל-צו.

— הערסט'כ'...

ער האָט אהיג געוונקען מער מיט די ברעמען, ווי מיט
די אויגן:

— ער האָט דאָך טאקע געפונען, שימקע.

מע האָט נײַט פארשטאנען, וואָס בעני מײַנט.

— געפונען?.. וואָס האָט ער געפונען?

בעני האָט זיך פאמעלעכ אויסגעשניצט, א מאכ געטאָן קאלט

מיט ייִשעוור-אדאס:

— אָט זאָגט ער: א וואלד האָט ער געפונען.

כעוורע האָט געשטוינט:

— א וואָס?..

— א וואלד?!

וועלווען איז פונ דעם געוואָרן פרייעכ:

— שויג געהערט, מע זאָל געפינען א וואלד? א נאָדל

געפינט מען, נײַט קײַן וואלד.

נאָר בעני פרינץ איז בא זיך נײַט אראָפגעפאלן:

— נו, — האָט ער פאמעלעכ און קאלט געזאָגט, — וועסט

מיך גײַן לאָדן, וואָס איך האָב געזאָגט נײַט פראוילנע. מע

זאָגט דיר: שימקע און מענדל זאקס האָבן געפונען א פלאצ אין

וואלד — אפ צו באזעצן זיך. שויג דאָרט געווען דער אגראָנאָם

אויך. מיט אײַן וואָרט: א גאנצע כאסענע...

ווייזט זיך ארויס:

טאקע א גאנצע כאסענע — דאָס זיצן איצט אינ קאָנטאָר
אפ א באראטונג-כאווער טאָדי, כאווער מיכל, שטיינ און פעסט-
מאן, דאָס ווארטן דאָ אינ הויפ שימקע, פרויעם טשערנאָבילער,
בעני פרינצ, זאקס, ביידע ברידער פעקער — ווי נאָר זיי וועלן
דערהערן דאָס גוטע וואָרט, אז מע גיט זיי די קרעדיטן, גייען
זיי באלד אוועק צו יענעם פלאצ אינ וואלד און שטעלן זיך
בויען. אָבער די הויפט-כאסענע הייבט זיך ערשט אָן, דער אי-
קער-מעכונטן איז שימקע — מאָטל און ווערוול, אז זיי גייען צו
נעענטער און דערזעען אינמיטן רעדל שימקען, גלאָצן זיי אזש
אויס די אויגן, ווי זיי וואָרטן אימ ניט דערקענט.

— וואָס טוט זיך עס מיט שימקען?!

4

שימקע איז געוואָרן ווילד-באוואָקסן. די האָר אפ זיינע
לאנג ניט-געגאָלטע באָקן יאָגן אָן מיט זייער וואקסן די קיינ-
מאָל ניט געשאַרענע וואָנצעס. שוינ אָפגערעדט פון די האָר
אפ זיינ קאָפּ, אינ זיינ נאָז און אינ די אויערן — א שערער
וואָלט געהאט א מיצווע, ווען ער נעמט איצט שימקען אריין
צו זיך אינ די הענט. נאָר שימקע, מער פעלט אימ ניט, ווי
זיך איצט אוועקזעצן און זיך לאָזן ארומשערן. געטראָפן די צייט.
פונקט איצט, ווען מע ווארט און מע דערווארט זיך ניט, אז
אינ קאָנטאָר זאָל זיך ענדיקן די באראטונג און מע האלט דאָס
לעבן אינ דער זשמעניע און סע פאלט ארויס די נעשאַמע
און אינ יעדער רעגע קאָן מען דערהערן דאָס גוטע וואָרט:

— מע גיט די „קרעדיטן“!

שימקעס אויגן ברענען, פלאמען ארויס פונעם פארוואַקסע-
נעם פאַנעם, ווארפן זיך מיט א גלאנצ אינ אלע זייטן. זאָל
איצט קיינער ניט פרווון צו זאָגן שימקען:

— זע נאָר, ווי דו ביסט פארדריפעט, די שטיוול — בא-
דעקט ביז איבער די כאַלעוועס מיט פארטריקנטער בלאָטע.
צוגעטריקנטע בלאָטע — אפּן אָפּגעריבענעם גרויען לייבל, אפּ די
ארב, אפּיע אפּן היטל.

ווען עמעצער זאָל איצט נעמען מיט אזעלכע נארישקייטן
דולן שימקען א קאָפּ, וואָלט ער מיט אָפּגעשניטן — ער איז
מעסוקן האַנאַריסטע מיט דער נייער היימ, וואָס ער און זאקס
האַבן אין וואַלד געפונען, ער קוקט ארום זיך ווי זייער א צע-
טראָגענער באל-סימכע. זיין קאָפּ איז אימ באַ די עטלעכע אויס-
געהאקטע ביימער אין ווייטן וואַלד לעבן יעגער-ביידל, זיין
קאָפּ איז אין קאָנטאַר, וווּ עס גייט די באראטונג, זיין קאָפּ
איז איצט אויך באַם מענטשן-רעדל, וואָס הערט פון אימ די
מיילעס פונעם געפונענעם אָרט.

— וואָס לאַכסטו? — קוקט ער זיך אום צום אַנקוועלנדיקן
ווערווענ, ער טוט דערביי ווי א בוצקע מיטן שטערן און
קוקט מיט שטעכיקע האַר אין די ברעמען, — איך לאַכ שוין
פון דיר און פון דיין באַבען!

היינט קער די העלע זונען-שיין צו שימקען. היינט איז
דער טאָג זינער — ער און זאקס האַבן געפונען... ווער רעדט
עס פון אן אייזער, צי פון א שמאלצ-גרוב — אלץ איז גאָר-
נישט אנטקעגן דעם, וואָס מע האָט געפונען, מע ווייס נאָך
גאָר אליין ניט... נאָר פאר זיך? — פארוואָס ניט אויך פארן טשער-
נאָבילער פליטן-טרייבער, פאר בעניען, פאר די ברידער פע-
קער און פאר נאָך און נאָך און פאר גאנצע טויזנטער?

אז מע וויל א שמועס טאָן מיט שימקען וועגן זייטיקע
זאכן, הערט ער ניט, וואָס מע רעדט צו אימ. ער קאָן ניט
פארגעסן, וויאזוי מע האָט זיך דאָס ערשטע מאָל דערקליבן
צום פלאַצ — ער און זאקס... און וויאזוי ער און זאקס האַבן
זיך געזאָגט, אז מע מוז דאָרט באלד, כאַטש וויפל-ניט-איז אן
ארבעט טאָן, כאַטש אומוואליען עטלעכע ביימער און זאָל

זײַן כאָטש עפעס וואָס אָפּגעטאָן, וואָרעם אינ קאָנטאָר וועט
מען דאָך נײַט גלייבן אפּ נעמאָנעס. טאקע וועגן דעם דער-
ציילט איצט דאָ שימקע:

— וועל איך קײנמאָל נײַט פאָרגעסן אײנעם און אפּדער-
נאכט, ווען זאקס איז נאָך גאנצפרי אוועקגעגאנגען קײנ טי-
כאָנקע, ווײל בא אונדז גײט אויס עסן און איך בין געבליבן
ארבעטן בא קאָרטשעווען און ס'איז שוין נאכט, און זאקס איז
נאָך אלץ נישטאָ. און ס'איז שוין פּינצטערער און פּינצטערער
און ער איז נאָך אלץ נישטאָ און איך בין אײנער אײנ אינ
בײדל, און אינ דער טײגע ארומ-ארומ, הער איך, איז עפעס
זײער נײט ספּאָקײנע, איך קאָן זי? — עפעס בורעט דאָרט און
כע דרײט און סע הודעט און סע קנאקט. כ'האָב לעבן זיך
א האק מיט א קירקע. איך בין נײט קײנ איבערגעשראָקענער,
נאָר מיר ווערט עפעס אלץ מער סומנע, כאַרוק איך זיך וואָס
טײפער אינ בײדל, איך האָב נאָר לעבן זיך די לעצטע געצײל-
טע פּאָר שוועבעלעך, מיט עפעס אזא-אָ פּיצל ליכט, נעם איך
און צינד עס אָן און ווי נאָר איך צינד עס אָן, אז זי טוט
זיך ארומ מיר א פּאָרע, די טײגע, א רועט אינ איר מאמען ארײנ,
און שיקט מיר צו איר עמעסדיק ווינטעלע און טוט א רײס
אוועק דאָס טירל און א לעש אויס דאָס פּיצל ליכט און איך
בלײב, ווי מיט אויסגעשטאָכענע אויגן אינ דער פּינצטער, איך
פיר, זי איז דאָ — די גאנצע טײגע איז בא מיר אינ בײדל
און פּלוצלינג אינ דער פּינצטער הער איך טרײט — מע גײט
צו מיר — מיט אַ ראַמטערן. איך טו זיך א כאַפּ — ווער איז?...
וויזט זיך ארויס: ס'איז זאקס — זאקס איז צוריקגעקומען...
זאקס, איר געדענקט אינ יענעם אפּדערנאכט דאָס ווינטעלע?
דאָ בלײבט שימקע שטיינ צווישן די מענטשן, וואָס הערן
אימ; זײַן פּאָנעם איז אָנגעצונדן, זײַן בליק איז אָנגעצונדן —
בא שימקען אינ די אויגן ברענען ליכט. שימקע האָט צום
ערשטן מאָל אינ זײַן לעבן פאָרויכט דעם טאם פון גליק, פון

א סאכ גריק, אונ אלע, וואָס שטייענ ארומ אימ, קוקנ שנינ
אפילע אפ אימ א ביסעלע דערשראָקנ, ווי זיי וואָלטנ איבער-
טראכטנ:

— „סע זאָל אימ כאָלילע ניט פארשאטנ“...
עס קומט אויס ווי ערשט איצט וואָלט א שלאָג געטאָנ
זיינ שאָ.

— וואָס? — פרעגט ער איבער בא פרויעמ טשערנאָבילער, —
צי איכ וועל ארויסרופן אהער מיין ווייבל? ניט נאָר מיין ווייבל
וועל איכ ארויסרופן, נאָר אלע מינע לייבע, ווו איכ האָב ער-
געצ א פריינטר, וועל איכ שרייבנ בריוו — קומט אונ גענוג.
ארבעט וועט זיינ פאר אלעמענ, ערשט דאָ וועט מענ אָנהייבנ
צו וויסנ פונ א לעבנ.

נו גוט, זאָל מענ נעמענ א שרייב-פענדול אונ אויסמעקנ
שימקענ זיינ גאנצ פריערדיק לעבנ — אימ, זעט אויס, וועט עס
ניט ארנ, אבי עס זאָל בלייבנ דער פלאצ אינ וואלד, פונ אָ-
דעמ פלאצ אָנ זאָל מענ אימ, שימקענ, אָנהייבנ פארעכענענ
זיינע יאָרנ. פרויעמ טשערנאָבילער פארהיקעט זיכ אוש פונ
וועלנ זאָנ א כאָכמע:

— קי-קיי-קי — מאכט ער צו די אויגנ אונ הייבט קוימ-
קוימ אָנ צו שמייכלענ, — אויב שימקע בע-בע-ברענגט שוינ
זיינ ווייבל, איז א סימענ: סע גוט!

נאָר שימקע הערט ניט. קיינער הערט ניט, אלע קוקנ אינ
גרויס ווארטעניש צו דער ליידיק-געוואָרענער קאָנטאָר-טיר. די
באראטונג איז דאָרט געענדיקט. אינ דער טיר האָט זיכ בא-
וויזנ דער פארוואלטער מיט דער רעגיסטראטור — פעסטמאנ —
א רויטלעכער, א געפאקטער, אזא, וואָס וויפל צאָרעס זאָלנ
אינ אימ ניט אריינ, וועט ער אלצ איבערטראָגנ אונ וועט נאָכ
דערביי צושמייכלענ. ער האָט איצט, נאָכ דער באראטונג, גע-
פאקט בא עמעצנ א פאפיראָס, כאָטש ער רייכערט ניט. דער
פאפיראָס איז זייער א פייכטער. פעסטמאנ האלט דעמ אָנגע-

צונדענעם פאפיראָס אינ מויל אונ צעסמאָקעט אימ, ביס ער
דערנענטערט זיכ צום ווארטנדיקן אוילעם, אונ שמייכלט דערביי
צו, ווי א פסורע-אַנזאָגער :

— באשלאָסן: מע גיט די קרעדיטן, מאולטאָוו...

5

אפ יענער זײַט בירע, נאָענט צום דאָרפ טיכאָנקע, איז
גרייט דער צונויפגעשפאנטער „צוג“, וואָס דארפ אָפגיין אינ
בירעפעלד.

דער „צוג“:

צוויי פאָשעטע וואָגנס, וואָס זײַנען שווער אָנגעלאָדן מיט
פראָוויאנט, אונ א שפאָגל-נייער מאסע-אווטאָמאָביל—אן אמערי-
קאנער גאסט, וואָס זעט אויס, ווי א צוכט אינ פליטקע קא-
לאָשן אונ וועט דאָ אינ די בלאָטעס ניט קאָנען אַליין זיכ
אויסהעלפן. אפ אימ זײַנען איינגעריכט זיצ-פלעצער פאר פא-
סאזשירן. אינ שפיצ פונעם „צוג“ איז איינגעשפאנט ארקעס
טראקטער. שטיץ אונ אומגעדולדיק בעלעמעטשעט ער מיט זײַן
מאָטאָר—א לוסטיק-געזונטער באהעלפער, וואָס האָט שוינ פאר-
קאשערט די פאָלעס אונ איז גרייט. זײַן שטיל-פולסירנדיקע
מאשינ—מאמעש זי כאזערט מיט א זינגעוודיקן טאקט:

— היידא! היידא!

— אינ דער בלאָטע.

— אינ דער טייגע!

ס'איז ארומ צוועלפ אויגער באטאָג.

אונטער דער הייסער זונ פילט זיכ א רייעכ ווי פונ הייסן
שניידערשן פרעס-אייזן. דורכזיכטיקע הימלען הייבן זיכ אופ
אלץ העכער אונ העכער פונ די ארומיקע בערג. קארג איז פאר
זיי דער ארומיקער רוימ אונ זיי צעשפארן ארומ זיכ די האָרי-

זאָנטן. זיי האַלטן אין איינ צושלעפּן ראַכוועס באַ דער וועלט.
פּונ טיכאָנקע האָבן זיך נאָך ניט אלע פּאַסאזשירן אהער אריי-
בערגעקליבן מיטן פּאַראַמ.

דער קאָמיוניסט אַרקע באַסקער האָט שוין דערווייל אָפּ-
געטאָן דעם טראַקטער אלע זיינע „רעכט“—אימ באַוואָרנט מיט
ברענ-שטאָפּ און אָנגעטרונקען מיט וואַסער און אימ אַרומגע-
טאַפּט ווי עפּעס לעבעדיקס, צי האָט ער כאַלילע ניט קיין
איבעריקע וואַרעמקייט. אלעמאָל הייבט ער אָפּ באַ דער זייט
א בלעך און קוקט אין געדערעמדיקן מאַטאָר אַריין, רעדט צו
אימ פּונ מאָל צו מאָל פּאַרטראַכטערהייט, ווי צו א באַרדאַס:
— נו, גוטער ברודער...

— דיר שטייט פּאַר נישקאַשע פּונ א בלאָטיקן וועג.
— אַריבער פּופּציק קילאַמעטער.
— זע, זאָלסט ניט פּאַרשעמען.
— פּונ מיינ זייט דיר, דאַכט זיך, געטאָן אלץ, וואָס דיר
קומט.

— כּוואַלט דיך אַרומגעוואַשן אויך...
— נאָר סייזייסיי.
— וועסט באלד קריכן אין בלאָטע אַריין.
— זע, אָן דאָרט אַנטקעגן: גאַנצע טייכן—טוואַניעס.
אפּ דעם אלץ ענטפּערט דער טראַקטער מיט א שטילן פּלוי-
דער פּונ זיינ אוועקגעלאָזטן מאַטאָר. אַרקע האָט ליב אַ-דעם
מאַטאָר-גאַנג, ווי דעם ריינעם קלינגענדיקן טיק-טאַק פּונ א פּריי-
לעכע זייגער. ער האָט א שאַרפּן אויער אפּ צו דערהערן דאָרט
נאָך פּונווייטנס יעדן מינדסטן כּריפּ. פּונ אזא כּריפּ טוט באַ
אַרקע א ריס אין האַרצן, ווי באַ א פּאַטער, וואָס דערהערט
א כּריפּ אינעם ברוסטל פּונ זיינ איינציק קינד.

נאָר אָט האָבן אפּן צוגעשפּאַנטן מאַסע-אוּטאָמאָביל זיך
שוין אויסגעזעצט כאַווער טאָדי, כאַווער שטיין, די קאָמיוניסטן
וועלן און מאַטל, דער יונגער אָדעסער בוי-אַרבעטער פּריס-

קער, ביילע הירשקע פעקערס, עטלעכע נייע איבערוואנדערער.
ארקע זיצט שוין אפן טראקטער. די קעפקע אפ זיין געקרייזלטן
קאָפּ איז אָנגעוואָרפן לייכט און שעלמיש, זינע בוילעטע אויגן
באקומען א נייעם בליק, ווי ער וואָרט אפ זיי אָנגעטאָגן פאר-
הוילענע ברילן אפ צו פארשטארקן די רייע. פונ צווישן אוילעם
וואָס אפן מאסע-אווטאָמאָביל גיט וועלוול גוט-ברודעריש א געשריי:
— ארקע, פאָשאָל!

פאר ארקען אָבער, ביים ער זיצט אפן טראקטער, זינען,
זעט אויס, ניט פאראן קיין שום גוטע ברידער. זינע הענט
האָבן מיט די פינגער זיכ שטייפ ארומגעקלאמערט ארומ קיי-
לעכיקן רול-רייפל. זינע באשטיוולטע פיס טוען ארומ זיכ א
צייל איבער אלע פיס-פעדאלן. זיי זינען גרייט זיכ א וואָרפ
צו געבן מיט דער פינקטלעכ-נייטיקער קראפט פונ איין פעדאל
אפן אנדערן. זינע רעכטע האנט נעמט אָן א זייט-הייבער, זינע
רעכטע פוס טוט א קוועטש, און דער טראקטער האָט זיכ מיט
מאזל גערירט, א צי געגעבן נאָכ זיכ דעם גאנצן „צוג“. אויב
די פאסאזשירן אפן מאסע-אווטאָמאָביל האָבן בא אָ-דעם „צי“
זיכ ניט צעבוזקעט מיט די קעפ, אויב זיי זינען דערביי אָפ-
געקומען בלוז מיט א רייב-געבן איינער דעם אנדערן די זייטן,
טאָ זאָלן זיי דערפאר זאָגן ארקען א דאנק. דאָס ווייסן כא-
ווער שטיין און כאווער טאָדי, וואָס זינען שוין ניט איין מאָל
מיט אזא „צוג“ געפאָרן. כאווער טאָדי זאָגט טאקע:

— ס'איז נאָכ מיט כעסעד.

וועלוול וויל, אז ארקע זאָל אפן טראקטער דערהערן זיין
קאָל:

— ס'האָט געקאָנט זיין ערגער!

ארקע ענטפערט ניט און לאָזט קריכן דעם טראקטער א
ביסל גיכער. אפן מאסע-אווטאָמאָביל מאָסטעט מען זיכ אלע
באנייס איין — איצט פאָרט מען.

דערווייל ציט זיך דער וועג לענגויס דער בירע, נאָך אלץ ארום וואסער, עפעס פידרעך—גאַרניט אינ יענער זייט, ווו עס דארטן זיך אינ פלוג געפינען די בירער פרוו-פעלדער. עס קומט אויס, ווי מע וואָלט צילן ארויסצופאַרן גלייך אפ דער אנטקעגנדיקער ריזיקער און קיילעכיקער סאַפקע. יענע איז ביז איר הויכנ שפיצ שיינ און האָנערדיק באוואָקסן מיט גרינע ביימער, אזוי האָנערדיק, אז זי בלאָזט, דאכט זיך, א גוידער. וואָס מער מע דערנענטערט זיך צו איר, אלץ העכער, שענער און ברייטער וואקסט זי אויס. מאמעש זי נעמט זיך איבער:

— כ'בינ יאַנטעוו!

כאָטש מע זעט זי טאָגטעגלעך פונעם דאַרפ טיכאַנקע, פון-דעסטוועגן קאָן איצט דער אוילעם פון איר קיינ אויג ניט אַפרייסן. עס דאכט זיך: אָט-אַט וועט דער „צוג“ מיטן טראַק-טער אינ דער שפיצ אָנהייבן אפ דער סאַפקע זיך ארוםצו-דראפען. דאָך, הארט לעבן איר פארקערעוועט דער וועג לינקס פון דער סאַפקע, וואָס בלייבט אָן א זייט. קאָן נאָך אלץ זיינ בליק ניט אַפרייסן דער אינושעניער טאָדי. ער ווייזט אָן אפ איר שטיינען:

— זי קאָן געבן שטיינער אפ אויסצובויען א האלבע שטאָט ניו-יאָרק—דערופ וועלן קלעקן בלוין אירע ארומיקע ווייטע שיפועס, די סאַפקע אליין וועט בלייבן. לויט זיינ פלאַן קומט אויס, אז די קומענדיקע שטאָט וועט דאָ מוזן וואקסן ניט אזוי אפן לינקן ברעג בירע, ווו עס גע-פינט זיך איצט טיכאַנקע, נאָר דעריקער אפן רעכטן ברעג ארום און ארום דער סאַפקע. די בירע מיט אירע קאנאלן וועט דאָ דורכשניידן די קומענדיקע שטאָט, ווי די שפרע שניידט דורך בערלין, ווי די סענע—פאריזש. די סאַפקע וועט דאן בלייבן אינ סאמע מיטן שטאָט-צענטער. אהינ וועט, ווי אינ די

שווייצארישע בערג, פירן א פוניקוליאַרע (א צאָנרעדער-באן).
היינט שטעלט אייך פאַר א גרויסע, רוישיקע שטאָט מיט א סאך
פאבריקן אין די עקן, א דורכויס סאָציאַליסטישע שטאָט אין
א קלאסנלאָזער געזעלשאפט און אין איר סאמע צענטער — די
הויכ-הויכע גרינע סאָפקע. אפן שפיץ פון דער סאָפקע, ארט
ניט דעם אינושעניער, זאָל שטיין א גרויסע ארבעטער-סא-
נאטאַריע...

דער שווייגנדיקער אגראָנאָם שטיין כאפט זיך דאָ צוצוגעבן:
— אונ נאָך העכער פון דער סאנאטאַריע, — זאָגט ער, —
וועט שטיין אפ א ריזיק-הויכן פיעדעסטאל לענינס א דענקמאָל:
לענין מיט אן אויסגעצויגענער האנט... באנאכט וועט דער
דענקמאָל זיך אזוי שטארק באלויכטן, אז מע וועט אים ארויס-
זען אפ יענער זייט גרענעצ. איז מאָנעפּשעכ: אויב אפ יענער
זייט גרענעצ וועט שוין זיין נאָך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע,
וועט לענינס האנט דאָרט אָנווייזן דעם ווייטערדיקן וועג, אויב
דאָרט וועט נאָך אלץ זיין אימפעריאַליזם, וועט לענינס אויס-
געשטרעקטע האנט אהין וואָרענען:

— קריכט ניט...

— היט די ביינער!

7

מיטן אינושעניער און מיט שטיינען אפן מאסע-אוואָ-
מאָביל, צווישן עטלעכע נייע איבערוואנדערער, זיצט, ווי איימיק-
אליין, דער איבערוואנדערער יודל ליפשיץ.

ער איז פארוואָרגט. ביטער איז אים דעריקער, אלעמיי ער
קאָן פונדאנען ניט שרייבן די בריוו קיינ אמעריקע.

אין טיכאָנקע האָט ער צום ערשטן מאָל אין לעבן גע-
נומען אַ לאָפעטע אין די הענט, געארבעט עטלעכע טעג מיט
די קאָמיוניסטן וועלוול און מאָטל בא אָנלאָדן וואָגנס מיט ברעג-

שטיינדלעך. די לאַפעטע האָט אימ דאָרט געגעבן אינ די הענט
אריין טאָדי אליין. און צווישן זיי ציען זיך פון הענסטמאָל אָן
מאָדנע פארהוילענע פעדעמער. ווי טאָדי זאָל ניט זיין פארנומען,
געפינט ער דאָך צייט אפ צו האַלטן דאָ יודלען אינ אויג, ווי
ער וואָלט זיך אפ אימ לערנען, וואָס קאָן אינ בירעבידזשאַן
ווערן פון אוועלעכע טויזנטער יודל ליפשיצעס.

— נו? — פרעגט ער בא יודלען, ווי אפ טשיקאוועס, וועגן
דער קומענדיקער שטאָט, — געפערט אייך דער פלאַן, צי איר
האָט אן אנדערן?

יודל טוט א לעק די וואַנצעס און ענטפערט מיט א בליק
פון א מענטשן, וואָס וואָלט שוין דאָס געקאָנט געבן איין-
מאָל אן ענטפער, נאָר וואָס קומט ארויס? — או די צונג איז
אינ גאַלעס. זיין אָפּן מויל בלייבט האַרב געליימט, פול און פול
מיט גליווער. איין אויג ציט זיך בא אימ א ביסל צונויף און
באטראַכט טאָדי און שטיינען: שוין, דאכט זיך, דערוואַקסענע
מענטשן, א גלאַווער אינזשעניער און א גלאַווער אַגראָנאָם
און ריידן ריידן זיי ווי א יינגל — א גוואַלדראָווע גרויסע שטאָט,
„סיגניטאָריע“, „פּאָפּאָדיקאַלעריע“... וווּ מיר שטאָט, וואָס מיר
„פּאָפּעדיקאַלעריע“, אז ס'איז דאָ דורכויס וויסטעניש, אן אומ-
קומעניש און שוין...

יודל טראַכט:

— זע, מיט וועמען מע האָט זיך דאָ סקאָמפּאָניעט!

— אז אָך און וויי...

— מיט יינגלעך האָט מען זיך דאָ סקאָמפּאָניעט.

און נאָך טראַכט ער:

— איי, וואָלט מען וועגן דעם געקאָנט אַנשרייבן קיין

אמעריקע... איי וואָלט עס געווען א בריוועלע...

איינמאָל, ארבעטנדיק אינניעם מיט מאָטלען און וועלדלען

אינ טיכאָנקע בא די ברעג-שטיינדלעך, האָט ער געפרוווט

ארויסזאָגן איינעם אזא געדאנק און האָט שיר ניט מייעס אָפּ-

געשניטן. ס'איז געווען אין דער אָפּרוּ-שאַ, ווען די יאטן האָבן זיך צערעדט וועגן בירעבידזשאן מיט דער קאָמיניסטן פעסל, וואָס האָט דאָרט באַמ טייַך געוואשן סטאַלאַווקע-וועש. יודל האָט זיך דענסטמאָל אַרײַנגעמישט אין זייער שמועס:

— די גאַנצע מײַסע מיט בירעבידזשאן—האָט ער געזאָגט— קאָן צו גאָרנישט ניט פירן... פארוואָס?.. טאקע דערפאר, וואָס גאַנצ בירעבידזשאן איז אַ סקאָמפּאַניעניש מיט ייִנגלעך, מיט באַלשעוויקעס, הייסט עס, און אלע באַלשעוויקעס, זיי מעגן אלט זײַן מעשושעלעכס יאָרן, בלײַבן זיי, ווי ייִנגלעך—דערייַ קער—גיב זיי „פאַנטאַזיע“: „וואַלכעסטרוי“, „דניעפרעסטרוי“ און אלע אנדערע מיט די נעמען מיט זייערע.

די יאטן האָבן אָנגעקוואַלן:

— ווארט—וואַלכאַווסטרוי איז דאָך שוין אויסגעבויט.

דערופּ האָט יודל געענטפערט:

— איך בין דאָרט ניט געווען...

וועלוול, פעסל און מאָטל האָבן דענסטמאָל אופגעוויבן יודלען אפּ געלעכטער. פעסל האָט געזאָגט:

— שוין די עמעסע „סאַמאָקריטיקע“... מיר ווייזן פון-

וואנען זי קומט...

יודל איז ביין אנשווינגן געוואָרן, וואָרעם די דאָזיקע כעוו-רע האָבן דיר א וואָרט „קלאַסנסוינע“—ס'איז ערגער ווי געשאַלטן אין טאַטן אַרײַן... און כּוּצ דעם—א כּוּש האָבן דיִיאַ כעוורע א נישקאַשעדיקן... זיי קאָנען דאָ עפעס אָנשאַמעקן.

אויך איצט אפּן מאַסע־אוּטאָמאָביל שווינגט ער צו, אפילע ווען מע רעדט צו אים, כּאָטש ער האָט שוין א ביסל געאַר־בעט אין טיכאַנקע און איז פון דעם יאַקאַס ניט אומגעקומען—פאַרקערט, עסן, זעט ער, גיט מען, עס בלײַבט נאָך א קערבל אפּ צו שיקן אהייַם. פּונדעסטוועגן האָט ער נאָך באַ זיך ווייט ניט געפויעלט, אז ער בלײַבט א בירעבידזשאנער. די געבלייִ-בענע פּאָר קערבלעך שיקט ער ניט אָפּ זײַן ווייב—זאָל אפּ

אלע פאלן זיך אָנקרייבן אין קעשענע אפ א בילעט אוועקצו-
פאָרן אין, ווי זאָנט מען דאָרט, או מצ פרעגלט מאלניעס-
אינגעמאכטס:

— האלעוויי זאָל מען ניט דארפן...

אויב ער פאָרט איצט צו די ארבעטן וואָס ארום בירער
פרווי-פעלדער, איז דאָס נאָר אפ א קוק צו געבן:

— עפעס פאָרן אהינ א סאך מענטשן — עפשער איז דאָרט
בעסער ווי אין טיכאָנקע.

אין טאָך אָבער קוקט ער דאָ נאָך אלץ ארום זיך מיט
אויגן, וואָס האָבן צו קיינעם קיינ גלויבן ניט. ער הערט, ווי
שטיינ רעדט מיט טאָרינ וועגן די מיטלען און די הויצאָעס,
וואָס מע גיט אויס אפ די פארשיידענע ארבעטן ארום בירער
פרווי-פעלדער און אפ די ערשטע איבערוואנדערער. טאָדי טוט
דערביי ווי א ווונק אפ יודל ליפשיץ:

— ט'האָט איר — זאָנט ער צו שטיינען, — דאָס מיין קאָסט
אויך געלט — א לעבעדיקע פרווי-סטאנציע...

יודלס אָפן מוילר בלייבט האלב געליימט, פול און פול מיט
גליווער — ער וויל זיך אָנשטויסן, וואָס מיינט מען מיטן וואָרט
„א לעבעדיקע פרווי-סטאנציע“.

— אפ וועמען זאָל עס גיין, — טראכט ער — אפ מיר? ..

8

— סטאָפ!

— ט'האָסטו דיר...

דער גאנצער „צוג“ שטייט, ווי איינגעגראָבן אין דער ערד,

קאָן זיך ווייטער פון אָרט ניט רירן.

פארן אָפגעשטעלטן „צוג“ שפרייט זיך א ברייט-ברייטער

וואסער-אויסגוס, קימאט א יאמ. קיינ ברעגעס זעט מען ניט

ארויס. דער קאָמוניסט ארקע באסקער מיטן טראקטער האָבן

מיטאמאָל ווי אָנגעוויירן זייער גאנצע קראפט. קאָלומאן זיי
האַבן געהאט צו טאָן מיט בלאָטע — ווי טיפּ און גריבלדיק זי
זאָל ניט זײַן — האָבן זיי געטאָן זייערס, געשלעפט נאָכ זיכ אָן
שום טײַנעס-אומײַנעס דעם „צוג“. וויבאלד אָבער ער איז איינ-
געשלונגען אינאנטיקעגנדיקן וואסער-אויסגוס און מער זעט מען
זײַנע שפורן ניט ארויס, שטעלט ארקע פאר די פאסאזשירן
א הארבע קאשע:

— ווארט נאָר — פרעגט ער, — א טראקטער איז געמאכט
געוואָרן נאָר צו שלעפּן אפּ דער יאבאָשע, צי אויב אפּ צו
שווימען?

צו ארקען שרײַט מען פונעם צוגעשפּאַנטן „צוג“:
— נו?

— וואָס שטייטו?

— ס'איז ניט טיפּ — פאָר!

ארקעס לינקע האנט האָט אָפּגעלאָזט דאָס קיילעכיקע רול-
רייפּל און קראצט מיט זאָרג דעם אייגענעם האַלדז און נאָקן
אונטער דער געקרייזלטער פּאַטלע. ער ענטפערט:
— גרינג צו זאָגן „פאָר“.

— און אז ניט טיפּ איז וואָס?

— כאכאָמי!

— קיינ סימען פונ קיינ וועג זעט מען ניט ארויס. מע
קאָן ארײַן אינא גרוב. מע קאָן אָנטרעפּן אפּ א זומפּ. איר
וועט מיר גאראנטירן? — דער טראקטער איז אפּ מײַנע אכרײַעס.
בא ארקען פרעגט מען:

— וועט מען שוין אזוי שטיין?

— וואָס-זשע וועט מען טאָן?

ארקע, אינ שפיצ „צוג“, ענטפערט דערופּ:

— קוקט דערווייַל אפּ דער „פּריראָדע“.

אליין שפּרינגט ער בעריעש אראָפּ פונעם טראקטער — מיט
ביידע באשטיוולטע פיס אינ וואסער.

— מעש'גע? — שרייט מען צו אימ — זע ווי דו האַסט זיך אָפגעשפּריצט.

— נישקאַשע — ענטפערט ער און הייבט זיך אָן ארומצו-קוקן. — אז ס'איז באשערט נאס צו ווערן, וועט עס קומען פון זיך, אפילע אָפּאַרטוניזם וועט דאָ אויך ניט העלפן. דער וואסער-אויסגוס — שיריימ פון פארפלייצונג, שטעלט זיך ארויס; איז ווירקלעך ניט טיפ, דערגרייכט בלויז ערטער-ווייז ביו די מילער פון ארקעס שטיוף-כאַליעוועס. ארקע שפאנט אָפּ א צענ-צוועלף קלאפטער ווייטער פון טראקטער, טאפט די גאנצע צייט אפ רעכטס און אפ לינקס מיט די פיס און בלייבט שטיין:

— ער איז דאָ, — שרייט ער וועגן דעם פארטרונקענעם וועג, — כ'פיל אימ אונטער די פיס, ט'אהער גייט ער. ער קוקט זיך אום צום „צוג“.

— נו? — פרעגט ער — ווי געפעלט אייך די „פּריראָדע“? שטיינס אויגן קוקן צו אימ שמייכלענדיק, ווי באמ וועלן זאָגן: — „מיט אזוינע כעוורע איז גוט צו ארבעטן — שטענדיק איז דאָס פריילעך“.

— א סאָפּ! — שרייט דער אינושעניער צו ארקען — גענוג מיט דער „פּריראָדע“.

די „פּריראָדע“ איז ווירקלעך פּיין — מע קאָן צו איר קיין טיינעס ניט האָבן. דער וואסער-אויסגוס זילבערט זיך, ווי ברייט ער איז, גלאנצט און פינקלט אפ דער זון מיט א מינ זאָרג-לאַזיקייט, אז ס'איז שווער אויסצומאָלן. די קליין-קליינע גנוסן שווינגן אויך ניט — פילן זיך גאנץ היימיש דאָ אפן וואסער-אויבערפראַך און לאָזן זיך פילן. מער ווי אלע היטן זיך פון זיי די עטלעכע נייע איבערוואנדערער וואָס אפן מאסע-אוואָ-מאָביל. מע זעט, אז אפ דעם געביט זיינען זיי פאָשעט זייער שטארק אָנגעשראָקן נאָך פון דער היים — איטלעכס מאָל, וואָס צו זיי דערנענטערט זיך א פליגעלע, מאכט זיי אזעלכע צע-

קרימטע און דערשראָקענע האווינעס, ווי צו זיי וואָלט זיך דער-
נעענטערט א טיגער — זיי זיינען דאן גרייט צו שרייען:
— קאראול!

זיי איז ברויז א ווונדער, פארוואָס שווינג ארומ זיי די
אנדערע, יענע, וואָס זיינען שוין א לענגערע צייט אינ
בירעבידזשאנ. טאָדי און שטיינ, זעען זיי, נעמען ברויז ארויס
זייערע נאָזטיכלעך און שטעקן זיי אריין אונטן בא די היטלען,
קעדיי צו פארשטעלן דעם האלדז און נאקן. וואָס איז שיינע
צו וועלוולען און מאַטלען, טוען זיי אפילע דאָס אויך ניט און
הערן דעם קליינעם גנוס, ווי דעם פאראיאַריקן שניי — זיי שפרינג-
גען גאָר אראָפּ פונעם צוגעשפאנטן מאסע-אווטאָמאָביל, שפאנען
צו מיטן וואסער-אויסגוס ביז צו ארקען און כאפן דאָרט אלע
דריי אפ א רעגע א געשווינדע קאָמיגישיע באראטונג, טייפן
זיך איינ איינס און צוויי מיט דער ארבעט, ווי לויט א בליצ-שנע-
לער קאָמאנדע — ארקע זעצט זיך צוריק אופ אפן טראקטער
און מאַטל מיט וועלוולען שפאנען פאָרויס, טאפן מיט בא-
שטיוולטע פיס אינ וואסער און ווייזן דעם טראקטער דעם וועג —
דער „צוג“ גייט ווייטער. דאָס וואסער ציט זיך ניט אזוי ווייט,
ווי מע האָט געמיינט, דערנאָך קומט א בלאָטע, פארגאָסענע גרי-
בער. מע איז שוין אזוי אָפגעפאָרן א קילאָמעטער אכט-ניינ,
דער וועג איז אריין אינ א וואלד. וועלוול און מאַטל זעצן זיך
צוריק אפן מאסע-אווטאָמאָביל. טאָדי און שטיינ רייזן וועגן
דעם וועג, וואָס מע וועט דאָ דורכפירן:

— א ברייטן.

— א שטענדיקן.

— אן אווטאָמאָביל-וועג.

דער „צוג“ הייבט אָן גיין גיכער, קימאט ער לויפט און-
טער. יודל ליפשיץ — אי סע שלעפערט אימ דאָ אפן מאסע-אווטאָ-
מאָביל אי ער האלט זיך אינ איינ אָפּרוקן פונעם דערבייזיצן-
דיקן דורכגעצטן וועלוולען.

— וואָס איז, — פּרעגט באַ אימ וועלוול — וואָס דרייט איר זיך?

יודל ענטפערט ניט, וואָרעם ס'איז אַ פּאַשעטע זאך — ניט בקוּיז ער וויל דאָ ניט קריכנ אינ וואסער, נאָר אפילע נאס ווערן לעבן ווערלענ וויל ער אויך ניט. וואָס איז שנייט צום וועג, וואָס כאווער טאָרי זאָגט, אז מע וועט דאָ דורכלייגן, האָט יודל צייט:

— ער וועט לעבן, וועט ער זענן...

9

באמ דריי-און-צוואנציקסטן קילאָמעטער שטערט מען זיך אָפּ. צופוסנס פונ א בערגל אונטער לינדנ-ביימער שטייען א סאך בינשטאָקן. דאָרט ווערט דער אגראָנאָם שטיין מיטאמאָל זייער רעבעדיק, באגעגנט זיך מיטן בינענציקטלער — אן אָרטיקער איינוווינער, ווי מיט אן אלטן באקאנטן. ביידע טוען אָן נעצן אפ די פענעמער און לאָזן זיך אוועק צו די בינשטאָקן. די נייע איבערוואנדערער דערוויסן זיך:

— די בינען-ווירטשאפט קער צו דער בירעפעלדער קרע-דיט-געזעלשאפט.

די עטלעכע נייע איבערוואנדערער קוקן אהינ מיט דערע-כערעצ. יודל ליפשיצ, זעט מען, האָט פארדרוס — טאקע דער-פון, וואָס יענע קוקן אהינ מיט דערעכערעצ.

— מע קאָן מיינען — זאָגט ער צו זיי, — די בירעפעלד איז א גאנצע סטאָריצע...

— א קלייניקייט? — א קרעוּט-געזעלשאפט! .. אן אייגענע ביי-נען-ווירטשאפט...

— בעהיימעס! פונוואנען זאָל זיך דאָ נעמען עפעס א רעכטע שטאָט? בירעפעלד איז א העק — מן איז שויבן פונ דאָרט געלאָפן אויך...

פון קיינ זאך האָט דאָ יודף ליפשיצ אזוי ניט האנאָע, ווי
פון דערצייַלן ניג-געקומענע איבערוואנדערער, אז אינ בירע-
בידושאן איז גאַרנישט ניטאָ — אומעטום איז פוסט, וויסטעניש...
בא דער זייט שטייען פריסקער, וועלוול, מאָטל און ביילע,
הערנ צו, ווארפן אפ יודען ביזע בליקן, ריידן צווישן זיך:

— זע נאָר, זע נאָר...

— ער לאָזט די גיפט...

— ווי אַ בינ...

פון די בינשטאָקן קערט זיך אומ שטיינ און טאָדי. זיי
האלטן אין די הענט שטיקלעך פרישן בינען-וואקס און אַ פראָבע-
סלויעקל מיט לויטערן דורכזיכטיקן ווייסן האָניק. שטיינ דער-
פרעגט זיך בא די יונגע יאטן:

— וואָס איז געשען?

— ניין, — זאָגט פריסקער — גאַרנישט, — דערביי ווינקט ער
אפ יודען. — זי ארבעט, די „לעבעדיקע פרוו-סטאנציע“, — זי
איז אינ פולן גאנג...

דער אינושעניער לאָזט דאָס דורכ פארביי זיינע אויערן
און זעט אויס אופגעלייגט. ער ווייזט אָן די איבערוואנדערער,
וואָס רינגלען אים ארום, אפן האָניק אין פראָבע-סלויעקל:

— פונדאנען וועט עס גיין איינער פון די בעסטע סאָרטן
האָניק אין דער גאנצער וועלט. אינ ניו-יאָרק, אינ פאריזש
וועט מען אריינקומען אין געשעפטן און מע וועט זאָגן: גיט
מיר, איך בעט אייך, א סלויעקל בירעבידזשאנער האָניק.

שטיינ אָבער רעדט מיט פיל ווייניקער פאנטאזיע. ער

זאָגט:

— דערווייל ארבעט נאָך בא דעם בלוין אן אַרטיקער
איינוווינער, גייט ארום איינער אריין ארום אלע בינשטאָקן.
מע מעג זיך לערנען בא אים ליבע צו דער זאך. ער בעט,
מע זאָל אים געבן מענטשן. מירן ופענען קורסן פאר בינען-
צוכט. די ארבעט איז אַ רויקע, אן אָנגענעמע און ניט קיינ

שווערע. מענטשן, וואָס האָבן קיינמאָל נישט געארבעט, קאָנען זיך לייכט צו איר צוגעווינען.

דאָ קוקט ער זיך אומ אפ יודל ליפשיצן, — ער איז א שטיי-
לער, א שטילער, אָ-דער שטיין, און צינדט זיך פֿרוּצעמ אָן:
— צי עפּשער, — פרעגט ער בא ליפשיצן, — האלט איר נאָר
פונ לעקן האָניק און נישט פונ מאכנ האָניק? אויב אזוי, זייט
איר געווען און קאָנט בלייבן אפ אייביק א לעקער. אָט שטייט
איר דאָ און שרעקט אָן די נייע איבערוואנדערער. און צווייב
וואָס טוט איר דאָס? וואָס האָט איר דערפונ? — איר לעקט די
סאַנימ פונ דער ארבעטער-רעגירונג, וואָס האָט אויסגעטיילט
בירעבידזשאן פאר ייִדישע ארבעטנדיקע און האָט אייך אפ אירע
הויצאָעס אהער געבראכט. גלייכער ווערט א בירעבידזשאנער
בירגער, הערט אופ צו לעקן... נו, צייט צו פאָרן. מע דארף
זיך נאָך אָפּשטעלן אפן אכט-און-צוואנציקסטן קילאָמעטער בא
דער טראקטער-באזע — הייַדא!

וועלוול, בא דער זייט, טוט זיך אזש אליין א ריס פאר
די אייגענע האָר, ווי טאָמעד, ביים עס צענעמען אימ די גע-
פילן.

— איי — קוועלט ער אָן, — גוט אריינגעזאָגט — אזא יאָר
זאָל איך האָבן!

— דער קאָמיוניסט ארקע באסקער איז גרייט זיך אופצוזעצן
אפן טראקטער, נאָר איידער ער טוט עס, כאפט ער נאָך א
קאָמיונישן שמועס מיט דער יונגער כעוורע:

— מיר קומען קיין בירעפעלד, וועלן מיר עס באלד אוועק-
שטעלן אפ נייע רעסנ. דאָרט זיינען פאראן נאָך יאטנ. באלד
שטעלן אפ די פיס די קאָמיאטשייקע, דאָס קאָמיוניסטישע קעמערל.
אויס אונטעראענגלעך, אויס שושקעריי, א? פריסקער...

— וואָס פאר א פראגע — זאָגט דערופ פריסקער, — די
לעבעדיקע פרוו-סטאנציע" אונטערן קאָנטראָל...

קאפיטל אכט

1

אונטער דער גרופע היזער, וואָס ליגט צופוסנס סונ א באַרג
אונ טראָגן דעם נאָמען „בירעפעלד“, זיינען די שפיצן פון הויכע
סאָפקעס געווען איינגעטונקען אין גאָלד פון פארגייענדיקער
זון. דער הימל איבער די שפיצן — הויכ, טיפ-לויטער, טיפ-בלוי —
א סימען אפ זוניק-טרוקנע טעג. דער וועג, וואָס פירט אין
יישען, איז געווען האלב-צוגעטריקנט, בלאַטיק, שטארק צע-
טראָטן — א באווייז, אז נאָך היינט צי נעכטן האָט דאָ שטארק
גערעגנט. פונעם „צוג“, וואָס דערנעצנטערט זיך אהינ, האָבן
אלע אהינ ווי אפ עפעס זייער וויכטיקס געקוקט. דער קאָמיר-
גיסט ארקע באסקער האָט דערביי שיר ניט פארגעסן, אז ער
מיט זיין טראקטער שלעפט אפ זיך דעם גאנצן „צוג“ — אזוי
שטארק האָבן אימ צנומען די געפירן צו דעם-אָ יישען:
— א קלייניקייט?..

— בירעפעלד — דער צענטער און דער אָנהייב פון דער
גאנצער בירעבידזשאנער קאָלאָניזאציע.

אין סאמע סעזאן פון גרויסע גוס-רעגנס זיינען אהער צו
די ברייטע פלאכן אינמיטן דער טייגע קוים דערקראַכן די
ערשטע איבערוואנדערער. וועגן די פורן שוועריקייטן, וואָס זיי
האָבן דאָ געהאט אויסצושטיין, ווייסט שוין א האלבע וועלט;
אפן כאדאָשימ-לאנג מאבל, וואָס האָט זיי דאָ באגעגנט, האָבן
אַרטיקע אינוווינער געזאָגט — „אזוינס געדענקט מען ניט“. די
טייגע האָט גלייך געגעבן צו וויסן:

— פֿע! — מיט הוילע הענט וועט מען מיך ניט נעמען!
באלד זײַנען איינע נאָכ דער אנדערער געקומען צוויי פֿאר-
פֿלייצונגען — בעפֿירעש א „סייכל“ פֿון דער טײַגע: זי האָט
אָפֿגעריסן די ערשטע איבערוואַנדערער פֿון דער טיכאָנקער
באזע, פֿארגאנגען איר סוינע אינע הײַנטערלאַנד, ווי א פֿרעג געגעבן:
— נו, וואָס וועט איר טאָן איצט?

דערנאָך איז געקומען אי א גערעטעניש אפֿן גנוס אי א
מאגײַפע אפֿ פֿערד — פֿון בירעפעלד איז מען געלאָפֿן צוריק.
נאָר ניט אַזע — איינער פֿון די געבליבענע איז לײַבל, דער
פֿאַרוואַלטער מיט דער מאשינ-סטאַנציע, וואָס איז צוריק מיט
א פֿאָר וואָכן געקומען אפֿ א טאָג קײַן טיכאָנקע. ער האָט
דאָרט אַרקען געזאָגט:

— אייסעכ... ווען ניט דאָס, וואָס די ראַטנמאַכט אליין
האָט געשיקט, וואָלט דאָרט ניט געווען געבליבן קײַנער, אפֿילע
איך מיט מײַן כעוורע — אויך ניט.

אַרקעס אויגן האַלטן אינע אײַן קוקן אהײַן איצט, בײַס ער
אונ זײַן טראַקטער שלעפֿן נאָכ זיך דעם „צוג“. בא אַרקען אינע
האַרצן — פֿאַריבֿר אפֿ אַלע היגע הויפֿט־טוער:

— זע נאָר ..!

ער האָט אומיסטן א געשרײַ געטאָן צו וועלווען אפֿן צוגע-
שפּאַנטן מאַסע-אווטאָמאָביל, קעדײַ כאווער טאָדי אונ כאווער
שטײַן זאָלן דאָס דערהערן:

— דאָס איז עס?

— סאַכאַקל? ..?

לױט אַרקעס קאָמיוגישן סײַכֿר איז אויסגעקומען, אז סע
האָט דאָ פֿאַרט געקאָנט זײַן א ביסל רירעוודיקער, וואָרעם מיט
וואָס איז דאָס ערגער פֿון דורכלײַגן א „טורקסיב“ ערגעץ אינע
א זאַמדיקן מידבער? — עפֿעס ווי א קינד, וואָס מוז טראָגן
אפֿ זיך דעם טאַטנס גרויס היטל. ווי דאָס שעמעוודיקע שוּר-
דיק־שמײַכלדיקע פענעמל פֿון אזא קינד, אזוי האָבן אונטערן

נאָמען „בירעפעלד“ אויסגעזען פּונווייטנס די עטלעכע הייזער
צופוסנס פונעם בארג. דאָך, וואָס מער מער מע האָט זיך אהינ דער-
נעענטערט, אלץ מער שארף און אזעסדיק האָבן פון דאָרט גע-
נומען קוקן אלע הייזער, געביידעס און ביידלעך — שוין גיכער
א קריגס-לאגער, איידער א געוויינלעכער ייִשעוון. צווישן בא-
ראקן און געצעלטן האָבן גערויכערט צערייגטע פּייערן, וואָס
טרייבן אָפּ דעם גנוס. מידלעך, פּויל און פּויל מיט שפורן פון
נאָרוואָס פארענדיקטער שווערער טאָג-ארבעט, האָבן צו איינער
א געביידע געהאָטן אין אומקערן זיך פיל טראקטערס און
מאשינעס, די אלטע פּאָר כורוועס פון דער אמאָליקער געווע-
זענער פרוו-סטאנציע זיינען געווען צוביסלעך אויספאריכט און
אדומגערינגלט מיט נייע הייזער, וואָס האָטן זיך נאָך אין
בויען — צווישן זיי: א ני-אוועקגעשטעלטע פרוו-סטאנציע, א
גרעסערע הויז פאר א קלוב און פאר א סטאָלאָווקע, א באראק
פאר די שילער פון מעכאניק-און טראקטער-קורסן, א לאגער
פאר מאשינ-טיילן, פאר אן אָנהייב פון אן עלעקטרישער סטאנ-
ציע, א מאשינ-ווארשטאט אין איינער פון די אלטע געביידעס.
אין איינער א טיר, ווהיין מע איז געגאנגען אָפּ און אופ, —
אפאָנעם, א שטיקל דאָרפראט, אהיין האָבן איצט בא זון-און-
טערגאנג, ווי צו א פעלד-שטאב אין דער צייט פון מילכאָמע,
זיך געצויגן די פעדעמער פון אלע ארומיקע קליינע און קלע-
נערע ייִשוויים, וואָס וואָרצלען זיך איין דאָ אין דער טייגע, —
פון איין זייט, ביז צום בארג „באָמבע“, און פון דער אנדער-
דער זייט, ביז צו ארכאנגעלסקאָיע. בירעפעלד, צו יענער צייט —
א קריגעריש ביוואק, אדומגערינגלט פון אלע זייטן מיטן בייזן
סוינע — טייגע. שוין אפילע א ווונדער, פארוואָס באמ אריין-
פאָרן אהיין שטייען ניט קיין פאטרללן, שטעלן ניט אָפּ, פּרעגן
ניט וואכזאם און שטרענג:
— ווער זייט איר?
— וואָס דארפט איר?

אזא איז געווען בירעפעלד צו יענער צייט — געהאט צו דערציילן קינדס-קינדער וועגן א סאך בייגעשטאנענע פארבי-טערטע שלאכטן און סאכאקל אלס געווען קנאפע פיר כאדאָ-שימ, זיי געקאָנט זייער גיך איבערציילן אפ די פינגער: — מיין, יונ, יול, אווגוסט.

2

ס'איז שוין געווען פארנאכט נאָך אלע טאָג-ארבעטן, און א-קע מיט זיין טראקטער האָט אָפגעשטעלט דעם צוגעשפאנטן צוג אין אָנהייב יישעוו. פון א קוימען אפ א זייטיק הויז איז גלייך צום הימל אופגעגאנגען א שמאָלער שפור פין רויכ. אלע פאסאזשירן זיינען אוועק, געבליבן איז בריוו ארקע לעבן טראק-טער. ביידע האָבן אויסגעזען נישקאָשעדיק מיר און פארדריפעט — אי ארקע אי דער טראקטער. מיט פארבלאָטיקטע הענט האָט ארקע זיך געפאָרעט באמ טראקטערס אָפגעשטעלטן מאָטאָר, אופ-געהויבן דעם בלעך, אריינגעקוקט אינווייניק מיט א בליק, וואָס האָט צו זאָגן:

— נו, גוטער ברודער, ביסט געשטאנען אין די נויטן.

— פיינ היינט אן אקער געטאָן!

— האָסט, דאכט זיך, פארדינט, מע זאָר דיך אוועקשטעלן

אונטער א דאך, א?

ער האָט זיך ארומגעקוקט, א זוכ געגעבן מיט די אויגן, צי געפינט זיך נאָענט דער נייטיקער דאך, און האָט דערוען די עטלעכע יונגע יאטן, וואָס שטייען ארומ דעם צוגעשפאנטן נייעם מאסע-אוואָמאָביל און באטראכטן אים, ווי באלעבאטימ א ניי-צוגעקומען שטיק מעבל. איינער פון די יאטן — א יונגער, א באָרוועסער, אינ עמעצנס א פרעמד לייב — האָט מיט זיין שמאָלן בריוו-אָפגעברענטן פאָנעם און מיט זיינע קרומ-שמייכל-דיקע ברייטע אויגן אויסגעזען צו זיין אי מאמזעריש-קלוג,

דורכגעטריבן אי אזוינער, וואָס וועט דער ערשטער קומענ צו
היָפּ, אויב מע וועט דארנן. בא אימ האָט ארקע א פרעג
געטאָן:

— ווו איז דאָ דער מעכאניק לייבל?

דער יאט מיט די ברייטע קרום-שמיכלדיקע אויגן האָט א
קוק געגעבן נאָך מער מאמזעריש-קלוג, געענטפערט מיט א
ברוסטיק ווייכער באזונדערער שטימ, זיך אליין פארשעמט,
אלעמיי זיין שטימ איז אזוי פריינטלעך-הארציק:

— לייבל? — אָדער אינ סטאַלאָווקע, אָדער אָן — דאָרטאָ.

ער האָט אָנגעוויזן אפּ דער טיר, ווהינ מענטשן גייען אָפּ

און אופּ—אפּאָנעם, א שטיקל דאָרפראט.

— און איר? — האָט ארקע וועגן יאטל און וועגן די ארור-

מיקע א פרעג געטאָן, — פון די טראקטער-קורסן? קורסאנטן?

— יאָ, — האָט דער יאט געענטפערט.

און ווי ניט וועלנדיק, מע זאָר מיינען, אז ער איז צו א

יונגער און צו א ווייכער מענטש, האָט ער קאלט צוגעגעבן:

— פונקט... ווי דאָס הארצ זאָגט אייך.

ארקע איז אוועק אינ דער סטאַלאָווקע, נאָר לייבלען דאָרט

ניט געטראָפּן. עס איז שוין געווען א גוטע הארבע שאָ נאָך

דעם, ווי אלע אַרטיקע האָבן אָפּגעגעסן. דער צופאלנדיקער פאר-

נאכט האָט פון דרויסן פארקלעפט די פענצטער. אינ סטאַלאָווקע

איז געווען טונקל. געלויכטן האָט זיך בלוין אינעם אָפּענעם

פענצטערל, וואָס איז געמאכט געוואָרן אפּ צו דערלאנגען עסן

פון דער קיך. מיט איינגעטונקענע פענעמער אינ דער שיינ

זיינען דאָרט הארט לעבן פענצטערל געשטאנען צוויי טראקטע-

ריסטן, וואָס זיינען שפעטער פון אלע געקומען צוריק פון פעלד-

ארבעט — צוויי געזונטע כעוורעזייט. איינער פון זיי האָט אריינ-

גערוקט זיין קאָפּ אינ באלויכטענעם פענצטערל און געהאלטן

אינ איין רייסן די הויט:

— נו, סאָרע...

— דו וועסט אמאָל געבן עסן?
 — א? סאַרע!
 — גיב די קארטאָפֿליעס מיט א ביסל קנאָבל.
 — הערסט? סאַרע.
 — גאָט זאָל שוין דיר געבן א נייע נעשאַמע, סאַרע...
 פון יענער זייט באַלויכטענעם פענצטערל האָט געענטפערט
 א מויז פול און פול מיט ביז גאָר ביזער פרויענ־שטימ:
 — עסן וועל איך אייך געבן!..
 — א מאַקע וועל איך אייך געבן!
 — א קרענק וועל איך אייך דערלאנגען!
 — א באַליאטשקע וועל איך אייך צוטראַגן!
 — פויליאַקעס!
 — לאַדערס!
 — פראַגורשטיקעס!
 — איר האָט מיר צוגעזאָגט פאריכטן דאָ דעם דאכ.
 — שוין א מייסע פון א וואַך און פון צוויי!
 — נאָך יעדער רעגן האָב איך דאָ אינ סטאַלאָווקע א
 פארטרינקעניש.
 — איך צעלייג זיך מיט עמערס און מיט שמאטעס אויס־
 ווישן דאָס וואסער.
 — דער גאנצער אוילעם שטייט מיר און ווארט— קאָן ניט
 אריין אינ סטאַלאָווע.
 — גאנצע פאָמפעס דארפ מען דאָ האָבן.
 — סאַרע— האָט געבעטן דער כעוורעמאן— מאטער ניט,
 מיר זיינען הונגעריק, מיד פון דער ארבעט. מיר זיינען טראק־
 טעריסטן זיינען מיר— לאטען א דאכ זאָל עמעצער אן אנדע־
 רער. גיב די קארטאָפֿליעס, סאַרע... נו גוט, מאַרגן וועט דער
 דאכ זיין פאריכט, סאַרע.
 יענע, וועמען מע רופט סאַרע, האָט טאַקע ווי נאָר דערופ
 געווארט:

— אָ, „מאַרגנ“... מיכ שוין גענוג געקאַרמעוועט מיט „מאַרגנס“, געווען א טערעצ: „נישטאָ מיט וואָס דעם דאכ צו פאריכטן“. איצט נא: ט'האַסטו בלעכ, ט'האַסטו טשוועקעס — כ'האַב שוין אליין צוגעגרייט, אָט ליגט עס-אַ!.. פויליאקעס, לאַדערס! „סאַציאליזם, זאָגט עס, איז עס געקומען אהער בויען“. אוועק פון מיינע אויגן, לאַמיכ כאַטש דיין מייעס פאַנעם דאָ ניט אַנקוקן!

ארקע איז געשטאנען גאָר נאָענט לעבן די צוויי אָרטיקע טראקטעריסטן, פאמעלעכ אריינגערוקט זיין קאָפּ אין באַלויכ-טענעם פענצטערל און באטראכט די טשיקאווע שרייערקע, וואָס הייסט סאַרע. יענע איז דאָ, אפאַנעם, געווען ניט בלויז די קעכנ, נאָר אויכ די געפעס-וואשערן און די דערלאנגערן. א פעסטע, ניט קיין באזונדערס וויקסיקע, איר פאַנעם פארבונדן מיט א שאַכל, קעדיי דער „גנוס“ זאָל ניט בייסן, האָט זי בא דער אָנגעהייצטער פליטע געהאַלטן אפּ איין מאָל אינמיטן דריי אָדער פיר ארבעטן. זי האָט זיכ אומגעקוקט, דערזען ארקען. פון אונטער איר שאַכל האָבן זיכ ארויסגעשלאָגן בייזע, שוואַר-צע האָר. איר פארקאשערטע רויטלעכ-נאסע הענט האָבן א זוכ געגעבן ארום זיכ א האנטעכל אפּ אַפּצוטריקענען זיכ.

— אָט — האָט זי געזאָגט וועגן ארקען, — שוין עפעס א נייער רועל! וואָס איז?.. וואָס קוקט איר!
— גאַרנישט — האָט געזאָגט ארקע, — איר געפעלט מיר... גיט אהער דעם בלעכ מיט די טשוועקעס, קומט, ווייזט מיר, וווּ רינט דער דאכ.

יענע האָט זיכ אפילע קיין האָר ניט געווינדערט. גלייכ גענומען ארויסשדעפּן פון א ווינקל א פאַר צונויפגעקוליעטע שטיקער בלעכ און דערביי ניט אופגעהערט בייז צוצוזאַלצן:

— אַלע זייט איר דעם ערשטן טאָג ווילינקע...
— כאַטש לייג אייך צו א מאקע!
— איך קאָן אייך ניט?..

דאָס איז געווען אַרקעס ערשטע באַקאַנטשאַפט מיט סאָר-
קענ. שפּעטער האָט זיך אַרויסגעזיזן:

— נישקאַשע פּונ אַ ברענ, אָדי סאָרע.

זי האָט דאָ אַריינגענומען די קיך אינ אירע הענט אַרייַן
און איז געוואָרן אַ שטיקל הערשערן— ווי נאָר זי דערוויסט
זיך וועגן אַן איבערוואַנדערער, אַז ער וויל אוועקפאַרן, אַזוי
באלד הייבט זי זיך אָן אונטערצופוילן באַם אַרויסגעבן אים עסן.
יענער מעג זיך אפּ איר קלאָנגן, זי ענטפּערט דערופּ ביז גאָר בייז:
— ס'איז דאָ באַ מיר ניט קיינ אַיינפאַר-הויז.

פאַרקערט, יעדן יאָט, וואָס אַרבעט דאָ גוט, לייגט זי אַרייַן
אַ בעסערן כּיילעק אין טעלער. אונטערקאַנפּענען זיך לאָזט זי
ניט. אַיינער אַ באַיאָרטער איבערוואַנדערער— פּונ די ערשטע
דעזערטירן— האָט דעריבער דאָ אפּ איר אויסגעטראַכט, אַז אינ
שטעטל, פּונוואַנען זי קומט, האָט זי מיידלעווייז געהאַט אַ מאַמ-
זער און קאָן דאָרט איר נאָז ניט באַווייזן— אַניט, וואָדען זיצט
זי דאָ? סאָרע האָט דערופּ גאַנצ קורצ געענטפּערט:
— סאָבאַקאַ ברעשע, וויטער נעסע.

און זי האָט זיך ווידער געטאַן אירס.

— ווער עס אַרבעט ניט— האָט זי געזאָגט, — וועט באַ מיר
קיינ עסן ניט קריגן. — אַ מאַקע!

וואָס שייַעכ צום נייַגעקומענעם איבערוואַנדערער יודל
ליפּשיץ, האָט ער מיט סאָרען זיך שיר ניט צעבוזקעט נאָכ דעם
ערשטן אפּדערנאַכט, ווען אַלע טיכאַנקער האָבן זיך אויסגעזעצט
אין סטאַלאָווקע באַם טיש און זיך גענומען צום דערלאַנגען
עסן. יודלס אויגן האָבן באלד אַ מעסט געטאַן זייַן טעלער מיט
די אַרומיקע טעלערס. זייַן בליק האָט זיך אָנגעצונדן— באַ אים
אינ טעלער איז געווען מיט אַ פּאַר קאַרטאַפּליעס ווייניקער, ווי
באַ אַנדערע, און דעריקער: עפּעס געפּאַלענע, גאָר קיינ קאַר-
טאַפּליעס ניט... ס'איז אויסגעקומען, אַז סאָרע מיט איר פאַר-
הוילענעם כּוש וואָלט גלייַכ אָנשמעקן, אַז דער-אַ יודל ליפּשיץ

וועט דאָ זײַן ניט פֿון די גרויסע ארבעטער. באַם טיש, ווי
טאָמער, ווען עס קומען אָן נײַע מענטשן, זײַנען געזעסן עט-
לעכע אָרטיקע, זיך וועגן סאָרען געווערטלעך:

— זי איז באַ אונדז אַ מאַזיק!

— לערנט מיט אַלע דערעכערעצן.

— מישט זיך דאָ אין דער גאַנצער באַלעבאַטישקײַט.

— איר וועט שוין זען אפֿ די פאַרזאַמלונגען.

סאָרע איז צוגעקומען צום טיש מיט נײַע פֿולע טעלער,

עמעצער האָט באַ איר אַ פֿרעג געטאָן:

— אײַ? סאָרע...

סאָרע האָט זיך ניט אומגעקוקט. יענער האָט געזאָגט

אומיסטן הויך:

— נו, ווי דען? „יעדער קוכנע דאַרף קענען פֿראַווען מיטן

לאַנד“, — אזוי זאָגט לענין.

סאָרעס פֿאַנעם, פֿאַרוויקלט אין שאַלכע, האָט זיך אויסגע-

דרייט צו יענעם, וואָס זאָגט עס.

— וואָס-זשע? .. שטייט אײַך עפֿשער ניט אָן?

זי האָט מיטן אַרבעַל ניט אָן האָנער אויסגעווישט איר מויל

און האָט דערבײַ שיר-שיר ניט אַ שמײַכל געטאָן:

— זאָלט איר טאַקע וויסן, — האָט זי געזאָגט, — טאַקע

מיך האָט ער געמײנט — לענין...

זי האָט באַקומען נאָך מער האָנער און האָט צוגעגעבן:

— אָט, ווי איר קוקט מיך אָן...

3

די געזאַנגען האָבן ביזן שפּעט אין דער נאַכט זיך גע-
טראָגן פֿונעם באַראַק, וווּ עס ווײַנען די טראַקטעריסטן און
קורסאַנטן, געבֿלאַנדזשעט איבערן שלאָפֿנדיקן יישעוו בירעפֿעלד,
זיך געלאָשן מיט געלעכטער און זיך באַנײַט אָנגעצונדן, ווי

פלאקער-שוועבעלעך — זייער פלאם זעט מען ניט ארויס, נאָר
מע פילט אימ.

און ווידער האָט דער קליינער יישעוו דערמאָנט אָן א
קריגס-לאַגער דאָ אינמיטן דער טייגע. די עלטערע איבערוואַנדערער
זיינען, אפּאָנעם, שוינ געווען צו דעם געווינט — רויק געשלאָפּן.
די געזאנגען האָבן זיך פארייניקט אין א כאַך, זיך פאר-
צילעט, ווי א סאך פּעדעמער אין איינ נאָדל, אויסגענייט אפ
שוואַרצער נאכט-קאנווע א פריילעך אַ אוואָר.

א ביסל אָן א זייט פון די געזאנגען, ארום דעם מעכא-
ניקער לייבלען — א בלאַנדן און גרויס-גופיקן — זיינען אין
ווייטן באַראק-ווינקל געזעסן אין דער פינצטער די ניי-געקו-
מענע אַרקע, מאָטל און פריסקער, זיך דערפרעגט בא אימ
וועגן די אַרטיקע פארטיי- און קאָמיוג-קעמערלעך, געהערט, ווי
יענער ענטפערט קאלטלעך, מיט א האלב מויל:

— דער סאכאקל? ..

— וואָס פאר א סאכאקל?

— אינגאנצן איז מען דאָ א טאָג מיט א מיטוואָך — פיר

כאדאָשימ...

אין פארגלייך מיט דער פאסיווקייט פון לייבלס פיגור איז
זיין ארט ריינדן געווען צו גרינג, אָן פּונג און לעבער — זיין
מויל לאָזט פויל ארויס ווערטער און אליין, דאכט זיך, טראכט
ער גאָר דערבני וועגן עפעס אנדערש:

— גוטע ברידער, זייט דאָ אָפּ א ביסל.

— אין איינ שפּיי-דריי ווילט איר אלץ וויסן?

פונקט אזוי קאלטלעך האָט ער צוריק מיט עטלעכע טעג,
בא זיין וויזיט אין טיכאָנקע, געענטפערט אפ אַרקעס פארלאנג
איבערצופאַרן קיין בירעפעלד:

— נו? פארוואָס ניט?

— נישטאָ אין בירעפעלד קיין אַרבעט?

— פאראן דאָרט וואָס צו טאָן.

אויך אזוי גרינג, אָן שום שפורן פון האכאַנעס, האָט ער
איצט פאר די ניי־געקומענע געגעבן א לייג-אויס דעם קיצער,
וואָס ער האָט וועגן איצטיקן בירעפעד צו זאָגן:

— ס'איז דאָ א ביסל ווי נאָך א יאָרד...

פיל מער טעמפּעראמענט, האָט זיך געדאכט, ווייזט ארויס
זיין נאָגל, וואָס קלאפט דערביי אָן די אייגענע געזונטע
ווייסע ציינ.

— ווער ס'איז געקומען אהער „האנדלען“, האָט ער גע-
זאָגט, — יענער איז פונדאנען אוועק, אָדער ער וועט אינגיכט
אוועק — דאָס איז מיקויעכ די עלטערע, נו, אונ די יונגע
יאטן?..

ער האָט א טראכט געטאָן, ווי איינער, וואָס היט זיך
פון ארויסגעבן וועקסלען:

— נו אָט — מע זינגט...

די זינגענדיקע יאטן אינ באַראק האָבן ווירקלעך געליארעמט
מיט אזא פריילעכער ברייטקייט, ווי עס וואָלט זיי ניט אָנגיין
קיינ שום שמועסן און קיינ טאכלעס — מיטן געזאנג זייערן
זייענע זיי איצט, נאָך א טאָג שווערער ארבעט, ווי אויסן
געווען צו זאָגן סיי לייבלען סיי די ניי־געקומענע טיכאָנקער
יאטן:

— דולט ניט א מויעכ מיט אייער ריידן.

— אלע קאָפּ־דרייענישן זייענע ווערט א שמעק טאבעק.

דער ניי־געקומענער וועלווֹל האָט זיך שוין געפונען טיפּ
אינ באַראק צווישן די זינגענדיקע. אלע מאָל, ווען דער גע-
זאנג אינ דער פינצטער איז אנשווינגן געוואָרן, האָט ער דאָרט
באנייט פריילעך אויסגעשרייען:

— איי, סי גוט!

— נאָכאמאָל..

דאָך די אייגענע יאטן האָבן אפּ מאָרגן, אפּ דער פאר-
זאמלונג, גענומען אפּן צימבל אי כאוויך טאָדינ אי כאווער

שטיינענ, געדעקט פאר קריכנדיקע טעמפן אין די אָרטיקע פּי-
רערשאפט אי זיך אליינ. נון אלע זייערע ארויסטרעטונגען איז
געווען קלאָר: אויב מע וועט דאָ ניט בויען קיין סאָציאליזם,
האָט מ'זיך דאָ ניט וואָס צו טאָן.

4

ס'איז געווען פארנאכט, באלד נאָך דער ארבעט.
אפ דער פארזאמלונג זיינען געקומען איבערוואנדערער
פון אלעקסאנדראָוקע, פון די נייע קליינע ייִשוויים בירושקע
און סטעפנאָיע, פון אלע ערטער ארום בירעפעלד, וווּ די ער-
שטע איבערוואנדערער-כוואליע האָט צעשקאַגן אירע געצעלטן
און באראקן.

אין „רויטן ווינקל" — מער מענטשן, ווי עס קאָנען אריין.
ארום בירעפעלד האָבן קאָמאנדעוועט דעם טאָגס לעצטע שיי-
נען, געקראָכן אפ די שפיצן פון די סאָפּקעס. קיינער קוקט
אפ זיי ניט — געכיינדלעך זון-פארגאנג איז א פוסטע מייסע
מיט דעם, וואָס מע האָט אפ דער פארזאמלונג אויסצורייגן.
נו גיכער, זאָל מען אָנהייבן, — א פאָרויצער, א פרעזידיום ארום
לאָוער טאָדינ און כאָוער שטיינען באַם טישל מיט די פאָר-
פרי-אַנגעצונדענע לאָמפן, אבי וואָס גיכער צוטרעטן צום איקער —
צום ווייטערדיקן ארבעט-פלאַן. דערווייל ווערט א באַריכט גע-
לייענט מיט אן איינטאָניק קאָל. די לאָמפן אפן טישל — ווי
פרי-אַנגעצונדענע וואקסענע ליכט, ביים מע לייענט עמעצן אן
אורטייך. שטיל-שווייגנדיקע פארזאמלטע — מע ווייסט נאָך ניט,
ווער פון זיי ווערט געמישפעט און ווער וועט מישפעטן. מע
נעמט ווערטער, ווי גלאַט אזוי זיך, ווי אפ פאָרצושטעלן און
דערעסן דער פארזאמלונג, ווי אפ אונטערצורייסן זי מיט „גלאַט-
ריידעניש".

— אנטקעגן דעם, וואָס מע זאָגט „ערשטע טריט", „שווער"...
הערט מיך אויס...

דער פארגעסענער דרויכנ אפ יענער זייט ווענט גאנוועט,
דאכט זיך, שאַענ — אפצולאָכעס מאכט ער דאָרט נאכט פריער
ווי אלע טאָג, אפ צעפיקעניש דער פארזאמלונג. עס רעדט א
באיאָרנטער שמיד — שוינ געווענ אינ ארגענטינע, פאלעסטינע,
אורוגוויי, געקומענ אהער מיט דריי זינ: א מעכאניקער און
צוויי טראקטעריסטן, אונ ער אליינ זאָגט:

— מאכט ניט אויס, וואָס ס'איז דאָ שווער... מע קאָנ
מאכנ א רעבנ, נאָר וואָס-זשע דענ...

ער געפינט זיך דאָ סאכאקל עטלעכע טעג, ווייס נאָכ
אפילע ניט, וואָס פאר א טיינעס זאָל ער האָבנ. זיינ „נאָר
וואָס-זשע דענ“ איז מער ניט ווי אן אויסרייד — ער וויל בלויז,
מע זאָל וויסנ, אז ער איז דאָ, און ער רייצט בלויז אופ די
פארזאמלונג, רופט בלויז ארויס מער היצ.

אונטערנ אויסרייד „צו באהאנדלענ דעם באריכט“ האָט
זיך אפ זיינ וואָרט קוימ דערווארט איינער, וועמענ זיינ קליי-
נער קאָלעקטיוו האָט ארויסגעוואָרפנ און וויל אימ צוריק ניט
אריינעמענ און וויל אימ „דאָרט עפעס“ ארויסצאָלנ — טאקע
בלויז דאָס וויל ער: צוקלאָנג זיינ קאָלעקטיוו צו דער פאר-
זאמלונג:

— וואָרעם מע זאָגט מיר: „ביסט אנטלאָפנ אהער פונעם
„פינינספעקטער“, איז וואָס פאר א מאָשל „פינינספעקטער“...
ס'האָט זיך אופגעשטעלט א ווייבך פונ סטעפנאָיע, געהאלטנ
אן אנשלאָפנ געוואָרנ קינד אפ די הענט, געפאָדערט איינ זאך:
— א דירע און שוינ.

ווי פונ דרעמל ארויס האָט צו זיינ פארשריבנ וואָרט זיך
אופגעכאפט דער יונג-גראָער איבערוואנדערער סימכע קאָ-
רעליוקער, א קוק געגעבנ ארום זיך מיט שלעפעריקע אויגנ,
ווי א פארשפעטיקטער, געהאט צו דערציילנ זייער פיל — וויאזוי
ער האָט פונ קריינערהייט אָנ געארבעט בא ערד, בא א פאָ-
רעצ, „זייער א גרויסער מאיאָנטעק“ אאו. ער האָט ניט פאר-

שטאנענ, פארוואָס האָט מען דאָפּקע צו אימ אָנגעהויבן שרייען
פּונ אַלע זייטן: „גיכער!“ „בעקיצער!“ ווי א וויכער מענטש
גלייך נאָכגעגעבן:

— געפּויעלט, זאָר זיינ בעקיצער...

און דאָפּקע באַלד אָנגעהויבן פּונ אָנהייב:

— האָב איך אלע יאָרן געארבעט אין א גרויס מאיאָנטעק
בא א פּאַרעצ. ווייס איך, אז פּונ קליינע באַלעבאטישקייטן
קאָן גאָרנישט ניט זיינ, און דאָ איז דאָ קליינע קאָלעקטיוולעכ.
מע זאָגט שוין: „מעט זיי פארייניקן“, איז וויאזוי וועט מען
פארייניקן? וועלכע וועט מען פארייניקן? איך מיינ עס ניט
צוהייב זיך אליין, וואָרעם מיינ גרופּע, וואָס איך בין מיט איר
געקומען, און איינער, מענדל זאָקס, פּונ „ניי-קאָזאָנ“, האָבן,
הער איך, גאָר געפּונען ערד אין וואַלד, ניט ווייט פּונ טי-
כאָנקע, און איך— ווען מע גיט מיר אזוי, קאָמיר זאָגן... איך
ווייס די זאך, כ'האָב געארבעט פּונ קליינערהייט בא א פּאַרעצ
אין א גרויסן מאיאָנטעק...

ס'האָט גערעדט אבע קאָטליאר— א געוועזענער פארמעג-
לעכער קאצעוו, וואָס בויט זיך אין אלעקסאנדראָווקע בעפיי-
רעש ברייט, און אז מע פרעגט אימ, „ווי נעמט ער געלט“,
ענטפּערט ער: „וואָס ארט אייך?— כ'האָב צוויי טעכטער קרא-
סאוויצעס און ביידע שיקן מיר זייערע אלימענטן.“ ער האָט אָן-
געהויבן מיט די ווערטער, וואָס „אַט... איך אליין“:

— איך אליין, איידער איך בין אהער געקומען, האָב איך
געוויגן זיבן פּונ נעוויילע, דאָ איז בירעבידזשאַן האָב איך
שוין קנאפּע צוויי פּונ נעווייזע פארלאָרן...

און ער איז אוועק ווייטער. שוין געווען אפּילע א כיי-
דעש— ער רעדט אפּן לאַנד גאַלע גוטס:

— מיר לעבן שוין דאָ פיר כאַדאַשימ און ווייסן שוין
אפּ וואָס פאר א וועלט מיר זיינען, מיר האָבן דאָ געהאט
צוויי פארטרינקענישן און רעגנס און „גנוס“ און א פאדי אפּ

פערד, זיכ גענוג אָנגעליטן, און אז מיר זאָגן „דאָס לאַנ
האַט די ווערט“, ווייסן מיר, וואָס מיר זאָגן. נאָר לאַמיר צ
ווייט ניט קריכן... אָט בין איכ ניט לאַנג געווען — ער האָ
אָנגערופן אַן אלט-אַינגעזעסענעם יישעוו לעבן אמור — האָ
איכ דאָרט געזען באַדעבאטישקייטן, ווי רופט מען עס — „פעס
טע פויערימ“ מיט אַ גרויסן הויפּ, מיט שפּייכלער, און בא
אונדז — איז מען ניט אין קאָלעקטיוו, איז מען טרייפּ און
גענוג... וואָרעם, זעט איר דאָכ, בא אונדז...

מע האָט אימ איבערגעהאקט, ניט געלאָזט ווייטער ריידן :

— וויר ער אויכ!

— קלאָר...

— אהא!

— דאָס האָט ער זיכ אזוי שיינ צעזונגען...

קוילעס האָבן זיכ געטראָגן פון די רייען, ווו עס געפינען
זיכ די יוגנט-טראַקטעריסטן און קורסאנטן. מע האָט ניט גע-
קאָנט וויסן: מע לאַכט דאָרט, צי מע פּייערט? — דאָס האָט
צעטומלט די ניי-געקומענע ארקען, פריסקערן און מאַטלען,
און דעריקער ארקען — פאר אימ איז קיינ נייס ניט, אז א
פארזאמלונג איז א שלאכט מיט צוגעגרייטע סטראטעגישע גענג —
ניט קיינ „קרישמע-לייענען“, מע פירט דורכ די פארטיי-לייניע.
נאָר דאָ איז אלץ נאָכ אזוי רוי, און ווער וועט דאָ דעם ניי-
טיקן שלאכט געבן? און מיט וואָס זיינען אפּ אָט דער פאָר-
זאמלונג געקומען די יונגע יאטן? מע זעט בלויוז, אז זיי זינד,
די יאטן, — אלע ארויסטרעטונגען רופן בא זיי בלויוז ארויס
פארדרוס. דאָס וואָרט נעמט דער מעכאניקער לייבל, און אויכ
דאָס, זעט מען, שטילט ניט אַינ די יאטן. עס ווערט פונדעסט-
וועגן א שטיקל שטימונג, אקוראט ווי ערשט איצט הייבט זיכ
אָן די פארזאמלונג. מע הערט ווי לייבל הייבט אָן קאָרט:
— די ערשטע פיר כאַדאַשימ אינ בירעזעלד און ארום
בירעפּעלד האָבן געלערנט מיט אלעמען באַלעק.

פון צווישן דער יוגנט שרייט עמעצער היציק ארויס:

— סע געווען צו געזונט!

ארקע קוקט זיך אום — ס'איז דער מאמזעריש-קלוגער יאט מיטן לענגלעכע ברוינ-אָפּגעברענט פּאָנעם און מיט די שמאַלע אויגן. וועלוור האָט עפּעס צו זאָגן אַרקען. יענער שטויסט אימ אָפּ פון זיך — אָט-אָט-אָט הייבט אימ אָן קלאָר ווערן דער גאַנג פון דער פּאַרזאַמלונג. לייבל איז קאַלט מוידע:

— יאָ, סע געווען צו געזונט. מ'האַט געגעבן א „זאַר-יאַדקע“ וועמען מע דאַרפ, ס'האַט אויסגעניכטערט וועמען מע דאַרפ...

ארקע זעט: די יאטן — קימאַט זיי הערן שוין ווידער ניט. לייבל רעדט וועגן פאַרשיידענע איבערוואַנדערער, וואָס זיינען אהער געקומען מיט פאַרשיידענע „דומקעס“:

— געווען אזוינע, וואָס האָבן נאָך אלץ געגלייבט: „מע בייט דאָס אָרט, בייט מען דאָס מאַזל“. געקומען מיט אימפּעט א פּאַר שאַוויניסטן — „מעט איבערקערן וועלטן“.

צווישן די יונגע יאטן, וואָס שעפּטשען זיך און גרייטן זיך צו עפּעס, האָט דאָך איינער צייט א געשריי צו געבן:

— וווּ זיינען זיי איצט?

לייבל ענטפּערט:

— זיי האָבן א קוק געטאָן, ס'איז שווער, זיינען זיי לאנג דאָ ניט געבליבן.

צווישן די יאטן לאכט מען:

— זיי וועלן זיך באגיין אָן א יידישער נאַציע?

לייבל מוז צוגעבן:

— אפּאָנעם, זיי וועלן זיך באגיין...

פון דעם אלעם ווערט אַרקען קלאָר: די יאטן ווילן איינס פון די ביידע: אָדער לייבל זאָל ריידן שארפ און קלאָר, אָדער ער זאָל אינגאַנצן ניט ריידן. איינער פון זייערע שרייכים דאָ אפּ דער פּאַרזאַמלונג, זעט מען שוין, וועט זיי דער יאט מיט

די שמאָלע אויגן און מיטן לענגלעכנ ברוינ-אָפגעברענטן פאָ-
נעמ. ער נעמט דאָס וואָרט דער פערטער נאָכ לייבלען און
הייבט אָן דאפקע פון דעם, וואָס לייבל האָט געזאָגט, אז פונ-
דאנען זיינען שוין אוועק אלע שאַוויניסטן און אז די שווערע
פיר כאדאָשימ האָבן אויסגעניכטערט באלעגופישע און ספעקו-
ליאטיווע עלעמענטן:

— ט'האָט מען ערשט דאָ אפ דער פארזאמלונג געהערט
קוילעס וועגן „פינינספעקטער“ און וועגן „פעסטע פויערימ“.
נאָר דעריקער איז דער אויסגעהערטער באריכט — א סקאנדאל,
ניט קיין באריכט. נישטאָ דאָ וואָס צו פארשווינגן — ס'איז א
דורכרייס איבערן גאנצן פראָנט, אָנגעהויבן מיט די ניט-פאסיקע
עלעמענטן, וואָס מע שיקט אהער פון די ערטער, און אויס-
געפאָזט מיט דער ניט-צוגעגרייטקייט צו דער בויונג. ווי עס
פירט זיך דאָ. און פארוואָס? ווייל עס פירט זיך ניט קיין
אופקלערענישע ארבעט אפ די ערטער, פונוואנען מע שיקט
די איבערוואנדערער, און דאָ אפן אָרט איז נישטאָ ווער עס
זאָל רופן די טוער צו פאראנטוואָרטלעכקייט. ווו זיינען פאר-
טייקעמערלעך? ווו איז קאָמיוג? ווער בויט דעם גאנצן פאר-
באנד? — די פארטיי בויט. וואָס איז בירעבידזשאַן? ניט קיין
אויסנאם, א טייל פונעם פארבאנד.

מאָטל טוט לעבן זיך אומיסטנע א טאָרקע דעם ווייניק-
איוועדיקן ווערלעך, קעדיי ער זאָל זיך אראָפנעמען א
מוסער:

— הערסט, ווי א יאט רעדט? קימאט אלע האָבן זיי
געענדיקט א פארטיי-שול.

ווערלעך וויל זיך ניט קאליע מאכנ די האנאָע, וואָס ער
האָט פונעם יאטס ריידן — ער קוועלט אָן:

— פניער!

ער הערט ווי דער יאט זאָגט:

— מע האָט דאָ קאָנסטאטירט: פון די אויסגעטיילטע רא-

יאָנען אין אוקראינע און קרימ גייט די יוגנט אוועק און אהער
קומט זי — וואָרעם קליינע אינדיווידועל-פּויערשע ווירטשאפטן בא-
גייסטערן ניט. מיר זיינען געקומען אהער בויען אין דער
ווילדער טיגע דעם אלפארבאנדישן סאָציאליזם — גיט גרויסע
קאַלכאַזן, סאָוּכאַזן, זאוואָדן, פאבריקן. די באשטימונג פון צאק
איז א גרויסע, א ברייטע, ווי וועגן קוזבאס און „דניעפראַ-
סטרוי“, קומט אראָפּ פון מאַסקווע א ייִד-טוער, זיצט דאָ
אַפּ א פּאַר וואָכן און ברעכט זיך דעם קאַפּ: ווי גרויס דארפ
דאָ זיינ דאָס שטיבל באמ אינדיווידועלן פּויער? אזוי גרויס,
צי אזוי גרויס? מע זאָגט „שוועריקייטן“ — שוועריקייטן זיינען
פאראן אין גאנצן פארבאנד, מ'איז זיי גויווער...

פריסקער האלט זיך אן אייצע מיט ארקען, צי זאָל ער
אפ איינ וועג דאָ אפ דער פארזאמלונג שוין א דעק טאָג
פאר ניט-פארגעזעלשאפטלעכן די בויונג, פאר ניט איינאַרדענען
באדן בו-קורסן. סע בלייבט, אז יאָ — פארוואָס ניט? אדעראבע.
ס'איז שוין אָבער רעכט שפעט, און די יונגע יאטן האָבן
זיך אַקאַרשט צעווארעמט. פריסקער האָט פאר זיך נאָך פינף-
זעקס פארשריבענע. דער סאָפּ פון דער פארזאמלונג וועט מוזן
איבערגעטראָגן ווערן אפּ נאָכאמאָל סיוויסיי. האָט מען נאָך
אפילע ניט באוויזן צו באהאנדלען דעם ווייטערדיקן ארבעט-
פלאן. אזוי איז טאקע געווען — מע האָט איבערגעריסן די
פארזאמלונג שפעט נאָך האלבער נאכט. ארקען האָט אַקאַרשט
אַנגעהויבן קלאָר צו ווערן, וואָס דאָ אדום בירעפעלר טוט
זיך. די קאשע בלייבט, ווי מאָטל פּרעגט זי:

— וואָס-זשע הערט זיך טאקע מיט פארטיי-קעמערלעך?

מיט קאָמיוג?

אין דרויסן, באמ ארויסגאנג, צווישן די ארויסגעקומענע,
שטייט א לאנג און דינ מיידל און ווארט אפּ עמעצן. אירע
גרויסע אויגן גלאנצן ווי צוויי ביז-גאַר שווארצע פלעקן, שוואר-
צער פון דער נאכט, און קוקן מיט פּייערלעך, ווי בא איינעם,

בא וועמען די געפילן זיינען סיי ווי שטארקער פון אלע ווער-
טער, מיט וועלכע מענטשן קאָנען רייזן. דאָס איז ביילע הירשל
פעקערס, וואָס איז געקומען אהער פון טיכאָנקע אפּ די טראַק-
טער-קורסן. צו איר גייט עס צו פריסקער, און ביידע טוען
זיך א שאר ערגעץ אין דער זייט אריין, ניט האָבנדיק גע-
זאָגט איינער דעם אנדערן קיין איינציק וואָרט — מאָדנע, ווי
די אַ צוויי מענטשן פארשטייען זיך דאָ שטומ, אפּן ווונק.
ארקע קוקט זיי א וויילע נאָך — ער האָט באַמ ארויסגיין פון
דער פארזאמלונג פארלוירן וועלווען מיט מאָטלען און איצט,
נאָך האַלבער נאכט, בייס ער קוקט נאָך די אוועקגעגאנגענע
פריסקערן מיט ביילען, פילט ער זיך א קאפּל איינזאמ. באַלד
דערהערט ער א סאכ פריילעכע קוילעס פונעם באַראק, וווּ עס
ווינען די טראַקטעריסטן און קורסאנטן, — די יאטן, ווי ניט
זיי וואָלטן עס געווען קאָמאנדעוועט היינט אפּ דער פארזאמ-
לונג, — פארן שלאָפּ כאפּ: זיי נאָך א זינג, זייערע שטימען
נייען אויס אפּ שוואַרצער נאכט-קאנווע א פּיכטיק-פריילעכע
אוזאָר.

קאפיטל ניינ

1

די גרויסע פאבריקן, הידראָעלעקטרישע סטאנציעס, אינ-
דוסטריעלע גיגאנטן, וואָס בויען זיך אומעטומ אינ גאנצן לאנד,
לאָזן זיך הערן אויך דאָ, אינ בירעבידזשאנ.
זיי לאָזן ניט רוען — ניט אלע, פארשטייט זיך.

קיינ בירעפעלד „אינ רויטן ווינקל“ קומען אָן צייטונגען
פון מאַסקווע, לענינגראד, כאבאראַווסק, כארקאָוו. זיי קומען אָן
ניט אָפט, פארשפעטיקטע, אָבער דאָך — זיי קומען. פון מאָל צו
מאָל ברענגט מען זיי אהער פּעקלעכווייז פון טיכאַנקע, מע
צענעמט זיי, מע לייגט זיי אויס אינ „רויטן ווינקל“ אפן טיש —
ס'איז א ווינק:

— ווייסט, אז סע טוט זיך — אונ שראָפט ניט...

יונגע כעוורע — טראקטעריסטן, קאָמונארן, מעכאניקער,
קורסאנטן — קערן זיך אומ פון דער טאָג-ארבעט, גייען צו צומ
טיש מיט די אויסגעלייגטע צייטונגען שטיל, קוקן מיט הונ-
געריקע אויגן. די צייטונגען, דאכט זיך, זיינען הייס, אָטעמען
מיט פלאַם, מע קאָן זיך לעבן זיי אָפּבריען — דאָס איז דער-
פאר, וואָס אלע דערציילן זיי וועגן אופּעפלאקערטער סאָצ-
בוינג, וועגן גרויסן שטורעם פון באַלשעוויסטישער ווירקלעך-
קייט; דער שטורעם טראָגט זיך פון פארטייטשן הויפט-צענטער
אינ אלע זייטן פון גרויסן לאנד, שטארקער פון אלערזיי שטוי-
ביקע ווינטן, וואָס יאָגן זיך נאָך אימ, געזינטער פון אלערזיי

נאטור-קרעפטן, וואָס ער באזיגט און שפּאַנט אינ זיכ איינ. דער שטורעם לעכערט דורכ די ערד, פאַרייניקט יאמען, שליי- דערט איבער בערג פון איינ אָרט אפּן אנדערן, ענדערט דעם פּלוס פון טייכנ, דעם כאראקטער פון מענטשן, דאָס פּאָנעם פון דער ערד, ער, דער סאָד פון נאטור-געזעצ, און נוצט זיי אויס — ער איז די עמעסע גרעסטע פרייהייט.

ארקע באסקער, אז ער לייענט זיכ אָן אינ בירעפעלדער „רויטן ווינקל“ מיט די-אָ צייטונגען, צעפלאמען זיכ בא אימ די באקן, ווי אינ פיבער, און עס שפארן זיכ אימ אריינ פיל געדאנקען אינ קאָפּ. אינ זיינע בילדעטע אויגן באזעצט זיכ א שיקערלעכער גלאנצ. ער ווערט פול מיט אימפעט אפ עפעס צו טאָן. ער קלייבט איבער די עטלעכע פענעמער ארומ טיש, געפינט צווישן זיי דאָס פּאָנעם פון מאמועריש-קלוגן יאט — פון יענעם, וואָס האָט אנומלטן געשטורעמט אפ דער פארזאמלונג די אָרטיקע פירערשאפט, גערעדט אינ נאָמען פון אלע טראקטע- ריסטן און קורסאנטן — ער הייסט קאָפּל.

— איי — מע שלאָפט ניט — זאָגט דאָ צו אימ ארקע און רוקט אימ אונטער א צייטונג מיט באריכטן וועגן די שטור- מישע בוי-פלענער.

קאָפּל פארגלאָצט די לענגלעכ-שמאָלע אויגן צום שטערן, קוקט מיט זיי ניט אפ דער דערלאנגטער צייטונג, נאָר אפ אר- קען. עס זעט אויס, ווי דאָס, וואָס ארקע וויל אימ אינ דער צייטונג ווייזן, איז פאר אימ קיינ ניס ניט, אָדער ער האָט עס שוין געלייענט פריער. ער איז גראָד דורכ אן אנדער צייטונג טיפ פארטאָן אינ דער סאָצביונג וואָס ערגעצ אפן או- ראל. און כוץ דעם — פאר אָ-דעם יאט, קאָפּלען, איז עפעס גאָר קיינ ווינדער ניט, וואָס איבערן גאנצן לאנד בויט מען הייס, פארקערט, אימ איז גאָר א ווינדער, פארוואָס דאָ, אינ בירעבידושאן, בויט מען אזוי קנאפ — אזוי זאָגט ער צו ארקען:

— קוים וואָס מע רירט זיכ.

און דאָס דערנענטערט צו אימ ארקענ. ארקע הייבט זיכ אָן ארומצוקוקן, וואָס דאָ אינ בירעפעלד טוט זיכ. ארקע האָט געזאָגט פריסקערנ — דעם יונגן אָדעסער בוי-ארבעטער:
— יאָ, מע טוט דאָ עפעס, נאָר ווי מיט האַלבע הענט.

פריסקער האָט אָפגעשוויגן. ער איז פריער ארומגעפאָרן אינ שליכעס פון „געזערד“, שוינ געווען א פאָר מאָל אינ ביי-רעפעלד און שוינ געוויסט, וואָס ער האָט דאָ צו טאָן, — אָן שיעס איז ער דאָ צוגעשטאנען צו די אָנדערהאלבן צענד-ליק יאטן, וואָס האָבן זיכ גערופן „קאָמינע“ און האָבן ניט ווייט פון בירעפעלד געגרייט פאר זיכ א גרעסער הויז מיט א שטאל אפ א שטיקלעך צוועלפ בעהיימעס. מיט פריסקערס הילף — הילף פון א געניטן בוי-ארבעטער — איז די בוינג אוועק היימלעך-לעבעדיק. פאר פריסקערנ איז דאָ געלעגן א ביסל אויסבאהאלטענע קאוואָנע — ס'איז א שטיקל אָנהייב פון זיינע פארטראכטע בוי-קורסן. ער האָט געלערנט יונגע יאטן האלטן אינ האנט א טעסלער-האק, א זעג, אן עקבויער, א דאָלעטע. די יאטן האָבן געוואָלט צו ווינטער-צו זיכ אינ הויז באזעצן און זיכ געלאָזט לערנען. אזא איז פריסקער — טאָמעד זוכט ער דעם קירצסטן וועג. אפילע אפ ווערן מאנ-אונ-ווייב מיט ביי-לענ האָט ער דאָ אויכ געפאטערט זייער ווייניק צייט און זיי-ער ווייניק ווערטער — זיכ בעסער צונויפגערעדט אפן ווינק. ער האָט וועגן דער אָפעראטיווער קאָנטאָר געזאָגט ארקענ:
— וועסטו זען: איכ וועל זיי אוועקשטעלן פאר א פאקט און גענוג.

— איידער זיי וועלן זיכ ארומקוקן, וועלן זיי בוי-קורסן.

— איכ וועל גיין מיט זיי אייביק טיינענ?

ארקע האָט אויסגעהערט, באקומען בילעטע שטרויס-אויגן — א סימען, אז ערגעץ בא זיכ אינ קאָפ פארזוכט ער פריסקערס

געדאנק, ווי איינער פארזוכט דעם טאם פון א מיכל, וואָס האלט זיך נאָך אין קאָכן.

— ס'א גאנג — האָט ער געזאָגט, — ס'איז באַלשעוויסטיש. אונ ער האָט א קוק געטאָן מיט א נאָך מער בוילעטן בליק, ווי ער וואָלט דערביי קלערן, וואָס אפ דעם געביט האָט צו טאָן ער, ארקע אליין.

ארקען האָט מען דענסטמאָל פאָרגעלייגט אופהייבן עטלע-כע צענדליק העקטאר ערד לעבן א ווייטלעכ ניט-יידיש דאָרפ: בירעפעלד האָט דעם דאָרפ צוגעזאָגט אויסלעיען דערום א טראק-טער, און אויב א טראקטער, איז, פארשטייט זיך, אויב א טראק-טעריסט. ארקע האָט געשטעלט א טניי.

— יא, נאָר מיט מיין טראקטער.

ארקען האָט געענטפערט דער מעכאניקער לייבל, וואָס האָט אָנגעהויבן פון יונגע יאטן נאָך דער לעצטער פארזאמלונג:

— אלע טראקטערס קערן צום היגן טראקטער-פארק.

ארקע האָט די לעצטע טעג געהאט א כשאד — עפעס דאכט זיך, אז אָט דער לייבל פארשטייט צו ווייניק אין דער אר-בעט... עפעס זייער א קנאפער מעכאניקער. ארקע האָט גע-זאָגט:

— איז דאָך אוואדע גוט... איך וועל מיין טראקטער ניט

איבערלאָזן אפ פרעמדע הענט — כ'האָב שוין געזען, וואָס פאר א טאכלעס מע מאכט דאָ פון טראקטערס.

קיינ סאך צו טיינען וועגן דעם איז ארקען ניט אויסגע-קומען. — לייבלען, צו וועמען ער האָט גערעדט, איז באלד גע-וואָרן אלציינס, וואָס פאר א טראקטער ער וועט ניט נעמען. דאפקע דאָס האָט ארקען עפעס מאָדנע טיפ באליידיקט, אזוי, אז צו דער ארבעט איז ער מיט זיין טראקטער אוועקגעפאָרן א שווינגנדיק-בארויגעזער, מיט זייער בוילעטע אויגן. ער האָט לעבן ווייטלעכע דאָרפ אָפגעארבעט געשמאקע עטלעכע טעג, גע-זעסן פון גאנצ פרי אָן ביז שפעט פארנאכט אפן טראקטער,

אופגעהויבן איינ צענדליק העקטאר ערד נאָכן צווייטן און דער-
ווייל זיך צוגעקוקט צו דעם, וואָס ארום אימ טוט זיך. אינ
דאָרפ, מיט די פאָר צענדליק פויערשע הויפן, איז ניט געווען
צו זען קיין שום שפורן פון געזעלשאפטלעכע לעבן. ערשט
דעם לעצטן זומער האָט מען דאָרט אָנגעהויבן בויען א שול,
נאָר ניט דערבויט. ארקע האָט געפרוווט א פרעג טאָן:

— ווען וועט מען די שול ענדיקן?

מע האָט אימ דערופ קאלטלעך געענטפערט:

— איבעראיאָר.

— דעם נייעם זומער, הייסט עס.

ארקע האָט באווינדערט דעם אוילעם:

— זע נאָר!.. „מירצעשעם, אז מע וועט דערלעבן און

געזונט זיין“ — מע האָט צייט...

כ'איז געווען אינ ארקעס אן אָפרו-שאַ, בא קייען ברויט,
בא אריינקוקן אינ די פאָר מיטגעבראכטע צייטונגען — די גרוי-
סע סאָצבוינג, האָט זיך געדאכט, קומט פאָר ערגעץ זייער ווייט,
אינ אן אנדער לאַנד, אפ אן אנדער וועלט. ארקע טראכט
וועגן זיך אליין:

— כאפט מיך א שווארציאָר!

ער מיינט, ער וועט נעמען און וועט ווערן אן ארבקאָר—
ער וועט וועגן דעם אָנשרייבן קיין מאָסקווע, אינ כאבארקאָוסק,
אָדער כּוּטש אינ בירעפעלדער „רויטן ווינקל“ אינ דער וואנט-
צייטונג.

— צו וואָס איז מען אהער געקומען, אויב ניט צו פאר-
טראַגן אהער דעם גרויסן בוי-שטורעם? צו וואָס זיצט מען דאָ?

אינ עק דאָרפ, באזונדער פון די הויפן, איז א שפאָגל-
ניי הויז געווען נאָך ניט אינגאנצן דערבויט, געהאט אונטער

זיכ א פריש-אָפגעצוימטנ גאָרטנ, א נייעמ קליינעמ שטאל. די פענצטער באמ הויז — נאָרוואָס אריינגעשטעלטע אונ נאָכ אפי-
 לע ניט גוט אויסגעווישט, פול מיט פרעטענזיעס, מע זאָל זיכ צו זיי אומקוקנ. די פאָרנטיקע הויז-טיר איז נאָכ געווענ נא-
 קעט, אָנ א טרעפּל. דאָרט האָט זיכ אָפּט געפּאָרעט א יידישער יונגערמאנ פונ א יאָר עטלעכע אונ דרײַסיק — א רויטלעכ-בלאָנ-
 דער מיט א צעשיילט פּאָנעמ, מיט אויגנ, וואָס באהאלטנ אינ זיכ א האלב-לײטיש גלענצל. איניינעמ מיטנ יונגמאנ האָבנ אינ הויז געווינט זײנ ווייבל — א שטענדיק צעכראסטעטע מיט א גאנצנ בעזעמ זייער צעשויבערטע אונ זייער שווארצע האָר אפּנ קאָפּ — אונ דעמ ווייבלס א יינגערער ברודער — א ברייט-
 צעוואָקסענער באַכער אינ זייער קויטיקע ווייסע הויזנ אונ מיט זייער א צוגעפּוצטער, יונג-שווארצער כיראָמאנטישער באָרד. ארקע האָט וועגנ זיי געפרעגט בא וואסעקנ — דעמ אָרטיקנ מיטלי יאָריקנ פויער, בא וועמענ ער האָט דאָ געהאלטנ סטאנ-
 ציע:

— ווער זײנענ זיי?

וואסעק — א ווייס-האָריקער, טאָמעד-שמיכלדיקער, א גע-
 וועזענער פארטיזאנער — האָט פרייעכ זיכ א כאפּ געטאָנ ענטפערנ:
 — א-א?.. פונ דײַניקע דאָכ, א קאָלאָניסט, הייסט עס.

ארקע האָט געוואָלט וויסנ:

— זיי האָבנ אליינ אויסגעבויט די שטוב?

ארויסגעוויזנ האָט זיכ: דער יונגערמאנ מיט זײנ ווייבל אונ מיט זײנ שוואָגער זײנענ אהער געקומענ מיט די ערשטע איבערוואנדערער. נאָר באזעצט האָבנ זיי זיכ דאָ אינ דאָרפ אפּ אייגענע אכרייעס, געדונגענ אָרטיקע אינוווינער אפּ אויס-
 צובויענ דאָס הויז. וואסעק האָט צוגעמאכט זײנ אויג אונ א שמיכל געטאָנ, ווי איינער, וואָס איז זיכ מידע אינ א שטיקל אווירע:

— איכ אליינ אויכ — האָט ער האלב-כאראַטעדיק צוגעווינ-

קען, — געארבעט באמ-הויז... זיכ ניט געקאנט איינהאלטן...
פארדינט א קאפל...

פארנאכט, ווען ארקע איז איינמאָל לעבן הויז דורכגעגאן-
גען, האָט אימ דאָרט אָפגעשטעקט דער יונגעראמא, געוואָלט
בא אימ וויסן, צי קאָן ער ניט אינ בירעפעלד איינעם א יונגן
איבערוואנדערער מיטן נאָמען „זיויא“:

— זיויא בראָדסקי...

ארקע האָט ערשט איצט רעכט באטראכט דעם יונגמאן:
— וואָס איז דען?

יענער האָט האלב פארשעמט זיכ א קנייטש געגעבן:

— ניין, גאָרניט... געוואָלט אימ איבערגעבן א גרוס. זיין
פאָטער, זייוול בראָדסקי, זאָגט מען, איז שוין צוריק אוועק-
געפאָרן, און ער, זיויא, הייסט עס, איז געבליבן... איכ בין
מיט זיי פון איין שטאָט...

ארקע האָט זיכ דערמאָנט אָן אָט דעם זיויא בראָדסקי
נאָך פונעם איבערוואנדערער-צוג, אינ וועלכען ער איז אהער
געקומען. אינ בירעפעלד האָט זיויא זיכ צוגעזוכט אַ שטיקל
טועכצ ערגעצ ארום דער פרוו-סטאנציע, דערעסן דאָרט מיט
זיין צושטיין צו יעדן נייעם מענטשן:

— ווי מיינט איר? בירעבידזשאן וועט לייזן די יידישע
פראגע?

יאטן האָבן אימ טאקע דערפאר א נאָמען געגעבן:

— דער „יעוורייסקי וואָפראָס“.

פון דעם, וואָס דער יונגעראמא האָט דאָ אינ דאָרפ זיכ
אפ זיויא בראָדסקי נאָכגעפרעגט, האָט ארקע געדונגען:
— מיסטאמע פון יענעם „כיידער“.

טאקע אזוי האָט ער אפן יונגמאן א קוק געטאָן — ווי
אפ א גאנצן שטיק „יעוורייסקי וואָפראָס“. אויכ אזוי, אפאָנעם,
האָט דער יונגעראמא געקוקט אפ זיכ אליין — אימ איז געווען
א וונדער, פארוואָס ארקע האָט ניט קיין באזונדערן כיישעק

אריינצוגיין צו אימ אינ הויז אונ אינ- שטאל א קוק געבן,
וויאזוי ער האָט זיך דאָ איינגעאַרנט.

— ס'הייסט, דאָס הויז איז נאָך ניט אינגאנצן פארטיק —
האָט ער זיך ווי פארענטפערט, — נאָר עס ווערט צו ביסלעך
א באלעבאטישקייט — דער שטאל, צוויי בעהיימעס, א ביסל אינ-
ווענטאר.

אונ ער האָט גענומען פירן אהינ ארקען אימ אויסווייזן
זיין פארמעגן מיט אזא אויסזען, ווי גלייך בא ארקען, וואָס
האָט דאָ ארויס דאָרפ אָפגעארבעט א שווערן טאָג, מוז דאָס
אלץ זיין זייער אָנגעלייגט — ארקע דארפ זיך שעצן מאמעש
גליקלעך, וואָס אָט:

— סאכאקל געציילטע כאדאָשימ, פינדעסטוועגן — מע האָט
שוין עפעס...

ארקע האָט אָנגעקוקט די פאָר בעהיימעס, דעם הויפ, דעם
שטאל. אינ שטוב האָט זיך אימ ניט געגלוסט אריינקומען. דאָס
צעכראסטעטע ווייבל האָט זיך באוויזן אינ הויפ — באַרוועס,
שטארק צעפאטלט, אומיסטן א קוק געטאָן צוערשט זייער שארפ,
דערנאָך זייער ווייך, דערלאנגט מיט א היימיש כיינדל די
האנט. פארביי, מיט עפעס א ביכל אינ האנט איז אינ איינ
העמד אונ אינ קויטיקע ווייסע הויזן דורכגעגאנגען דעם ווייבלס
יינגערער ברודער — דער צעוואַקסענער, מיט דער שווארצער
כיראַמאנטישער באַרד. פארבייגייענדיק האָט ער זיך ניט אומ-
געקוקט, ווי בייזלעך, — אלעמי מע האָט פארופן א גאסט. דער
יונגערמאן האָט אָנגעהויבן צו ריידן וועגן דעם, וואָס אָט:
— יידן ווערן צוביסלעך זעמליעדיעלצעס...

פונ דעם אלעם האָט ארקען אָנגעכאפט א שטיקל מלוייען
אפן הארצן — עפעס ווי א מינ מידקייט וואָלט זיך אימ צע-
גאָסן איבער אלע גלידער — ס'האָט זיך שטארק פארוואָלט וואָס
גיכער אוועקגיין צוריק אהינ, ווו עס געפינט זיך זיין נאכט-
ליג, זיך גלייך אוועקלייגן אונ זיך גוט אויסשלאָפן.

דערפאר איז ארקען טאקע דאָרט אינ דערפל פיל גרינגער
אָנגעקומען זיך צווייפריידן מיטן געוועזענעם פארטיזאנער ווא-
סעקן און מיט נאָך א פאָר ווייניק-פארמעגלעכע פויערימ. אלע
האָבן גלייך מוידע געווען:

— אוואדע וואָלט מען דאָ געקאָנט עפעס אָנהייבן טאָן.
— וואָס איז דאָ פאראן צו ריידן.
— שוין צייט.

— פאראן דאָ נישקאָשעדיקע באַרעגופים.
וואסעק האָט אויסגעוואָגט ארקען דעם סאָד:
— דאָס האָבן מיר א פרוו געטאָן מיט אנטלײען פון
ארעמענס וועגן באַ בירעפעלדער פארק דעם טראקטער — עפ-
שער וועט פון דעם ארויס א שטיקל קאָלעקטיוו.
— שרעכט איז, וואָס דער ראיאָן איז ווייט און די דערפ-
לעך שטארק שיטער.

— סע קומט זעלטן אהער א מענטש.
— די יוגנט? פאראן צווישן זיי, פארשטייט זיך. אזוינע,
וואָס וואָרטן מיטגעגאנגען.

— נישטאָ ווער סע זאָל זיי דאָ א פאָמפע טאָן.
ס'איז געבליבן:

וואסעק פאָרט מיט ארקען קיין בירעפעלד, דאָרט וועט
מען זען, וואָס מע האָט צו טאָן.

ס'איז געווען קיל און ווייניק, ווען ארקע האָט געענדיקט
זיין ארבעט ארום דאָרפ און זיך אוועקגעלאָזט צוריק קיין בי-
רעפעלד. איינינעם מיט ארקען איז אפן טראקטער געזעסן ווא-
סעק — א פרייַעכ-צעדרעכעטער, א באַרוועסער, אָן א היטל
און פול און פול מיט נייע האַפּענונגען. ער האָט אָנגעוויזן
דעם קירצסטן וועג, אויסגעזען דערביי זייער יאָנטעוודיק און
געדאכט האָט זיך: ער שמעקט מיט אלע רייכעס פון דער
טייגע. דער וועג איז געגאנגען פארביי שטארק צעשאַקלטן
וואלד. דער ווינט האָט געבלאָזן אנטקעגן, צעשויערט וואסעקס

פלאקסענע האָר, געפּאָכעט מיט זיי איבער זײַן פּאַנעם. דעם טראַקטערס הירושערייַ האָט זיך אײַנגעשניטן אַרצ טיפּער און טיפּער אײַנעם רויש און אײַנעם געברײַל פּונ דער טײַגע. אר- קע האָט אײַם געלאָזט קריכן אפּ זײַן גרעסטער שנעלקײַט — אָט-אָט ווערט דאָ ער מיטן טראַקטער ארײַנגעפּלאַכטן אין דער גרויסער אופגעפּלאַקערטער סאַצבױונג, א טײַלעכל פּונעם שטו- רעם, וואָס טראָגט זיך פּונ פּארטייטשן הויפּט-צענטער אין אלע זײַטן פּונ גרויכנ לאַנד.

3

מאָטל שקלאָווער איז קליינ געוואָקסן, זײער יונג אפּן פּאַנעם. עס העלפּט ניט, וואָס זײַן בלאָנד בערדל וואַקסט פּיל גיכער, ווי בירעבידזשאַנער גראָז נאָך א רעגן — זײַן מויל איז יונג, זײַן שטערן איז יונג, זײַנע קליינע אויערן זײַנען יונג. בלוז מיטן ערנסטן בלאָוועכנ בליק דערגרייכט ער זײַן על- טער. אזא אויסזען האָט מאָטל — ווי ער וואָלט זיך געהאַלטן אין אײַן יאָגן נאָך זײַנע אײַגענע דרײַ און צוואַנציק יאָר און וואָלט זיי בעשומיפּן דעריאָגן ניט געקאָנט.

איצט געפינט ער זיך אין אלעקסאַנדראָווקע, ווי א גרעסערע צאָל ערשטע איבערוואַנדערער האָט זיך באזעצט. ער האָט זיך אונטערגענומען פאַרייניקן ארומ בירעפעלד, ווי ארומ א באזע, עטלעכע קליינע קאָלעקטיוועס. זײַן וואָפּן איז די פּאַרטיי-שול, וואָס ער האָט געענדיקט, און די ארבעט אין אַ שטעטלדיקן קאָלעקטיוו, וואָס ער האָט געפירט נאָך אײַדער ער איז גע- קומען קײַן בירעבידזשאַן. פּונ בירעפעלד יאָגט מען אײַם אונ- טער, ער זאָל עס מאַכן גיכער, ווײַל ס'איז שוין נאָכן זומער, ס'איז שוין אָסיען, אָט-אָט קומט דער ווינטער און ס'איז א קלאַל — בא יעכידים ווערט דער ווינטער צעקראָכן, א קאָלעק- טיוו נוצט אײַם אויס אפּ בויען. פּונ בירעפעלד קומען מאָטלען אָן אײַליקע צעטעלעכ:

— „ווי האלטסטו אינ ציילן?“

כאָטש מאָטל האַלט ניט, אז בירעפעלד איז אפ אימ דער
אויבער-באלעבאָס, פונדעסטוועגן דערגייענ אימ דאָ די צעטע-
לעכ די יאָרן, וואָרעם פון זיי דרינגט ער, אז אומעטומ איז
שוין דאָרט די ארבעט אוועק א גאנג. טאקע דעריבער באנוגנט
זיך דאָ מאָטל ניט מיט צונויפרופן פארזאמלונגען. ווי צוויי
איבערוואנדערער — איז ער דער דריטער. ער פאָרט ניט אראָפּ
בא זיך, ווען מע פרוווט אימ דאָ מאכט זיין פלאן אויסצודריי-
ען, נאָר פון יענעם סאָרט מענטשן, וואָס לאָזט זיך אָפקומען
מיט „בע-מע“, איז ער אויך ניט — ער וויל, מע זאָל אימ
ענטפערן מיט א זין — דאָס טיינעט ער מיט די עטלעכע איבער-
וואנדערער, וואָס האָבן זיך איצט אָנגעזאמלט לעבן נייעם ניט-
דערבויטן געזעלשאפטלעכן הויז:

— אָט איז ער, מייער רימער, געבליבן אָן א שטוב אפ
ווינטער...

מייער רימער איז נישקאָשעדיק פארצאָרנט — דאָס איז צו
זען סײַ אינ באַרוועסן היילעך סײַ אינ דעם, וואָס דאָ, אינ
בירעבידזשאַן, האָט ער שוין לאנג אופגעהערט זיך ארומצושערן
און עפשער אויך זיך ארומצוואשן. דער עמעס איז, אז מייער
איז אהער געקומען ניט צוליב קאָלעקטיוון און ניט צוליב
„אנדערע מייסעס דאָרטן“. אויב מע וויל, קאָן עס מייער זאָגן אָפּן:
— איר ווילט וויסן דעם עמעס? — מע האָט געהערט, אז
אינ בירעבידזשאַן קאָן מען פארדינען דריטהאלבן און דריי-
קערבלעך א טאָג — אָט צוליב וואָס ער איז אהער געקומען.

אזוי זאָגט ער, ביים ער זעצט זיך דאָ אוועק אפּן טיש,
וואָס איז פריער געווען א סטאָליע-ווארשטאט, און שאַקלט
ערנסט צו מיט די באַרוועסע לאנג ניט-געוואשענע פיס:
— און זאָל מען מיר ניט דערציילן קיין מייסעס — אן-
דערע האָבן באלד באמ אראָפקומען גענומען די „קרעדיטן“,
זיך געשטעלט בויען, האָבן זיי איצטער הייזער, און איך האָב

ניט ווהינ אראָפצוברענגענ מיין פאמיליע, אלעמי האָב איך א
גאנצן זומער אָפגעארבעט אפן געזערה, ווי א רימער, געארבעט
אפ אלעמען, הייסט עס... און אפ מיר — קיינער ניט.

אָטאָט, טאקע דיין טינע דארפ מאָטל, ווי מע דארפ לעבן:
— אינ א קאלעקטיוו ארבעטן אלע אפ יעדערן און יעדער
דערער אפ אלע. ווי וואָלט געווען, ווען מייער רימער זאָל
געווען אָפארבעטן דעם זומער מיט דער יונגער קאָמונע, וואָס
בויט זיך איצט אונטער בירעפעלד, אינ „סטעפנאָיע“? ער וואָלט
אויך דענסטמאָל געווען געבליבן אָן א דאך פאר זיין פאמיליע?
די פראגע שטייט איצט בקוין פאר מאָטלען: צו וואָס האָט
מען דאָ באדארפט צעברעקלעך די ארבעט? — קעדיי מע זאָל
איצט זי דארפן צונויפנעמען?

ווען מאָטל קומט צוליב זיינע איניאָנימ קייג בירעפעלד
און קייגט דאָרט אויס די פראגע פאר קאָפלען, שטעלט קאָפל
פאר אימ א צווייטע פראגע:

— אמיי, פארוואָס האָט מען שוין די ערשטע איבערוואנ-
דערער באדארפט פאנאנדערווארפן איבער א גאנצן שטיק ביי-
רעבידזשאן, איבער אויפיל פונקטן? וואָס איז מען מיט דעם
אויסן געווען? — עמעצער זאָל ניט אויסכאפן דאָס לאנד? סע
וואָלט, דאכט זיך, געווען פיל בעסער און פראָדוקטיווער, ווען
מע האָט די עטלעכע הונדערט איבערוואנדערער אפ איין פראצ.
און ביידע באשליסן:

— איי, וואָלט מען דאָ באדארפט האָבן א צייטונג.

— שוין איצט.

— באַלד!

4

גוט איז, וואָס דער ווינטער איילט זיך ניט צו קומען.
דער אָסיען אינ בירעבידזשאן — א לאנגער, א ריינגאָלדע-
נער — גלעט דאָס פאָנעם, די האָר, ווי א ליבהארציקער פריינט

בעט, מע זאָל קיין פאריבל ניט האָבן, וואָס דער זומער איז געווען א רעגנדיקער. דער אָסיען איז דאָ אליין פאר זיך א שפּאַגל-נייער לאנגער זומער. זיינע ווארעם-לויכטיקע טעג שפיי-נען גאָרד פון קאיאָר אָן ביז שפעטן זונ-פארגאנג און גיבן די מעגלעכקייט זיך גוט ארומקוקן נאָכן זומער און קומען צו זיך. גוט איז, וואָס אינ טיכאָנקע ארום דער הויפט-באזע האָט מען די לעצטע צייט זיך געגעבן א גארטל אונטער און מע שיקט פאנאנדער פון מאָל צו מאָל צו די פונקטן כאָטש א קליינעם טייל פון דעם, וואָס מע דארף.

גוט איז, וואָס פון שימקעס גרופע — אינ דער טייגע, אינ א זייט פון טיכאָנקע — קומען אָן גוטע גרוסן און מע האלט פון דאָרט אינ איינ בעטן:

— „איין, גיט אונדז נאָך מענטשן“.

— „שיקט צו אונדז וויפל איר קאָנט, אבי רעכטס“.

שווערט זיך טאקע דאָ אינ אלעקסאנדראָוקע דער שטענ-דיק-ריינדניקער סימכע קאָראָליוקער, וואָס האָט שוין אלעמען דערעסן מיט זיין „ווען מע גיט מיר“:

— לאָמיך אזוי לעבן און געזונט זיין, ווי איך טו א שפיי אפ האקל און שעלאקל און לאָז זיך אוועק צו זיי אינ וואלד וואָס לעבן טיכאָנקע. ווי איר זעט מיך לעבן — צופוס וועל איך אהינ אוועקגיין, איך וועל דאָ מער קיין איינ רעגע ניט ברײבן, איך וועל דאָ זאָגן „באָרעך שעפּאָטראני“, איך וועל נאָך צוצאָלן, אבי לאָזט מיך אָפ, וואָרעם, וואָס טו איך דאָ? וואָס האָט מען מיך דאָ געמאכט פאר א קאפעליושמאכער אי-בער א קאָלעקטיוול, וואָס איז די גרייס ווי א גענעצ און האָט ניט געקאָנט אָנשניידן פאר זיך אפילע גענוג היי אפן ווינטער און האָט ניט אויסגעבויט גענוג הייזער און מע ווייסט ניט, וואָס וועט מען טאָן ווינטער, און א „קאָלעקטיוו“ איז מען נאָר דערפאר, וואָס אלע איניינעם קרעכצן.

סימכע איז איינער פון יענע, וואָס זיינען געבליבן אָן א

שטוב אפ ווינטער, כאָטש ער האָט שוין דאָ זײַנ פּאַמיליע. אימ
איז דערפון נישקאָשעדיק אָנגעזאַלצן אפּן האַרצן, דעריבער
רעדט ער, און אז סימכע באַקומט אומעטיקע אויגן און לאָזט
פּאַנאַנדער זײַנע צעשאַקלטע ליפּן, איז דאָס אַ מיסע אפּ א
שאַ און אפּ מער, מע קאָן לעבן אימ אויסגיין, און ער וועט
נאָכ אלץ רײַדן. עס דערגײט דערצו, אז מאָטל אליין הייבט
זיך באַ אימ אָן צו בעטן :

— נו, מע וויסט שוין, איר זײַט פּאַר אַ גרויסן קאָלעק-
טיון, נו, הערט שוין אַמאָל אופּ צו שיטן.

גוט איז, וואָס די יונגע יאטן, וואָס רופן זיך „קאָמונע“,
האָבן מיטאַמאָל זיך אַ נעם געטאָן צו דער בויונג אין „סטעפּ-
נאָיע“ — אַ קילאָמעטער דריי אונטער בירעפּעלד — עלטערע אי-
בערוואַנדערער, וואָס גײען דאָרט פּאַרביי, האָבן נאָכדעם אין
אַלעקסאַנדראָווקע צו דערצײַען און דערצײַען :

— זיי וועלן האָבן אַ הויז.

— זיי וועלן האָבן אַ שטאַל.

— זיי ארבעטן, ווי די רוכעס.

דאָס איז געווען מאָטלען צו דער האַנט — אזוי איז געווען
באַשלאָסן אפּ אַ קײַנער פּאַרוואַמלונג פּונ יוגנט אין בירעפּעלד :
„קאָמיוג מוז אונטערוואַרעמען די אומפּאַרטייִשע איבערוואַנדע-
רער, ווייזן אַ בײַשפּיל מיט ארבעט“.

געוואָגט און געטאָן — אונטער פּריסקערס קאָמאַנדע האָבן
דאָרט די יאטן גענומען ארבעטן מיט היצ, וואָס וואָלט גע-
לעקט אפּ בויען באַריקאַדן.

אינ וואַלד האָט געאַרבעט דער קאָמונעס אַ בריגאַדע. מיט
דער בריגאַדע האָט אָנגעפירט אַרקע באַסקער — געשלעפּט די
געהילצן פּונ וואַלד צו דער בויונג אין „סטעפּנאָיע“. די גע-

טרעפלטע רעדער פון זײַן טראקטער האָבן געלאָזט קארביקע סימאָנימ אפּ אלע ארומיקע וועגן. ארקע האָט זיי ניט געצײלט, די נײַע וועגן, וואָס ער האָט דאָ אינ דער טײַגע דורכגעלײגט. אופגעשטאנען איז ער באגינען, אנשלאָפּן געוואָרן אינאָוונט א מידער, וווּ עס האָט זיך געמאכט, אמאָל אינ קלײנעם איבער-געפולטן באראקל, אמאָל בא עמעצן אינ א געצעלט — אזא, וואָס האָט לעבן זיך א רויכערדיקן שײטער און איז ארומגעשארט מיט צעגראָבענער ערד, קעדיי דער „גנוס“ זאָל ניט ארײַן. אײ-בער עפעס איז ער דאָ קײנמאָל קײן צוויי נעכט אפּ אײנ אָרט ניט געשלאָפּן, זיך זעלטן אויסגעטאָן, ווי אומיסטן, ווי אפּ אָפּצוטרייבן פון זיך אלערלײ אומרויקע באַכערישע געפילן, ניט געהאט פאר זיך קײן שטענדיק אָרט. אָט אזוי — צו א געצעלט קערן זיך אומ אינאָוונט עטלעכע שטענדיקע נאכט-לײגער און דערזעען: אינווייניק פארוקט אינ א ווינקל שלאָפּט שוין עמעצער א ברוינ-פארקוילטער, קימאט ניט אויסגעטאָן, שמעקט מיט זון און מיט גערוך פון זומערדיק-דערהיצטע נאָדל-בײַמער. מע קוקט זיך צו — ס'איז ארקע.

מע רעדט דענסטמאָל צווישן זיך:

— ניט — וועקט אימ ניט.

— זאָל ער שלאָפּן.

א ביסל מאָדנע איז דאָך מיט אימ, מיט אָט דעם ארקען — אפּ צו נעמען די ארבעט נאָענט צום הארצן איז ער דאָ אײנער פון די ערשטע, און אינ אלע אנדערע זאכּן פירט ער זיך דאָ אופּ ווי א צוגעבלאָנקעטער. ווען אינ אָרטיקן קע-מערל האָט מען ארויסגעשטעלט זײַן קאנדידאטור אפּ סעקרעטאר, איז עס געווען ווי אָנגעמאָסטן. ער ארײַן האָט, פארשטייט זיך, אויך ניט געהאט גאָרנישט אנטקעגן, בלוז א קוק געגעבן מיט מער בײלעטע שטרויס-אויגן, פון דענסטמאָל אָנגעהויבן רײדן נאָר אינ יענע פאלן, ווען אָן זײַן וואָרט קאָן מען זיך שוין ניט באגיין, און דאָס האָט אימ צוגעגעבן מער וואָג. קײנער

הָאָט נִיט געהערט פֿון אים, ער זָאל זיך דאָ אפּ עפעס קלָאָגן,
און ווייטער — עפשער הָאָט ער דאָך עפעס בא זיך אפֿן האַרצן —
ניט אַרקע איז דער מענטש, וואָס וועט וועגן אייגענע מייסעס
גיין יענעם דערציילן.

טעג זיינען געשטאנען גינגאָלדענע. אינ די וועלדער, פֿונ-
וואנען אַרקע שלעפט געהילצן, שמעקט שאַרפּ מיט באָד-בעזעמל.
בערעזע-זאפט שפּאַלט אַרום זיך די קאָרע, טריפט טראָפּנסוויז,
שפּאַרט אַרויס, ווי מילך פֿון פֿול-אַנגעגאָסענע ברוסטן. ביימער
אינ געדיכטעניש — אָט-אָט פֿלאצן זיי פֿון אָנגעגאָסענער קראַפט.
מיט יעדן מינדסטן ווינטל איז פאַרפֿלאַכטן זייער שעפטשעריי —
הייזעריק געזאנג פֿול און פֿול מיט צייטיקער גלוסטעניש, און
פֿון אויבן צעגיסן זיך נאָך אלץ העלער און העלער די זוניק-
לויכטיקע אָסיען-טעג — וואָס א טאָג, אלץ גרעסער די לויכטי-
קייט. זאָל זיין, אז ערגעצווו איז שפעטער א פֿארוויינטע
נאָגעניש, א פֿאַרכוישעכטע, צעיאָמערטע קלאָגמוטער. דאָ איז
יעדער טאָג נאָך אלץ ווערט גאָלד — אזוי זאָגן די איבערוואַנ-
דערער:

— מע מעג אויספֿאַרן א גאַנצע וועלט...

— שוין אמאָל געזען ערגעצ אזא אָסיען?

6

אינ איינעם אזא העל-לויכטיקן זוניקן אָסיען-טאָג איז בא-
טאָג אינ דער סטעפֿנאָיער קאַמונע אָנגעקומען צופֿוס א שטיקל
אומגעריכטער גאַסט — אַן אומבאַקאַנט רויש זיידל פֿון א יאָר
ניינצן — זייער א שלאַנקס, א ברוינ-פֿאַרקוילטס, געשוירן, ווי
א ינגל, און מיט א כיינעוודיק קנייטשל אינ שיינעם נעזל. זי
איז געקומען באַרוועס, געטראָגן אינ די הענט די אייגענע שיכ
און נאָך א קליין פעקעלע דערצו. איר שמאַל ציצן קליידל
הָאָט שוין דערגרייכט צו אירע קני. אפּ די אַקסלען הָאָט זי

געטראָגן א קרעמ־פֿארביק שאלכר, באזעצט מיט געמאַלטע גרינע
און רָאָזע קווייטן — אפּאָנעם, געקויפט ניט לאַנג אינ א קאַ-
אַפּעראַטיוו פאר אייגענע פארדינסטן. זי האָט זיך נאָכגעפרעגט
אפ ארקענ. מע האָט איר געענטפערט:

— ארקע איז נישטאַ.

— ער איז ערגעץ אינ וואלד.

— ער שלעפט קלעצער.

דענסטמאָר האָט זי א טראכט געטאָן, באקומען א האַלב־
פארגלאָצטן אומזיכערן בליק, וואָס קוקט ניט צו קיינעם. דאָס
קנייטשל אפ איר נעזל איז געוואָרן אומרויך און נאָך מער
כיינעוודיק. זי האָט ווידער א טראכט געטאָן און געפרעגט אפ
וועלווענ. מע האָט איר אָנגעוויזן:

— אָן דאָרט, אונטער יענער געביידע.

און יאטן האָבן איר נאָכגעקוקט ווי זי גייט אהינ — אַצ
איבער איר יונגער שלאַנקייט און איבערן כיינעוודיקן קנייטשל
וואָס איז איר נעזל. וועלוול האָט געארבעט טיר און פענצטער
פארן גרויסן קאָמונע־הויז, געארבעט אַליין, געהאט דעם אופֿ-
זיכט אפ יונגע יאטן, וואָס לערנען זיך לעבן אימ ארבעטן.
דערזען דאָס מיידל, האָט ער זיך מעסוקן דערפרייט, אוש אונ-
טערגעשפרונגען:

— זע! פאלאַשע!..

נאָר פון וועלווענ איז געווען א קליינע רייע — ער האָט
זיך געפרייט מיט א סאך מענטשן.

— רועכל דו...

ער האָט אָנגעקוואַלן קוקנדיק אפּן מיידל:

— זאָג שוין גיכער...

— ווי קומסטו אהער?

— שוין ווידער א מיסע מיט ליפען?

ער איז אוועק אופּזוכן פריסקערן, אויסגעזען ווי א ווא-
זשנער באל־סאָד און נאָכדעם דאָך ביסלעכווייז פּינן צעפויקט,

וויאזוי, פאָרנדיק נאָכ אינ איבערוואנדערער צוג, האָט מען אָט
דאָס היימלאָזע מיידל מיטגענומען מיט זיך פון מיטן סיביר,
וויאזוי זי האָט אינ טיכאָנקע געארבעט איניינעם מיט פעסל
פרויעם טשערנאָבילערס, וויאזוי אינ איר האָט זיך דאָרט ביז
איבער די אויערן פארקנאקט ליפע סימכע קאָראָלייווקערה, וואָס
ארבעט אינ דער בוכהאלטעריע:

— און ליפען האָט מע דאָרט שוין וויפל מאָל געיאָגט:
„טשעפע זיך אָפּ, מע וועט מאכנ אפ דיר א געזעלשאפטלעכע
געריכט — דאָס מיידל וויל אפילע אינ דיין זייט ניט קוקן“ —
דאָס איז זי פון דאָרט אנטלאָפן...

דאָס איבעריקע האָט וועלוול דערציילט בעסאָד ניט מער
ווי א פאָר מענטשן און האָט דערביי זייער אָנגעקוואָלן — נאָכ
אינ טיכאָנקע פלעגט מען זאָגן צו ארקען:

— נאָכ פאלאשען פייגערסטו דאָך. זי נאָכ דיר — אויב. איז
וואָס מאכסטו קונצן?

ארקע האָט דענסטמאָל געענטפערט ביזו:

— הערט אופ, נאָליערנס... עס וועלן זיך אָנהייבן
פליאָטקעס, מע וועט זאָגן: דערפאר האָב איך געסטראשעט
ליפען מיט א געזעלשאפטלעכע געריכט.

ביי לעך האָט ארקע אויכגעזען אויב איצט, ווען אָנקומען
דיק פון וואלד מיטן טראקטער, האָט ער זאָ צווישן אוילעם
דערזען פאלאשען דעם טראקטער האָט ער מיטאמאָל פאר-
האמעוועט און אָפגעשטערט, געשווינד אראָפגעשפרונגען, אויס-
געקליעכט די ברוסט, נאָר געבליבן א רעגע אזוי שטיין — א
פארגליווערטער, מיט א ביסל צענומענע, פארקאשערטע הענט
און מיט גרעסער-געוואָרענע באוועגלעכע נאָזלעכער. פאלאשע
האָט פלוצעם א שפאן געטאָן צו אימ האָנערדיק, ווי
א מעסט צו געבן זיך מיט אימ אינ וווקס. נאָר גראָד
דענסטמאָל האָבן ארקעס בילעטע שטרויס-אויגן באוויגען
לעך א זיך געגעבן צווישן ארומיקן אוילעם — דאָס האָט

ער געוואָלט וויסן, צי האָט מען שוין נישט אָנגעהויבן צו פירן פּליאַטקעס.

דאָך — פון דענסטמאָל אָן האָט מען אופגעהערט צו געפינען ארקענ א שלאָפנדיקן אין פּרעמדע געצעלטן. און ווייטער — גיי ווייס, צי האָט עס נישט געהאט א שייכעס צו דעם, וואָס ארקע האָט די גאנצע צייט געהאט בא זיך אפן הארצן — ארקע איז נישט פון יענע, וואָז וועלן גיין דערציילן פון אייגענע מייסעס, דערהויפּט נאָך איצט, ווען ער איז שוין באשטימט אלס סעקרעטאר פון אָרטיקן קעמערל, און דורך דעם, וואָס ער רעדט נאָר דאן, ווען אָן זיין וואָרט קאָן מען זיך נישט באגיין, באקומט ער אלץ מער און מער וואָגיגייט. איינמאָל אפ א זיצונג פון קעמערל, ווען פאלאשע האָט שוין גלייך מיט אנדערע געארבעט אין דער קאָמונע, האָט מען בא אימ אין צעטל, צום סאָפּ פון די פראגן, דערזען צוגעשריבן די ווערטער:

— „די פראגע וועגן פאלאשען.“

מע האָט געמיינט: דאָ וועט עפעס ארויסשווימען, נאָר אויסגעלאָזט האָט זיך:

— גיין, גאָרנישט...

די זאך באשטייט אין דעם, וואָס אין טיכאָנקע האָט מען מיט פאלאשען אָנגעהויבן צו ליקווידירן איר אמעראצעס אפ רוסיש, נאָר נישט דערפירט די זאך ביז צום סאָפּ — מע דארף אָנהייבן נאָכאמאָל. נאָר אזוי פאלאשע ארבעט איצט צווישן יידיש-ריינדיקע, פּרעגט זיך דעריבער, אפ וואָס פאר א שפראך זאָל מען איצט מיט איר ליקווידירן די אמעראצעס: אפ יידיש, צי אפ רוסיש? — טאקע דערפאר שטעלט איצט ארקע די פראגע פארן קעמערל, וואָרעם ס'איז נישט קיין לייכטע זאך, — אזוי זאָגט ער:

— ס'איז א פראגע פון אויסגעהאלטענער נאצפאָרטיק.

קאפיטל צען

1

טעג האָבן א פלי געגעבן, ווי אויסגעשאַסענע ראקעטן מיט פריילעך אָנגעצונדענע לויטערע פרימאָרגנס. אין דער טייגע אָן א זייט פון טיכאָנקע, ווו צו דער ארבעט האָבן זיך געשטעלט שימקע, מענדל זאקס מיט זייער גרופע, גיט מען זיך ניט אָפ קיינ כעזשבנ, ווער וועמען וועקט אלע טאָג אופ: די פרימאָרגנס—די גרופע, אָדער די גרופע—די פרימאָרגנס. מיין די טיכאָנקער פורן, וואָס האָבן געבראכט אהער ציגל, האָבן מענדל זאקס איבערגעשיקט א צעטל אין קאָנטאָר:

— „בא גראָבן דעם ברונעם ארבעט איך, פרויעם טשער נאָבילער און אנדערע, די איבעריקע קאָרטשעווען. אפ צוויי הייזער זיינען פלעצער צוגעגרייט. אפ איינעם לייגן דעם פון דאמענט ביידע ברידער פעקער און פיאָטער אקסענטיעוויטש וועמען איר האָט אונדז צוגעשיקט. שיקט אונדז וואָס גיכעו נאָך מענטשן, אַניט וועט אונדז דער ווינטער פארכאפן אינמיטן דער ארבעט.“

די ליידיקע פורן זיינען צוריק אוועקגעפאָרן, געלאָזט ד טייגע, ווי מיט א צעשפאָלטענעם בויך, וואָס איז אָפן אי דער זייט צו טיכאָנקע—ערשטע סימאָני פון א וועג. דאָרט ווו די ארבעט גייט, האָט זיך געדאכט, איז א שטיקל סאם באטיען—עס ווארפט ווי מיט שטיינער.

בא אויסקאָרטשעווען דעם פלאַץ פארן דריטן הויז האָב

געארבעט שימקע און דער געוועזענער בעדער בעני פרינץ.
דער ערשטער ברענט אינ דער ארבעט, ווי א ספירט, דער
אנדערער האָט צייט. מענדל זאקס רופט אָפּ שימקענ אפּ א
סאָד. מיט שימקענ טוט דענסטמאָל א מאָרדעווע, ווי אימ וואָלט
רופן זייער א גרויסער נאטשאלניק. ער ווארפט אוועק אלץ,
וואָס ער האלט אינ די הענט, טראָגט צו מענדלענ זינן אויער,
א האלב-דערשראָקענער:

— הא?..

מענדל, אן איינגעטונקענער אינ בלאָטע און אינ ליימ פון
גראָבן דעם ברונעם, זאָגט אימ עפעס—אפאָנעם, ווידער וועגן
דעם, וואָס מע דארפ מער מענטשן. שימקע בלייבט שטיינ א
דערהארגעטער, ענטפערט שוינ אפילע ניט, ווי איינער זאָגט:

— נו, וואָס קאָן איכ העלפן?

דאָס איינציקע, וואָס ער קאָן טאָן, איז ווערן נאָכ מער
ברענענדיק בא דער ארבעט. אזוי טוט ער טאקע,—ער קערט
זיכ אומ, רוקט ארונטער א פארשפיצט דרענגל אונטערן שווערן
ארומגעגראָבענעם בוימ-וואָרצל. ער איז דערהיצט. זינן שטערן
און זינן פאָנעם—באדעקט מיט אָנ א שיר פיצעלעכ שווייס-
טראָפנס. מיט ארע קויכעס לייגט ער זיכ אָן אפן דרענגל,
ארע בלוטן גיסן זיכ אימ אריינן אינ פאָנעם. זינע אויגן פאר-
גלאָצן זיכ צו בענינ-צו:

— נו?!

ער עקט זיכ שיר:

— וואָס האָסטו אופגעהערט צו האקן מיט דער קירקע?
בעני האָט די שווערע קירקע פון די הענט ניט ארויס-
געלאָזט—גאָט אָט וועט ער זי א הייב געבן, זי אונטערווארפן
אינ דער לופט און וועט מיט איר א האק טאָן אינעם הארטן
הילצערנעם אָדער, וואָס באהעפט דעם וואָרצל מיט דער ערד.
סע וועט שוינ זינן איינמאָל א „האק טאָן“, פאר קיינ פוילן
האלט ער זיכ אינ קיינ פאל ניט, נאָר זאָל אימ קיינער ניט

לערנען, וויאזוי ארומצוגיין ארום דער גוורע, וואָס פילט אָן
 ארע זינע גלידער. אינ דעם זינען, מיינט ער, איז ער שוין
 א געדערנטער. קויעכ, גייט ער מיטן גאנג, איז א זאכ, וואָס
 ווער עס האָט, האָט, אונ ווער עס האָט ניט, איז פארפאלן.
 — אינ מארק, זאָגט ער, וועט דיר היינטיקע צייטן קיי-
 נער קיינ געזונט ניט פארקויפן, שענקען—אואדע אונ אוואדע ניט.
 פונדאנען נעמט זיכ זיין פאמעלעכקייט אפילע באמ ריידן.
 זיין קלאר איז—האָסט א ביסל געזונט, בא דיר בלייב עס, איז
 גיב עס ניט אויס מיטאמאָל, זשאלעווע עס, ווי קרעפל-פלייש.
 דערצו איז אימ נאָכ אלץ אינגאנצן ניט קלאָר, וואָס
 זשוּבט מען דאָ אזוי—ווער יאָגט דען דאָ אינ האַלדז-אוינ-נאקן?
 ער איז אָנגעשטעלט א ביסל פילאָסאָפיש נאָכ פון די פריער-
 דיקע יאָרן, ווען ער איז נאָכ געווען א בעדער אונ זיכ צו-
 געקוקט צו די פאָסטעמקעס פון נאקעטע מענטשן. אינ טיכאָנקע
 אפ א פארזאמלונג האָט ער איינמאָל געהערט, ווי מע זאָגט:
 „די רעוואָלוציע האָט מיט אלע א דריי געטאָן האָרע-קאָרע,
 אָפגעטאָן אינ איינ טאָג מער, ווי מע האָט ביז איר אָפגעטאָן
 אינ גאנצע שאָקן מיט יאָרן.“ ער האָט א טראכט געגעבן וועגן
 דעם, וואָס די רעוואָלוציע האָט ארום אימ אָפגעטאָן אינ
 דער היימ, אונ האָט מאסקימ געווען: „יאָ, ס'איז עמעס.“ איז
 מען דאָכ איצט אָבער אוועקגעפאָרן אזוי ווייט פון דער היימ,
 מע געפינט זיכ טיפ אינ דער טייגע אינ א וואַלד—שוין גע-
 זען, אינ א וואַלד זאָל מען זיכ אזוי כאפן? ער פרוּוט פא-
 מעלעכקע צו שימקען א זאָג טאָן:

— וואָס איז? דער בוימ-וואַרצל וועט אנטרויפן?
 היינט וואָס וועט זיין מיט בענין?—ווי-ארום וועט ער
 זיכ דערוויסן, פארוואָס מע דארפ דאָ אינ דער טייגע אינדער-
 גיכ בויען אונ פארוואָס מע מוז דאָ צוהאַרעווען אונ אָניאָגן?
 פונוואנען וועט צו אימ דערגיין, אז אינ אויסלאנד אפ
 יענער זייט אמור, פון צווישן די פרעמדע פארשלאָפענע בערג,

קִקְט אהער אָן אופהער אַן אויכבאהאלטענע בייזע כליע.
באטאָג. ווער ווייס, וואָס זי טוט דאָרט, אַין באנאכט צינדן
זיכ אָן מיט זענדעקייט די בייזע פּייערלעכ וואָס אינ אירע
וועלפישע אויגן, און זי שטשירעט אינ דער פינצטער די ציינ
און וואָרט גוייט זיינ א שפרונג טאָן אהער איבערן אמור—
זי וויל און האָט מוירע...

אינ בירעפעלד זאָגן דערופ יונגע יאטן גאנצ קורצ:
— צווישן די ערטערע איבערוואנדערער פירט זיכ דערווייל
ניט קיינ שום אופקלערערישע ארבעט.
פאראן צווישן זיי אזוינע, וואָס זיינען גוייט אופצוהייבן
וועגן דעם גוואלדן אפ אלע פארזאמלונגען.

2

פון בירעפעלד האָט מען אהער אריבערגעוואָרפן די אי-
בערוואנדערער: מייער רימער, סימקע קאָראָליווקער, יודל ליפ-
שיצ און איינעם א געוועזענעם אָרעמען הענדלער פייסעכאָוויטש.
סימקען האָט דאָ שימקע גלייכ געזאָגט:

— ביסט א זאווערוכע.

— טו, וואָס מע הייסט דיר, און פארגרעסער ניט דעם
טומל, הער אופ מיט דיינ „ווען מע גיט מיר“...

וואָס שייעכ צו יודל ליפשיצ, האָט אימ פון אָנהייב אפילע
ניט אָנגעהויבן צו ארנ, וואָס קיינער זאָגט אימ דאָ גאָרניט—
טיפ בא זיכ אינ הארצן איז ער אהער געפאָרן ניט מער, ווי
אפ א קוק צו טאָן:

— וואָס פאר א מעציע האָבן זיי דאָרט אינ וואלד
געפונען?

— וואָס מאכט זיי אזא ראש?

ער וועט זען, אז סע גאָרנישט, וועט ער א בארוקסטער
געפינען א טערעצ אפ אוועקצופאָרן צוריק קיינ בירעפעלד און

שוין. זײַן אויג האָט באַלד אַ שאַצ געטאָן אלץ, וואָס מע
האָט דאָ אָן אימ אָפּגעטאָן:

— אייסעכ...

— די עמעסע גליקנ...

— מע האָט נאָך ניט אוּפּגעשטעלט אפּילע קײַן איינ שטוב.

ער האָט געזאָגט צו שימקענ:

— אָ-דאָס הייסט געבויט?

שימקע האָט אימ געענטפּערט:

— טאקע דערײַבער האָט מען דיכ אהער צוגעשיקט—דו

וועסט שוין ווײַזן, ווײַזוי מע בויט בעסער.

און מער גאַרנישט ניט צוגעגעבן, בלויז מיטן בליק געגעבן

יודלען צו פילן:

— מע געדענקט דיכ נאָך פונעם איבערוואנדערער-צוג,

מע ווייסט ווער דו ביסט...

טאקע דאָס האָט יודלען אַ ביס געטאָן—ער, יודל, האָט

שוין אַ ביסל געארבעט אין טיכאַנקע און אין בירעפעלד, ווי

אַ שוואַרצארבעטער, און דאָ נעמט עס עפעס גאַר קײַנער ניט

אין כעזשבן. ער האָט באַגלייט שימקען מיט אַ לאַנגן בײַזן

בליק. יענער האָט זיך ניט אומגעקוקט—ס'איז געווען טכילעס

אַוונט. מע האָט זיך געלייגט שלאָפּן.

אינדערפרי האָט מענדל זאקס איבערגעוואָרפּן פרויעם

טשערנאָבילער צו דער ארבעט באַם לײַגן דעם פונדאמענט פון

אַ צווייטן הויז. אפּ פרויעמס אָרט האָט ער לעבן זיך באַם

גראָבן דעם ברונעם אוועקגעשטעלט מײַער רימערן. סימכען

און פייסעכאָוויטשן האָט מען אַנידערגעשטעלט באַ דער ארבעט,

וואָס ביז אהער האָט אײַנער אַלײַן געטאָן דער געקײפּלט

גרויסער קאַפּל גרײַעווער—געשפּאַלטן אומגעוואַלגערטע בײַמער

אפּ בערווענעס. פּיאָטער אקסענטיעוויטש האָט זײַ געוויזן, ווײַזוי

דאָס צו טאָן, צוגעקליבן פאר זײַ פּאסיקע בײַמער. בלויז וועגן

יודל לײַפּשיצ האָט מען ווי פּאָרגעסן—קײַנער איז צו אימ ניט

צוגעגאנגענ, צו קיין שום ארבעט ניט גערופן. דאָס האָט גע-
קאָנט הייסן:

— גיי אהין, פונוואנען דו ביסט געקומען.

יודל האָט זיך ארומגעשארט אהין — אהער, זיך פאמעלעך
גענומען ארומקוקן אין אלע זייטן.

— וואָס זאָל עס זיין? — אומיסטן?

— א פאָליטיקע אזא?

אימ איז גלאט טשיקאווע, ווער קאָן עס דאָ זיין דער
טאטע פון אָדער פאָליטיקע—מענדל זאקס? שימקע? צי ביידע
איננינעם?

זאקס קאָן אימ ניט פון פריער, הייסט עס: ס'איז שימקע.
יודל איז א באַרן צוצוגיין צום אָרט, וווּ שימקע און
בעני קאָרטשעווען—מאָנעפּשעך: אויב שימקען שטעכט אין די
אויגן, טאָ זאָל אימ שטעכן פון דער נאָענט. שימקע און בעני,
זעט ער פונווייטנס, האָבן ארומגעבונדן א שטריק ארומ א
שווערן בוימ-וואָרצל און ווילן אימ ארויסשלעפּן פון דער נעסט.
יודל גייט אהין צו, שטייט א ווילע און קוקט.

— אפ ארויסצושלעפּן דעמ-אָ בוימ-וואָרצל — טוט ער א
זאָג, — וואָלט מען געדארפט האָבן כאָטש צוויי פּערד.

יענע קוקן צו אימ ניט, ענטפערן ניט—ביידע כאפּן בלויו
איבער דעם אָטעם און ציען באַנייס פארן שטריק. דאָס הייבט
שוין אָן יודלען נישקאָשעדיק צו פארדריסן—ער, אז ווערט
האָנאָריסטע, באַקומט ער קימאט אן אַינגעפאלענע נאָז און
די אויגן גיסן זיך אימ אָן.

— מע וואָלט באַדארפט — גיט ער אן אייצע, — כאָטש
אונטערשפארן דאָ-אָ דעם וואָרצל מיט א דרענגל. אָט אינ
דער-אָ זייט.

יענע זינען ווי טויב, קוקן ניט צו אימ, ציען דעם שטריק
אפ העפקער. דאָס פארדריסט שוין יודלען טאקע גאָר-גאָר
שטארק. יודל, אז מע רירט אימ אָן זיין האָנער—א בינ, וואָס

וועט אָט-אָט לָאָזן די גיפּט. פּונ פּאַרדרוס און ביזויענ מישן זיכ אימ אוש די געדאַנקען, און עס כאפּט אימ אָן גרויס ראכט מאַנעס אפּ זיכ אליינ:

— וואָס טוט זיכ דאָ? — כ'בינ שוינ טאַקע גאָר קיינ מענטש ניט?

אפּצולאָכעס הייבט ער אופּ פּונ דער ערד א פּאַרשפיצט דרענגל, ער איז אינ קאַס, זיינע הענט ציטערן. באמ ארונ-טערקן דאָס דרענגל אונטערן בוימ-וואָרצל טרעפט ער ניט צו דער נייטיקער טיפּ. בעני, זעט ער, האָט אופּגעהערט צו שלעפּן פּאַרן שטריק און טוט אהער א פּאָר שפּאַן. וואָס וויל בעני טאָן? — ער וועט אויסרייסן בא יודלען דאָס דרענגל? ער וועט מיט דעם שפּאַלטן יודלען דעם קאַפּ? יודל פּאַר-קריצט די ציינ, פּאַרקלאַמערט די הענט ארומ דרענגל, אָטעמט זייער גיכ און שווער. בעני אָבער שטופּט גאָר אריין דאָס דרענגל אפּ דער נייטיקער טיפּ און קערט זיכ אומ צוריק, גרייט צו שלעפּן איניינעם מיט שימקען דעם שטריק. בלויז מיטן בליק רופּט ער ארויס יודלען ווי אפּ א דועל:

— אָן שטוקענציעס... ווייז וואָס דו קענסט...

א וויללע קוקן זיי אָן איינער דעם אנדערן פּונ איבערן גרוב — בעני און יודל. מיט אלע קויכעס טוט יודל א ריס דאָס דרענגל צו דער ערד-צו. דער בוימ-וואָרצל האָט זיכ דערפּונ קוימ-קוימ א ריר געטאָן. אָט-אָט וועלן איז אויסלאכטן ביידע — אי בעני אי שימקע — זיי קוקן אפּ אימ, ווי אפּ א מייעס פּיקסל. פּאַרסאַפעט מיט אומעטיק-פּאַרשמאַלטע אויגן קוקט ער אָן בע-ני, וואָס האָט אימ דאָ עפעס ווי אריינגענאַרט אינ א נעצ. בעני, זעט ער, פּירט פּאַמעלעכ איבער די אויגן אפּ שימקען, ווי איינער זאָגט:

— כ'האָב ניט געזאָגט, איכ וועל אימ דאָ ארויספירן אפּ

דער זיכטיקער שיינ?

דאָס צינדט יורלען באנייס אָן. ער שפּרינגט אונטער צום

הויכח עק פונ דרענגל, כאפט זיכ אינ אימ אָנ אונ בלייבט
הענגענ. פונ אזא אויגנבליק גייט מענ ארויס „טויט אָדער
רויט“ — דאָס איז אלץ, וואָס יודל פילט. דורכ קורצע שטויסן,
מיט דער גאנצער שווערקייט פונ קערפער אונ מיט אַע קרעפטן
פונ זיינע מוסקולן שלעפט ער דאָס דרענגל צו דער ערד אונ
שוייט דערביי צו יענע, וואָס שלעפן פארנ שטריק:

— גור-גורנו — — — ראזאָמ!

— גור-גורנו — — — ראזאָמ!

דער בוימ-וואָרצל, פילט ער, הייבט זיכ, רוקט זיכ — עט-
לעכע מאָר אזוי. יודל צעעפנט די אויגן אונ אָטעמט שווער —
דער בוימ-וואָרצל איז ארויסגעשלעפט.

איצט איז פאר יודלען די בעסטע צייט א שפיי צו טאָנ
אונ אוועקגיין. ער האָט דערוויזן? — גענוג. נאָר בעני האָט,
אפאָנעם, זיכ פאָרגענומען צו מאכנ פונ יודלען דאָ אינ דער
טייגע א שטיקל לייט. פאמעלעכ, פאמעלעכ גייט ער צו צו
יודלען אונ באטראכט אימ פונ קאָפּ ביז די פיס, ווי אפּ לאָנ
צו הערן:

— בא מיר, גוטער ברודער, וועסטו דאָ אופהערן צו
דרייען מיטן וויידל.

— קומ — זאָגט ער צו יודלען.

אָנ שומ איילעניש הייבט ער אופ די האנט אונ ווייזט
אָנ אפ א נאָענטן גרוב:

— אָנ דאָרט ליגט א בוימ-וואָרצל. מיר האָבן נעכטן
אינצווייען אימ ניט געקאָנט ארויסשלעפן. קומ, וועלן מיר א
פרוו טאָנ אינדרייען...

אונ ביידע קוקן זיכ א וויילע אָנ — בעני אונ יודל. יודל
פילט שוין: דער „דועל“ צווישן אימ אונ צווישן דעם געזונט-
קרעפטיקן בעני הייבט זיכ דאָ ערשט רעכט אָנ — ס'איז א
מיסע ניט אפ איינ מאָר אונ ניט אפ איינ טאָנ...

צומ אָרט, וווּ מע גראָבט דעם ברונעם, קומט צו לויפן שימקע. זיינע אויגן ברענען, ער אינגאנצן ברענט — דאָס האָט ער אפ א רעגע זיך אָפגעריסן פון דער ארבעט באמ קאָר-טשעווען.

— נו, — פרעגט ער, — וואָס הערט זיך?
אלע, וואָס ארבעטן ארום ברונעם, שווינגן מיטן לאנגן שטריק — צוגעבונדן צו עפעס א מינ זעקסקאנטיק רעדל, וואָס מע האָט דאָ אליין אויסגעמיסטערט — שלעפט מען ארויס פון גרוב א נייע פולע באדיא ערד און שוין — דאָס איז דער ענטפער:

— אומגליק.

— צאָרעס אפ צאָרעס.

מע גראָבט שוין די צווייטע וואָך. מע צייקט און מע צייקט די אויסגעגראָבענע מעטער און קיין סימען פון קיין קוואַל זעט מען נאָך אלץ ניט. פארקערט, וואָס טיפער מע גראָבט, אלץ טרוקענער ווערט די ערד אין דער ארופגעצויגענער באדיא. איז וואָס זאָל מען דאָ שימקען זאָגן? — די ערד איז דער באדיא איז שוין אליין אן ענטפער:

— ווער וויסט, צי מעט זיך דאָ גאָר דערגראָבן צו וואסער.

נאָך פינף טעג גראָבן האָט דאָ דער געוועזענער פליטן-טרייבער, פרויעם טשערנאָבילער, איינמאָל א זאָג געטאָגן:
— סעט גאָרנישט ניט זיינ.

— ממעמ-מעלקט א יאלעווע ק-קו...

ס'איז געווען שוין איינמאָל א „זאָג". בא אלע איז פון דעם פארקילט געוואָרן אין הארצן. דערפאר האָט דענסטמאָל מענדל זאקס איבערגעוואָרפן פרויעמען צו דער ארבעט באמ לייגן דעם פונדאמענט פון דריטן הויז און אפ זיינ אָרט באמ

גרָאָבן דעם ברונעם אוועקגעשטעלט דעם פריש געקומענעם
מייער רימער. געדולדיק שטייל, שטענדיק אינ דער ארבעט,
האָט מענדל זאָס דאָך פֿינט, אז מע דרייט צופיל מיט דער
צונג און מע לייגט אויס צו שלעכטן. איצט אָבער האָט דאָ
ער אַליינ זיך שוין אויך שטארק ארויסגעשלאַגן פון די קויכעס.
ער שווינגט, ווײַל זײַנס האָט ער שוין אָפּגעזאָגט נאָך צוריק
מיט עטלעכע טעג:

— עפעס, ווי באַ אַן אומגליקלעכער קימפעטאַרן און גענוג...
אלע ווייען זײַנען שוין געווען, און דאָס קינד קומט ניט
ארויס.

טאָקע אזוי האָט דאָ אָנגעהויבן אויסצוזען מענדל זאָס—
ווי אַן אומגליקלעכע באָבע אַרומ א געווינערן, וואָס קאָן ניט
האָבן דאָס קינד; אלץ, וואָס די באָבע ווייסט און קען, העלפט
ניט, און קיינ דאָקטער איז ניטאָ, און אלע מיטלען זײַנען
שוין אויסגענוצט. שימקע, אז ער לויפט אהער-צו, קוקט ער
אַפּ זאָסן, ווי אַפּ זײַנעם א רעבן, און קאָן דאָ העלפּן סײַדן
מיט ווונדערן זיך:

— וואָס זאָל עס זײַן פאַר א מיסע?

נאָר אויך דערופּ האָט זאָס שוין געענטפערט נאָך צוריק
מיט א פאָר טעג:

— אז קיינ שכינימ אַרומ און אַרומ זײַנען נישטאָ.

— גיי פּרעג אַן אייצע באַ דער טײַגע...

און ער האָט באַניס מער ווי אלע גענומען האָרעווען,
גרָאָבן און גרונטעווען אלץ טיפּער און טיפּער דעם ברונעם.
צו קיינ וואסער איז מען נאָך אלץ ניט צוגעקומען. די סקע-
לעטן פון די הייזער, וואָס מע בויט, האָבן אינ יענע טעג א
קווענקל געטאַן, צי זיי זאָלן ווײַטער וואָסן. ווי פון זיך האָט
דאָ אינמיטן וואָלד די גאַנצע ארבעט אָנגעהויבן גיין פאַמע-
לעכער און ניט זיכער.

אויב די צייטן, ווען זאקס האָט אינ ווילנע געארבעט ווי א שווארצארבעטער אפ א געהילצ-סקלאד, און אפילע די היים-פאָוע מילכאָמע-יאָרן האָבן אינ זיין קליינער הארטער באַרד גראָ געמאכט בלויז איינציקע שווארצע האָר, וועט אימ איצט די מייסע מיטן ברונעם אינ איין שטיי-דריי גראָ מאכנ אינ-גאנצן. אלץ איז געגאנגען גלאט, ווי אפ פוטער: ער, זאקס, האָט איינינעם מיט שימקען געפונען דעם פלאצ דאָ אינ דער טייגע, צונויפגענומען ארום זיכ א גרופע מענטשן, געזאָגט אינ קאָנטאָר:

— „יאָ, כ'וועל האָרעווען, נאָר סע זאָר דערפון עפעס ארויסקומען“.

מע האָט צונויפגענומען ארום זיכ די מענטשן, מע האָט באקומען די „קרעדיטן“, מע האָט זיכ אנעם געטאָן אלע איינינעם — מעט איבערקערן וועלטן, מע וועט אויסבויען עפעס אן אנטיק דאָ אינ דער טייגע. שימקע האָט שוין אפילע געהאט געזאָגט: — „ווארט... מע וועט וועגן אונדז דערהערן אינ מאַסקווע“.

— „מע וועט נאָכ וועגן אונדז אמאָל ריידן אינ קרעמל“.

און פרוצלינג — נא... דערגראָבט מען זיכ ניט צו וואסער, ווערט צעדרייט די גאנצע זאכ. אויס שיינער כאָלעם. און דאָ ווערט נאָכ פונ טאָג צו טאָג ערגער — ניט גענוג, וואָס מע דערגרונטעוועט זיכ ניט צו וואסער, שטיסט מען זיכ באמ גראָבן אָפט אָן אפ שיכטן, וואָס זיינען הארט, ווי שטיינער. דער שארפסטער גראָבייזן נעמט זיי ניט. אינ טיפ-אויסגעגראָבענעם ברונעם-לאָכ איז דער פלאצ צו קליינ אפ צו פאנאנדערגיינ זיכ ווי געהעריק מיט דער קירקע. מער ווי איין מענטש קאָן דאָרט ניט ארבעטן, און ניט יעדן גלוסט זיכ אהינ קריכנ — אָט-אָט וועט מען אָנהייבן אונטערציבורטשען.

אינ דער ארויסגעצויגענער אויסגעליידיקטער באדיא שטעלט

זיכ דענסטמאָל אַרײַנ זאקס אַרײַנ. מע לאָזט אײַם פאמעלעכ
אַראָפּ מיטן שטריק אײַן דער טיפ אונ מע הערט נאָכדעם גאַנצע
שאַענ, ווי ער האקט דאָרט מיט דער קירקע—האקט אונ האקט
אַן אופהער. סע ווערט נײַמזס צו הערן. מע שרײַט צו אײַם
אײַן גרוב אַרײַנ:

— נו ?

— וואָס הערט זיכ ?

זאקס ענטפערט ניט, דעריבער דאכט זיכ, אז ער געפינט
זיכ זייער טיפ אונטער דער ערד—אזש ערגעץ אפ יענער ווערט
געפינט ער זיכ, אונ זאָל מען צו אײַם שרײַען, גוואלדעווען—
ער וועט סײַוויסײַ ניט דערהערן. אויב ער ציט דאָרט פארן
שטריק, אײַז עס א סימען, אז די באדיא אײַז לעבן אײַם שײַן
פול מיט ערד, צי מיט לײַם—מע הייבט זי אָן ארויסציען,
קעדיי נאָכדעם זי לײַדיק צוריק אראָפּלאָזן. מײַער רימער—
אײַנער פון יענע, וואָס דרײַען דאָס זעקסקאַנטיקע רעדל אונ
שלעפּן דעם שטריק מיט דער באדיא, —הייבט זיכ אָן
מעשאַער צו זײַן:

— ווער ווייס?.. מע גראָכט שײַן אזוי לאנג.

— עפשער וועט מען זיכ דערגראָבן צו גאָלד אָדער צו
טײַערע שטײַנער.

— סע-א געלעכטער?— דאָ אײַן דער טײַגע האָט מען נאָכ
קײַנמאָל ניט געגראָבן.

אײַנמאָל, ווי נאָר מע האָט די אויסגעײַריקטע באדיא טיפ
אַראָפּגעלאָזט, האָט מען גלײַכ באמערקט, אז זאקס ציט טיפ
אײַן גרוב פארן שטריק—גאָר אנדערש, ווי אלע מאָל ציט ער.
מע האָט זיכ א כאפּ געגעבן שלעפּן צוריק דעם שטריק. מע
האָט געמײַנט אײַנס פון די בײַדע: אָדער ער האָט דאָרט
פּרױצײַנג זיכ דערגראָבן צו וואסער, אָדער ער האָט עפשער
ווירקלעך, ווי מײַער זאָגט, אָנגעטראַפּן אפּ גאָלד אָדער אפּ עפעס
אַן אנדער מינ אויצער. נאָר אז מע האָט די באדיא העכער א

האלב ארויסגעצויגן, האָט מען גלייך דערזען — דער עמעסער „אויצער“ — אין באדיא איז זייער איינגעהויקערט, קימאט צו-נויפגערייגט אינצווייען געזעסן זאקס. ער האָט געכאלעשט און סע האָט א ביסל געדויערט ביז מע האָט אימ אָפגעמינטערט. מע האָט געוואָלט בא אימ דערגיין:

— וואָס איז געשען?

— א שלעכטע לופט אונטן?

— גאזן אזוינע, צי עפעס אנדערש?

נאָר זאקס האָט געשוויגן. אָפגערוט א ביסל, האָט ער זיך אריינגעשטעלט אין דער באדיא און ווידער א ווונק געטאָן, מע זאָל אימ אין ברונעם-גרוב אראָפלאָזן. ער האָט פארשפאָרט צו ריינדן — זיינע מאט-שווארצע אויגן האָבן ווי אויסגעשפריצט מיט פונקען:

— אָדער זיך דאָ דערגראָבן צו וואסער.

— אָדער דאָ וועט זיין מיינ קייווער.

5

אראָפגעקומען אהער פון טיכאָנקע דער הויפט-אגראָנאָם שטיין, דערזען וואָס דאָ טוט זיך, ערשט איצט רעכט באמערקט, וויפל אקשאָנעס עס ליגט אין אָט דעם שטילן איבערוואנדערער זאקסן. שטיין האָט געפרעגט א קאשע:

— איר האָט דערזען, אז דאָ איז צו טיפ צום וואסער,

פארוואָס האָט איר באלד ניט אָנגעהויבן גראָבן אפ אן אן-דער אָרט?

זאקס האָט געזאָגט מיט א האלב מויל:

— פונוואנען ווייס איך, אז דאָרט וועט צום וואסער זיין

נעענטער?

שטיין האָט אופגעקלערט:

— אייניקע געלערנטע מיינען, אז דאָ, וווּ בירעבידזשאן

געפינט זיך, איז פאר פיל טויזנטער יאָרן געווען א יאמ. דער

פלאכ-באָדן איז דאָ אַן אָנגעטראָגענער. אינאָ-דעם באָדן שניידן זיך אריין ווי אינדולענ די אמאָליקע העכערע ערטער. טרעפט מען אָן אפּ אזא אינדול, איז דאָרט שווער זיך דערגראָבן צו וואסער, ווייטער מיט עטלעכע הונדערט קלאפטער קאָן מען שוין גאָרניט טיפּ צו וואסער צוקומען.

שטיינס אייצע איז, הייסט עס, געווען, מע זאָל גראָבן מיט עטלעכע הונדערט קלאפטער ווייטער. שימקע האָט בלויז איין קוק געגעבן אפּ זאקסן און גלייך פארשטאנען וואָס צו זאָגן :

— און די גאנצע ארבעט דאָ? — ארויסגעוואָרפּן?

— מעט גיין פון אזוי ווייט שלעפּן וואסער?

— און דאָס געזונט, וואָס מע האָט דאָ אוועקגעלייגט בא קאָרטשעווען?

— און די הייזער, וואָס מע האָט דאָ שוין אָנגעהויבן בויען?

— און א טייל פון די „קרעדיטן“, וואָס מע האָט שוין אויסגענוצט?

— אלץ קטשאָרטו?

שטיינען איז דערפּ שווער געווען צו ענטפערן. ער האָט דאָ גענומען פראָבעס פון אלערליי שיכטן ערד, וואָס מע האָט פונעם ברונעם-גרוב אויסגעגראָבן — דאָס האָט ער געטאָן צוליב דער בירעפעלדער פרוו-סטאנציע. ער איז פאָרט געווען בלויז אן אַגראָנאָם, ניט קיין געאָלאָג, און האָט דאָ געקאָנט ווייניק העלפּן — ער איז אוועקגעפאָרן. און ווי נאָר ער איז אוועק, אזוי באלד האָט זיך דערפילט, אז אפּ אוועקצופאָרן פונדאנען זיינען פאראן נאָך אנדערע באלאָנימ. דער אוילעם האָט אָנגע-הויבן אונטערצוברטשען. יודל ליפשיץ — ווי נאָר אפּ דעם האָט ער געווארט זיין גאנצ לעבן; ער האָט געזאָגט:

— ט'האָט איר די מעציע, וואָס מע האָט דאָ אינ וואלד

געפונען...

— וואָדענ?

— מע האָט ניט געוויסט פּרײַער?..

שימקע האָט זיך צו אימ אַ לאַז געטאָן, ווי אפּ צו געבן

קלעפּ:

— וואָס האָטו געוויסט פּרײַער!?

דענסטמאָל איז פּלוצלינג שטארק בייז געוואָרן דער שטענ-
דיק שטילער און שווינגנדיקער זאקס. פונעם קאָל, וואָס ער האָט
פּלוצלינג פון זיך ארויסגעלאָזט, האָבן אלע אוש א ציטער גע-
טאָן — א מענטש, וואָס האָט קיינמאָל קיין פּליג אפּ דער וואנט
ניט אָנגערירט, אז ער נעמט זיך שוין שראָגן, כאפּט ער א האק
אינ דער האנט, און א מענטש, וואָס האָט קיינמאָל אפּ קיינעם
ניט געשריגן, אז ער וויל שוין אָנהייבן שרײַען, וועט ער עס
טאָן אזוי, אז אלע ארומ אימ וועלן פארווונדערט און פאר-
גליווערט ווערן. אזוי איז געווען מיט זאקסן — ער איז צוגע-
גאנגען צו יענע, וואָס בורטשען, און האָט פּאַשעט זייער הויך
געמאכט אלע איננינעם אפּ רוסיש אינ דער מאמען אריין.
קיינער האָט זיך פּאַשעט ניט געריכט, אז באמ שטענדיק שטילן
זאקס זאָל זיך אפּ אזא וואזשנע-געקייפּלעטער „בראָכע“ גאָר לייגן
די צונג. דאָס האָט די ארומיקע מיטאמאָל פון אלערליי בור-
טשערײַען אויסגעניכטערט. מע איז געבליבן שטיל, מע האָט
געווארט, וואָס וועט ער זאָגן ווייטער. נאָר ווייטער האָט שוין
זאקס גערעדט זייער ווייניק, זייער קורצ און געלאסן:
— וועמען עס לוינט ניט, יענער קאָן אוועקגיין פון-
דאנען.

— מע וועט נעמען פון די באקומענע „קרעריטן“ און מע וועט
אימ ארויסצאלן פאר אלע טעג, וואָס ער האָט דאָ געארבעט.
— דעם ברונעם וועט מען גראָבן ווייטער.
— נישקאָשע, מע וועט א ביסל צוטערפען.
— מע וועט זיך דערגראָבן דאָ צו וואסער.
און איננינעם מיט שימקען און מיט מייער רימער האָט ער

גלייך גענומען מייסטרעווען א גאנצ לאנגן לייטער, קעדיי א מענטש זאל קאנען איינער אריין אין ברונעמ-גרוב זיך אראפ-ראָזן. דער ערשטער, וואָס האָט זיך מיטן לאנגן דינעם לייטער אין ברונעמ-גרוב אראָפגעלאָזט, איז ווידעראמאָל געווען ער, זאָס אריין — פאראקשנטערהייט האָט ער דאָרט אין דער טיפ גענומען מיט דער קירקע פאָרפלעג און האָט דענכטמאָל האָט שימקע איבערגעלאָזט בא קאָרטשעווען דעם פלאַצ פארן דריטן הויז בעני פרינצן מיט יודל לייפשיץ און אריין זיך אוועקגע-שטעלט באַם ברונעמ-גרוב ציען די באדיא. מע האָט ווידער דאָרט אין דער טיפ אָנגעטראָפן אפ א שיכט, וואָס איז הארטער פון שטיינער, און די פראגע איז געווען, בא וועמען וועט קלעקן מער אקשאַנעס און ווער וועמען וועט בייקומען:

— זאָס — דעם שיכט?

— אָדער דער שיכט — זאָסן?

6

יודל לייפשיץ האָט צו פרעגן א קאשע:

— וואָס גייט עס דאָ אַדעם זאָסן אזוי אין לעבן אריין? וויבאלד פאר קאָרטשעווען דעם פלאַצ פארן דריטן הויז איז יודל געבליבן אויג אפ אויג מיט בעני פרינצן — שימקע איז דאָ לעבן זיי ביידע נישטאָ — קאָן ער ביים דער ארבעט ארויסזאָגן פאר בעני כאַטש א טייל פון דעם, וואָס ער, לייפשיץ, טראַכט און וואָרט געשריבן קיין אמעריקע אין זיינע „בריוו“.

— אוי-אוי-אוי, בעני! — לאָזט ער ארויס א ווארעם זיפצל, — וועסטו מיר מויכל זיין, ווי אן אייגענעם טאטן, כאַטש דו ביסט געזונט און ארבעטסט אלע יאָרן, ווי אן אָקס, פונדעסט-וועגן ביסטו געווען און געבליבן א בעהיימע בעצורעס פערד... מע האָט דיך געמאָלקן און מע מעלקט דיך און מע וועט דיך מעלקן. א פארפאלענע זאך, בעני, אזוי וועט זיין ביז מאַשיעך.

וועט קומען. מע פירט אונדז אינ באַד אריין... זאָג מיר, איך
בעט דיך: דו לעבסט איצטער בעסער, ווי אמאָל?

בעני איז ניט דער מענטש, וואָס כאפט זיך ענטפערן. אימ
לוינט פריער א טראכט טאָג. און אז בעני טראכט, טוט ער
עס ווי איינער, וואָס ביים ער איז געווען א בעדער האָט ער
זיך אָנגעזען מיט א היפש ביסל נאקעטע מענטשן — סײַ פּינע
סײַ פּאסקודניאקעס — און קאָגן זייערע פּאָסטעמקעס, און ניט
יעדן איינעם גלייבט ער. פארטראכטערהייט פּרעגט ער איבער:
— צי איך לעב איצט בעסער ווי אמאָל?

בעני איז נישקאָשעדיק שווער צו מאכט אָט דעם פאר-
גלייך, וואָרעם וויפל ער וויל זיך ניט דערמאָנען, וויאזוי ער
האָט געלעבט אמאָל, פאר דער רעוואָלוציע, קומט בא אימ
אלץ אויס ווי מע וואָלט בא אימ פּרעגן: „וויאזוי האָט געלעבט
בעני איידער ער איז געוואָרן בעני?“ — ער ענטפערט:
— פריער בין איך דען געווען א מענטש?

יודל צינדט זיך אָן:

— אזוי? וואָדען ביסטו געווען?

בעני — נאָך אלץ פארטראכט, קאלט:

— איך בין געווען א בעדער, בין איך געווען... א בע-
דער און שוין...

יודל מאכט צו א האַלב אויג און באטראכט דעם צעוואָק-
סענעם ברייטן און געזונטן בעני: א גוורע, א?.. קויעכ —
פונ א העלפּאנד, און סייכל — אפּן שפיצ מעסער. רעדסטו צו
אימ האַלבע ווערטער, איז עס פּאָשעט ארויסגעוואָרפּן, נאָר
ריידן צו אימ אינגאנצן אָפּן איז „לוי מיט א כּפּאָדעק“. יודל
איז גאָרנישט אזא נאר, ער זאָל עס וועלן טאָג.

— נו, מיילע, — זאָגט ער צו בעני, — ניין איז ניין... האַב
איך גאָרנישט ניט געזאָגט...

ער כאפט זיך דער ערשטער צוריק צו דער איבערגערי-
סענער ארבעט:

— און שוין — וואָרטשעט ער — אזויווי דו האָסט ניט פארשטאנען, אזוי זאָל דיר ניט שאטן.

— ניינ, ווארט — הערט בעני מיטאמאָל אופ צו טראכטן. דאפקע בעני איז איצט דערפאר, אז די איבערגעריסענע ארבעט מעג א קאפעלע צווארטן. ער לָאָזט ארויס די קירקע פון די הענט און קוקט אָן יודלענ מיט דרעמלדיקע אויגן:
— וואָס — פרעגט ער, — האָסט עפעס נאָרוואָס געזאָגט? „מע מעלקט מיכ“, „מע פירט אונדז אלע אינ באַד אריין“ —
ווער פירט אינ באַד אריין? ווער מעלקט מיכ?
— ניינ, — הייבט יודל אָן גיכ-גיכ צו ארבעטן מיטן גראַב-ייזן, — ניינ, גאָרנישט...

ער מיינט, גענוג אפ איצטיקס מאָל — אריינגעוואָרפן אינ בעני א פונק? טאָ זאָל דער פונק זיכ צעבלאָזן פון זיכ. בעני:

— וואָס האָסטו דאָ געוואָלט זאָגן, א? ..
יודל ארבעט מיטן גראַב-ייזן און קוקט זיכ ניט אומ.
— ווי איכ בין א ייד, — שווערט ער, — כ'האָב גאָרנישט ניט געזאָגט און גאָרנישט ניט געמיינט.
בעני באטראכט יודלענ מיט א שטאר און בייז אויג — אזוי קוקט א מענטש, בייס מע קומט מיט פליאַטקעס וועגן זיינ ווייב, אפ וועלכער ער האָט קיינמאָל קיינ מינדסטן כשאד ניט געהאט. ער בייגט זיכ פאמעלעכ אָן, נעמט צו בא יוד-לענ דעם גראַב-ייזן און ווארפט אימ אוועק אָן א זייט.
— דו וועסט זאָגן, צי ניינ?

זיינ געזונטע פארקאשערטע האנט איז, דאכט זיכ, גרייט זיכ אויסצושטרעקן צו יודלענ — אָט-אָט וועט זי יודלענ אופ-הייבן אינ דער הייכ, ווי מע הייבט אופ א הערינגל אפ א בעזמען.
— איכ וויל אויכ וויסן — באקומט ער אָנגעגאָסנקייט אי-נעם שטארן אויג, — איכ בין א פראַסטער מענטש... וואָס האָט סטו געמיינט? סע פאר מיר א סאָד?

— איך וועל דיר זאָגן, — קנייטשט זיך יודל, — כ'האָב ניט קיינ סוידעס. סע רירט דיך אָן ניט ווייניקער ווי מיכ... סע מער ניט, וואָס איך ווייס עס שוין היינט, אונ דו וועסט זיך עס דערוויסנ שפעטער מיט א שטיק צייט. האָסט דען קיינ אויגן ניט? זעסט גאָר ניט, אז סע גייט דאָ די גאנצע צייט א בארעניווקע... פונ אויבן ביז אראָפּ — איינ גרויסע בארע-ניווקע... איז דיר שוין קלאָר, וואָס איך האָב געזאָגט..

— גיינ — טוט בעני א קלער, — זאָג אָפּ: ווער בארעט? בעני פרעגט עס גאנצ שטיל. יודל אָבער צעשרייט זיך, ווי ער וואָלט צילן, אז אלע אינ וואַלד זאָלן דערהערן, כאָטש ארומ אונ ארומ איז קיינער נישטאָ:

— וואָסי? כ'האָב פאר עמעצן מוירע? כ'זאָג עס אָפּ!.. כ'ווייל וויסן, וואָס פאר א סוידעס האָבן זאקס מיט שימקענ? שימקע האָט געשיקט זיינ ווייב א בריוו, זי זאָל אהער קומען. זאקס האָט שוין אויך געשריבן זיינ פאמיליע, זי זאָל קומען — פונוואנען האָבן זיי גענומען אפ הויצאָעס? זיי האָבן געפונען אן אויצער אינ וואַלד? הערסט א מייסע? — טאקע דאָס פרעג איך דאָכ... האָסט ניט געזען, ווי זיי האָבן ארויסבא-גלייט דעם אגראָנאָם שטיינ אונ זיך מיט אימ עפשער א שאָ געשושקעט? — זיי זיינען נאָכדעם געקומען דיר דערציילן וועגן וואָס זיי האָבן מיט אימ גערעדט?

בעני קוקט אפ יודלען שארפ — שארפער קאָן שוין ניט זיינ.

— נו גוט, — נעם די לאָפעטע, קומ ארבעטן. אליינ נעמט ער צוריק די קירקע אינ די הענט, ווי גלייך ס'איז גאָרנישט ניט געשען. דאָכ, מיט דער פריערדיקער גלאַטקייט גייט די ארבעט מער ניט אוועק.

בעני בלייבט אלעמאָל שטיינ אונ פארטראכט זיך, קוקט פונ דער זייט אפ יודלען. ער פרעגט:

— זיינען זיי ביידע, מיינסטו, אונטערגעקויפטע — אי שימ-

קע אי זאקס? .. נו אונ שטיינ? אויב א גאנעוו? .. א ? אלע זיינען גאנאָווימ? ..

ער טוט א טריט צו יודלען, ווי אפ צו געבן קלעפ: — אויב דו ווייסט ניט גאָרנישט, זאָלסטו ניט דרייען מיטן צונג. אונ אויב יאָ, זאָלסטו עס דערווייזן, דו הערסט? יודל קוקט דערשראָקן אַז דער גוורע, וואָס הייסט „בע-ני“ — שוין געווען עפּשער בעסער גאָרנישט אָנצוהייבן. דער עמעס איז, אז שטיינען, איידער ער איז פונדאנען אוועקגעפאָרן, האָט צוערשט אפ א סאָד אָפּגערופּן גראָד ער, יודל ליפּשיצ אליינ:

— „כאווער שטיינ, — האָט ער געזאָגט, — איב קלער: עפּ-שער זייט איר יענער אָרנטלעכער באַלשעוויק, וועלכע איב זוכ אלע יאָרן... וויל איב מיט אייב אונטער פיר אויגן עפעס ריידן...“ שטיינ האָט דאן אפ אימ אפילע קיינ קוק ניט געטאָן, גאַנצ שטיל געענטפערט:

— „וואָס־זשע קומט ארויס? — וויל איב אָבער מיט אייב ניט ריידן...“

שטיינ האָט עס מינאסטאמ, נאָכדעז דערציילט שימקען אונ זאקסן. יודל האָט מוירע, יענע ווערן עס אימ דערמאָנען אפ א פארזאמלונג. ער וואָלט דעריבער געוואָלט האָבן אפ זיינ זייט כאָטש איינ בענינ.

פון דער אנדערער זייט:

יודל גייט מיטן קלאַר, אז קיינער איז ניט בעסער פון אימ, אלע זיינען גאנאָווימ. טאקע צוריקגערעדט: וואָס גייט עס דאָ זאקסן אזוי אינ לעבן? וואָס לייגט ער אזוי אוועק זיינ געיונט באמ גראָבן דעם ברונעם, בא דער גאנצער בויונג דאָ אינ וואַלד, אומזיסט? א מאלעכ איז ער? יודל גייט מיטן גאנג: נישטאָ קיינ מאַראַכים!

— האָב צייט — זאָג ער צו בענינ, — איב וועל כאַפּן בא דער האַנט... איב האַלט אָפּן אַן אויג... וואָס־זשע — איב שלאָפּ, מיינסטו ?

אזוי טאקע טוט דאָ יודף ליפשיצ — ער שלאָפט ניט דורכ די נעכט, אפּ אנ עמעס. ווען ארום אימ דעקן זיכ דאָס אלע איינ אונ ווערן פרי אנשלאָפּן, דרייט ער זיכ מיט וואכע גער-דאנקען פון זייט אפּ זייט. זיינע אויגן פארשמאָלן זיכ, ווי שווארצ-בלינדע שפאלטן, אונ זעען פאר זיכ פינצטערניש, פינצ-טערניש אָן א ברעג. אזוי ליגט ער אָפּ קימאט א גאנצע נאכט — אינווייניק קאלט, ווי א מעס, אונ פון דרויסן, ווי מיט געבונ-דענע הענט אונ פיס; אומרויק-שטיל ביז צו דערעסן זיכ אליינ דרייען זיכ די געדאנקען בא אימ אינ קאָפּ:

— יוישער... פיינע מידעס — דאָס איז געווען אמאָל, ווען מע האָט געהאט געלט... אז ניט קיינ געלט, איז צוליב וואָס זיינ א פיינער מענטש? — פון אויףעמהאבע וועגן...
זיינ באציונג צו אלע, וואָס שלאָפּן דאָ ארום אימ:

— ס'איז „סקאָט“.

— וואָס האָבן זיי דען אמאָל געהאט?

— וואָס האָבן זיי אָנגעוואָרן?

— עכ-עכ-עכ...

ער דערשרעקט זיכ פאר זיינ ארויסגעלאָזט זיפצעלע, ווי ער וואָלט מיט דעם אויסגעגעבן אלע זיינע געדאנקען, אונ בלייבט ווידער ליגן, ווי מיט געבונדענע הענט אונ פיס. אינ קאָפּ דרייען זיכ בא אימ דערווייל גאנצע שטיקער פון די בריוו, וואָס ער קאָן דאָ ניט שרייבן קיינ אמעריקע:

— „בא אייכ מיינט מען אוואדע: „בירעבידזשאן — גאָל-

דענע בערג“, איז וואָלטן מיר זיכ מיט אייכ געביטן“.

— „זייט וויסן, מע האָט אונדז געצווונגען אהער פאָרן, אונ

מע ארבעט דאָ מיט אונדז אווידעס פערעכ, ווי אינ מיצראימ“.

— „אלע ווילן זיכ פונדאנען צעלויפן, נאָר מע לאָזט ניט

ארויס, ווי פון א טורמע. אונ פון אלצדינג, וואָס מע הייבט

דאָ אָן צו טאָן, קאָזט זיך אויס א בוידעם, ווי פונ אַלע אַנ-
 דערע כאלוימעס, וואָס מע דרוקט בא אונדז אינ די בלעטער,
 ווי פונ אַלע טורקסיבנ אונ דניעפראָסטרויענ. ווי איר האָט זיי
 געזען, אזוי האָב איך זיי געזען. קיינער וואָלט דאָ גאָרנישט ניט
 געטאָן, ווען מע צווינגט אימ ניט, ווי מע צווינגט אַן ארעסטאַנט.
 טוועל איך אייך באשרייבן דעם גאַנצן אומגריק דאָ אינ וואַלד,
 אָן א ברונעם, וויאזוי מע גראָבט דאָ שוינ א לאַנגע צייט אונ
 צו וואסער וועט מען זיך טאַקע קיינמאָל ניט דערגראָבן, וויל
 דער אַגראָנאָם אריינ האָט געזאָגט: ס'איז גאָר דאָ אַמאָל געווען
 א יאָר אונ קיינ וואסער אינ דער ערד איז דאָ ניטאָן..”

היינט איז אויך אזא נאַכט. קיינשיצ שלאָפט ניט. אינ פינצ-
 טערן באַראַקל, הערט ער, האָט זיך עמעצער אופגעכאַפט אונ
 זיך אופגעזעצט — זיך אופגעזעצט שטיל, אָן א מינדסטן זיפּצ
 צי א קרעכצ, ווי אפ צו פאַרטראַכטן זיך, זיך גענומען אָנטאָן,
 שלעפּן אפ זיך די שטייול, אופגעריבן א שוועבעלע — עס איז
 זאַקס. דאָס צינדט ער אָן דעם לאַמטערן. ער וועקט אופ שימקען.
 טשיקאווע! — וואָס וועלן זיי טאָן? בא יורל קיינשיצ קראַפט
 אַזש אינ האַרץ: צי האָבן זאַקס אונ שימקע זיך ניט ארומגע-
 קוקט אפ דער „כאַסענע“, וואָס זיי האָבן מיטן „געפונענעם
 פלאַצ“ דאָ אינ וואַלד אָנגעאַרבעט? צי האָבן זיי זיך שוינ ניט
 דערטראַכט, אז אָן א ברונעם וועט מען דאָ אומקומען אונ אז
 זיי — די אויסגעפינער פונעם פלאַצ — וועט מען דאָ סאָפּקאַלסאָפּ
 צערייסן אפ שטיקער...

יודען טוט דערפון אַזש א טיאָכ אינ האַרצן: דאָס האָבן
 זיי באַשלאָסן איצט, אינמיטן דער נאַכט, מאַכן פונדאַנען די
 פלייטע! אָט גייען זיי ביידע ארויס מיטן לאַמטערן... ס'איז אַן
 אָפּגערעדטע זאַכ. מע זעט ניט? זיי מאַכן איצט דעם „וואַינ-
 ראַכ“... קיינשיצ שלעפּט אפ זיך אינ איילעניש די שטייול, דאָס
 אַרטע קורצע טורפּל. בא אימ ציטערן הענט אונ פיס — ער
 וועט זיי כאַפּן, די גאַנאָוים, מיט דער גנייזע אינ די הענט...

אימ, ליפשיצן, פירט מען ניט בא דער נאָז. איז שוין קלאָר
וועגן וואָס זיי האָבן נעכטן זיך געשושקעט מיטן אנראָנאָמ —
דאָס, אפּאָנעם, האָט זיי יענער געגעבן די אייצע, זיי זאָלן
באנאכט אנטלויפן פונדאנען. אויב אזוי, איז האלט זיך א קא-
פעלע איינ...

ליפשיצ האָט מוירע, אז ער פארשפעטיקט — איידער ער
וועט זיך רירן, וועלן יענע שוין זיין פארשווונדן. נאָר זיינן...
וואָס זאָל דאָס הייסן.

ווען ער יאָגט ארויס אינ פּינצטערן דרויסן, דערוועט ער,
אז יענע מיטן לאַמטערן זינען נאָך גאָרניט ווייט אוועק. זיי
פאָרען זיך מיט עפעס דאָ ניט ווייט צווישן די ביימער, זיי
ריידן צווישן זיך פארשלאָפענערהייט מיט שטילע געצילטע ווער-
טער, ווי מענטשן, וואָס האָבן איינער פארן אנדערן נאָך אלץ
גרויס אָפּשני, ניט ווי גאנאָווימ — שוין געזען, פאָשעטע גאנאָוויג
זאָלן „אירצן“ איינער דעם אנדערן? זאקס ענטפערט שימקען:
— „נאקע דאָס האָב איך זיך אופגעכאפט... איך כאפ זיך אופ

און דערמאָן זיך: וואָס איז עס פאר א מייסע? — נעכטן פארנאכט,
איידער איך בין ארויס פון ברונעמגרוב, האָט זיך מיר אויס-
געוויזן, אז אינ איינ ווינקל איז דאָרט די ערד פייכטלעכ...
דער קאָפּ איז געווען אזוי דערשלאָנגן, אז כ'האָב אפילו רעכט
קיינ קוק ניט געטאָן. ערשט דאָ אינמיטן דער נאכט, עפעס ווי
נאָך אינ שלאָפ, איך טו זיך א דרעכע — און מיר קומט ארום
דער געדאנק: מע דארף א קוק טאָן.

זיי נעמען דעם לאנגן לייטער, לאָזן אימ אריין אינ ברו-
נעמגרוב. זאקס מיטן לאַמטערן אינ האנט לאָזט זיך אהינ
אראָפּ. דערנאָך שלעפט שימקע פון דאָרט ארויס דעם לייטער,
לאָזט אהינ אראָפּ די ליידיקע באדיא און שטעלט זיך אוועק
באמ זעקסקאנטיקן רעדל, גרייט איינער אלליין די באדיא מיט
ערד ארויסצושלעפן. באנאכטיקניכטער סקריפעט ביזן דאָס רעדל
בא יעדן דריי. אינ דער שטילקייט הערט זיך, ווי טיפ אינ

ברונעם-גרוב האקט זאקס מיט דער קירקע, גראָבט און גראָבט
און טוט דאָרט אינ דער מיט פֿלוצלינג אן אומקלאָרן ברומ:
— נא!.. ס-ס-ס-ער!..

פון אויבן כאזערט איבער דעם געשריי שימקע:
— נאס?..
— וואסער?!

ווי אן אָקס דרייט ער איינער אליינ מיט אלע קויכעס
דאָס רעדל, שפארט זיך צו דעם אָרט מיט דער ברוסט, מיט
איינ זייט, מיט דער צווייטער זייט, מיט די אקסלען, לייגט
זיך אָן אפ דעם, נעמט צו הילף די האַרדז-מוסקולן און שטופט
דאָס רעדל מיטן קאָפּ, ווי א ווילדער באָק. עס הערט זיך זיינ
שווערער כאַרכלענדיקער אָטעם. ער בלייבט שטיינ, שפארט זיך,
ווי אינ כאַלאַשעס, מיטן רוקן צום רעדל, אָטעמט אָפּ און
שלעפט ווידער. אָט-אָט איז די באדיא שוינ פון אויבן. אינ
איר כליופעט זיך עפעס לעבעדיקס. דאָס רעדל קרעכצט, שימ-
קע סאָפעט, שנאָרעט, כאַרכלט.

ער וועט ניט באווייזן אופצוהאלטן דאָס רעדל, ווי אונ-
טערצוכאפן די ארויסגעשלעפטע באדיא. אויב די באדיא וועט
זיך ארויסגלייטשן פון זיינע הענט, וועט זי מיטאמאָל אראָפּ-
פאלן צוריק אינ ברונעם-גרוב און וועט דאָרט דערהארגענען
זאקסן. שימקע שפארט זיך ווידער מיטן רוקן צום רעדל, הא-
מעוועט און שרייט נאָך הילף:

— ראטעוועט!
— אהער!
— בעני!..

מיט טויזנטער ווידערקוילעס צעלויפן זיך זיינע געשרייען
איבערן ארומיקן וואַלד. די טייגע איז צו זיי קאלט און טויט,
ווי א יאמ צו אן אונטערגייענדיקער שיפ. צום באראק איז
ווייטלעך... ניט אזוי גיך וועט מען דאָרט די געשרייען דער-
הערן. יורל ליפשיץ איז דערשראָקן.

— מע האָט דערגרונטעוועט וואסער! ..

ער קוקט פון דער זייט א פארגליווערטער. אימ קומט אפילע ניט ארום דער געדאנק, אז ס'איז מעגלעך, ער זאָל צו-גיין העלפן. אימ גייט ניט אָן, וואָס די באדיא וועט זיך אָט אָט ארויסרײסן פון שימקעס הענט און וועט טיפ אינ ברונעם דערהארגענע זאקסן, כאָטש אויך וועגן דעם טראכט ער ניט— ער איז פארגליווערט. אינ באראקל האָט מען שוין דערהערט שימקעס גוואלדן און מע לָאָזט זיך אהער. מע וועט זיך דער-וויסן, אז ליפשיצ איז דאָ די גאנצע צייט געשטאנען און צו-געקוקט. ליפשיצ טאָר דאָ מער ניט בלייבן— דאָס פילט ער פארגליווערטערהייט. ער לָאָזט זיך לויפן אינ דער אנדערער זייט, צו דער טייגע צו, פארטשעפעט זיך אָן א וואָרצל, אָן אָנגע-וואלגערטע צווינג און לויפט ווייטער. פון אונטן הערט ער פריילעכע קוילעס— טאקע פון זיי וויל ער אנטלויפן וואָס וויי-טער— אפ שטענדיק, זיך מער קיינמאָל ניט אומקערן צוריק. די לופט אינ וואלד ווערט פון מאָל צו מאָל מער גרוי. עס הייבט אָן טאָגן. ליפשיצ בלייבט שטיין:

— ווהינ לויפן? ..

אינ דורכגעהאקטן וואלד, דאָרט, ווו מע בויט די דריי הייזער, ווערן די קוילעס אלץ געדיכטער און פריילעכער. מיט זיי זיינען פול אלע ווינקעלעך פון דער טייגע, ווי מיט אָן א שיר געקייפלטע פסורעס:

— זיך דערגראָבן!

— געפונען!

— וואסער!

קאפיטל עלפ

1

שטיל, ווי פארפרייצנדיקע וואסערן, איז פון צאָפּן געקראָכּן דער ווינטער, שטעקן געבליבן ערגעץ אונטער דער סאַמע טייגע, זיך פארטייעט.

נעכט, אָנגעפילט מיט אָטעם פון זיינע געפרוירענע נאָז לעכער, האָבן געגעבן צו פילן זיין קויעכ, געלאָזט וויסן: — ראטעוועט זיך!

איך געפלאָנטערטן געמיש האָט מען איך וואָלד באַניס זיך אַ קריג געגעבן אַרומ די ניט פאַרענדיקטע דריי הייזער, גע- האט טיינעס צו דער טיכאָנקער קאָנטאָר, געוואָרפן די שולד איינער אפן אנדערן:

— מע האָט ניט געוואוסט פריער?

— מע האָט שפעט אָנגעהויבן.

דעריקער שולד ווארפט מען אפ זאקסן:

— אפ קאפאָרעס זיינן ברונעם.

— מע האָט דערווייל זיך געקאָנט באַגיין אָן אימ.

— אָפּגעגעבן אזויפיל צייט.

-- נו, שפייט מען מיט ברוט...

— מע וועט דאָ אומקומען.

זאקס הערט אלצדינג אויס און שווינגט, ווי א ביטערער

אקשן — אָט לויפט ער מוידע זיין, אז ער האָט אָנגעמאַכט אן

אומגליק; מע וועט פריער ארום אימ אויסגיין. אפ אלע טיינעס
האָט ער איין טערעצ:

— נישקאַשע, מע וועט ניט אומקומען.

זיין מויל טוט קוימ-קוימ א קיי:

— סאכאקל צוועלף מענטשן, און א נאסטאַיאשטשע יאריד.

ער שפייט אויס ניט געכאפט און גיט צו:

— און אויב מע וועט אומקומען, וועט מען עס דאָ קאָ-

שער פארדינען.

אינמיטן דער ארבעט רוימט ער איין שימקען:

— כ'ווייס דען ניט, וואָס דאָ טוט זיך? אינ יעדן טשאַד-

דעט דאָ אן אלטע האַלאָוועשקע. יעדערער וועט דיר אויסזאָגן,

וואָס ער מיינט?..

ביידע פארשטייען זיך אפן ווונק. ביידע פילן: צונויפגע-

נומען האָבן זיך דאָ אינמיטן טייגע-וואַלד ניט קיין מענטשן,

נאָר צוועלף געוועזענע פארנאָסעס און נאָך פארשידענע דער-

צו— ניט אזוי גרינג וועלן דיר צוועלף געוועזענע פארנאָסעס

אויסקומען צווישן זיך...

זיי ביידע זיינען זיך מעיאשעו— שימקע און זאקס— און

שיקן אָפּ בעסאָד א בריוועלע אין דער טיכאָנקער קאָנטאָר,

גלייך צום אינזשעניער טאָדין:

„גיט אונדז אהער כאָטש איין פארטיינעם מענטשן, וואָרעם

פאר א פארטיינעם וועט דאָ האָבן אוואזשעניע, ווער עס דארפ,

און מוירע, ווער עס דארפ.“

ביידע זיינען זיכער, אז דער מיינ איז דאָ ביז גאָר טיפ—

אזוי טיפ, אז דאָס בריוועלע וואַלט געמעגט אָפגעשיקט ווערן

גלייך אין קרעמל. ביידע האָבן דאָ קוימ צייט אָפצועטעמען—

זיי ווערן אפּ לאַנג געדענקען:

צו ווינטער-צו בלאָזן ווינטן אין דער טייגע— זעלטענע,

נאָר שטארקע, פארציטיקע, אוראלטע ווינטן אפּ אויסצורייסן

בערג, אפּ אויסצוגלייכן טאָלן.

אינמיטן צעוויגטן וואלד, פארפאטשט פון ווינט, שטייען
נאָכ אלץ ניט פארענדיקט די דריי ערשטע הייזער — „ברע-
ווענטשאטע“, מיטל-הויכע מיט היפשע לעכער פאר טיר און
פענצטער.

אזא געפיל איז דאָ צו די הייזער אי בא שימקען אי בא
זאקסן — ווי צו פאראנקערטע דריי שיפלעך אינמיטן זודיק-צע-
וויילדעוועטן יאמ. זיי שרעפן א קראָקווע אפ א דאכ. דער ווינט
שמייסט מיט קראפט אפ אראָפצושמייסן פונעם דאכ אי זיי אי
די קראָקווע. זיי קוקן זיך ארום — ווי פון שווערער יאמ-קרענק
קרעכצט אינ מלויעניש די טייגע, וויגט זיך, בייגט זיך, אָט-אָט
פאלט זי אומ.

2

פון טינאָנקער קאָנאָר האָט מען אהער כאָפּקאָלסאָפ צו-
געשיקט דעם יונגן אָדעסער בוי-ארבעטער פריסקערן — אימ
אומיסטן צוליב דעם ארויסגערופן פון דער קאָמונע, וואָס בויט
זיך לעבן בירעפעלד. דער הויפט-אינזשעניער טאָדי, איידער ער
האָט פריסקערן אהער אָפגעלאָזט, האָט ער זייער טיפ געשנופט
די האנט אינ רעכטן הויז-טאש, ווי ארויסגעקראצט פון דאָרט
די געצייילטע ווערטער וועגן די עטלעכע בעסטע איבערוואנ-
דערער, וואָס געפינען זיך אינ וואלד:

— פעסטע, ניט קיין פוילע...

צוגעשטעלט דעם קאָפ צום לינקן אקסל און פון דער זייט
א קוק געטאָן אפ פריסקערן:

— זיי פאנאדערנויבן זיינען מיר, פאוטייט זיך, קיין
האַר ניט פארניטערעסירט...

געהייסן האָט עס: „טראסקע דאָרט ניט, קרייך ניט אריין
מיט דינע מעשוואסן וועגן „פארגעזעלשאפן לעכער ביוונג“ און
דאָסגלייכן.

ווי-ניט-ווי אהער אינ וואלד איז פריסקער אראָפגעקומען

ווי א בעפייירעשער ענטפער אפ שימקעס אונ זאקס בריוועלע,
אזוי האָבנ עס זאקס אונ שימקע געטייטשט:

— נאט אייך א פארטייער!

טאקע זאקס האָט דאָ דער ערשטער געוויזן פריסקערנ אלצ,
וואָס מע האָט מיט אייגענע קויכעס אָפגעטאָנ, אימ נאָכדעם
שטיל אוועקגעפירט צו א ווייטלעכער פייכטער ראָנקע, אימ אויס-
געזאָגט דעם סאָד וועגן די דריי היפשע סקירדעס היי, וואָס
שטייען דאָרט, ווי אינ אויסבאהאלטענער ווארטעניש:

— דאָס האָבנ מיר, איכ אונ שימקע, אָנגעקאָסעט נאָכ פרייער.
פריסקער:

— פרייער?

זאקס:

— נאָכ פאר דער „זאווערוכע“, נאָכ איידער מע האָט גע-
געבנ די קרעדיטן. סע וועט קלעקנ, קלער איכ, דעם גאנצן
ווינטער אפ א פערד אונ אפ א דריי שטיקלעכ בעהיימעס.
פריסקער וויל אלצדינג וויסן זייער גיכ, אפ איינ פוס:

— אונ ווו איז א שטאל?

זאקס האָט אָפגעזיפצט:

— דאָס איז דאָך די מייסע...

פארטראכט, ווי אפ ענטפערנ זיכ אליינ, ציילט ער וויפל
ער האָט פינגער:

— האקן וואלד, אָנקאָסענ היי, א באראקל, קאָרטשעווען
דעם פלאצ פאר די הייזער, גראָבנ א ברונעם, צוגרייטן מאטע-
ריאל, אוועקשטעלן די הייזער, כאָטש אָנהייבן קאָרטשעווען אפ
גערטנער—ווען האָט מען געהאט צייט צו טראכטן וועגן א שטאל?
ווי א פארטייער האָט פריסקער גיכ געהערט, גיכ באשלאָסן:
— איינס פונ די דריי הייזער וועט דערווייל זיין א שטאל,
צוועלפ מענטשן וועלן זיכ מוטשען אינ צוויי.

ווי א פארטייער האָט ער דאָ אָנגעהויבן זיין ארבעט מיט
א קורצער פארזאמלונג, באגריסט דעם קאָלעקטיוו דאָ אינ וואלד

אינ נאָמען פֿונ דער יוגנט-קאָמונע, וואָס בױט זיכ אונטער בײַ
רעפּעלד, אָפּגעגעבן א ראפּאָרט :

— מיר ווױנען שױנ דאָרט אײַנ הױז, מיר האָבן שױנ א שטאַל,
בעהײמעס אונ קאָרמ אױכ, מיר קאָרטשעווען, מיר פארגרייטן
הײצונג.

צױשן אלע, וואָס זײַנען ארומ פריסקערן געשטאַנען, האָט
יודל ליפּשיצ שױנגנדיק פאַרביסן א וואָנצ, בלױז מיט די אױגן
א זוכ געגעבן ארומ זיכ עמעצן, וועמען ער וואָלט געקאָנט זאָגן :
— א דאַנק פאַר דער פּסורע... א געדולע אפּ מײַן באַבעס
באַבען.

ער טוט אזש א שטילן קרעכצ, בײַס ער דערהערט פֿון
פריסקערן די ווערטער :

— מיר אײַנ דער „יוגנט-קאָמונע“ שאצן די גרויסע ווערט,
וואָס אײַער ארבעט דאָ קאָן האָבן פאַר דער בױונג אײַנ בירע-
בײַדזשאַן אונ דאָס הײסט פאַר אונדזער גאַנצער סאָצבױונג.
אײַנ געדאַנק קומט דערפֿון ליפּשיצן צו א פּאָר שורעס, וואָס
ער וואָלט געקאָנט ארײַנשרײַבן אײַנ זײַנעם א בריוו קײַן אמע-
ריקע — אָ : — „און קײַן מײַנדסטע קלײַניקײַט הײבט זיכ בא „זײַ“
ניט אָן אָן דער-אָ „בראָכע“ וועגן סאָציאַליזם, אונ וואָס אײַז אױנס
זײַער „קובאַס“ ? מיסטאַמע אױכ א קרענעצקעלע מיט א פּאָר
ניט-דערבױטע שטיבלעך, ווי דאָ אײַנמיטן וואַלד“.

ליפּשיצעס אױגן — בײַדע ווי נאָך א נאַכט מיט א שלעכטן
כאָלעם — באטראכטן אלץ פריסקערן.

— ער האָט פאַרגעסן — טוט ער לעבן זיכ שטיל א טאָרקע
דעם געוועזענעם אָרעמען קרעמער פײַסעכאָוויטשן.

— א ? — פרעגט יענער טאַמעוואטע.
— נײַן, שא — ליפּשיצ הערט ניט אופּ אָנצוקוקן פריסקערן, —
טײַהערסטו דאָך, וואָס ער זאָגט : „פּאַרפּאַסטן“, „א קראפט דאָ אפּ
דער גרענעצ“, „אפּ צופיקעניש דעם סױנע“ — אָנגעלײַגט בא מיר.
ער קוקט זיכ ארומ, צי קײַנער אכוצ פײַסעכאָוויטשן האָט

ניט געהערט, און באגעגנט זיך מיט א שטאר און ביין אויג —
בעניס שטאר אויג. בעניס מויל איז דערביי מאַדנע אָפּן, ווי
באמ צעקנאקן א קערל מיט די באקציין. סע קומט אויס, ווי
די לעצטע צייט וואָלט דאָ בעני היטן יעדע באוועגונג, וואָס
ליפשיצ מאכט און וויל מאכנ.

אַנגעהויבן האָט זיך עס אין יענעם פארטאָג, ווען מע האָט
זיך דערגראָבן צו וואסער אין ברונעם און ווען שימקע האָט
געשריגן נאָך הילפ.

בעני איז דענסטמאָל ניט אפ קאטאָועס צוגעשטאנען צו
ליפשיצן:

— זאָג, איך בעט דיך, ווהינ ביסטו עס אינמיטן דער
נאכט געלאָפּן?

ליפשיצ האָט דערופ געענטפערט:

— וואָס טשעפעסטו זיך צו מיר? כ'האָב דערהערט מע
שרייט, ס'איז געווען אינמיטן שלאָפּ, נו, האָב איך זיך דער-
שראָקן און בין מיר געלאָפּן.

בעני האָט זיך אַרצ ניט געקאָנט פּאַטויפען אין קאָפּ:
— כ'פארשטיי ניט: האָסט דערהערט — מע שרייט באמ
ברונעם, איז וואָס-זשע ביכטו געלאָפּן גאָר ערגעץ אין דער אנדע-
רער זייט אריין?

אויך איצט, קוקנדיק מיטן שטארן אויג, האָט בעני אזא
אויסזען, ווי אָט-אָט וועט ער צו ליפשיצן זיך א נעם טאָן:
— געדענקסט יענע נאכט? זאָג נאָר, איך בעט דיך: ווי-
הינ ביסטו עס געלאָפּן?

בעני אָבער ווערט גלייך אריינגעטאָן אין בילכערס — גראָד
איצט האָט דער פּלוידערדיקער סימכע קאָראַרזיווקער פארגעבן
פריסקערן א פראגע, וואָס גייט דאָ אָן אלעמען:

— וואָס הערט זיך אפ אנדערע ערטער? — טאקע דאָ, אין
בירעבידזשאן, מיינ איך.

ווי זיינ טעווע, באקומט דערביי סימכע פארשמאָלטע דרעמל-

דיק-שיקערע אויגנ אונ טוט א פלייך מיט אָן א שיר רייך:
 — איך פרעג עס ניט גלאט אזוי, פרעג איך עס. כ'מיינ די
 ארבעט, מיינ איך. וואָרעם אויב נאָר מיר אליינ דאָ אינ וואַלד,
 אונ וואָס זיינענ מיר דאָ אליינ? אונ וואָס פאַר א קיעמ קאַנענ
 מיר דאָ האָבן, מיר אליינ? וואָרעם אויב נאָר מיר אליינ, איז
 עס — ווי זאָר איך אייך אויסמאַלן?.. אויב נאָר מיר אליינ, דאָ
 אינ וואַלד, איז עס, ווי הייצנ אַן אויוונ אינ דרויסן, איז עס:
 הייצ אימ יאָ, הייצ אימ ניט — דעם דרויסן וועסטו ניט אָנווא-
 רעמענ, וואָרעם איך מיינ, די ארבעט אָהולנע, מיינ איך. ניט
 גלאט אזוי, וואָס הערט זיך ניס, מיינ איך, ניט דאָס, צי עמע-
 צער האָט יאָ כאסענע געהאט, צי עמעצער האָט ניט כאסענע
 געהאט, מיינ איך...

סימכענ שלאָגט מען איבער פון עטלעכע זייטן מיטאמאָל:

— נו גוט.

— אן עק?

— מע ווייסט שוינ.

פריסקער אליינ איז דאפקע פון יענע, וואָס האָבן ניט לאנג
 דאָ אינ בירעבידזשאַן כאסענע געהאט. זיינ יונג ווייבל איז אינ
 בירעפעלד אפ די טראקטער-קורסן. זיינ שווער — איינער פון די
 ברידער פעקער — מויערט דאָ די אויוונס אינ די הייזער. אייני-
 נעם מיט אנדערע שטייט ער דאָ אַרומ פריסקערן, אונ עס זעט
 זיך ניט, אז פריסקער זאָל זיך מיט אימ באזונדער ליובענ
 אָדער פרייענ. עס קומט אויס: פעקער האָט געכאפט אן איידעם,
 וואָס כאסענע האָבן איז בא אימ געווען א בייזאכ, ווייל אליינ
 האָט ער גאָר אינגאנצן אן אנדער באשעפטיקונג. פריסקער
 דערציילט, ווי עס צעוויקלענ זיך די ארבעטן אינ טיכאָנקע
 אונ אַרומ בירעפעלד. אלע זיינענ שטארק פארטאָן אינעם
 איינהערן זיך. גאָר אינגאנצן, ווייזט זיך ארויס, שלאָפט מען
 ניט אויך אינ אנדערע ערטער:

— עפעס, פונדעסטוועגן, טוט זיך.

אינ טיכאָנקע :

פרעסטלעך קריכנ אהינ פונ די ווייטע בערג. באנאכט כאפט מענ א ציטער, באטאָג אינ דער ארבעט צעווארעמט מענ זיכ אפ דער זונ ביז שוויצנ. שניי שיט דערווייך בלויז אפ יענער זייט בירע, אפ די בערג— אזוי זיכ נאָר אפ א פראָכע— די זונ גייט אופ, דער שניי צעגייט. אונ אינ דער בירע ווערנ די פליסנדיקע וואסערנ שווער ווי בליי, פארפינצטערנ זיכ, שטארקנ זיכ, פילנ אָן די ברעגעס.

אינ טיכאָנקער קאָנטאָר האָט מענ מוירע פאר א שפאָגל-נייער פארפלייצונג.

אינ טיכאָנקער קאָנטאָר אפ א זיצונג האָט דער אראָפגע-קומענער אגראָנאָם שטיינ געשטעלט פראגנ וועגנ יישעוו אינ וואלד :

— נאָכ אינ ערשטנ פראגנ האָב איכ אָנגעמערקט קליינע שטאָכימ צו זעקס אונ אכט העקטאר— אָנגעמערקט, צי ניין? — די שעטעכנ זיינענ דאָרט נאָענט? — קיינ אויסוואַרצלונג אונ קיינ מעליאָראציע דארפנ זיי ניט?

— כ'האָב פונ בירעפעלד עטלעכע מאָל געשריבנ אהער, מע זאָל שיקנ א טראקטער, די שעטעכנ אופהייבנ? — פארוואָס האָט מענ עס ניט געטאָן?

דעמ הויפט-אינושעניער טאָדי— אזוי האָט זיכ געדאכט— האָבנ ארע די-אָ פראגנ דערעסנ נאָכ איידער ער האָט די אר-בעט אינ בירעבידזשאנ אפ זיכ גענומענ, ווייל זיי זיינענ קליינע פראגנ. ער האָט געענטפערט אומצופרידנ, אָפגעריסנ-קורצ :

— קליינע צעוואַרפענע שעטעכנ טויגנ ניט.

— כ'האָב עס געזאָגט אונ וועל עס זאָגנ.

— כ'וועל פארטיידיקנ מיינ שטאנדפונקט אינ קאָמערד.

מיט דעם האָט ער געלאָזט וויסן: די גאנצע ארבעט פון דער קליינער גרופע איז וואלד האָט דאָ א ווערט נאָר „אפ אזויפיל, אפ וויפל“ — און שוינ. א מענטש פון גרויסע מאַס-שטאבן איז זיין ארבעט — אזא איז ער געווען איידער מע האָט אים פאר טראַצקיוז אויסגעשלאָסן פון דער פארטיי, אזא וועט ער בלייבן אויך דאָ.

סאָפּקאָלסאָפּ האָט ער איז בירעבידזשאן ניט אופגעהערט זיך צו פירן ווי א קליין נאפאָלעאָנדרל אפ יעלענע-אינדזל — אַנשטאָט צו מארשירן מיט גאנצע ארמיען, שפיקט ער זיך דאָ איז קאָמאנדעווען מיט פענדלעך אפן שאכ-ברעטל, וואָס הייסט „טיגע“.

איז געווען ביטערלעך.
איז בירעפעלד:

די יאטן אפ די טראקטער-קורסן איינינעם מיט די טראק-טעריסטן האָבן אופגעדעקט, אז זייער הויפט-מעכאניקער זייב, איידער ער איז קיין בירעבידזשאן געקומען, איז קיינמאָל אפ זיין לעבן קיין מעכאניקער ניט געווען. וואָס איז ער געווען פריער, איז מען דערווייל נאָך ניט דערגאנגען. פאראן קלאנגען: ערגעצווו בא אים איז דער היים האָט זיין ווייב זיך דער-וויסט, אז ער לעבט מיט איר שוועסטער, דענסטמאָל איז ער אהער אנטלאָפן פון ביידע — אי פון זיין ווייב אי פון איר שוועסטער. וואָס פאר א טאכלעס ער האָט דאָ געמאכט פונעם טראקטער-פארק, קאָן מען זיך פאַרשטעלן. היינט גיי האָב טייער נעס צום הויפט-אינזשעניער טאָדין, פארוואָס האָט ער דאָ אוועק-געשטעלט אַ-דעם זייבלען אפ דער ארבעט, ניט האָבנדיק געזען יענעם פאכ-דאָקומענטן. דער אינזשעניער וועט געוויס דערום ענטפערן:

— איך בין ניט קיין מיליציאָנער און בין ניט געקומען אהער קאָנטראַרירן דאָקומענטן — דערום איז דאָ פאראן א רע-גיסטראַטער.

אינ דער יוגנט-קאָמונע לעבן בירעפעלד :

כעוורע האָט זיך באזעצט אינ גרויסן נייעם הויז — צו צוויי-
דריי אינ א צימער. זיי האָבן א שטאל מיט בעהיימעס, כאזיי-
רימ, עטלעכע פערד, זיי האָבן אופגעהויבן פריי-ערד, זיי פאר-
גרייטן זיך אפ ווינטער מיט פיש. זיי וועלן ווינטער האָבן א
בריגאדע, וואָס וועט ארבעטן בא האָלץ-פארגרייטונג. זיי קלאָנג
זיך, אז סע פעלט זיי א באָד, א מעדפונקט אונ אנדערע
קולט-שטייגערישע באדערפענישן — אונ דאָס איז טאקע דער
איקער, וואָס זיי פעלט אונ פעלט — זיי האָבן קיין איינאָרע
אלע נייטיקע אפעטיטן אונ פון זיי וועלן שפעטער ארויס אָנ-
פירערישע קאזרען פאר בירעכידושאנ. דערווייץ האָבן דאָרט
א פאָר קאָמונארן כאסענע געהאט מיט א פאָר קאָמונארקעס — דאָס
איז אזוי זיך, אפ יעדנפאָרס.

אינ אלעקסאנדראָווקע :

אייניקע ברענגען אראָפ צו ווינטער-צו זייערע פאמיליעס,
אנדערע פאָרן אוועק. פאראנ אוינע, וואָס באמ אוועקפאָרן
לאָזן זיי זיך די מעגלעכקייט צו קומען צוריק — זיי האָבן שויג
פאָשעט פארגעסן, ווי איז אינ דער היימ, עפשער איז דאָרט
געוואָרן בעסער. די געבליבענע האָבן פערד, זיי פארדינען פון
„איזוואָז“.

אינ וואלד :

מיט פריסקערס קומען האָט מען באנייס א האווע געטאָן
ארום די ניט-פארענדיקטע הייזער, געקאָרטשעוועט אונטער די
הייזער אפ גערטנער. מ'האָט א כעזשבן געגעבן, וויפל טעג
זיינען נאָך געבליבן צו די גרויסע פרעסט. פריסקער האָט געייצעט :

— רעדט קלאָר : ביז צום אָקטיאבער-יאָנטעוו ווילט איר

פארטיק ווערן כאָטש מיט איינ הויז ?

ער צעטיילט די מענטשן אפ גרופעס, אליינ זיך גענומען
אויספארטיקן טיר אונ פענצטער. מע האָט אָנגעהויבן אונטער-
צוארבעטן ביז שפעט אינאָונט בא צערייגטע פייערן.

פֿון קאנטקאָמ איז א קאָמיסיע ארומגעפּאָרן איבערן ראַיאָן
איניינעם מיטן אינושעניער טאָדינ אונ מיטן רעגיסטראַטער
פעסטמאנען, געווען אפּ אלע ערטער, וווּ די בוינג האָט זיך
אַנגעהויבן, געווען אויך דאָ אין וואַלד, אריינגעקוקט דאָ אין
אלע ווינקלעך, באגיטיקט, צוגעזאָגט גרויסע קרעדיטן אפּ סטאָ-
דעס בעהיימעס אונ סטאדעס כאזיירימ, העלפּן אויסבויען דאָ
א געזונטן קאָלוירט — א מוסטער פאר דער גאנצער געגנט.
בעני פרינצ האָט געפרעגט בא יודל ליפשיצ:

— נו? ... ווער בארעט?

אַנגעקוקט א ווילדע יודלען מיט א שטאר אויג אונ צו-
געגעבן מיט א טיפּן מיינ:

— אונ אויב מע בארעט ניט, איז וואָס וועכטו דאָ טאָן?..
דו לעבסט נאָר דערפּון, וואָס דו לאָזט ניט, מע זאָל אָפּמאָרן
מענטשן...

יודל ליפשיצ האָט געכמאָקעט א וואָנצ, געענטפערט
ניט מער, ווי מיט א צוזאמענגעצויגענעם דרימלענדיקן בליק.
די קאָמיסיע איז אוועקגעפּאָרן. אין וואַלד האָט מיט נייעם
אימפעט א הילכ געטאָן די ארבעט.

איצט האָבן שוין אלע דריי הייזער אופגעשטעלטע קראָקוועס.
אין צוויי פּון זיי איז דער ערדענער באָדן נאָך אלץ גריבל-
דיק אונ בערגיק. אין דריטן לייגט פרויקע די פּאָדלאָגע פּון
ברעטער. די ברעטער זעגן אין דרויסן אפּ „קאָזלעס“ צוויי
פּאָרדעך: בעני פרינצ מיט מייער רימערן, אונ פרויעם טשער-
נאָכילער מיט מאָרדכע פייסעכאָוויטשן. די ברידער פעקער שטעלן
די אויוונס, זייערע ווייבער העלפּן זיי, פארמישן ליימ, טראָגן
שטיינער. אונטער די הייזער קאָרטשעווען אפּ גערטנער זאָקס,
שימקע, קאָפּל גרייעווער, סימכע קאָראָליווקער. בלויז איינ יודל
ליפשיצ בלאָנקעט דאָ נאָך אלץ ארומ פּון איינ ארבעט צו דער
צווייטער. מע קאָן ניט זאָגן, אז ער טוט דאָ גאָרניט — ער
טוט, נאָר זייער פאמעלעך, שווינגנדיק. ניט ער רעדט דאָ צו

עמעצן, ניט עמעצער רעדט דאָ צו אימ. אויב אפּ דער וועלט
איז נאָכ פּאראנ א מענטש, וועמען ליפשיצ וואָלט דאָ ווערן
לעבן זיכ זען, איז דאָס סיידן דער אוועקגעפּאָרענער זייוול
בראָדסקי. כאָטש זייוול האָט געטאָן, ווי א כאזער, ניט אויס-
געזאָגט זיינע „קאָמבינאציעס“, וויאזוי אונ ווהינ מע פּאָרט
פונדאנעג אוועק, וואָלט איצט ליפשיצ צו אימ דאָכ מיט פּאר-
געניגן א זאָג געגעבן:

— נו, זייוול... איז דיר שוין קלאָר, וויאזוי מע האָט אריינ-
געשפּיגן אין דער קאשע?

אונ מיטן זעלבן פארגעניגן וואָלט ער אויסגעהערט ווי
זייוול ענטפּערט:

— שוין קלאָר, יודל, קלאָר ווי דער טאָג...

גראָד דאן האָבן ארומ אונ ארומ אין דער גאָרער טייגע
געבלאָזן שטארקע ווינטן — פארציטיקע, אוראלטע ווינטן אפּ
אויסצורייסן בערג, אפּ אויסצוגלייכן טאָלן.

קאפיטל צוועלפ

1

ס'איז פארנאכט.

צום אָרט, וווּ מע קאָרטשעוועט אפּ גערטנער, פאריאָגט דער
ווינט א געשריי:

— שימקע!

— גיי שוין, נו!

— האָסט א גאסט!

שימקע ווארפט אוועק די קירקע, קוקט זיך אום צום רויך,
וואָס דאָס מיטלסטע מער-פארענדיקטע הויז לאָזט ארויס דורכן
נייעם קוימען. אינ ניי-אַנגעלעזטע פענצטער לייכט דאָרט א
פרי-אַנגעצונדן לעמפל. שימקע טוט א טראכט, א רייב די הענט
אַן די הויזן און לאָזט זיך אהין שפאנען זייער פאמעלעכ מיט
לייכטע טריט, מיט געבויגענע קני — אזוי שפאנט א יעגער א
מינוט פריער איידער ער שיסט אויס. נו יאָ, ווי דאָס הארץ
האָט אימ געזאָגט... אינ הויז טרעפט ער זיין ווייב — א וויק-
סיקע, א מוסקולריק-שטייפע. ער בלייבט שטיין אנטקעגן איר
אַן לאָשן, פול מיט בעקאָוועדיקן טשאד סיי צום רויטלעכנ אָפּ-
שיין פון אירע בלאַנדע, גלאט-צוגעקעמטע האָר סיי צו איר
טעווע — צונויפצוציען די אויגן, ביים זי דערזעט א נייעם מענטשן.
איר ברייטלעכ-קורצע נאָז איז צופיל אָפּגערוקט פון איר מויל;
אינ די פלייצעס איז זי א ביסל קליינעכיק. נאָר דאפקע אָ-די
צוויי באזונדערע סימאָנים זינען שימקען פון טאָמעד אָן גוירעם

אַן א שיר מאנצבלשע גלוסטענישן. טאקע דעריבער דערלאנגט
 ער שוין איצט דעם ווייבל אפילע זיינ האנט ניט — ס'איז פייער,
 און מיט פייער שפיקט מען זיך ניט. א וויילע איז שטיף ארומ
 און ארומ שטייענ זיטיקע מענטשן, און מאן און ווייב קוקן
 זיך בלויז אָן. בא ביידע הייבן זיך די ברוסט־טאָולען. וועגן
 וואָס איז דאָ שנייעך צו ריידן? — ביידע זינען ביז גאָר אנ-
 ציקט איינער פונעם אנדערן. אָנשטאָט אויסצוריידן א וואָרט,
 דריקט שימקע צו ביידע דלאָניעס צום בויך און טוט מיט זיי
 א הארטן שאר הינ און צוריק אזוי, אז דער בויך זאָל דער-
 פילן — ער האָט א באלעבאָס אפ זיך. דאָס איז אלץ.

דערנאָך זיצט דאָס ווייבל צוריק אפ איר פריערדיקן פלאַץ,
 ווי זי וואָלט נאָך אלץ זיצן אין טרייסלדיקן וואגאָן. זי איז
 א סאך וויקסיקער פונ שימקען — דאָס פילט זיך אפילע, ווען
 זי זיצט. לעבן אירע פעסטע קני רייבט זיך די גאנצע צייט א
 מיט יינגעלע פון א יאָר פיר, א פארטשאדעט פון לאנגן וועג —
 א קליינ שימקעלע. שימקע האָט דאָס קינד שוין א פאָר מאָל
 געהאלטן אפ די הענט, שוין צוריק אראָפגעראָוט, און דאָס ווייבל
 הערט אימ נאָך אלץ ניט אופ צו דערציילן וועגן אירע לעצטע
 טעג אינעם קאָלווירט אונטער מינסק, פונוואנען זי קומט:

— טוט מען מיך מיטנדערינען א רופ קיינ מינסק, ווען איך
 בין שוין איינגעפאקט אין וועג אריין: א נייס! — אלעמין פארלאָז
 איך דעם קאָלווירט, אן אומפאראנטוואָרטלעכקייט — „סטייטש?!“
 „איר, די ערשטע אקטיוויסטן“, „געגרינדעט דעם ליקבעז“,
 „אָנגעפירט מיט די מעלקערנס, מיט די יאסליעס“. „אָט ערשט
 האָט איר דאָך אונדז געטאָן אין טויט אריין: איר ווירט א
 שול, אונדז געשטורמעוועט וועגן א ביבלאָטעק, וועגן א מעד-
 פונקט“...

זי האָט געהאט א פול מויל מיט יונגע יידישע צייטונג-
 ווערטער:

— „אונדזער שעפ, דער הויפט־טעקסטיל־צענטער“.

אינ צייטונג זיינענ דיין ווערטער געווענ הארטלעך, ווי גרינע אגרעסן, און בא איר אינ מויל — באדעקט מיט סאמעט. פונ דער ארבעט האָבנ זיכ שוין געהאט אומגעקערט פרויעמ טשערנאָבילער, בעני פרינצ, מענדל זאקס. צווישנ זיי איז דאָ, ווי איינער אליינ, געשטאנענ שימקע, זיכ ארומגעקוקט שעמעוור-דיק, ווי ער וואָלט די גאנצע צייט זוכנ א ווינקעלע אפ צו בלייבנ מיטנ ווייבֿ אונטער פיר אויגנ. פונ זיינ לינקער באק איז צומ מויל-צו געקראָכנ א געקרומטער שמייכל, אזא, וואָס האָט וועגנ ווייבֿל צו זאָגנ:

— „מיט צענ קעפּ העכער פונ מיר, לאָמיכ אזוי לעבנ... טאקע א וונדער, וואָס זי זוכט זיכ ניט צו א בעסערנ... זי וואָרט באדארפט לאנג זוכנ?..“

פונ מיטגעפיל צו שימקענ האָט דער געוועזענער פרייטנ-טרייבער פרויעמ טשערנאָבילער אופגערעגט פארויכערט א צי-גאר-מאכאַרקע און, ווי טאַמעד בא זאָגנ א כאַכמע, גלייכ אָנ-געהויבנ זיכ פארהיקענ:

— נ-נישקאַשע — האָט ער א ווונק געטאָנ צומ ווייבֿל, — ארב-ב-בעט ארומ די ווייבער וועסטו האָבנ אויכ דאָ. אָנ א קאָל האָט ער א לאכ געטאָנ צו זיכ אינ בו-זעמ אריינ:

— אדעראבע, נ-נעמ זיכ טאקע ב-ב-באלד דאָ צו מינ ידענע, מאכ פונ איר עפ-פעס א שטיקל לייט!
דאָ האָט ער שטארק צוגעמאכט די אויגנ און זיכ א קוויק געטאָנ מיט דער אייגענער כאַכמע:
— ג-גוט!..

פונ שארנ זיכ ערגעצ אינ דרויסנ ארומ דער ארבעט האָט, ווי מיט א זייט, זיכ אומגעקערט יודל ליפשיצ, אפילע קיינ קוק ניט געטאָנ צו שימקעס ווייבֿל, צו יענע, וואָס שטייענ ארומ איר, זיכ גלייכ צוגעזעצט אינ א ווייטלעכ ווינקל מיטנ פאָנעמ צו דער וואנט — זאָל מענ מיינענ, אז ער דרעמלט. אינדערע-

מעסן איז ער גרייט אָפצושיקן דאָ אלע צו אלדי שוואַרצע
 יאָר. ער הערט, ווי מע דערציילט דעם ווייבל די מיסע מיטן
 ברונעם. דאָס קאָן ליפשיצן, פארשטייט זיך, נאָר פארדריסן —
 עלטערע מענטשן מיט גראָ-ווערנדיקע בערד שפּרינגען אונטער,
 ווי יונגע צאפעס... א גליק האָט זיי געטראָפּן!.. ס'עט אָנקו-
 מען פריסקער און וועט דערפאר אָנלויבן די סאָוועטסקע
 וולאסט אינ טאָג אריין... מע האָט שוין דען אמאָר אינ לעבן
 געזען, ווי מע גראָבט אויס א ברונעם?.. ליפשיצן ווילט זיך
 אוש א געשריי טאָן: „אלע האָט איר דאָ פּיינט די ארבעט און
 זאָגט עס קיינעם ניט אויס, און נאָר איך איינער אליין — איך
 לייך דאָ פארן עמעס“...

אָט מאכן דאָ איצט אלע א פריילעכע וואַרע שימקעס
 ווייבל — זע נאָר, ווי מע איז אפּן זיבעטן הימל! ליפשיצ פּלאַצט
 שיר ניט פון ניט קאָנען ארויסזאָגן דאָ דעם „עמעס“...
 — „צו וואָס שלעפט מען אהער די ווייבער?“
 דער „עמעס“ וועט דאָ צערייסן ליפשיצן אפּ שטיק-
 לעכ...
 2

יודל ליפשיצ האָט שוין בא זיך געפויעלט:

— מיילע, וועט מען אויסבויען עפעס א פיצל דערפּל דאָ
 אין דער טייגע, וועט מען אויסבויען טיכאָנקע, בירעפעלד,
 „קאָמונעס“ איבער גאנצ בירעבידזשאַן... איז וואָס איז דאָ די
 געדולדע? — דער פּאַרפּאַסטן פון אונדזער גרויסן לאַנד פון
 פריסקערס רעדעס?..

מיט א בייזן בליק באטראכט ער פון דער זייט בעני
 פרינצן:

— קוק אימ אָן, דעם געוועזענעם בעדער... נאָר „פּאַר-
 פּאַסטנס“ פעלן אימ... פרעג אימ באכיירעם, וואָס איז עס
 אוינס — א רויער מענטש!

דאָך, פאראן אייניקע באווילונ, אז בעני פרינצ איז נײַט
נאָר אינגאנצן רוי — אלץ נעמט זיך פון דער גרויסער גוורע,
וואָס ער טראָגט איך זיך, אונ פון דעם, וואָס ביז בירעבידזשאן
איז ער געווען א גרויסער קאפּצן — צו וואָס אנדערע דערגייען
מיטן סייכל, דערגייען ער זיך פאמעלעך מיטן געפיל. דערפאר
טרעפט ער דענסטמאָל גלייך אהיין, ווהיין מע דארף — פונקט
איך פיק אריין.

אַט, צום ביישפּיל, האָט דער פארטייער פריסקער ארויס-
געפאָדערט אהער א פאָר געוויינלעכע רויטארמיישע ביקסן און
לערנט דאָ פון צײַט צו צײַט דעם אוילעם שיסן איך ציל.
בעני איז געווען פון די ערשטע, וואָס האָט בא פריס-
קערן די מעלאַכע גענומען לערנען. ליפשיצ האָט צוגעקוקט.

— וואָס דרייסטו מיט דער ביקס — האָט ער געפרעגט
בא בעני, — ווהיין צילסטו?

דערויף האָט בעני קאלט געענטפערט:

— איך ווייס נײַט, ווהיין איך ציל? אָט איך יענעם-אָ...
וואָס מיט די פאָגאַנעס...

פון בעני האָט מען געלאכט:

— ווו זעסטו פאָגאַנעס, ביק איינער!

נאָר בעני האָט נאָך נײַט געהאט געענדיקט:

אָן דאָרט — אפ יענער זײַט גרענעצ... איך מאָל מיר
אויס... ווי ער קריכט אהער, וואָס-זשע? איך בין מעשוגע? —
גלאט איך דער וועלט אריין וועל איך שיסן?..

צולייגנדיק די באק צו דער ביקס, האָט ער באניס גענו-
מען זיך צילן. נו, פארשטייט זיך, בעני האָט אויסגעשאָסן און
נײַט געטראָפּן. בא יודלען האָט זיך אויף א פרייד געטאָן דאָס
הארץ, ווי פארזאָרגט ער איז נײַט געווען — פאָשעט, ווייל עס
טרעפט: מיט קלייניקייטן פרייען זיך ערטרעע מענטשן, ווי
פיצלעך קינדער.

— וואָס דען? — האָט ער וועגן בעני געזאָגט, — א בער...

דענסטמאָל האָט פֿון דער זײַט זיך אָנגערופֿן שײַמקעס
ווייבֿל:

— אזוינע דארפֿן מיר טאקע דאָ — בערנ, וואָס שײַסן מיט
ביקסן.

טאקע דאָס האָט לײַפשיצן פֿארדראָסן: שטענדיק זאָגט זי
„מיר“... און אלץ — אפֿ א פֿארדרייטן אויפֿן: „זיך אויסלע־
נען שײַסן“ הייסט בא איר „ליקווידירן אונדזער אמעראצעס“.
דעם „מיר“ מיט איר פֿארדרייטן ארט רייזן האָט זי גע-
בראכט גרייט פֿונעם קאָלוירט אונטער מינסק, פֿונוואנען זי איז
אהער געקומען.

לײַפשיצ האָט זיך שוין דערוווסט, ווער זי איז פֿון דער
היימ: איז די מילכאָמע־יאָרן האָט זי געארבעט אין א „טא-
באטשנע פֿאבריקע“. זי איז נאָך דענסטמאָל געווען זייער א יונ-
גע — פֿון זיצן טעגלעך פֿערצן שאָ אָנגעבויגן בא דער ארבעט
איז איר פֿארבליבן א קײַלעכדיקײַט אין די פֿלײצעס; פֿון אויס-
מאכט זייער גיך פֿאפיראָסן האָט זי נאָך אויך איצט זייער רי-
עוודיקע הענט און זייער אומרויקע פינגער. אפֿ לײַפשיצעס
שפראך הייסט עס: „א מענטש מיט א ייִכעס־בריוו“. ער טראכט
וועגן איר אד לעכעזשבן:

— ט'האָסטו א נײַע אונטערטרײַבערן אפֿ מײַן קאָפֿ.
מער ווי אלץ שטעכט אים דאָ איז די אויגן איר גיכע
סקאָמאנעניש מיטן פֿארטייער, דעם אָדעסער בוי-ארבעטער פֿריס-
קערן — ס'קומט אויס ווי דאָס ווייבֿל מיט פֿריסקערן וואָלטן
אלע יאָרן געווען האָבן געזוכט איינס דאָס אנדערע און וואָלטן
איצט, צו מאַזל, זיך צונויפֿגעפֿאַרט דאָ אינמיטן וואַלד איז דער
טײַגע, און נאָך — אזוי גרינג, גאָט צו דאנקען... אָן א שאדכן
אפֿילע...

איז די קײַלעכיקע פֿלײצעס זעט דאָס ווייבֿל אויס א בלײַ-
ען-פֿאמעלעכע, און איז די הענט און איז פֿאַנעם האָט זי אלע
סימאָנימ פֿון א גיכער טוערן. מע באווייזט זיך ניט ארומצוקוקן,

ווי זי האָט שוין אָפגעטאָן אלע היימ-ארבעטן אינ איר שטוב-
ווינקל, שוין אָפגעקאָכט, צי אָפגעבאקן עפעס אינ אויוון, שוין
געהאַרפן באמ בויען — מיט די הענט אונטערן פארטעכל דרייט
זי זיכ ארום אינ דרויסן צווישן די ארבעטנדיקע מאנצבלענ
און רופט שוין דאָרט ווידער אָפ פריסקערן אפ א סאָד — שוין
דאָס וויפלטע מאָל ?

— פריסקער — זאָגט זי, — אנו, קומט נאָר אהער.

און זי שפאנט מיט אימ אוועק אָן א זייט — זי האָט אָן
א שיר פלענער וועגן פארגרעסערן דאָ דעם ייִשעוון, וועגן
שטעלן פאָדערונגען דער אָפּעראטיווער קאָנטאָר אינ טיכאָנקע,
וועגן ענגערער פארבינדונג מיט די פארטיי-אָרגאנען אינ כא-
באראָוסק און מיט עלטערע ניט-ייִדישע ייִשווימ. איר פעלסט
דאָ טועכצ. זי איז אָנגעפיקעוועט מיט אָן א צאָל אומרויִקע
גלוסטענישן, וואָס הייסן בא איר „שעפטומ“ אאוו. ליפשיצן
איז שווער צוקוקן, ווי זי האָט זיכ דאָ גלייַכ געפונען איר
פאָר — פריסקערן. פון טאָג צו טאָג ווערט אימ דאָ ענגער.
ביסלעכווייז הערט ער דאָ אופ צו ריידן מיט ארומיקע, ביס-
לעכווייז הערן אימ דאָ אופ די ארומיקע צו באמערקן. דערצו
נאָכ האָט דאָ די לעצטע טעג פאסירט מיט אימ אן אומאָנגע-
נעמער צופאל. שולדיק זיינען אינ דעם געווען א פאָר קאליע,
בלוטיקרויטע און קראַנק-פארפּרעטע אויגן — דעם געוועזענעם
אָרעמען קרעמערס, מאָרדכע פייסעכאָוויטשעס, קאליע אויגן.
מאָרדכע פייסעכאָוויטש האָט געוואָלט ארויסנעמען אפ אויסצו-
וואשן א פאָר קויטיקע העמדער. איבער זיינ שלעכטער ריִע
האָט ער געטראָפן צו א פרעמד פעקל און דאָרט געפונען זיי-
נע א פאָר הויזן, נאָכ גאָר גוטע, קימאט נייע הויזן — מע האָט
זיי בא אימ אוועקגעאנוועט נאָכ אינ טיכאָנקער איבערוואנ-
דערער-פונקט אינעם טאָג, ווען שימקעס גרופע איז קיינ ביי-
רעבידזשאן אָנגעקומען. ער האָט געשטעלט פאר אן איידעס
שימקען, וואָס האָט אימ דענסטמאָל געזאָגט, אז הויזן דארפ

מען היטן און אז צווישן איבערוואנדערער זינען פאראן פאר-
שיידענע: „פאראן רעכטס און פאראן דער רועך ווייסט וואָס“ —
ער געדענקט נאָכ אפילע פינקטלעך די ווערטער, וואָס
שימקע האָט אימ דענסטמאָל געזאָגט. היינט פרעגט זיך א
קאשע:

— ווי קומען איצט זינע הויזן צו יודל ליפשיצן אינ פעקל?
ליפשיצ האָט, פארשטייט זיך, מיט גרויס קאס געענטפערט,
אז דאָס זינען זינע אייגענע הויזן — ער האָט זיי געבראכט
מיט זיך פונ דער היימ. איי פארוואָס האָט ער זיי דאָ קיינ-
מאָר גיט אָנגעטאָן? — ער האָט זיי געזשאלעוועט. פארוואָס האָט
זיי פייסעכאָוויטש לויט אלע סימאָנימ דערקענט? — איז דער
טערעצ: ערשטנס, איז פייסעכאָוויטש קימאט א בלינדער, צווייטנס:
— איינ רויטע קו איז דאָ אפ דער וועלט?

און גיי דערגיין אן עק. בייזערהייט האָט ליפשיצ ארויסגע-
ריסן בא פייסעכאָוויטשן די הויזן און זיי באהאלטן צוריק צו
זיך אינ פעקל. אימ זינען דערביי ווייניק אָנגעגאנגען די בליקן
פונ די ארומיקע. דאָך איז ער דאָ פונ דענסטמאָל אָן געברייבן
א מענטש מיט א בילבף אפ זיך. טאָקע אזוי האָט ער געענט-
פערט, ווען בעני פרינצ, שימקעס ווייבל און פריסקער האָבן
אימ דאָ אָפגערופן אָן א זייט און געוואָרט, ער זאָל גענוי
דערציילן, ווי קומען צו אימ די הויזן:

— וואָס זשע — האָט ער דערופ געענטפערט, — איר ווילט
דאָ אפ מיר מאכן א ביילעס-פראָצעס?..
און ער האָט באנייט פיינט געקריגן אי בענינ אי שימקעס
ווייבל אי פריסקערן.

3

אָט האָבן שימקעס ווייבל מיט פריסקערן דאָ אינ וואלד
אָן דער הילף פונ א קאלענדאר דערשמעקט, אז די אָקטיאבער-
טעג זינען נאָענט, און זינען באנייט געוואָרן אומרויך, באנייט

געשלאָסן פריינטשאפט, באנייט געהאט וועגן וואָס צו סוידען זיך איינער מיטן אנדערן. זיי ווילן אהער פארשלעפן די אָקטיא-בער-„כאסענע“ פון טיכאָנקע, פון בירעפעלד, פון ארומ ביי רעפעלד, פון כאבאראַווסק און פונוואנען ניט? זיי צעשיקן אומעטום בריוו און לאדן איינ, ווי שימקעס ווייבל זאָגט אפ דער שפראך, וואָס זי האָט מיט זיך געבראכט פונעם קאַלווירט וואָס אונטער מינסק:

— „ניט קיינ פערזאָנען, נאָר אינסטיטוציעס“.

זיי ווילן צוגרייטן אן אָקטיאבער-וועטשערע, זיי ווילן אוועקשיקן עטלעכע באגריסונג-טעלעגראמעס. מיט איינ וואָרט: דער קליינער ייִשעוו דאָ אינמיטן וואלד אינ דער טייגע וועט אינ אָקטיאבער-יאָנטעוו מארעש-אויִלעם זיינ — מיט קוילע-קוילעס וועט ער געבן צו וויסן קיינ מאָסקווע, קיינ מינסק:

— איך לעב אפ דער וועלט! כ'האָב עפעס אופגעטאָן!

דאָס אלץ דארפ, פארשטייט זיך, עפעס קאָסטן, און שימ-קעס ווייבל מיט פריסקערן רופן דעריבער קוידעמקאָל צונויפ א פארזאמלונג. אפ דער פארזאמלונג מאכט מען זיך צו לייטן גלייך און מע קלייבט אויס פאר א פאָרויצער זאקסן, דאפקע ווייל ער איז אן אומפארטייִשער.

יודל ליפשיצ, כאָטש ער רעדט שוין דאָ מיט קיינעם ניט, פונדעסטוועגן נעמט ער א וואָרט: ער וויל וויסן נאָר איינ זאך:

— פונוואנען וועט מען נעמען געלט? פון די „קרע-דיטן“?.. „קרעדיטן“ ווערן געגעבן אפ בילכערס... דאָ דערהערט ער, ווי פרויעם טשערנאָבילער פארהיקעט זיך אפ צו זאָגן א כאָכמע:

— נו, יאָ... ק-ק-קרעדיטן זיינען דיר ניט קיינ פאָר הויזן...

ליפשיצ מאכט זיך ניט וויסנדיק און זאָגט ווייטער:

— אליין רעדט מען פון רעזשימ-עקאָנאָמיע... אויב מע

וויל, טאָ זאָל מען מאכנ א סקלאדטשינע, און ניט מע זאָל
אויסגעבנ אָפּשטשעסטווענע געלֶט...

שימקע קוקט זיכ ביזו אומ:

— אזוי גאָר? — אָט ווער עס היט דאָ דעם „רעזשימ-עקאָ-
נאָמיע“ ..!

כאָטש ער איז, זינט זיינ ווייבל איז געקומען, געוואָרנ א
ביסל רויקער און זיכ פארלאָזט א באָרד, פונדעסטוועג צינדט
ער זיכ אָן אפ לִיפּשיצנ און כאזערט איבער די ווערטער, וואָס
זאקס האָט געזאָגט נאָכ איידער מע האָט זיכ דערגראָבנ צו
וואסער אינ ברונעם:

— וועמען עס געפעלֶט ניט, יענער קאָנ זיכ אוועקגיין פונ-
דאנען — מע וועט נעמען געלֶט פונ די קרעדיטנ און אימ פאר
זיינ ארבעט אויסצאָלנ.

דערופ ענטפערט לִיפּשיצ אופגעקאָכט:

— וואָס־זשע? — מע האָט מיכ פארסטראשעט?

ער טוט א שפּיץ און גייט אוועק פונ דער פארזאמלונג.
ער איז ביז גאָר אופגעבראכט. בלִיבנ דאָ לאנג האָט ער קיינ-
מאָל ניט גערעכנט — ער דארפ אָקאָרשט א טראכט טאָנ: עפֿ-
שער לוינט טאקע אפ אן עמעס צו האלטנ שימקען און זאקסנ
באמ וואָרט און פאָדערנ, מע זאָל אימ ארויסצאָלנ — פאָ-
דערנ דארפ מען עס, פארשטייט זיכ, אינ טיכאָנקער קאָנ-
טאָר.

איצט האָט ער דאָ באניס ארבעט אינ די נעכט, ווען ער
קאָנ ניט אנשראָפּן ווערנ, — ער רעכנט צונויפ אפן קאָפּ, פאר
וויפל טעג קאָנ ער ארויסמאָנען, און וויפל קאָנ אימ דערפונ
בלִיבנ — די הויזן, וואָס געפינען זיכ בא אימ אינ פעקל, ווערנ
אימ, פארשטייט זיכ, אויכ בלִיבנ — נאָכ גוטע, קימאט נייע
הויזן — זיכ זיינען זיינע, כאָטש ניט אלע זיינען אינ דעם זי-
כער און כאָטש פרויעם טשערנאָבילער האָט אָקאָרשט דאָ ניט
לאנג באטראכט אפ פייסעכאָוויטשנ די ביז-גאָר געלאטע-

טע פלודערנ און זיך דערבני פארהיקעט מיט א נייער
כאָכמע :

— ט-ט-טיפעש דו איינער... ב-ב-בעט אימ, ער זאָל
דיר כאָטש ל-ל-לייענ די הויזן אפּ יאָנטעוו...

4

אינ עק הימל, דאָרט, וווּ די טייגע ווערט נידעריק און
שיטער, האָט א גרויסער שטערן זיך נאָך אלץ ניט געוואָלט
אויסלעשן.

ס'האָט גרוי געשארעט. א יונגער פראָסט איז פון באנאכט
געלעגן מיט געפרוירענעם טוי אפּ די פייכטע פעלד-גרעזער,
זיי געמאכט ענלעך צו גראָבע שנייקע לאָקשן. באַכעריש-
יונג האָט זיך געפלעקט יעדער נאָענטער און ווייטער באראָס-
טעטער קוסט.

הארב-פארשלאָפּן, נאָר פול מיט געפילן, וואָס קערן צום
נייעם אופוואַכנדיקן טאָג, זיינען פריסקער און שימקעס ווייבל
געגאנגען צופוס קיין טיכאָנקע — אלץ דערפאר, וואָס דער אָק-
טיאבער-יאָנטעוו איז שוין אָט-אָט פאר דער נאָז, און ווער
ווייס? — עס קאָן זייער שיינ טרעפן, אז אהער אינ וואַלד זאָל
ער אפילע ניט אריינשמעקן — זיי זיינען געגאנגען דערמאָנען
דעם יאָנטעוו, אז זייער יישען לעבט אפּ דער וועלט און וועט
זיך ניט לאָזן ארומגיין. פריסקער האָט כוצ דעם געדארפט אינ
דער טיכאָנקער אָפּעראטיווער קאָנטאָר צוליב פארשיידענע ווירט-
שאפט-זאכען. ער האָט מוירע געהאט, בא אימ זאָל דאָרט ניט
צעריבן ווערן דער טאָג און האָט אונטערגעזיילט. ער איז פון
נעכטן אינאָונט געווען פריש ארומגעגאָלט און האָט די באַ-
כערישע פרישקייט פון די ארומיקע קוסטעס געפילט ערגעץ
טיפ אינ זיך.

צוריקגערעדט: זינט דאָס ווייבל איז אראָפּגעקומען צו

שימקען זײַנען אין קליינעם וואלד־ייִשעוו ווי מיטאמאָל ייִנגער
געוואָרן אַרע איבערוואַנדערער, זיך דערמאָנט יעדערער אָן זײַן
ייִדענע, ווי אַלט זי זאָל ניט זײַן, זיך אָנגעהויבן קלאָגן, לעמײַ
צוימט מען ניט איבער מיט ווענטלעך דאָס פֿארענדיקטע הויז
און מע שלאָפט נאָך דאָרט אלע איניינעם.

— לאַמיך אזוי לעבן — האָט אָנגעהויבן שפּײַען דער גיכ־
רייַדנדיקער סימכע קאָראָליווקער, — ווי די כאַזירימ!..

אפילע דער באיאָרנטער פרויעם טשערנאָבילער האָט אויך
וועגן דעם זיך קלוג פֿארהיקעט און אָנגעוויזן אפֿ שימקעס ווייבל:
— טײַטטאקע ווי זוזי אליינ זאָגט: „סע נ־נ־ניט גג־גע-

ניש“...

וואָס שײַעך צו פֿריסקערן, האָט ער זײַן ווייבל — ביילע
פעקערס — צוריק מיט א וואָכן זעקס געלאָזט אין בירעפעלד
אפֿ די טראַקטער־קורסן. ניט לאַנג האָט זי אימ אהער אָנגע־
שריבן, אז מיט איר האָט געטראָפֿן נײַס, נאָר זי וועט עס אימ
ניט שרייבן — ער וועט קומען, וועט ער אליינ זען. פֿריסקער
קלערט וועגן דעם: „מינאסטאם האָט זי שוין אן אנדערן —
זי איז אַלט צוואַנציק יאָר, און די יונגע יאטן ארומ
איר זײַנען דאָרט אלע איינס אין איינס“... דאָס גיט אימ פֿרײַע
הענט איצט, ביים ער גייט איבער געדיכטער טײַגע איינער אליינ
מיט שימקעס ווייבל. אפֿן גיכען גאנג טוט ער צו איר א זאָג:
— כ־האָב גאָר אין אָנהייב געמײנט: מע רופֿט אייך

כאנע... א?

יענע כאפט זיך ניט ענטפערן. זי גייט לעבן אימ שמײַ־
דיק מיט צופיל טאָפֿטענדיקע טריט, ווי זי וואָלט דערמיט וועלן
האָבן מער כײלעך אינעם וועג, וואָס מע האָט דאָ אָן איר
אויסגעטראָטן. זי איז גאָרניט אזוי שײַן, זי „נעמט“ מיטן קאָ־
כעוודיקן אימפעט, וואָס זי האָט מיט זיך מיטגעבראכט פֿונעם
קאָרוירט אונטער מינסק — וויפֿל ארבעט זי זאָל דאָ אין וואלד־
ייִשעוו ניט האָבן, איז איר אַרצ עפעס ווי ווייניקלעך. גיב איר

וואָס גליכער א סאכ קי אפ צו מעלִקן, גיב איר א פרויענ־
גרופע מיט א „ליקבעז“ און מיט „יאסליעס“ און מיט „נאגרוז־
קעס“, גיב איר יאָנטויווימ צו פראווענ — אפ אלצ וועט קלעקן
איר פרויענ־גוורע.

— רופט מיכ כאנע — זאָגט זי, — איכ וועל זיכ ניט שטארק
זאָרגן.

אירע היפשע גרויע אויגן טוען זיכ דערביי כוטרע א זיטל
צו פריסקערן און באקומען א וואַכעדיקן גלאנצ.

— וואָס איז? — פרעגט פריסקער.

— ניין, — ענטפערט זי, — גאָרנישט.

אוי, זי איז ניט קיין נאר — זי האלט, אפאָנעם, אז קאָל־
זמאן קיין פולער סאָציאליזם איז נאָכ נישטאָ, האנדלט ווער
נאָכ אמאָל אונטער מיט ווערטער באמ ריידן. זי איז אָנגעטאָן
ניט גאָר ווינטערדיק. איר קאָפ איז ביז די האַלבע אויערן פאר־
בונדן מיט א לייכט שווארצ שאלכל. אָט־אָט וועלן די עקן
באמ שאַלכר זיכ צענעמען און פאנאנדערפאלן. פון אקעגן
שפרינגט איר אין פאָנעם אריין דער פראַסטיקער ווינט, קנייפט
איר די באַקן, מאכט זיי אי ברענענדיק־רויט אי אייז־קאלט,
שוין אפילע ווי צוגעפרוירן.

— לאָזט — שטעלט זי אָפ פריסקער, — אָט צעפאלט זיכ

איינער שאַלכל. איכ ווער עס צובינדן.

ער שטעלט זיכ אוועק מיט איר פאָנעם אקעגן פאָנעם און

לייגט ארום די הענט אפ אירע אקסלען.

— גיכער — איילט אונטער דאָס ווייבל.

נאָר וואָס איז מיט פריסקערן געשען? ער קוקט זי אָן.

זיינע הענט בלייבן לייגן פארגליווערט אפ אירע אקסלען און

הערן גאָר אינגאנצן אויפ צו בינדן. פון אירס אן אויג האָט

דער ווינט ארויסגעקריגן א שמייכלדיקע טרער. פריסקער רוקט

ארויס זיין צונג, ווי מיט גרייטקייט די הענגענדיקע טרער

אָפצולעקן, דערביי מאכט ער מיטן פאָנעם אזא צעקרימטע שי־

קערע האווינע, אז בעסער וואָלט ער זי שוין גאָר אינגאנצן
ניט געמאכט. זיינע הענט ווערן הארט און הארטער, שליסן
זיך אונטערן ווייבלס קאָפּ, ווי צוואנגענ, און טוען זי א צי
נעענטער צו זיך. דאָס ווייבל זעט ווי זיינע ציינ פארקריצן
זיך.

— נו אָט, — טוט זי א . זאָג, ווי זי וואָלט זיך דערופ
פריער געריכט.

מיט א גיכע טרייסל, ווי מע דרייט ארויס דעם קאָפּ פון
אונטער א יאָך, דרייט זי זיך ארויס פון אונטער זיינע הענט,
אירע ברעמען זיינען בארויגעז, נאָר ניט שטארק — דאָס זעט
פריסקער. זי שפאנט אָפּ עטלעכע טריט און קוקט זיך אומ צו
אימ — א פאָר מאָל אזוי. איצט זעט ער זי שוין נאָר אינ די
פלייצעס. זי איז אוועק גיכ-גיכ, זי גייט איינע אליין קיין טי-
כאָנקע. היינט וואָס וועט זיין? — איינינעם מיטן ווייבל האָט
ער אָפּצוטאָן אינ דער אָפּעראטיווער קאָנטאָר א נייטיק שליכעס
אינ פארבינדונג מיטן נאָענטן יאָנטעוו. ער האָט נאָך דאָרט
כוצ דעם אָפּצוטאָן פיל אנדערע נייטיקע זאכען, און דער טאָג
שטייט ניט — ער וועט דאָ אינ דער טייגע ניט בלייבן. ער טוט
א לויפ און שפאנט שוין ווידער זייער גיכ אינ איינ שורע
מיטן ווייבל. יענע, זעט אויס, רעכנט פאר איבעריק אימ צו
זאָגן מוסער אָדער אויסצונעמען מיט אימ טנאָימ — עס פילט
זיך מאמעש, אז אויב אימ וועט איינפאלן זיך איבערצוכאזערן,
וועט זי, גלייבט זי, מירצעשעם זיין בעקויעכ אימ אָפּצוגע-
ווינען פון אזוינע זאכען, ניט אוועקלייגנדיק דערביי קיין סאך
לאָשן. א ווילע גייען זיי גאנצ גיכ און שווייגן. דאָס ווייבל זאָגט:
— צו אלעם ערשטן וועלן מיר אינ קאָנטאָר קלאָר מאכען
אלץ וועגן יאָנטעוו, נאָכזעם וועט איר זיך דאָרט נעמען
צו אייערע אנדערע זאכען.

נו יאָ — די אָקטיאבער-טעג ווערן מיט גרויס פאראד גע-
פראוועט איבערן גאנצן לאנד, דער יאָנטעוו איז אזוי

גרויס-גרויס, אונ דאָס, וואָס צווישן זיי דאָ האָט פאסירט, איז אזוי קליין. ס'איז א געלעכטער — איבער אזא קלייניקייט זאָל אינ וואַלד-ייִשעווי ניט געפראוועט ווערן דער יאָנטעווי?..
לאָזט זיכ אויס:

אלע נייע ייִשווימ ווייַן פראווענ בא זיכ דעם אָקטיא-בער-יאָנטעווי. פונ אומעטומ זיינענ איצט צוליב דעם קיין טי-כאָנקע געקומענ מענטשן אונ זשובנ ארומ דער אָפּעראטיווער קאָנטאַר, ווי ארומ א ראשיק וואָקזאלכל. פעסל-פרויעם טשער-נאָבילערס — זאָגט דערופ:

— וואָ-דענ? — אז אליין איז יעדער נייער ייִשעווי גרויס, ווי א הונ זיצנדיק, אונ אינינעם מיטן אָקטיאבער-יאָנטעווי איז מענ דאָכ „גרויס“ אוז ביז קיין מאָסקווע!

זי איז דאָ א האָרעלע אויסגעוואָקסן. אירע אקסלענ — שטארק ווי געווענ, איר פאָנעם — פארברענט ווי געווענ. בלוין איר קורצ פארשפיצט נעזל האָט א וואקס געגעבן אינ דער קרומ — דאָס נעזל וויל זענ, וואָס מאכט דער רעכטער אויער. פריסקער דערפרייט זיכ מיט איר:

— ביסט נאָכ אלץ דאָ? נאָכ אלץ באמ איבערוואנדערער-פונקט?

פעסלס אויגן זיינענ אזוי שווארצ, אז זיי מאכנ אוז ארומ זיכ טונקל די ווייסלעכער. די „פאָרציע שייגעצ“ איז אינ זיי ניט געמינערט גצוואָרן אפ קיין האָר. אינ איר ענטפער פילט זיכ א בייזער אדערופ:

— ווו דענ זאָל איכ זיינ? אפן הימל? איכ ווייַך אינ דער יוגנט-קאָמונע, לאָזט מיכ די קאָנטאַר ניט אָפ... „דיסציפלינע... איר זייט א קאָמיוגיסטן“ — דאָ מאכט זי נאָכ דעם אינושעניערס קאָל, — טאקע נאָר איכ בין דאָ די גאנצע „דיסציפלינע“, ווי וועלוול זאָגט: האבע די ערע... ער איז איצט דאָ, וועלוול — געקומענ פונ דער יוגנט-קאָמונע. ארקע באסקער איז אויכ דאָ. ער פראוועט זיכ איצט באמ אינושעניער אינ צימער.

א שלאף מיט ניס:

ארקען האָט מען אראָפּגענומען פון דער קאָמונע און אימ
אוועקגעשטעלט אינ ברעפּעלדער טראַקטער-פארק אפּ לייבס
אַרט. לייב איז גאָר אפּ זיין לעבן קיין מעכאניקער ניט גע-
ווען— פאר דער רעוואָלוציע האָט ער גאָר געהאט עטלעכע
אייגענע גרויסע דרעש-מאשינעס און פלעגט זיי פארדינגען
פריצים אפּ „מאַלאַטבא“. אַרקע און וועלוו זינען אהער גע-
קומען נאָך נעכטן. באנאכט איז אפּ דער בירע זייער שטארק
אוועק די „שוגא“, ביז דער טייך וועט פארפרוירן ווערן ווערן
זיי צוריק זיך אריבערשיפּן ניט קאָנען ניט מיטן פאַראַמ און
ניט מיט קיין שיפּל. זיי ווייסן דערווייל נאָך ניט וואָס זיי
ווערן טאָן.

— אָ! — זאָגט פריסקער צו שימקעס ווייבל, — גוט. מיר נע-
מען זיי צו אונדז אפּ יאָנטעוו.

בא דער קאָנטאַר-טיר פאַקט ער וועלווען — א צעוואָקסע-
נעם, א פריילעכ-אופגעלייגטן. פון אימ דערוויסט ער זיך, אז
איז דער יוגנט-קאָמונע איז אי גוט אי ניט גאָר גוט — אפּ
וועלוועס גיכ-קנאקנדיקן לאָשן הייסט עס:

— סע וואָלט געקאָנט זיין נאָך בעסער, דערווייל לעקט
מען פון שפיצ מעסער, מע וואָלט געקאָנט פליאסקען האָניק
מיטן פולן פאַלאָניק.

וועלוול דארפּ קיין סאכ ניט האָבן — פון באגעגענען זיך
דאָ מיט באקאנטע קוועלט ער אָן, ווי פון אריינכאפּן דאָס
גרויסע געווינס איז אן אומגעריכט גליקלעכער לאָטעריי. גאָר
אנדערש איז אַרקע באַסקער — פון פראווען זיך באַמ אינושע-
ניער טאָדין איז צימער קומט ער ארויס מיט ערנסט בויילעטע
שטרויס-אויגן.

— א? — פּרעגט ער בא פריסקערן, מיר האָבן, דאכט זיך,
איצט בא אונדז דיקטאטור פון פּראָלעטאריאַט...
ער ציט איין ס'פּאסיקל בא די הויזן און ענטפערט זיך אליין:

— כ'האָב זיכ שוין פאַשעט פאַרבענקט... דאָ פילט מען
די דיקטאטור נאָכ אַרצ א ביסל קנאפ.
פונ דער זייט דערהערט זיכ א באקאנט מיידלש קאָל —
פעסל טשערנאָבילערס ביזו קאָל. אלע קוקן זיכ אומ, גייען צו
נעענטער:

— וואָס איז?

— ניין, — ענטפערט מען — גאָרנישט...

דאָס רעדט זיכ פעסל אָפּנהערציק דורכ מיט א יונגמאן
אינ אן אַרטער רויטארמייִשער שינעל און אן אָפּגעפליקט מיצל.
ארקע, וועלוו און פריסקער גייען אויכ אהינ צו. דער יונגער-
מאן, ראָזט זיכ אויס, איז פון יענע, וואָס כאפן זיכ אַריבער
אהער אומלעגאָר פון שכינישע לענדער, — ער האָט אינ פאר-
באנד קרויווי און האָט שוין געדינט אינ דער רויטער ארמיי.
אינ איינער א געזערד-אָפּטיילונג האָט ער זיכ אָנגעגעבן פאר
א בויער, געקומען אהער מיט א „נאריאד“ און מיט א „ליטער“.
ערשט דאָ האָט זיכ ארויסגעוויזן: בא קיינ שום בוי־פאכ האָט
ער אפ זיינ לעבן גיט געארבעט, איי פארוואָס האָט ער אינ
געזערד-אָפּטיילונג זיכ אָנגעגעבן פאך א בויער, גיט ער דערופ א
קראָרן ענטפער:

— אן אומגליק א גרויסער! — א בויער פון סאָציאַליזם

און שוין!

פון פעסלס ברענענדיקע אויגן פליען צום יונגמאן פונ-
קען. יענער איז א בלאַנדער, א קאלטלעכער. ער מורמלט עפעס
מיט אומפארשטענדיקע ווערטער:

— וועסהאלב קענטע איכ וויסן?

טאקע דאָס פארדריסט נאָכ מער פעסלען—דאָס, וואָס צו אלע
מיילעס זאָגט נאָכ אפ זיכ דער יונגערמאן, אז ער איז פון דייטשלאַנד:
— אָ! — זאָגט זי — טאָמער איז ער געווען א יאָר אינ
גערמאניע... ער איז אזוי א דייטש, ווי איכ בין א גובערנאטער.
— יאָ! — גיט זיכ אליינ אָפּ דעם באריכט ארקע באסקער.

ער פארוקט אינ זײַנע געקײַנלעך האָר א גאַנצע האַנט
פּינגער און פארגעסט זײַ פונ דאָרט ארויסצונעמען. צײַ הערט
ער ווי פּריסקער בעט אים אפּ יאָנטעווי אין וואָלד־ײַשעווי? —
יאָ, ער האָט אַן אנדער פּלאַן: שױנ עפּשער בעסער, מײַנט
ער, זיך אַראָפּצוכאַפּן אפּ יאָנטעווי מיט דער באַן צו דער
סאָפּקע אפּ סטאַנציע וואָלאַטשײַעווקע, וווּ מע האָט זיך גע-
שלאָגן מיט קאָלטשאַקן. ער זאָגט עס, ווי עמעצן, און עפּשער
זיך אליינ, אפּ צעפּיקעניש:

— דאָרט, נאַר אײַנער, האָסטו פּאַרטײַזאַנער מיט א פּאַר-
טײַ-קעמערל באַמ דאָרפּראַט, מיט א קאָמיוג-קעמערל.

— וואָס אײַז — רופּט זיך אָן פּריסקער, — וואָס קוועטשט

דיך?

— וואָס קוועטשט מיך?..

ווען אַרקע זאָל זײַן ניט קײַן טראַקטעריסט, נאָר א פּראָ-
פּעס־יאָנעלער רעדנער, וואָלט אים אײַצט נאָך אַלץ געווען שווער-
לעך קורצ און גלאַטיק צו ענטפּערן. די פּאַראַנדיקעס אין בירע-
פּעלד און אַרומ בירעפּעלד זײַנען ניט אזױנע, וואָס זאָלן באַ-
זונדערס געפּעלן. דאָ אין טיכאָנקע זײַנען זײַ ניט בעסער. מיט
דער אָפּעראַטיווער קאָנטאַר פּירט אָן אַן אויסגעשלאָסענער פּונ
פּאַרטײַ — א געוועזענער טראַצקיסט מיט גרויסע פּלענער — אפּ
קלײַניקײַטן קוקט ער דורכ די פּינגער, צום בײַשפּיל, אפּן
טאַכלעס, וואָס מע האָט געמאַכט פּונ בירער טראַקטער־פּאַרק.
צו מאַסקווער „קאָמערד“ און „געזערד“ אײַז ווײַט. אײַבערוואַנ-
דערער קומען נאָך אַלץ מערסטנטייל ניט אזױנע, וואָס מע
דאַרפּ דאָ. קײַן פּאַרטאַרגאַניזאַציע אפּן אָרט אײַז נישטאָ. צו
וועמען רײַדן? סע גײַט דערווײַל אַלץ פּונ זיך — סאַמאָטיאַקאָמ.
דאָס אַלץ אײַז אַרקען ניט גרײַנג מיטאַמאָל אויסצו־ײַגן. ער
דערפּרעגט זיך, צײַ פּונ כאַבאַראָרוסק, פּונ קאַנטקאָמ וועט עמע-
צער אהער אפּ יאָנטעווי אַראָפּקומען.

— אויב נײַן, — שמײַכלט ער צו, — וועט אפּילע ניט זײַן

ווער זאָל דאָ געבן א גאָלאָוואָמויקע אָדער פון וועמען צו באקומען א גאָלאָוואָמויקע.

— וואָס ווילסטו?— פּרענט פּריסקער, דער צק זאָל וועגן דיר קלאפּן אינ די פּויקן?

פּריסקער קומט אָן פון אן אָנגעהויבענער, שוינ א ביסל געמאכטער ארבעט אינ וואלר. ער אליינ האָט דאָרט די ארבעט א רוק געטאָן. ער האלט, אז אינ אייניקע זאכן איז ארקע אינגאנצן גערעכט, אינ אייניקע—א ביסל גערעכט, אונ אינ אייניקע—גאָר אינגאנצן ניט גערעכט. גראָד קומען איצט די אָקטיאבער־טעג, אונ דעם אָנטעוו מוז מען אפּן ברייטסטן אויפן אויסנוצן אויכ פארן ייִשעוו אינ וואָר. מע האָט זיכ פונדעסטוועגן דאָרט פּינן אָנגעמאָרדעוועט באמ ברונעם, בא בויען די ערשטע הייזער, באַ קאָרטשעווען. פאראן דאָרט צווישן די איבערוואנדערער הארטע כעוורע, אונ זיי דארפן פון עמעצן הערן, אז זיי זיינען פּיאָנערן פון אן אָנגעהויבענער גרויסער ארבעט אונ וויסן, צו וואָס דארפ מען דאָ די ארבעט.

— לאָמיק וויסן—שטייט צו פּריסקער צו ארקען, ווילסט, עס זאָל זיינ בא אונדז יאָנטעוו, צי ניין.

פּריסקערן קומט צו הילפ שימקעס ווייבל. שוינ דאָס אליינ, וואָס וועגן אזוינע זאכן קאָן זיכ עמעצער גאָר קווענקלען, איז אפּ איר לאָשן—אָט הערט:

— „סאבאָטאזש פון דער העכסטער מאדרייגע“.

— יאָ, יאָ—זאָגט זי צו ארקען, — וואָס קוקט איר מיכ אזוי אָן?.. וואָרעם דאָס אלץ, אז איר וועט זאָגן אפּ א פאר-זאמלונג, וועט עס זיינ זעלבסטקריטיק, אונ אז איר זאָגט עס דאָ אינ דער שטיבל, איז דאָס, האָט קיין פאריבל ניט אָדער האָט יאָ פאריבל, די געוויסע שעפטשעריי... מיר קענען זיי... אדעראבע, קומט טאקע מיט דעם צו אונדז אפּ דער אָקטיאבער־פּייערונג, אונ זאָלן מיר דאָרט אלע וועגן דעם וויסן... שימקעס ווייבל, זעט זיכ, וויל דאָ אפּ קיין איינ רעגע

ניט פארגעסן, אז אינעם קאָרווירט אונטער מינסק איז זי געווען
איינע פון די ערשטע אקטיוויסטנס. זי האָט שוין דאָ א רייד
געטאָן מיטן יונגמאן אין דער רויטארמיישער שינעל און זיכ
איבערצייגט, אז קיינ באזונדער גרויסער אומגליק איז דאָ ניט
געשען—פון פארשיידענע דאָקומענטן, וואָס ער באווייזט, איז
קלאָר, אז אין דייטשלאנד האָט ער א יאָר דריי געארבעט בא
א פויער אפן לאַנד. אין „געזערד“ האָט ער געזאָגט וועגן זיכ,
אז ער איז א בויער און געמיינט—א „פויער“ (אלץ דערפאר,
וואָס אין ריידן ווארפט זיכ בא אימ דורכ א דייטשיש וואָרט),
יענע אָבער האָבן געהערט „בויער“ און געמיינט „בויער“.

— האקיזער—זאָגט זער יונגערמאן,—בויער—פויער, פויער—
בויער, און ט'האָט איר אייך די גאנצע געשיכטע און שוין... און
לאָזט מיכ לעבן אפ דער וועלט.

ער איז בעטעווע א ביסל א קאלטלעכער, און מע מוז
אימ פריער גוט צעווינגן, קעדיי ער זאָל באווייזן כאָטש א טייל
פון די פארשיידענע פאפירלעך, וואָס ער האָלט בא זיכ אין
זינער אן אָפגעריבן צעראטן בייטעלע. פון איינעם אזא פאפירל
ווערט קלאָר, אז ער איז, ביכלאָר, ניט קיינ מענטש פון לוסט-
רייזעס—א קאָמפּעטענטער אנשטאלט שטעלט פעסט, אז פון
איינעם א קריינעם לאנד האָט ער אין זיינ צייט געמוזט אנט-
לויפן קיינ דייטשלאנד, ווי א פאָליטישער עמיגראנט. היינט
וואָס וויל מען פון אימ? איז דייטשלאנד האָט ער ווירקלעך
דריי יאָר שווער געארבעט בא ערד? איז דער רויטער ארמיי
האָט ער ווירקלעך געדינט? אז מע צעוויגט אימ גאָר שטארק,
באווייזט ער נאָך א פאפירל—ער איז א שטיקל ספעציאליסט
בא פיזיכט. טאקע וויל ער איז בעטעווע א קאלטלעכער, איז
אימ שווער צו פארשטיין:

— וואָס איז דאָ דער ראש? — מע האָט שוין דאָ אזוי
פיל מענטשן, אז עס פעלן שוין נאָר בויער און ניט קיינ
פויער?

איצט בעט זיך שוין מאמעש, מע זאָל דעם יונגמאן געבן
א נייעם נאָמען דאָס טוט פריילעך וועלוול—ער רופט צו
דעם יונגמאן נעענטער צו פריסקערן און צו ארקען:

— קומט נאָר אהער, כאווער בויער-פויער.

פריסקער מיט שימקעס ווייבל זיינען זיך מעיאשעו, צי
איז ניט קעדיי א רייד צו געבן מיטן אינזשעניער, אז דעם
יונגמאן זאָל מען שיקן צו די איבערוואנדערער אין וואלד—
דערווייל אפ א פרוו.

— א? — פרעגט ער בא ארקען, — ווי מיינסטו?.. ס'קאָן

צוקומען א מענטש...

ווי אָנגעבלאָזן אפ דער פירונג ארקע זאָל איצט ניט זיין,
ווערט ער דאָך א ביסל לעבעדיקער פונדעם, וואָס אָט — עס
קומט צו א מענטש. עס בלייבט, פונדעסטוועגן, אז אין וואלד-
'ישעו וועלן אפ די אָקטיאבער-טעג זיך אראָפּכאפן אי ארקע
אי וועלוול, און ווי פריסקער זאָגט:

— מע וועט זען, אז עפעס האָט מען דאָך אָפגעטאָן, און

מע וועט כאפן דעם עמעסן הוליע, און יאָנטעו וועט זיין
יאָנטעו.

קאפיטל דרייצן

1

דער טאטע פונעם נייעם וואלד-יישעוויז איז אינא א געוויסער מאָס דער איבערוואנדערער מענדל זאקס. ער האָט אהער דורכגעלייגט די ערשטע טריט פון טיכאָנקע. ער האָט דאָ ניט געהאָט דעם אוילעם זיך צעלויפן, ווען עס האָבן זיך ארויסגעוויזן גרויסע שוועריקייטן באַם גראָבן דעם ברונעם. דער טאטע פונעם יישעוויז האָט דענסטמאָל פאַשעט מעכאבעד געווען די פאניק-מאכער מיט א רוסישן „אינא דער מאמע אריינ“. נאָר וואָס פאר א ווערט קאָן האָבן באַ קינדער א טאטע, וואָס פאלט אריינ אלע רעגע אינא קאס? דערפון קומט פארשטיינערטע נערטקייט—א טאטע בלייבט רויק-קאלט, ווען קינדער היצן זיך. אזוינער איז מענדל זאקס; פארשטיינערט זיינען אָפט אפילע די איינציקע גראָע האָר אינא זיינ ביז גאָר שווארצער, הארטער און קורצער באָרד—ער האלט זיך פעסט אינא די הענט, מענדל. ער רעדט נאָר דענסטמאָל, ווען אנדערש קאָן מען שוין ניט אויסקומען.

— וואָס-זשע וועט ער עפעס זאָגן איצט?
דאָ האנדלט זיך וועגן דער טייגעס א שפאָגל-ניי מעשור-
גאס—א ווייס מעשוגאס.

2

שניי-שיטעניש.

פייפעניש, בלאָזעניש, דרייעניש האָבן צונויפגעטריבן אלע איבערוואנדערער אינא איינ שטוב ארום שטארק-אַנגעהייצטן אויוון.

קיינער טוט ניט גארנישט שוין דעם צווייטן טאָג. מע קוקט
אין די צוגעפרוירענע פארבלאָזענע פענצטער און מע ווארט,
סע זאָר אופהערן.

אַנגעהויבן האָט עס זיך פארנאכט, אין יענעם טאָג, ווען
פריסקער מיט שימקעס ווייבל זינען אוועק צופוס קיין טיכאָנקע.
ערגעץ אין נאָענטן ארום האָט דער שטורעם געבראָכן ביימער.
ארום אָנגעהייצטן אויוון זינען אלע געשטאנען אין ווארטעניש,
אקוראט ווי מע ווייסט שוין זיכער: אָט-אָט וועט איינפאלן די
שטוב. בעני פרינץ האָט דערפילט: ער איז יענער, אפ וועמעס
גווירע מע האָפט דאָ טיילווייז, ווען מע איז אין קלעם. ער
האָט זיך אָנגערופן:

— וואָס איז?—ס'איז א זאווערוכע און שוין.

דאָס האָט צערייצט דעם ביזן איבערוואנדערער יודל ליפ-
שיצ. כאָטש ער רעדט שוין דאָ מיט קיינעם ניט, האָט ער
פונדעסטוועגן א בורטשע געטאָן:

— ניט מער ווי א זאווערוכע?.. אויב אזוי, איז א העל-
פאנד ניט מער ווי א מיזל...

בעני פרינץ האָט אפ אימ אָנגעשטעלט א שטאר אויג און
דערביי בלוין א קרעכצ געגעבן—אזוי טוט ער שטענדיק, ווען
ער וויל געבן קלעפ און האלט זיך איינ:

— יאָ... א זאווערוכע און שוין...

נאָר אָט דארפ שוין היינט אפדערנאכט צופאלן דער אָקטיא-
בער-יאָנטעוון, און דער טייגעס ווייס מעשוואס האלט נאָך אלץ
אָקארשט אינמיטן רעכטן צעווייגן זיך. דאָס גיט ליפשיצן שאנסן,
ער זאָל אלע וויילע מיט נייער נעקאָמע קאָנען א טראכט טאָן:
— אויס... דעם וואזשנעם יאָנטעוון וועט מען מירצעשעם

היינטיקס יאָר דאָ ניט פראווען.

אלע זינע צאָרעס ווערן דערפון א וויילע געשטילט. אויב
ער מוז דאָ שליסן זיין מויל, רעדט פאר אימ דער טייגעס
ווייס מעשוואס. פור מיט נעקאָמע-געפילן פארוקט ער זיך אין

א ווינקל און ליגט דאָרט מיט צוגעמאכטע אויגן— א קליינער שימשן-אגיבער, בא וועמען מע האָט אָפּגעשניטן די האָר. אינדערעמעסן איז ער דאָ, ווי שימשן איז זיין צייט, זייער אופגערודערט, פול מיט קריגערישן אימפעט און מיט קאָכעוו-דיק געבעט: „לאַמיכ אומקומען, נאָר איניינעם מיט זיי.“— ליפשיצעס. גאָט איז איצט דער טייגעס ווילד ווייס מעשוואַס. די פראגע איז ניט נאָר, צי פריסקער מיט שימקעס ווייבל וועלן אין אזא אומקומעניש היינט אהער אומקערן—ס'איז פיל ערגער:

איך וואָלד־ייִשעוו האָט אָנגעהויבן אויסצוגיין עסן. פריס־קער האָט עס געוויסט איידער ער איז געגאנגען קיין טיכאָנקע און דערפאר אזוי אייליק אהיין געלאָפּן. מאָרגן-איבערמאָרגן קאָן דאָ אויספעלן ברויט, און וועדליק איז דער טייגע שייט און שטורמעוועט און ווילדעוועט, איז נאָך גאָר ניט געזאָגט, אז אזא זאך קאָן ניט פאסירן—א נאָווענע בא דער טייגע אומ־צוברענגען מענטשן? ליפשיצן איז א ביסל א שאַד, וואָס די ברידער פּעקער שטעלן איצט אויוונס איך טיכאָנקע און האָבן נאָך צוריק מיט א טאָג אכט ארויסגערופן אהיין צוהילפּ זייערע ווייבער. ליגנדיק איינגענורעט איך ווינקל, עפנט ער פון צייט צו צייט א האלב אויג. דאָס ציילט ער: „וויפל מענטשן וואָלט דאָ, נאפשיקלאד, געקאָנט אומקומען?“ נו יאָ,—ליפשיצעס מאַזל איז נאָך עפּשער ניט גאָר אינגאנצן אונטערגעגאנגען: ליפשיצן אריין האָט נאָך עפּשער ניט גאָר אינגאנצן פארגעסן איך גאָט—יודל ליפשיצעס גאָט איז אמאָל געווען א „גאָט פון נעקאָמע“... איך שטוב איז שטיל.

די פרויען האָבן זיך צונויפגעשלאָגן אלע איך איין ווינקל, באזונדער פון די מאנען, ווי זיי וואָלטן זוכן שוץ איינע בא די אנדערע. שטענדיק אזוי—ווי נאָר שימקעס ווייבל ראשט זיך ניט צווישן זיי מיט איר „ליקוידאציע פון אמעראצעס“ און מיט „אַרגאניזירן די ארבעט“, ווערן זיי צוריק אַלסטמאָל־

דישע צעקנייטשטע און פארוואַרגטע ייִדענעס, קראצנ זיכ אונטער די קאָפּ-טיכלעך, ווייסנ ניט, וואָס מע הייבט אָן צו טאָן. אינ סאמע מיטן זיצט צווישן זיי מיט א רויט-געשוואַלענער נאָז סימכע קאָראָליווקערס ווייב און האָט שוין מער קיינ קויעכ ניט אינ דער שטיל צו וויינען—דאָס האָט זי זיכ ארומגעקוקט, אז זי האָט די טעג דורכגעלאָזט איר מאמעס יאָרצייט, פאר-געסן, ווי סע וואָרט מיטאמאָל אָפגענומען בא איר דער גאנ-צער זיקאָרן.

— שוין— שאַקלט זי צו זיכ פארטראכטערהייט, — שוין פארטאכעוועט דאָ דער מאמעס יאָרצייט אויכ...
און זי טוט דערביי באניס א גאָס מיט א סאכ הייסע טרערן.

פארוואָס האָט זי זיכ עפעס גראָד איצט אָן דעם דער-מאָנט?— ווייל דעמלט, ווען איר מאמע איז צוריק מיט יאָרן געשטאָרבן, איז אויכ געווען א זאווערוכע... ניט אזא ווילדע זאווערוכע, ווי דאָ אינ דער טייגע, נאָר דאָכ— א זאווערוכע...

3

פארן איבערוואנדערער פרויעם טשערנאָבילער—דעם שטארקן רייכערער— איז ערגער פון אלץ, וואָס אינ זיינ בוזעם, אינ קליינעם טאָרבעלע, הייבן אָן אויסצוגיינ קאָרינצעס. ער פאר-היקעט זיכ דעריבער צו אָפט אפ צו זאָגן א קלוג וואָרט— אינ זיינער א כאָכמע, בייס ער זאָגט זי, פילט ער קימאט דעם זעלבן טאם, וואָס אינ ערשטן צי באם פארייכערן. פריסקער און שימקעס ווייבל האָבן צוגעזאָגט ברענגען מאכאָרקע... נו, איז האָסטו דיר...

— דדי טייגע— לאָזט ער שווער פון זיכ ארויס— ד-ד-דערלאנגט דיר אלצדינג אינ צו ג-ג-גרויסע פאָרציעס... קע-קע-קעגן דער זאווערוכע, הייסט עס.

וואָס־זשע קומט ארויס? ווי נאָר ער דערפילט, או ער האָט גוט „אריינגעזאָגט“, צענעמענ אימ אָקאָרשט ווי סע קער- צו־זיינ די גלוסטענישן באַנייט צו פארייכערן — פאַשעט, ווייך פארן קלוגן וואָרט מוז ער וואָס גיכער זיכ אליינ מיט עפעס באַלוינען. דערצו נאָכ געפינט זיכ דאָ באַ דער זייט סימכע קאָראָליווקער. פונ גרויס גלוסטעניש א שיט צו געבן מיט אָן א שיר רייד ווערן באַ סימכען די אויגן אוזש בוימלדיק און פארגלאָצן זיכ. מיט אזוינע אויגן קוקט א הונגעריק זויג־קינד בייס עס כאַפט אריינ א פולע ברוסט אינ מויל אריינ. פרויעם באַווייזט נאָכ ניט אויסצולאָזן, ווי סימכעס גרינג מויל איז שוין פול און פול מיט זאָגעכצ:

— צי, לעמאַשע, די רעגנס, א גאנצן זומער געכליופעט...

אוואדע גוט פאר ערד. מיר דארפן דערציילן? איכ בין אויס־ געוואָקסן באַ ערד. ס'איז סמעטענע. וואָס־זשע קומט ארויס? סע גוט צו דערטרונקען ווערן אינ סמעטענע?..

— מע ווייסט שוין! — שלאָגט איבער מענדל זאקס, — מע האָט שוין גערעדט מיטן אגראָנאָם — מע וועט דאָ איינפירן גערטנעריי און סקאָטאָוואָדסטווע. די רעגנס וועט מען אויסנוצן. דערביי טוט ער קיינ קוק ניט צו סימכען, ניט צו די ארומיקע. ער הייבט זיכ פאמעלעכ אופ און נעמט אינ ווינקל א הילצערנע לאַפעטע — דאָס לאָזט ער זיכ ארויס רייניקן די בערג שניי ארום דער טיר און ארום די פענצטער. אינ פלוג איז זיינ ארבעט אינגאנצן אן ארויסגעוואָרפענע — דאָרט, ווו ער שארט אָפ איינ באַרג שניי, שיט אָן די זאווערוכע נייע צוויי. דאָס כאַזערט זיכ איבער שוין וויפּל מאָל. בעערעכ אלע שאַ קערט ער זיכ אומ אינ שטוב, און דענסטמאָל זעט מען, אז די זאווערוכע האָט אימ גאָרנישט ניט געטאָן — די גראָע האָר אינ זיינ האַרטער באָרד זיינען איצט אַווי פארשטיינערט, אז זיי צעשוּיבערן וועט שוין קיינער ניט. באַ אימ ברענט בלוז זייער שטארק דאָס פּאַנעם. ער זיצט א פאָר מינוט אינ שטוב

און לאָזט זיך ווידער ארויס מיט דער לאָפעטע. ער טוט עס, דאכט זיך, גלאט אזוי, אבי ניט זיצן ליידיק. דאָך, שימקע און בעני פרינצ גייען אימ נאָך אינ דרויסן און דערזענען, אז אינ זיין ארבעט איז פאראן א שטיקל זין — ער געפינט זיך שוין גאנצ ווייטלעך פון דער שטוב. מיט דער לאָפעטע טאפט ער ברויז אָן דעם וועג, וואָס פירט פונעם יישעוו קיין טיכאָנקע, און שטעקט אריין אינ ביידע זיינע זייטן הויכע דראָנגען פאר א סימען. אינ שטוב הערט מען אופ צו זיצן גראט אזוי און ווארטן — אלע נעמען לאָפעטעס און לאָזן זיך ארויס, קעדיי צו טאָג דאָס אייגענע וואָס זאקס. יענער רעדט נאָך אלץ ניט אויס קיין איינציק וואָרט. ס'איז שוין איינמאָל א זאקס. ער לערנט דאָ אלע אָן לאָשן, ווי א פויגל לערנט אָן לאָשן קליינע פייגעלעך פליען. מען איז שוין איינינעם אזוי אוועק א פאָר קילאָמעטער פונעם יישעוו. דער טייגעס ווייס מעשוואס פארשטארקט זיך מיט ניי ברומעניש און דרייער ניש. עס הייבט אָן נאכט ווערן, נאָר דאָס שטעלט קיינעם ניט אָפ — די נאכט וועט זיין א ליכטיקע. שימקע הערט פרוצלינג אופ צו ארבעטן באמ וועג. ער שעפטשעט זיך דורכ מיט זאקס און גייט צו צו בענין.

— בעני — זאָגט ער, — קער זיך אומ אהיימ.
 — אהיימ? — פרעגט טאמעוואטע בעני, — וואָס אי-דען?
 — גאָרנישט. די קינדער זיינען געבליבן אליין.
 — דאָך געבליבן דאָרט יודל ליפשיצ.
 שימקע הייבט אָן ווערן ביזן:
 — טאקע דערפאר גיי אהיימ — מען דארף דיר צע-

קיינען?

— אהא! ..

ערשט איצט האָט עס בעני טויפעס געווען. ער גייט צוריק אהיימ. מאכט ניט אויס, וואָס ער האָט ניט אזוי גיך געכאפט אינ וואָס דאָ גייט, דערפאר האָט ער פארשטאנען גרינטלעך.

איצט זאָר זיכ מער קיינער פאר די קינדער ניט זאָרגן — זיי
זיינען אפ זיכערע הענט.

4

פריסקער זאָגט וועגן טיכאָנקע:

— ווי אינ א מייזכאפער און שוין: גרינג — אריין, שווער —

ארויס.

אינ דער אָפּעראַטיווער קאָנטאַר, ווהינ ער קומט טאָמעד
מיט א היפש ביסל שליכעסן, דרייט זיכ אפ אימ דאָס
היטל. איין ארבעט קאָן ער אָפּטאָן אז מע דארפ ניט בעסער,
ווי נאָר אָבער אימ שטייט פאָר אָפּצוטאָן מערערע זאכנ, אזוי
באלד ווערט ער צעטראַגן און ווייסט ניט צו וואָס זיכ נעמען
פריער.

שימקעס ווייבֿל האָט אימ פירגעהאלטן נאָכ אינעם טאָג,
ווען זי איז מיט אימ געקומען קיין טיכאָנקע:
— כ'האָב אייך אָבער באלד דערקענט...
— טאקע? ..

דער צעטראַגענער פריסקער ווייסט אליין זיינ כיסאָרן, דע-
דיבער ארט אימ, ווען א צווייטער זאָגט עס אימ — דערפונ
ווערט ער בלויז נאָכ מער צעטראַגן.

— וואָס-זשע, איר האָט אינ מיר א סימען?

— יאָ, — האָט געזאָגט דאָס ווייבל — מע האָט אייך באדארפט
שיקן מיט א קאשקע צו צוויי הונגעריקע קינדער... די קינדער
וואָלטן צעריסן געוואָרן פונ געוויינ, און איר וואָלט ארומגע-
לאָפן מיט דער קאשקע פונ איינעם צום צווייטן — קיין עסן
וואָלט איר זיי ניט געגעבן.

— טאקע? — האָט פריסקער ניט געוואָלט ליידן, — איכ בין

דען אינ א יאסליע?

די שימקעכע:

— דאָס איז די מײַסע: צוערשט וואָלט מען אײַך בא-
דארפט אָפּגעבן אין א יאסליע... צוערשט האָט מען געדארפט
פונדאנען ארויסשיקן אין וואַלד די צוויי פורן מיט פראַוויאנט,
אָט וואָס עס איז געווען נײַטיק... ניט זיך אנידערשטעלן אפּ
פיר שאַ רײדן מיט אַרקען, וועלולען אונ מיט אלע אנדערע, ווי
זיי הייסן דאָרטנ... אין וואַלד איז מען געבליבן אָן ברויט.

ווי-ניט-ווי, די צוויי פורן האָבן צו שפּעט זיך באוויזן באמ
באזע-שפּײכלער, צו שפּעט זיך דאָרט גענומען אָנלאָדן. ווען זיי
זײנען פארטיק געוואָרן אפּ אוועקצולאָזן זיך אין וואַלד-ײַשעו, איז
שוין געווען נאָענט צו פארנאכט. ערגעץ פון ווייט, פון אײ-
בער די קאלט-געוואָרענע צעקרוםטע בערג, האָט די טײַגע
שוין געהאט א שײַדער געגעבן קײן טיכאַנקע דעם אָנהײב
פון איר ווייט מעשוואס. פון פארפּינצטערטער הייך, האָט זיך
געדאכט, וועלן אָט-אָט אָנהײבן טריפן געפרוירענע בלוט-
טראָפּנס.

אין כאפעניש האָבן די פורן גערירט אין וועג אריין. צע-
שויבערטע דעכער האָבן געסקריפעט מיט וואָרעניש:
— בעסער קערט זיך אומ.

דערצו נאָך פריסקער מיט זײַן צעדרייטן קאָפּ— ווי נאָך
מע איז דערפאָרן צו טיכאַנקער עקסטע הייזער, האָט ער גלייך
באקומען אן אָפּן מויל, א פאָר מאָל א פינטל געטאָן מיט די
אויגן און געבליבן שטיין, כאָטש מעלק אימ אויס.

— וואָס-זשע— האָט די שימקעכע ניט גאָר פריינטלעך אפּ
אימ א קוק געגעבן— מינעסטאמע מיט מאול זיך שוין „דערמאָנט,
אז מע האָט פארגעסן“...

— יאָ... פארגעסן...

פריסקער האָט צוגעלייגט א האנט צו דער באק, ווי בא-
צײנווייטעק:

— פארגעסן נעמען פאר פרויעם טשערנאָבילער די מאכאַרקע...
פון פרויעמען און פון אדע אנדערע רייכערער אין וואַלד-ײַשעו

וועט מען האבן אפגעשניטענע יאר... נאך דאס איז א קלייני-
קייט.

פאראן ערגערס:

— פארגעסן צו נעמען דאס וואָרט באַם הויפט-רעגיסטראַ-
טער פעסטמאנען, אז אויב פון כאַבאַראָווסקער פארטאָרגאני-
זאציע וועט אפּ יאָנטעוו עמעצער קומען, זאָל מען אים ברענ-
גען אין וואַלד-יישעוו...

אויב אזוי, וועט פריסקער א לויפ טאָג אפגיכ צוריק צו
דער אָפּעראַטיווער קאָנטאַר. זאָלן די פורג מיט שימקעס ווייבל
פאָרן — ער וועט זיי אָניאָגן... זאָל מען זיך דערווייַל רוקן
פאמעלעך...

— פאמעלעך? ..

די שימקעכע זאָגט דערופּ:

— אדאנק פאר אן אייצע!

פאמעלעך פאָרט מען שוין סייַוויסיי — קוימ וואָס מע רירט
זיך. דער טייַגעס ווייס מעשוואס טראָגט זיך פון אַנטקעגן
גלייַכ אין פאָנעם ארייַן, בלאָזט, בלאָזט און שטארקט זיך כווא-
ליעסווייַן. די פערד באַ ביידע פורן בייַגן די קעפּ צו דער
ערד, זשמורען די אויגן, ווי אפּ אנדרעמלט צו ווערן — אַט-אַט
ווערן זיי, דאכט זיך, אומפאלן, ווי אין גרויס מלויעניש בעשאס
א יאמ-קרענק. ביידע אָנטרייַבערס — א יונגער אַרטיקער אָנטרייַ-
בער מיטן נאָמען יאַסיפּ און דער ייַנגערער פעקער — הויקערן
זיך און גייען נאָך באלד אונטער די וואָגנס. דאָרט איז מען
וויפּל-גיט-איז געשיצט פון דער טייַגעס בלאָזנדיקן פּיסק. די
יונגע שימקעכע גייט שוין אויך נאָך פון אונטן — פון דער
צווייטער פּור; וווּ זי איז אין אָנהייב געזעסן, האָט עס זי
שיר ניט אראָפּגעטראָגן. דער דריבנע-שיטנדיקער שניי דרייט אפּ
אומצוקומען. עס קומט איר פאָר, ווי זי שפאנט טיפּטיפּ אין
א רויך. דער מוליער פעקער טוט א לויפ אונטער צו דער
ערשטער פּור און שרייט זיך דאָרט דורכ מיט יאַסיפּ. די מייַ-

סע איז, וואָס דער ווינט האָט שוין ערטערווייז אָנגעבלאָזן זייער פיל שניי, און עס וואָלט עפּשער בעסער געווען, ווען אינעם וועג אריין זאָל מען זיך געווען לאָזן מיט שליטנס. מיט נייע קרעפטן טוט דער שטורעם א פּאטש איבער דער ערד, הייבט אופ דעם שניי און פּארווארפט מיט אים די גאַרע ווייט. דען-סטמאַל שטעלן זיך אָפּ ביידע פּורן— מיטאַמאָל, ווי פּונ זיך. ביידע אָנטרייבער שטייען שוין אויך. דאָס ווייבל דערנעענטערט זיך צו זיי. דער ווינט דערטראַגט שוין אויך צו איר א טייל ווערטער, מיט וועלכע יענע שרייען זיך דורכ:

— דער שניי— וואָס אמאָל טיפּער...

— א מינ שיטן!

— מיט וואָגנס וועט מען ניט דערפּאַרן.

— וואָס־זשע טוט מען?

אדע האָפּענונגען זיינען איצט אפּן אָנטרייבער, וואָס הייסט יאָסיפּ. דער יינגערער פּעקער איז א לעמעשקע און איז, זינט ער שטייט אפּ די פיס, קיינמאָל אפּ קיינ מינדסט שטיקל אייצע ניט געפּאַרן. דאָס איז געבליבן דערפּונ, וואָס אויוונס שטעלט ער טאָמעד נאָר איניינעם מיט זיינ עלטערן ברודער, און ווען עס מאכט זיך, אז די ארבעט פּאָדערט עפּעס אויסצו-מעסטן אָדער אויסצורעכענען, לייגט ער גלייך אוועק דעם גע-צייג און טוט א גענעצ— ער ווייסט: דער עלטערער ברודער וועט שוין מעסטן און רעכענען אָן אים. וואָס שנייע צום אָנ-כרייבער יאָסיפּ, איז כאָטש ער איז מיטן אויסזען נאָך זייער א יונגער— סאכאקל א יאָר צוויי-דריי און צוואנציק— בארויקט ערשטנס, וואָס ער איז א רוס, — דאָס מוז הייסן, אָן ער איז הי געבוירן און קען די טייגע. ווי נאָר אָבער מע צערעדט זיך מיט אים, ווערט גלייך קלאָר, אז ער, וואָס הייסט יאָסיפּ, און זיינ פּאָטער, וואָס הייסט קיריל אנדרייעוויטש, און זיינ שוועס-טערר, וואָס הייסט פּעקליא, זיינען ערשט צוריק מיט א יאָר אָנדערהאלבן געקומען אהער פּונ אונטער זלאטאָוסט. פּארוואָס

זײַנען זיי אוועק פון זייער דאָרף? מע האָט זיך דאָרט צו
זיי געטשעפעט — אזוי ענטפערט יאָסיפּ. פארוואָס האָט מען זיך
געטשעפעט? .. נו, הייבט זיך אָן א מײַסע... נו און די טײַגע
קען ער? — פּונוואַנען זאָל ער זי קענען? ...

קלאָר, יאָסיפּ איז א זינדעלע פון אן ארויסגעשיקטער
באלעגופישער פאמיליע, וואָס האָט זיך גאנצ שטיל צוגעשארט
צו ביועבידזשאַן. דעם ווייבל און פעקערן ווערט דערפון נאָכ
מער אומהיימלעך, עס קומט אויס: מע לאָזט זיך „איינ אליינ“
מיט קולאקעס אינ דער טײַגע. דערצו זײַנען שוין ארום און
ארום פארשאַטן אלע וועג-שפורן — נישטאָ קײַן וועג. ווי בא-
צילן פון אומקום פאטשן דער זאווערוכעס ווייסע טײַלעכלעך
אינ פּאַנעם ארײַן.

— איז וואָס וועט זײַן — פּרעגט דאָס ווייבל — זיך אומקערן?
אינ פעקערן איז צו זען: ער וואָלט געגעבן א גענעצ, נאָר אימ
איז קאלט. יאָסיפּ ענטפערט ניט — ער דרייט פּאַשעט אויס זײַן
פור קײַן טיכאָנקע. איצט פּאַרט מען צוריק.
ס'איז שוין טונקל. באַמ ארײַנכאָר אינ דאָרף לויפט
פון אנטקעגן א מענטש. ער דערזעט די פורן און בלײַבט
שטיין זייער א פארסאָפעטער — ס'איז פריסקער.

טאקע דאָס וועט פריסקער קײַנמאָל ניט פארגעסן — וויאזוי ער
האָט דענסטמאָל פארסאָפעט געזאָגט:

— דאָס בין איך געלאָפּן... איר זאָלט זיך אומקערן...
און וויאזוי די יונגע שימקעכע האָט אפּ אימ דענסטמאָל
א קוק געגעבן:

— אזוי? — האָט זי זיך געכידעשט, — ווי קומט עס, וואָס
איר האָט עס ניט פארגעסן צו זאָגן?..

מער וועט ער קײַנמאָל ניט זײַן צעטראַגן, וויפל שליכעסן
ער זאָל ניט האָבן... ער נעמט זיך אינ די הענט ארײַן, ער גיט
זיך דאָס וואָרט! — ער וועט פארפירן בא זיך א ביכעלע און
וועט טאָמעד אהינ פארשרײַבן לויט דער אָרדענונג, וואָס ער

האָט צו טאָן. אזוי וועט ער זיך פירן: ער וועט קומען קיין טיכאָנקע, וועט ער צו אלעם ערשטן א קוק געבן אין ביכעלע, וואָס דארפן ער טאָן צום ערשטן. וועגן אלעם איבעריקן זאָל געדענקען דאָס ביכעלע אונ... און זאָל דאָס ביכעלע זיין צע-טראָגן...

5

איז וואָס קומט ארויס, וואָס פריסקער האָט זיך באלד גע-כאפט פירן א ביכעלע און באלד אפן ערשטן זייטל פארשריבן „דער יישעוון איז געבליבן אָן ברויט“? — שוין א טאָג און צוויי, אז דער שניי-שטורעם ווילדעוועט אפ אומצוקומען, מיט פורן צושטעלן דעם יישעוון פראָוויאנט קאָן מען ניט. פריסקער האלט זיך שוין דאפקע איינמאָל אין די הענט — צעטראָגן וועט ער מער קיינמאָל ניט זיין, אָבער עקן זיך מעג ער? ער רוט ניט און שלאָפט ניט. ער וועט ניט ווערט זיין, וואָס די ערד טראָגט אימ, אויב ער וועט דאָ ניט פאלן עפעס אפ א סייכל, אויב ער וועט ניט אויסקלערן א מיטל, און זאָל אפיע דונערן און בליצן — דעם יישעוון אינ וואלד מוז אפ יאָנטעוון צוגעשטעלט ווערן פראָוויאנט — ער מוז דאָ צוטראכטן עפעס א פלאן. פריס-קער זעט אויס אינגאנצן רויק. בלויז זיין פאָנעם איז בראַס, ווי בא א טויטן, און זיינע ברענענדיקע אויגן טוען פון מאָל צו מאָל א פינטל — דאָס האלט ער אין איין טראכטן: — עפעס א טערעצ? .. דער יישעוון איז וואלד טאָר ניט אומ-קומען...

און אָט איז שוין היינט ערעוון אָקטיאבער-יאָנטעוון. דער פלאן איז פארטיק!

6

פון טיכאָנקע צום וואלד-יישעוון האָט זיך גערוקט א טשי-קאווער קאראוואן — ניין זעק פראָוויאנט זיינען איינער נאָכן

אנדערן געקרעכט אינ טיפן שניי, געזונקענ, געכאָרכלט, געפאלן,
זיך אופגעהויבן, געפויזעט אלץ טיפער און טיפער אינ דער זא-
ווערוכע אריין.

די טיגע האָט זיי פארהאנגען מיט א קאלטן שנייקן רויך,
ווי מע פארהענגט א ווונדער.

די ניין זעק האָבן קאיאָר פארזאָזט טיכאָנקע מיט דער
אויסרעכענונג, אז פארנאכט, ווען דער אָקטיאבער-יאָנטעוו וועט
צופאלן, זאָלן זיי האָבן דערגרייכט דעם וואלד-ישעוו. נאָך
האלבן טאָג האָט זיך ארויסגעוויזן:
— א טאָעס אינ כעזשבן.

דער שניי-שטורעם איז שטארקער געוואָרן. מע איז נאָך
ניט דורכגעקראָכן אפילע קיין האלבן וועג. פון אנטקעגן בלאָזן
און פאטשן מילי-מיליאסן שטויבעלעך קוועקזילבער.

די זעק האָבן באשלאָסן פויזען ביז עס וועט זיך לאָזן,
ביז די נאכט וועט צופאלן, דערנאָך וועט מען זען — ניט קיין
פוילע זעק. אינ אונטערשייד פון מענטשן, וואָס האָבן קעפּ אפ
זיך, האָבן זיי געהאט אונטער זיך יעדערער א גאנצן מענטשן.
אזא, וואָס כאָרכלט, באגיסט זיך מיט שווייס, נאָך ניט טאָמעד
פאלט ער אריין אינ מאָרעשכוירע. איין זאק האָט פון צייט צו
צייט אונטערגעזונגען, א צווייטער האָט זיך געווערטלעט, א דריי-
טער האָט געלאכט, ווי אינ אן אָנגעלייגטן ספּאָרט. צווישן
דריטן און פערטן זאק האָט זיך אָפט געפירט א פרייעכ גע-
שפעטעריי.

דריטער זאק:

— רייסט מיר אפ דיר מיין הארץ, פעסעלע... אז איך קאָן
עס דיר ניט אויסמאָלן...

פערטער זאק:

— טאקע? איז פארוואָס ווערט עס דיר ניט צעריסן,

וועלוול?

דריטער זאק:

— בינ איך טאקע פונ אייז... וואָרעם וויבאלד דו טראָגסט
שוין, נעבעכ, יאָ אזוי שווער, איז נעכטי-בי וואָלסטו שוין כאַטש
עפעס אויסגעטראָגן געוונטערהייט...
פינפטער זאק:

— פע!.. ניט דערלאָזבאר... פאַשעטע פאַרנאָגראַפיע...
אזוינע זאכן פארדינען דעם שארפטן פראָטעסט!
דאָס איז, פארשטייט זיך, שימקעס ווייבל — זי הערט ניט
אום צו באארבעטן די צייטונג-ווערטער אפילע אין דער שטארקס-
טער טייגע-זאווערוכע, אפילע ווען זי איז אָנגעבויגן אונטער א
שווערן זאק. אנדערש פירן זיך אום אונטער איר די לעצטע
פיר זעק — זייער געזעצטע, ערנסט-פוינדיקע. אונטער זיי געפיר-
נען זיך די צוויי ברידער פעקער מיט זייערע ווייבער. זיי ליגט
איצט ניט קיין שפעטערין אין קאָפּ, וואָרעם מע זעט דאָך:
— מע מוז איבערטערפען און שוין... מע וועט דאָ גיין
טיינען?

וואָס שייַעכ צום סאמע ערשטן זאק, איז מאמעש קלאָר,
אז ער פירט אָן מיטן גאנצן קאראוואן. דאָס איז צו זען אין
איטלעכע וואזשנעם דיר, וואָס ער טוט זיך, — ניט ער בייגט זיך,
נאָר ער גריסט זיך. ער האָט אונטער זיך א קאָפּ פון א מיר-
ניסטער — פריסקערס קאָפּ, און וועגן פריסקערן איז אָפגערעדט:
אויב ער האָט אפ זיך גענומען איין ארבעט און ניט קיין צען,
וועט ער זי אָפטאָן, מע זאָל אפילע ווארפן מיט שטיינער.
אפ פריסקערן אונטערן ערשטן זאק איז דאָס ווארעמע
מיצל שוין לאנג היפש פארפאָרן אין א זייט. זיין רעכטער אקסל,
דאכט זיך אימ, ווערט אלץ קירצער און קירצער — אָט-אָט וועט
שוין ניט זיין אפ וואָס דער שווערער זאק זאָל זיך האלטן.
זיינע באקן זיינען צייטנווייז אייז-געפרוירן, צייטנווייז ברענען-
דיק-הייס, ווי אָנגעפיייערטע לאַמפן-גלעזלעך. זיין מויל איז אָפן.
זיינע אויגן — אויגן פון א פיש, וואָס מע צעשניידט אימ בייס
ער לעבט נאָך — קוקן איינציטיק אין פארשיידענע זייטן. אין

דער לינקער האנט האלט ער א לאנג פארשפיצטן דראָנג און טאפט מיט אימ דעם וועג אינ טיפן שניי, ווי א פאטריארכ. דעם צווייטן זאק אונטער זיך רופט ער „ארקע“:

— ארקע, ט'אהער!

— ט'אהינ מוז גיין דער וועג, ווי מיינסטו? ארקע...

בא ארקענ אינ פאָנעם איז איינגעפרוירן א שמייכל. אפ פאָטער צו ווערן פונעם שמייכל האָט ער שוין אוועקגעלייגט א היפש ביסל מי, נאָר עס העלפט ניט. ער איז געפאלן אפ א סייכל, וויאזוי צו האלטן דאָס פאָנעם, קעדיי די זאווערוכע זאָל אינ דעם אזוי שטארק ניט פאטשן— אָט אזוי, ניט גאָר אינגאנצן אפ א זייט. און טאקע דערפון, קומט אויס, שמייכלט ער: די וועלט, אינ טאָכ גענומען, איז שוין ניט קיין יונגער-מאן. מע האָט געהאט צייט צוצוטראכטן אלערליי קונצן, און אָט וויאזוי מע קאָן אינ דער טייגע אינ דער גרעסטער זא-ווערוכע צושטעלן פראָוויאנט און וויאזוי מע דארף דערביי האלטן דאָס פאָנעם ניט גאָר אינגאנצן אָן א זייט— וועגן דעם האָט מען עפעס ניט געהערט, די קאפאָרע זאָל עס ווערן... סע הייסט, אפאָנעם, אז ער, ארקע, און אזוינע, ווי ער, מוזן איצט ארומטראכטן יעדע קלייניקייט, ארויסצוזאָגן, פון סאמע אָנהייב אָן... ס'א געדאנק!— מיינט ארקע— און ניט נאָר א געדאנק... ס'איז א צווייטער אופטו: טראכטן וועגן עפעס, ווייזט זיך ארויס, איז א מיטל ניט צו ליידן אזוי שטארק סיי פון דער זאווערוכע סיי פון די צעווייטעקטע פלייצעס אונטערן שווערן זאק— דער איקער איז— אינ קאָפ זאָל זיך די גאנצע צייט דרייען א וואָסער-ניט-איז געדאנק... זאָל זיין א פלוי-דער, אבי אָן אופהער, אָן יעדן מינדסטן איבערייס, אָט אזוי, אזוי... אלע גלידער ווערן דערווייל פארטערפעט, ווי בא שראָפ-געטראנק, ווי בא גרויס היצ... אהא! ס'איז ווידער א געדאנק!— דערפאר, אפאָנעם, פליידערט מען א סאכ אינ א היציק שראָפ-קייט: ווייטעקן ווערן פארוואנדלט אינ פרידעריי... ס'איז א מיב

כימיע... ווי אינ היצ — מע הערט שוינ קימאט גאַרנישט, קוימ
וואָס מע זעט, אָט אזוי: ווי א שיקער טוט מען זיך א שאַקל
און א שטער א פוט, נאַכאמאָל א שאַקל, נאַכאמאָל א שאַקל...
מער האָט ארקע קיינ סייכל-זאכנ. ווי ניט אופגעטאָנ. ס'איז
געווען אין שוץ פון שיטערע טייגע-ביימער, וווּ מע האָט אָנ-
געלייגט די זעק; אינ געמיש מיט זאווערוכע איז צוגעפאלן
די נאכט — דענסטמאָל האָט ארקע פלוצלינג דעהערט א געשריי:
— מע רעדט צו דיר! .. איז וואָס-זשע שמייכלסטו! ?
ווי א געפרוירענער שיקער איז ער געשטאנען אנטקעגן
פריסקערן, זיך געוואקלט, זיך באמיט צו עפענען די פארשמאָל-
טע אויגן:

— ווער שמייכלט ?

— פערד איינער! שטייט און שמייכלט... פארוואָס ווארפטו

ניט אראָפּ פון זיך דעם זאק ?

ווייזט זיך ארויס: בא ארקען איז די ארונטערגעוואָרפענע
רעכטע האנט פארטערפעט געוואָרן ארום זאק — מע מוז אימ
קומען צו הילף. זיינ רעכטע האנט איז פארשטאָרבן אָדער אָנ-
געפרוירן — ווען מע הייבט זי א קאפל אונטער, פאלט דער
שווערער זאק אינ איינ זייט, און ארקע בייגט זיך אפ אומצו-
פאלן אינ דער צווייטער זייט. פריסקער כאפט אימ אונטער און
מאכט א גוואלד:

— פאראקשנטער טא-שטשאָ!.. ער האָט זיך אויסגעקליבן

דעם שווערסטן זאק — וויפל מע האָט מיט אימ ניט געטיינעט:
„שיט אָפּ, וועסט ניט דערטראָגן.“

דאָס אלץ איז אופגעמישט געוואָרן אפּ מאָרגן באמ פרא-
ווען דעם אָקטיאבער-יאָנטעווי אינ וואלד-יישעו — סאכאקל מיט
איינ אפדערנאכט שפעטער איז, ווי אן אלטע געשיכטע, בארירט
געוואָרן אינ די רעדעס די מיסע מיט ארקען — ווי אזוי מע
האָט אימ לאנג געריבן די אָפגענומענע הענט און לאנג געריבן

דאָס פּאָנעם, ער זאָל שוין אמאָל אופהערן שמייכלען. די מייסע מיט די באנאכטיקע עטלעכע שאַ אינמיטן דער טייגע — וויאזוי דאָס צעלייגטע פּייער האָט בלויו גערויכערט, און אלע וואָלטן דאָרט געווען אויסגעפרוירן.

און אויך די מייסע מיט זאקס און מיט זיינע כעוורע איז אין די רעדעס בארירט געוואָרן — וויאזוי זיי האָבן ביזן שפעט אינאָונט פאנאנדערגעשטעלט סימאָנימ באמ וועג, וויאזוי זיי האָבן דערזען פּונווייטנס דעם רויכ און געפאלן אפן סייכל, אז מע דארף אהין צוגיין א קוק געבן. און וואָס נאָכ? — זאקס, אז מע גיט אימ לעקאָוועד יאָנטעוו א וואָרט, מוז ער, פארשטייט זיך, אין פריידן דערמאָנען די צאָרעס באמ גראָבן דעם ברונעם. בעני פרינצ האָט אויך וועגן וואָס זיך צו דער-מאָנען — עפעס האָט אימ דאָ די גאנצע צייט איינער א מענטש געשושקעט אין אויער. פון סימכע קאָראָליווקער איז אָפּגערעדט — ער וועט האָבן צו דערציילן פאר קינדס-קינדער. אלע איבערוואנדערער איננינעם מיט דער יאָנטעוו-נאכט אין וואַלד-זשעוו קערן צו דער ראטנמאכט, ווי זאקס זאָגט:

— לאָמיר זאָגן דעם עמעס: ניט ווייניקער, ווי קינדער קערן צו א טאטן.

און אלע פילן זיך יאָנטעוודיק-דערהייבן, ווען זיי לייגן דאָס אויס זייערע זיכרוינעס — דאָס באשטייערט מען זיך צו דער געשיכטע פון ראטנבויונג אין דער טייגע.

— שווערע צייטן זיינען מיר, האָרעפאשנע אָרעמעלייט, קיינמאָל ניט זשעדנע געווען, — אזוי האָט זאקס אָנגעהויבן זיין רעדע, — נאָר וואָס-זשע? פון שווערע צייטן האָבן מיר קיינמאָל גאָרנישט ניט געהאט, אָבער טאקע גאָר גאָרנישט, און פון

שווערע עטלעכע כאדאָשימ בא דער ראטנמאכט האָבן מיר דאָ
אינ וואַלד א ייִשעוו... אָט וואָס מיר האָבן...

אינ מיט־פֿסטן, מער פארענדיקטן היוז האָט מען צונויפגע-
טרָגן אלע לעמפלעכ און קאנעצלעכ, וואָס דער וואַלד-ייִשעוו
האָט פארמאָגט, צעטיילט אינ זיי דעם קעראַסינ, וואָס וועלוול
האָט אינ א בוטל בא זיכ זאק געהאט.

— נו, וואָס ווילט איר? — האָט ביזלעכ ערנסט א פרעג
געגעבן שימקע, ווען מע האָט דאָ די אָנגעצונדענע לעמפלעכ
צעשטעלט אפ די פענצטער און אפ די פאָר הויכע פאָריצעס, —
ליכטיקער ווי פון דער גרעסטער עלעקטרע!

מיט שימקען איז שטענדיק אזוי: זאקס זאָגט דאָס, וואָס
בא אים, שימקען, ליגט אפ דער צונג. ווי נאָר יענער האָט אינ
אָנהייב פון זיינ וואָרט א רייד געגעבן וועגן שווערע צייטן
פון אמאָל און פון איצט, האָט שימקע גלייכ צו זיכ א מאכ גע-
געבן: „נא... אנ עק! איכ וועל שוין קיינ וואָרט ניט נעמען,
כ׳האָב שוין ניט וואָס צו זאָגן. און וויבאלד שימקע האָט ניט
וואָס צו זאָגן, פארנעמט ער זיכ מיט באלעבאטישקייט, האָט
האנאָע פון דעם, וואָס ער האָט פריער א ביסל גוט צעשטעלט
די בענק — אלע ארומ פרעזידױמ-טישן האָבן ווו צו זיצן —
זעסטו? — ס׳איז נאָכ גוט, וואָס מע האָט זיכ ניט געכאפט פא-
נאנדערצוטיילן די שטוב מיט ווענטלעכ פון ברעטער — ווו וואָלט
מען דענסטמאָל געווען געפראוועט דעם יאָנטעוו? פאָשעט א
פארגעניגן צוצוקוקן, ווי שיינ דער יאָנטעוו זעט אויס. אָט
שטעלט זיכ אופ באמ פרעזידױמ-טישן צום וואָרט פריסקער.
מאָדנע, אויכ ער זאָגט טיילווייז פונקט דאָס, וואָס שימקע
האָט געוואָרט זאָגן.

— זאקס האָט דאָ נאָרוואָס געזאָגט: „ווען ניט די ראטן-
מאכט, וואָלט קיינ ייִשעוו דאָ אינ וואַלד ניט געווען“ — אזוי
הייבט אָן פריסקער זיינ רעדע, — דאָס איז עמעס. סע וואָלטן
דענסטמאָל ניט געווען א סאכ זאכ. ניט נאָר קיינ ברונעם,

ווי זאקס זאָגט, וואָלט דאָ ניט געווען, נאָר קיין ליכטיקער מאָרגן וואָלט אויך ניט געווען. א וויסטער און פינצטערער מאָרגן וואָלט געווען. פון ווונדער איז אָפגעשמועסט. קיין ניין זעק פראָוויאנט וואָלט צו אייך ניט געקראַכט אין אזאָ אַ זא-ווערוכע, איר זאָלט אפּיזע געווען אומקומען. עפעס האָט מען ביז דער ראטנמאכט ניט געהערט, אז ניין זעק פראָוויאנט זאָל צו א פארוואָרפענעם יישעוו קריכן איבער דער פארווייעטער טייגע. איך בין איינער, וואָס האָט צו אייך אזא זאק דער-טראַגן, און פונוואנען, מיינט איר, האָט זיך דערופ דערנומען צו מיר קויעכ — פון דער ראטנמאכט. איך בין א פארטייער, בין איך. איך דארפ ענטפערן דער פארטיי און דאָס הייסט ענטפערן דער גאנצער וועלט. סע איז ניט קיין קלייניקייט. אנטקעגן וואָס-זשע זאָג איך עס? — אנטקעגן דעם, וואָס דאָ איז וואלד-יישעוו זיינען פאראן אזוינע, וואָס וואָלט א באלן געווען, אז די ארבעט זאָל דאָ אוועקגיין ניט פאר א קאָל-וירט, נאָר פאר אינדיווידועלע ווירטשאפטן, און לאַמיר זיך ניט שעמען און אַנרופן נעמען: קאָפל גרייטעווער וואָלט דערופ א באַלן זיין, און מאַרדכע פייסעכאָוויטש, און סימכע קאָראַ-ליווקער, ווי מיר ווייסן, איז דערווייל האלב — אהיין, האלב — אהער...

— ווער...? איך? — סימכע קאָראַליווקער טוט אזש א שפרונג פון אַרט, — לאַמיך אזוי ריין זיין... איך האָב נאָר גע-זאָגט...

סימכען שטילט מען איין. פריסקער ווייזט אָן אפ ארקע באסקער, וואָס שטייט דאָ מיט א פארבאנדאזשירטער האנט צווישן די געסט:

— און אויך ער... לאַמיך אזוי ריין זיין, ווי גיט צוליב אינדיווידועלע ווירטשאפטן וואָלט ארקע געגאנגען זיך אָפּפירן א האנט.

דאָס ברענגט דערצו, אז אלע זאָלן אָנהייבן פאטשן דע-

קאווער ארקענ און אז ארקע זאָל רויט ווערן און זאָל מיט
דער פארבאנדאזשירטער האנט זיך דערפילן אזוי שלעכט, אז אינ
זײַן וואָרט זאָל ער דאָ מוונ אופדעקן פארן אוילעם דעם סא-
מע עמעסן עמעס, וואָרעם אוינער איז ער, ארקע, ווען אימ ווערט
גאָר-גאָר שרעכט, קנאקט ער דעם עמעס אפ וואָס די וועלט
שטייט. ער הייבט אָן זײַן וואָרט דערפונ, וואָס אפ יאָנטעו
האָט ער גערעכנט זײַן בא דער סטאנציע וואָלאָטשיעווקע. ער
איז זיך מוידע:

— כ'האָב עס געזאָגט פריסקערן אינ טיכאָנקע: פארוואָס?
די פארטיזאנער, וואָס האָבן ארום דער וואָלאָטשיעווקער סאָפּ-
קע געשלאָגן קאָלטשאַקן, האָבן דאָרט א פארטקעמערל און א
קאָמיוג'קעמערל. זיי האָבן אינ זייער צײַט ניט דערלאָזט, די
אינטערווענטן זאָלן זיך אריינרייסן. אינ אונדזער באַלשעוויס-
טיש לאַנד, און זיי געגעבן איבער דער טרייפענער מאָרדע. אנט-
קעגן וואָס זאָג איך עס? — אנטקעגן דעם, וואָס אינ די אָק-
טיאבער-טעג נעמט מען זיך אָן אלע יאָר מיט באַלשעוויסטישן
קויעך אפ דער ווייטערדיקער ארבעט, און גײַן נאָך באַלשע-
וויסטישן קויעך צו אייך, איך זאָג אייך דעם עמעס, איז בא
מיר געווען, ווי גײַן צו דער גאנדז נאָך האָבער. וואָס שמייכלט
איר? — איך דערצייל אייך, וואָס איך האָב געטראכט...

צווישן אוילעם אינ עק צימער ציען זיך אלץ מער און
מער צונויף א פאָר אויגן און קוקן אפן ריידנדיקן ארקענ —
ס'איז יודל ליפשיצעס אויגן. אלץ, וואָס ליפשיצ זעט דאָ איצט,
קומט אימ פאָר זייער ווייט, ווי ער וואָלט אפ דעם קוקן פון
יענער וועלט. יאָנטעו דאָ אינ יישעווי אינמיטן דער ווינטערדי-
קער טײַגע, ברענענדיקע לעמפעלעך, רעדעס, מיסעס... ס'איז
ניט כאַניקע, ניט פורימ, ניט פייסעך, און זע נאָר די געדולע,
זע נאָר ווי אלע זײַנען פארקאָכט. טאקע דעריבער ציען זיך
איצט אלץ מער צונויף ליפשיצעס אויגן — אויגן פון א מענטשן,
וואָס האָט אמאָל געהאט אן אייגענעם וויינ-שענק. דער וויינ-

שענק האָט געהאט ארום זיך וואָכעדיקע טעג און שאַבאַטימ
און יאַנטויווימ, נאָר איצט איז ער מער נישטאָ און די טעג
באשטייען בלויז פונ וואָך און וואָך און וואָך. ליפשיצן איז
מאָדנע: ער קען דאָ איטלעכע באַזונדער. באַ דעם און באַ
יענעם, אז מע פאקט אימ אליין אינ א ווינקעלע, קאָן מען
נאָך פויעלען, אז דערווייַל איז מען דאָ נאָך, אינ דער טייַגע, נישט
אינ גאַנידן. ווי נאָר אָבער זיי נעמען זיך צונויפ אלע אי-
ניינעם, איז זיי ניט צו דערקענען — זע נאָר, ווי אלע זיינען
איצט אפן זיבעטן הימל, אפילע די ווייבער... מע הערט, מע
שלינגט די „טוירע“...

אַרקע דערציילט, וואָס עס טוט זיך אינ אנדערע בירעביד-
זשאַנער פונקטן, געפינט כעסרוינעס, געפינט מיילעס, פאַרט אָן
אי אפ „הורא-שרייַערס“ אי אפ יענע, אז זיי אנטוישן זיך אינ
דער אָפּעראַטיווער קאָנטאַר, אנטוישן זיי זיך אינ אלצ. באַ א
זייט פונ טיש זיצט זייער וואַזנע שימקעס ווייבל און פירט
דעם פּראָטאַקאָל. זי איז פאַרפלאַמט. אלע רעגע כאַפט זי א
קוק אפ אַרקען און אפגיכ — א שרייַב-אַריין:

„דער רעדנער האַלט, אז בירעבידזשאַן בויט און וועט
בויען די פאַרטיי. ער שטעלט זיך אָפּ אפ דער לענינישער
נאַצפּאַליטיק“.

פּלוצלינג פאַרגעסט זי גאָר אינגאַנצן, אז זי פירט דעם
פּראָטאַקאָל. פונ אלע זייטן קוקט מען צו אַרקען, און אויב
זי קוקט צו אימ. דאָס פאַרבינדט אַרקע בירעבידזשאַן מיט דער
גאַנצער בויונג אפן זעקסטל פונ דער ערד, וואָס הייסט פּססר.
די ווערט פונ דער אַרבעט דאָ אינ וואַלד-ייַשעוו הייבט אָן
אַלץ גרעסער און גרעסער ווערן, זי האַלט אינ איין וואַקסן,
פילט אָן די וועלט, ווערט א פאַרפאַסטן פונ סאָציאַליזם — א
ריזיקער איינזערנער פויסט קעגן אַלערליי אינטערווענטן.

יודל ליפשיצ קוקט צום ווייבל. כאַטש ער האַלט זי פאַר
זיינ דאַמסוינע און כאַטש אליין איז ער ניט גאָר קיינ יונגעראַמאן,

פונדעסטוועגן האָט ער דאָ איינמאָל וועגן איר א רייד געטאָן
אזוי גראָב, אז אפּילע דער געוועזענער אָרעמער קרעמער מאָר-
דכע פּייסעכאָוויטש האָט אימ דענסטמאָל שוין אויכ גאנצ אָפּן
געזאָגט:

— פּע, איר זינט א מיסער ייִר אינ אזוינע זאכּן.
יודל ליפּשיצ האָט זיכ איינגעווינגן מיט די אויגן אינעם
ווייבלס פּלאמענדיקע באקן. דער קאָפּ איז אימ פּול מיט גע-
דאנקען, וואָס באומריינען זי אפּן לעצטן אויפּן. דאָס ווייבל
טוט זיכ פּלוצלינג א כאפּ צום פּראָטאַקאָר און שרייבט אריין
אפּגיכ, אפּגיכ:

„דער רעדנער דערמאָנט לענינס ווערטער וועגן דער פּאר-
בינדונג צווישן פּראָלעטאריאט און פּויערטומ. ער מאכט אופּ-
מערקזאמ, אז די ארבעט אינ בירעבידזשאנ האָט זיכ אָנגעהויבן
ערשט צוריק מיט זעקס-זיבן כאדאָשימ. ער רעדט וועגן די ענטווי-
אסטן, וואָס ער האָט דאָ אינ וואלד-יישעו געטראַפּן. ער רופּט
זיי אָן „פּיאָנערן“, ער ווינטשט זיי צו פּארוויקהלעכען אינ דער
טייגע די לאָזונגען פּונ אָקטיאבער, ער רופּט די פּרויען זיכ
איינשליסן. גרויסע אפּלאַדיכמענטן, מע שיקט א טעלעגראמע“...
איצט באקומט דאָס וואָרט בעני פּרינצ. ער הייבט אָן מיט
די ווערטער:

— ס'איז געווען, ווען איכ בין נאָכ געווען א בעדער...
ער קוקט זיכ ארום און פרעגט בא די ארומיקע:
— וואָס איז? איר האָט אויכ קיין צייט ניט?
בעני איז לויט זיין גאנצער קאָמפּלעקציע א מענטש א
פּאמעלעכער— ער דארף זיכ צו יעדער ארבעט א קאפעלע צע-
קאטשען, און אויב זיכ צעקאטשען, איז, פּארשטייט זיכ, בע-
סער צו פּארגיין וואָס פּריער. ער בעט זיכ:

— לאָזט מיכ אויסריירן א וואָרט, צו מיר האָט מען דאָ
אויכ גערעדט. צו מיר האָט מען דאָ, לעמאַשל, איינמאָל גע-
זאָגט, אז איכ בין א קו און מע מעלקט מיכ...
275

אויב אויך, איז פאר ליפשיצן בעסער, ער זאל דאָ איצט
ניט זיין. ער שארט זיך ארויס אין דרויסן. די נאכט איז א
שטיצע, א ליכטיקע. קיין שניי שיט מער ניט. נישטאָ קיין ווינט.
אזוי, זאָגט מען, איז דאָ שטענדיק: עס שיט סאכאקל איין-
מאָל אויס א טיפער שניי און פארטיק — סע שטעצט זיך איין
א שטיטוועג אפן גאנצן ווינטער. דאָס איז אזוי זיך — אזא
טעווע בא ליפשיצן: איידער ער הייבט אָן טראכטן וועגן דעם,
וואָס אימ קוועטשט, טוט ער פריער א קלער וועגן א זייט-זאך,
וועגן א שמאָכטע. דערנאָך לאָזט ער פאמעלעך פון זיך ארויס
זיין געציקעט זיפצעלע און נעמט זיך צום איקער. ליפשיצ
מיינט: ער איז זיך דאָ צו לאנג פארזעסן... עפּשער א פרוו
טאָן דעם מאזל אפ אן אנדער אָרט?..

ליפשיצעס אָרט האָט אין וואלד-יישעוואלד פארנומען
דער בלאַנדער יונגעראמאן אין דער אָפגעטראָגענער רויטארמיי-
שער שינעל — יענער, וואָס האָט אין דער אָפּעראטיווער קאָנ-
טאָר קארטלעך געענטפערט:

— „אן אומגליק א גרויסער! — בויער צי פויער... א
בויער פון סאָציאַליזם און שוין!“.

ס'איז געווען באלד נאָך די אָקטיאבער-טעג.

פון וואלד-יישעוואלד איז א בריגאדע ארויס צו א נייער
האַלצ-פארגרייטונג. העלע זוניקע ווינטערשיין האָט אין לינקן
טאָל א ווארעם געגעבן די פארגאפטע געפרוירענע ווארטעניש.
אן אָפגעקליבענער וואלד-כיילעך האָט זיך דאָרט צעשרינגן מיט
קראַך, מיט קוילע-קוילעס פון פרישן בוימ-געוואלאָגער.

ניי-ווייס האָט זיך געשפרייט די טייגע, געשטוינט פון ניט
וויסן, וואָס וועט מען איר ווייטער טאָן. טיפער שניי האָט
אלציינס באדעקט אלע אירע בלאַטעס און אלע אירע אויצרעס.

אינהאלט

זייט

3	קאפיטל אינוס
45	קאפיטל אורי
73	קאפיטל דריי
90	קאפיטל פיר
105	קאפיטל פינף
121	קאפיטל זעקס
130	קאפיטל זיבן
158	קאפיטל אכט
177	קאפיטל ניין
196	קאפיטל אען
221	קאפיטל עלף
233	קאפיטל צוועלף
251	קאפיטל דרעיצן

Редактор—А. Хашин. Техред. И. Тененбаум. Корректор М. Иткин. Сдано в производство 25|III 34. Подписано к печати 11|IV-34, Бумага 82×110 $\frac{1}{32}$, 17 $\frac{1}{4}$ л. 60.000 п. зн. в п. л. Уп. Главлита В—83627. Тираж 10000.

Гип. изд-ва „Дер Эмес“, Москва, Покровка, 9. Зак. № 292

